

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
ANABİLİM DALI**

TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİ VE YÜKSEKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ ARASINDA İŞSİZLİK KAYGISI: BİR ALAN ARAŞTIRMASI ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

YAĞMUR BAYRAK

BURSA-2020

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİ VE YÜKSEKÖĞRETİM
ÖĞRENCİLERİ ARASINDA İŞSİZLİK KAYGISI: BİR
ALAN ARAŞTIRMASI ÖRNEĞİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

**YAĞMUR BAYRAK
ORCID:0000-0003-3189-2390**

**Danışman:
PROF. DR. SEVİNÇ SERPİL AYTAÇ**

BURSA-2020

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 31/08/2020

Tez Başlığı / Konusu: TÜRKİYEDE GENÇ İŞSİZLİĞİ VE YÜKSEKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ ARASINDA
İŞSİZLİK KAYGISI: BİR ALAN ARAŞTIRMASI ÖRNEĞİ

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 220 sayfalık kısmına ilişkin, 27/08/2020 tarihinde şahsım tarafından *TURNITIN*. adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 12 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

31.08.2020
J. Bayrak

Adı Soyadı:	YAĞMUR BAYRAK
Öğrenci No:	701713004
Anabilim Dalı:	ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
Programı:	Yüksek Lisans
Statüsü:	☒ Y.Lisans ☐ Doktora

Danışman
Prof. Dr. Serpil AYTAÇ

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Türkiye’de Genç İşsizliği ve Yükseköğretim Öğrencileri Arasında İşsizlik Kaygısı: Bir Alan Araştırması Örneği” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

31.08.2023
Y. Bayrak

Adı ve Soyadı: Yağmur BAYRAK

Öğrenci No: 701713004

Anabilim Dalı: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri

Programı: Yüksek Lisans

Statüsü: Yüksek Lisans

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı: Yağmur BAYRAK

Üniversite: Bursa Uludağ Üniversitesi

Enstitü: Sosyal Bilimler Enstitüsü

Anabilim Dalı: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri

Tezin Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Sayfa Sayısı: xiv+206

Mezuniyet Tarihi : / / 20.....

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sevinç Serpil AYTAÇ

TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİ VE YÜKSEKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ ARASINDA İŞSİZLİK KAYGISI: BİR ALAN ARAŞTIRMASI ÖRNEĞİ

Dünyada güncelliğini korumakta olan genç işsizliğinin, ülkemizde de kayda değer bir artış gösterdiği görülmekte ve genç işsizlerin eğitim düzeyleri incelendiğinde yükseköğretim mezunu genç işsizliği oranları dikkat çekmektedir. Bu araştırmanın amacı henüz öğrenim gördükleri yükseköğretim kurumlarından mezun olmadan, gençlerin işsizlik sorunu sonucunda karşı karşıya kaldığı işsizlik kaygısı, umutsuzluk ve benlik saygı seviyelerini tespit ederek; iş bulma inancı, iş deneyimi, cinsiyet gibi değişkenler ile işsizlik kaygı düzeyleri arasında ilişki olup olmadığını saptamaktır. Bu araştırmanın örneklemini Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde öğrenim görmekte olan birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. 916 öğrencinin katılımı ile yapılan bu çalışmada, öğrencilerin kaygı düzeylerini belirlemek ve işsizliğe yönelik tutumlarını tespit etmek amacıyla *Rosenberg Özsaygı Ölçeği*(1965), *Beck Umutsuzluk Ölçeği* (1974) ve *İşsizlik Tutumu Ölçeği* (2012) kullanılmıştır. Araştırma verileri, bilgisayarda SPSS 17 programında çok değişkenli istatistiksel analiz yöntemleriyle değerlendirilmiştir. Elde

edilen bulgulara; sınıf düzeylerinin işsizlik kaygısı üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği, iş bulma inancı olmayan gençlerin işsizlik kaygı düzeyinin yüksek olduğu, işsizlik kaygısının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı, gençlerin genel itibari ile kaygı düzeylerinin yüksek olduğu ve özsaygı düzeyi yüksek olan gençlerin, umutsuzluk düzeyinin düşük olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Genç İşsizliği, İşsizlik Kaygısı, Üniversite Öğrencileri, Umutsuzluk, Özsaygı.

ABSTRACT

Name and Surname : Yağmur BAYRAK

University : Uludag University

Institution : Social Science Institution

Field : Labour Economics and Industrial Relations

Degree Awarded : Master

Page Number : xiv+206

Degree Date : / / 20.....

Supervisor (s) : Prof. Dr. Sevinç Serpil AYTAÇ

YOUTH UNEMPLOYMENT AND ANXIETY AMONG HIGHER EDUCATION STUDENTS IN TURKEY: AN EXAMPLE OF FIELD RESEARCH

It is seen that youth unemployment, which is still up-to-date in the world, has increased significantly in our country, and when the education levels of young unemployed people are examined, higher education graduate youth unemployment rates stand out. The aim of this study is to determine the levels of unemployment anxiety, hopelessness and self-esteem faced by young people as a result of unemployment problems before they graduate from higher education institutions where they are studying; to determine whether there is a relationship between variables such as job finding belief, work experience, gender and unemployment anxiety levels. The sample of this study consists of first, second, third and fourth year students studying at Bursa Uludağ University Faculty of Economics and Administrative Sciences. In this study conducted with the participation of 916 students, Rosenberg Self-Esteem Scale (1965), Beck Hopelessness Scale (1974) and Unemployment Attitude Scale (2012) were used to determine students' anxiety levels and attitudes towards unemployment. The research data were evaluated using multivariate statistical analysis methods in SPSS 17 program on the computer. In the findings obtained; It has been determined that the class levels do

not show a significant difference on the unemployment anxiety, the unemployment anxiety level of the young people who do not have the belief in finding a job is high, the unemployment anxiety is not a significant difference according to the gender, the anxiety levels of the youth are generally high and the young people with high self-esteem levels have low levels of hopelessness.

Keywords: Youth Unemployment, Unemployment Anxiety, University Students, Hopelessness, Self-Esteem.

ÖNSÖZ

Lisans eğitimimden bu yana ders alma şansı bulduğum, tez yazma sürecimde; disiplinli, özverili, sevecen yaklaşımı ve sabrı ile her zaman yol gösteren, örnek olan, kendisinden bu yolda çok fazla şey öğrendiğim danışmanım Sayın Prof. Dr. Serpil AYTAÇ hocama bir teşekkürü borç bilirim.

Bu süreçte güler yüzünü ve samimiyetini eksik etmeyen, sorularımı cevaplayan ve yardımcı olan Sayın Prof. Dr. Özlem IŞIĞIÇOK hocama çok teşekkür ederim. Tez yazma süresince her zaman destek ve yardımcı olan Dr. Burak Faik EMİRGİL hocama çok teşekkür ederim. Anket veri toplama sürecimde desteğini esirgemeyen ve yardımcı olan Araştırma. Görevlisi Ulviye TÜFEKÇİ YAMAN hocama da çok teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olduklarını bildiğim, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen ve bana olan inançlarını hiç yitirmeyen her zaman beni yüreklendiren aileme çok teşekkür ederim.

Son olarak, zaman ayırarak anket sorularını yanıtlayıp tezimin üçüncü bölümünün var olmasını sağlayan araştırmaya katılan öğrencilere çok teşekkür ederim.

Yağmur BAYRAK

Ağustos Bursa-2020

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENÇ İŞSİZLİĞİNİN KAPSAMI

1. İŞSİZLİK	4
2. GENÇ VE GENÇLİK KAVRAMI.....	6
3. GENÇ İŞGÜCÜ KAVRAMI.....	9
4. GENÇ İŞSİZLİĞİ KAVRAMI	11
4.1. DÜNYADA GENÇ İŞSİZLİĞİ VE ORANLARI	13
4.2. OECD ÜLKELERİNE GÖRE GENÇ İŞSİZLİĞİ	22
4.3. AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE GENÇ İŞSİZLİĞİ	25
4.4. EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE GENÇ İŞSİZLİĞİ.....	27

5. TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİ	29
5.1. TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİ ORANLARI.....	33
5.2. İŞ ARAMA SÜRELERİNE GÖRE GENÇ İŞSİZLER.....	39
5.3. TÜRKİYE’DE EĞİTİM DURUMUNA GÖRE GENÇ İŞSİZLİĞİ	41
 6. GENÇ İŞSİZLİĞİNİN NEDENLERİ VE SONUÇLARI	 48
6.1. GENÇ İŞSİZLİĞİNİN NEDENLERİ.....	48
6.1.1. Makro Nedenler	49
6.1.1.1. Toplam Talep	49
6.1.1.2. Ücretler	50
6.1.1.3. Genç İşgücünün Büyüklüğü	51
6.1.1.4. Kadınların İşgücüne Katılma Oranlarının Yükselmesi	51
6.1.2. Mikro Nedenler	52
6.1.2.1. Toplumsal Cinsiyet	52
6.1.2.2. Eğitim Düzeyi.....	53
6.1.2.3. Genç İşgücünün İşe İlk Girişte Yaşadığı Sorunlar ve Beceri Uyuşmazlığı.....	54
6.1.2.4. Etnik Köken.....	55

İKİNCİ BÖLÜM

GENÇ İŞSİZLİĞİNİN SONUÇLARI VE İŞSİZLİKLE MÜCADELE POLİTİKALARI

1. GENÇ İŞSİZLİĞİNİN SONUÇLARI.....	56
1.1. EKONOMİK SONUÇLARI	56
1.1.1. Gelir Yetersizliği.....	57
1.1.2. Yoksullaşma.....	58
1.2. SOSYAL SONUÇLARI.....	59
1.2.1. Sosyal Dışlanma	60
1.2.2. Yabancılaşma.....	61
1.2.3. Toplumsal Çatışma	61
1.2.3. Suç	62
1.2.4. Göç.....	64

1.3. PSİKOLOJİK SONUÇLARI.....	64
1.3.1. Kaygı.....	71
1.3.2. Umutsuzluk.....	77
1.3.3. Özsaygı Yetersizliği ve Kendine Güvensizlik	80
1.3.4. Stres ve Tükenmişlik	83
1.3.5. Öğrenilmiş Çaresizlik	87
1.3.6. Depresyon	90
1.3.7. İntiharlar.....	92
2.GENÇ İŞSİZLİĞİNE YÖNELİK MÜCADELE POLİTİKALARI	96
2.1.DÜNYA’DA GENÇ İŞSİZLİĞİNE YÖNELİK MÜCADELE	
POLİTİKALARI.....	96
2.2.GENÇ İŞSİZLİĞİ İLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI	
KURULUŞLAR.....	97
2.3.AVRUPA ÜLKELERİNİN GENÇ İŞSİZLİĞİNE YÖNELİK	
MÜCADELE POLİTİKALARI	98
2.4. TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİNE YÖNELİK MÜCADELE	
POLİTİKALARI.....	100
2.4.1. Kalkınma Planları	100
2.4.2. İŞKUR’un Genç İşsizliği ile Mücadelede Uyguladığı Aktif İşgücü	
Piyasası Politikaları.....	108
2.4.2.1.İş ve Meslek Danışmanlığı Hizmeti	110
2.4.2.2. İşgücü Yetiştirme Kursu.....	110
2.4.2.3. İşbaşı Eğitim Programı.....	112
2.4.2.4. Girişimcilik Eğitim Programı	113
2.4.3.İŞKUR Stratejik Plan 2018-2022	114
2.4.4. İŞKUR’un Genç İstihdamına Yönelik Proje ve Faaliyetleri	114
3. İŞSİZLİK KAYGISI İLE MÜCADELE ETMEYE YÖNELİK	
POLİTİKALAR.....	115

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ ARASINDAKİ İŞSİZLİK KAYGISINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

1.ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	117
2.ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	118
3.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	118
4.ARAŞTIRMA MODELİ VE HİPOTEZLERİ.....	119
4.1.ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ.....	119
5. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	121
5.1.KİŞİSEL BİLGİ TOPLAMA FORMU	121
5.2. ROSENBERG BENLİK ÖZSAYGI ÖLÇEĞİ (RSBÖ).....	121
5.3. BECK UMUTSUZLUK ÖLÇEĞİ.....	122
5.4.İŞSİZLİK TUTUMU ÖLÇEĞİ	122
6.VERİ ANALİZ TEKNİKLERİ	123
7. EVREN VE ÖRNEKLEM	123
8.ARAŞTIRMA BULGULARI.....	123
8.1. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK BULGULARI	123
8.1.1. Yaş	124
8.1.2. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları	125
8.1.3. Katılımcıların Ebeveynlerinin Eğitim ve Ekonomik Düzeyi.....	125
8.2. KATILIMCILARIN EĞİTİME DAYALI BULGULARI	130
8.2.1. Katılımcıların Okudukları Bölümlere Göre Dağılımı.....	131
8.2.2.Katılımcıların Sınıflara Göre Dağılımları.....	132
8.2.3. Katılımcıların Genel Akademik Not Ortalamaları (GANO) ve Üniversitede Geçirmekte Oldukları Yıl.....	133
8.2.4. Katılımcıların İş Bulmaya Dair İnancı.....	134

8.2.5. Katılımcıların İş Bulmaya Dair İnançlarına Yönelik Olarak Vermiş Oldukları Cevaplar.....	136
8.2.6. Katılımcıların İşgücü Piyasasına Dahil Olma Durumu ve İş Deneyimi.....	138
8.3. KATILIMCILARIN İŞ DENEYİMİNE SAHİP OLMASININ İŞ BULMA İNANCINA ETKİSİNE YÖNELİK ÇAPRAZ TABLO VE Kİ KARE TESTİ	142
8.4. TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER VE ÇOK DEĞİŞKENLİ ANALİZLER.....	144
8.4.1. Korelasyon Analizi	146
8.4.2. Bağımsız Örneklem T-Testi.....	147
8.4.3. Katılımcıların İş Bulma İncına Göre Farklılık Analizi	149
8.4.4. Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre Farklılık Analizi	153
8.4.5. Katılımcıların Anne-Baba Eğitimi ile Özsaygı, Umutsuzluk ve İşsizlik Kaygısı Arasındaki Farklılık Analizi	156
8.4.6. Katılımcıların Anne- Baba Çalışma Durumunun Öğrencilerin Özsaygı, Umutsuzluk, İşsizlik Kaygı Düzeyleri Arasında Farklılık Analizi.....	157
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	162
KAYNAKÇA	174
EKLER.....	203
EK-1 ANKET FORMU	203
EK-2 ETİK KURUL ONAYI.....	206

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLO 1. KÜRESEL İŞSİZLİK, YETİŞKİN İŞSİZLİĞİ VE GENÇ İŞSİZLİĞİ ORANLARI.....	16
TABLO 2. GENÇ İŞSİZLİK ORANLARI.....	17
TABLO 3. BÖLGELERE VE CİNSİYETE GÖRE GENÇ İŞSİZLİĞİ.....	18
TABLO 4. OECD ÜLKELERİNE GÖRE GENÇ İŞSİZLİK ORANLARI.....	23
TABLO 5. AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE GENÇ İŞSİZLİK ORANLARI.....	25
TABLO 6. EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE GENÇ İŞSİZLİĞİ.....	27
TABLO 7. TÜRKİYE’DE DEMOGRAFİK FIRSAT PENCERESİ	31
TABLO 8. YETİŞKİN VE GENÇLERDE İŞGÜCÜ (BİN KİŞİ).....	33
TABLO 9. 15-24 YAŞ ARASI CİNSİYETE VE YAŞ ARALIĞINA GÖRE İŞGÜCÜNE KATILMA ORANI (%).....	34
TABLO 10. 15-24 YAŞ GRUPLARI ARASINDAKİ NÜFUS, İŞGÜCÜ, İKO (%),İŞGÜCÜNE DAHİL OLMAYAN NÜFUS	36
TABLO 11. 15-24 YAŞ GRUBU ARASI İŞGÜCÜNE DAHİL OLMAYAN GENÇLERİN İŞGÜCÜNE DAHİL OLMAMA SEBEPLERİ (BİN KİŞİ).....	37
TABLO 12. 2008-2018 YILLARI ARASINDA GENÇ İŞSİZLİK ORANLARI (15-24 YAŞ).....	38
TABLO 13. İŞ ARAMA SÜRELERİNE GÖRE GENÇ İŞSİZLER (15-24 YAŞ ARASI).....	40
TABLO 14. EĞİTİM DURUMUNA GÖRE GENÇ İŞSİZLİK ORANLARI (15-24 YAŞ).....	41
TABLO 15. 15-24 YAŞ ARASI İŞTEKİ DURUMUNA GÖRE İSTİHDAM EDİLEN GENÇLER.....	45
TABLO 16. 15-24 YAŞ ARASI İKTİSADİ FAALİYET KOLUNA GÖRE İSTİHDAMDAKİ GENÇLER	46
TABLO 17. GENÇ İŞSİZLİĞİN SEBEPLERİNE İKİ YÖNLÜ BAKIŞ	49
TABLO 18. İŞSİZLİK VE ÖNCESİ TEMEL DEĞİŞİMLER.....	67
TABLO 19. KATILIMCILARIN YAŞLARINA GÖRE DAĞILIMI VE ORTALAMASI	124
TABLO 20. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN CİNSİYET DAĞILIMLARI.....	125
TABLO 21.ÖĞRENCİLERİN ANNELERİNİN EĞİTİM DÜZEYİ.....	126
TABLO 22. ÖĞRENCİLERİN BABALARININ EĞİTİM DÜZEYİ	127
TABLO 23. ÖĞRENCİLERİN ANNELERİNİN ÇALIŞMA DURUMU	128
TABLO 24. ÖĞRENCİLERİN BABALARININ ÇALIŞMA DURUMU	129
TABLO 25 .ÖĞRENCİLERİN ÖĞRENİM GÖRMEKTE OLDUKLARI BÖLÜMLER	131
TABLO 26.ÖĞRENCİLERİN SINIF DAĞILIMLARI	132
TABLO 27. ÖĞRENCİLERİN İŞ BULMAYA DAİR İNANÇLARI	135

TABLO 28. ÖĞRENCİLERİN İŞ BULMAYA DAİR İNANÇLARINA YÖNELİK OLARAK VERMİŞ OLDUKLARI CEVAPLARIN NEDENLERİ	136
TABLO 29. ÖĞRENCİLERİN İŞGÜCÜ PİYASASINA DAHİL OLMA DURUMU	138
TABLO 30. ÖĞRENCİLERİN İSTİHDAMDA YER ALDIKLARI YERLERİN BÖLÜMLERİ İLE İLİŞKİSİ.....	139
TABLO 31. ÖĞRENCİLERİN İŞ DENEYİMİNE SAHİP OLMA DURUMU	141
TABLO 32. İŞ DENEYİMİNİN İŞ BULMA İNANCINA ETKİSİNİN ÇAPRAZ TABLODA GÖSTERİMİ.....	142
TABLO 33. İŞ DENEYİMİ VE İŞ BULMA İNANCI ARASINDA Kİ KARE TESTİ	144
TABLO 34. ÖLÇEK SORULARINA VERİLEN YANITLAR İLE İLGİLİ TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER VE CRONBACH ALPHA DEĞERLERİ....	145
TABLO 35. BENLİK ÖZSAYGISI ÖLÇEĞİ, UMUTSUZLUK ÖLÇEĞİ VE İŞSİZLİK TUTUMU ÖLÇEĞİ ARASINDAKİ KORELASYON ANALİZİ	146
TABLO 36. ÖĞRENCİLERİN ÖZSAYGI, UMUTSUZLUK VE İŞSİZLİK KAYGI DÜZEYLERİ PUANLARININ CİNSİYET DEĞİŞKENİNE GÖRE BAĞIMSIZ T-TESTİ SONUÇLARI.....	147
TABLO 37. İŞ BULMA İNANCI VE ÖLÇEKLER ARASINDA FARLILIK ANALİZİ (ONE WAY ANOVA).....	150
TABLO 38. İŞ BULMA İNANCINA GÖRE POST HOC ANALİZİ	151
TABLO 39. KATILIMCILARIN SINIF DÜZEYLERİNE GÖRE ÖLÇEKLER ARASI FARLILIK ANALİZİ (ONE WAY ANOVA)	153
TABLO 40. POST HOC ANALİZİNE GÖRE SINIF DÜZEYLERİNE GÖRE FARLILIK ANALİZİ	154
TABLO 41. KATILIMCILARIN ANNE EĞİTİM DÜZEYİ İLE ÖLÇEKLER ARASI FARLILIK ANALİZİ (ONE WAY ANOVA)	156
TABLO 42. KATILIMCILARIN BABA EĞİTİM DÜZEYİ İLE ÖLÇEKLER ARASI FARLILIK ANALİZİ (ONE WAY ANOVA)	157
TABLO 43. ANNE ÇALIŞMA DURUMU FARLILIK ANALİZİ SONUÇLARI (ONE WAY ANOVA)	158
TABLO 44. POST HOC ANALİZİNE GÖRE ANNELERİN ÇALIŞMA DURUMUNA GÖRE FARLILIK ANALİZİ	158
TABLO 45. BABA ÇALIŞMA DURUMU FARLILIK ANALİZİ SONUÇLARI (ONE WAY ANOVA).....	160

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİL 1. ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL MODELİ.....	119
ŞEKİL 2. KATILIMCILARIN YAŞ DAĞILIMI.....	124
ŞEKİL 3. ÖĞRENCİLERİN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI.....	125
ŞEKİL 4. ÖĞRENCİLERİN ANNELERİNİN EĞİTİM DÜZEYİNİN YÜZDELİK GRAFIĞI	126
ŞEKİL 5. ÖĞRENCİLERİN BABALARININ EĞİTİM DÜZEYİ YÜZDELİK GRAFIĞI	127
ŞEKİL 6. ÖĞRENCİLERİN ANNELERİNİN ÇALIŞMA DURUMU	129
ŞEKİL 7. ÖĞRENCİLERİN BABALARININ ÇALIŞMA DURUMU	130
ŞEKİL 8. ÖĞRENCİLERİN BÖLÜMLERİNE GÖRE YÜZDELİK DAĞILIMI	132
ŞEKİL 9. ÖĞRENCİLERİN SINIF DAĞILIMLARININ YÜZDELİK DİLİMLERİ	133
ŞEKİL 10. ÖĞRENCİLERİN ÜNİVERSİTEDE GEÇİRMEKTE OLDUKLARI SÜRE	134
ŞEKİL 11. ÖĞRENCİLERİN İŞ BULMAYA DAİR İNANÇLARI	135
ŞEKİL 12. ÖĞRENCİLERİN İŞ BULMAYA DAİR İNANÇLARINA YÖNELİK OLARAK VERMİŞ OLDUKLARI CEVAPLARIN NEDENLERİNİN YÜZDELİK DAĞILIMI.....	138
ŞEKİL 13. ÖĞRENCİLERİN İŞGÜCÜ PİYASASINA DAHİL OLMA DURUMU .	139
ŞEKİL 14. ÖĞRENCİLERİN İSTİHDAMDA YER ALDIKLARI YERLERİN BÖLÜMLERİ İLE İLİŞKİSİ.....	140
ŞEKİL 15. ÖĞRENCİLERİN İŞ DENEYİMİNE SAHİP OLMA DURUMU	141

KISALTMALAR LİSTESİ

Bibliyografik Bilgiler	Kısaltma
Aktaran	Akt.
Amerika Birleşik Devletleri	ABD
Anlamlılık Düzeyi	P
Avrupa İstatistik Ofisi	EUROSTAT
Bakınız	Bkz.
Birleşmiş Milletler	BM
Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı	UNDP
Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu	UNESCO
Devlet Planlama Teşkilatı	DPT
Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü	OECD
Gençlik İstihdam Ağı	YEN
Gençlik İstihdam Envanteri	YEI
İş ve İşçi Bulma Kurumu	İŞKUR
İşgücüne Katılma Oranı	İKO
Kişi Sayısı	N
Korelasyon Analizi	r
Küçük ve Orta Büyüklükteki Sanayi Kuruluşlarını Geliştirme İdaresi Başkanlığı	KOSGEB
Ortalama	Ort.
Rosenberg Özsaygı Ölçeği	RSBÖ
Serbestlik Derecesi	df
Standart Sapma	SS
Standart Sapma	SS
Statistical Package Social Sciences	SPSS
Tarih Yok	ty
Türk Dil Kurumu	TDK
Türkiye İstatistik Kurumu	TÜİK
Uluslararası Çalışma Örgütü	İLO
WHO	Dünya Sağlık Örgütü
Yüksek Lisans	YL

GİRİŞ

İşsizlik, 21. yüzyılda güncelliğini korumakta olan, gerek gelişmiş gerekse de gelişmekte olan ülkelerde görülen küresel bir sorundur. 1980'li yıllarda küreselleşme ve neo-liberal politikaların etkisi ile işgücü piyasalarında yaşanan değişimler, çok uluslu şirketlerin ucuz işgücü arayışı, teknolojinin gelişim göstermesi ve emeğin yerine teknolojik icatların ikame edilebilmesi, 4.Sanayi Devrimi gibi etkenler ile emeğin niteliğinde yaşanan dönüşümler, ekonomik ve siyasal istikrarsızlıklar işsizliğe neden olmaktadır. Bu nedenler genel işsizliğe sebebiyet verdiği gibi genel işsizliğin 15-24 yaş arası grubunu oluşturan ve sosyal politika içerisinde dezavantajlı grup olarak nitelendirilen gençleri de etkisi altına almakta, dolayısıyla genç işsizliğini de etkilemektedir. Gençlerin mevcut işgücü piyasalarına entegre edilememesi ülkeler açısından olumsuz sonuçlar doğurmakta, beşeri sermaye kayıpları yaşanmakta, bireylerin hayatlarının en verimli evresi olan gençlik döneminde gayri iradi olarak işgücü potansiyelini kullanamamasına yol açmaktadır.

Nitekim, ülkemizde de genç işsizliği önemli boyutlara ulaşmıştır. TÜİK verileri incelendiğinde 2018 yılı genç işsizliği oranının %20,3 olduğu, 2019 yılına gelindiğinde ise bu genç işsizliği oranının ciddi bir sıçrayış ile %25,4'e yükseldiği görülmektedir. Bu oranlar, genç işsizliğinin ülkemiz açısından ne kadar önemli bir sorun teşkil ettiğini gözler önüne sermektedir. 2020 yılının Mart ayında ortaya çıkan ve küresel bir sorun olan Covid-19 virüsü sebebiyle yaşanan pandemi sürecinin işgücü piyasalarını olumsuz şekilde etkilediği, halihazırda mevcut işi olanların dahi çalışmalarının zorlaştığı görülmektedir. Covid-19 virüsü sebebi ile de işsizlik oranlarında artış yaşanacağı öngörülmektedir ve işsizliğin güncelliğini daha çok arttırdığını göstermektedir. Ülkemizdeki genç işsizliği oranları eğitim düzeyine göre incelendiğinde, yükseköğretim mezunu genç işsizliği oranının diğer ülkelerin aksine ülkemizde artış gösterdiği görülmektedir. Genel itibari ile yükseköğretim mezunu gençlerin yetkinliklerinin, ilköğretim veya ortaöğretim mezunu genç işsizlerden ayrılacağı ve daha nitelikli işlerde çalışacakları öngörülmektedir. Fakat ülkemizde artan üniversite sayıları ile birlikte mezun sayılarında da artış yaşanmaktadır. Mevcut işgücünü karşılayacak istihdam alanlarının olmaması ile gençlerin işgücü piyasasına girişleri rekabete dönüşmektedir. Gençler, diğer mezunlardan ayrılmak ve istihdam edilebilmek için yabancı dil,

gönüllülük projeleri gibi sosyal alanlarda kendilerini geliştirebilmekte, sertifika programlarına katılıp mesleki bilgisini attırabilmekte, stajlar ile deneyim kazanabilmektedir. Fakat artan rekabet ve genç işsizliği oranları gençleri daha mezun olmadan etkilemekte, işsizlik endişesine sürüklemektedir. Belli emekler vererek geldiği yükseköğretim kurumundan daha mezun olmadan, hayata dair yaptığı planların, beklentilerin günümüz koşullarında tam olarak karşılığının olmaması ve bu durumun gelecek kaygısı ile birleşmesi sonucuna gençlerin, okulları bitmeden geleceğe yönelik stres ve umutsuzluğa kapılmaktadırlar. Gençlerin mezun olduktan sonra işe girişlerinin kesin olmaması ve okuldan işe geçiş sürelerinin uzaması ile ailelerine bağımlılıklarının devam etmesi, işverenlerin beklentileri ile gençlerin niteliklerinin uyuşmaması, yüksek ücret beklentisi, gençlerin herhangi bir deneyimlerinin olmaması gibi sebepler de gençlerde işsizliğin yaratmış olduğu psikolojik sonuçlardır. Bu psikolojik sonuçların başında, işsizlik kaygısı gelmektedir. Gençlerin yaşadıkları kaygı, geleceklerine dair umutsuzluğa kapılmalarına sebebiyet vermekte ve bireyler kendilerine olan saygılarını kaybetmekte, özsaygılarında düşüş yaşanmaktadır.

Bu çalışma yükseköğretimde okumakta olan gençlerin henüz mezun olmadan yaşadıkları işsizlik kaygısını, umutsuzluk ve özsaygı düzeyini belirlemektedir. Gençlerin iş bulma inancına yönelik algılarını tespit etmek, belirlenen değişkenler ile birlikte ölçeklerle arasındaki ilişkiyi incelemektedir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde; genel olarak işsizlik kavramı tanımlanmış ve işsizlik türlerinden kısaca bahsedilmiştir. Çalışmanın ana temasının ilk kısmını oluşturan Türkiye’de Genç İşsizliğine dair bilgiler verilmeden önce genç ve gençlik kavramları incelenmiş ardından genç işsizliği kavramı anlatılmıştır. Genel itibari ile Dünyadaki Genç İşsizliği oranları, Avrupa Birliği Ülkelerindeki Genç İşsizliği oranları ILO ve OECD gibi uluslararası kuruluşların verilerine göre verilmiş, ardından Türkiye’de yaşanan genç işsizliği ve oranlarına yer verilmiştir. Türkiye’deki Genç İşsizliği oranları TÜİK verilerine göre incelenmiştir. Dünyada ve Türkiye’de yaşanan genç işsizliğinden literatür çerçevesinde bahsedildikten sonra ise genç işsizliğini ortaya çıkaran makro ve mikro nedenler anlatılarak ilk bölüm sonlandırılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise genç işsizliği sonuçları incelenmiştir. Bu sonuçlar; ekonomik, sosyal ve psikolojik sonuçlar olarak alt başlıkları ile ele alınmıştır. İkinci bölümde psikolojik sonuçların alt başlıkları üzerinde ayrıntılı şekilde durulmuştur. Bunun sebebi ise çalışmanın ana temasının ikinci kısmının yer aldığı işsizlik kaygısının var olması ve araştırmada kullanılacak kavramların ele alınmasıdır. Genç işsizliğinin yaratmış olduğu sonuçlar literatür çerçevesinde incelendikten sonra, genç işsizliği ile mücadelede uygulanan politikalara değinilmiş, Uluslararası Kuruluşların, Avrupa Ülkelerinin Mücadele Politikalarından bahsedildikten sonra, Türkiye’deki Mücadele Politikaları kapsamında Kalkınma Planları ve İŞKUR’un Mücadele Politikaları anlatılmıştır. Araştırma konusuna dikkat çekmek için işsizlik kaygısı ile baş etmeye yönelik çözüm önerilerinden kısaca bahsedilmiştir.

Çalışmanın son kısmını ise öğrencilerin, işgücü piyasasına girmeye hazırlanan gençlerin işsizlik kaygısını tespit etmek, umutsuzluk ve özsaygı arasındaki ilişkiyi ve iş bulmaya dair algılarını belirlemek için yapılan alan araştırması oluşturmaktadır. Alan araştırması Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin katılımı ile gerçekleşmiştir. Öğrencilere anket uygulanmış, ankette yer alan kişisel bilgi toplama formu ve ölçeklere verilen yanıtlar doğrultusunda analizler yapılmış ve bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, araştırma hipotezleri literatüre dayandırılarak incelenmiştir. Araştırma analizleri sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda değerlendirmeler yapılmış ve öneriler sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENÇ İŞSİZLİĞİNİN KAPSAMI

1. İŞSİZLİK

İşsizlik; geçmişten günümüze kadar olan süreçte güncelliğini korumakta olan küresel bir sorundur. Sosyal devlet ve sosyal politika anlayışı içerisinde bakıldığında en sorunlu alanlardan biri, işsizliğin artışı ve kalıcı olmasıdır. İşsizlik gelişmiş ve gelişmekte olan ülke diye ayırım gözetmeksizin varlığını sürdüren hatta refah ve gelişmişlik seviyesi çok yüksek olan ülkelerde bile görülen kalıcı ve kronik bir sorundur. İşsizlik; beraberinde çeşitli ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunlara da neden olmaktadır (Koray, 2008: 230; Işığışok, 2019:124).

İşsizlik; istihdam oranı ve işgücü arasındaki farktır. Yeni dünya düzeninde işsizliğin sadece kişilerin yetkinliklerinin olmamasından dolayı kaynaklanmadığı, yapısal olduğu görülmektedir (Kocaoğlu, 1997: 69).

İşsizlik birey ve toplum açısından iki şekilde tanımlanabilmektedir. Birey için işsizlik; *"çalışma yeteneğinde, isteğinde ve çalışmaya hazır bir durumda olup, gelir sağlayan bir işe sahip olmama durumunu"* ifade eder. Toplum açısından işsizliğin tanımı ise *" en değerli üretici kaynak olan işgücünün bir bölümünün kullanılmaması, boşa harcanması olarak"* belirtilmektedir (Talas,1997: 128-129; Akt: Işığışok, 2019:1 23).

Uluslararası Çalışma Örgütü ise işsizliği şu şekilde tanımlamaktadır : *"Referans döneminde belli bir yaşın üzerindeki işi olmayan (ücretli olarak istihdam edilmeyen veya serbest meslek sahibi olmayan), çalışmaya hazır durumda olan (referans dönemi içinde ücretli olarak istihdam edilmeye veya serbest meslek sahibi olarak çalışmaya elverişli olan) ve iş arayan (referans döneminde ücretli olarak istihdam edilmek veya serbest meslek sahibi olarak çalışmak için belirli girişimlerde bulunan) tüm kişileri"* içine almaktadır. Aynı zamanda Cenevre’de 1982 yılında gerçekleştirilen Uluslararası Çalışma Örgütü 13. Çalışma İstatistikçileri Konferansı’nda onaylanan kararın işsizlikle ilgili uluslararası olarak kabul edilen tanımındaki ortak özellikler şu şekildedir: İşsiz

olma, çalışmaya elverişli iş bulunmaması ve bir işte çalışma isteklerinin bulunmasıdır (Kumaş, 2001: 12). Uluslararası Çalışma Örgütü'ne göre de işsizlik evrensel bir sorundur.

ILO'nun Dünya İstihdam ve Bakış Açısı 2019 Raporunda (Labour Organizations World Employment and Social Outlook Report 2019) küresel işgücü piyasalarındaki temel sorun, düşük kaliteli istihdamın var olması ve milyonlarca insanın yetersiz çalışma koşullarını kabul etmek zorunda kalmasıdır. Yine 2019 raporuna göre 2018 yılında küresel olarak çalışan 3.3 milyar insanın, çoğunluğunun yetersiz ekonomik güvenliği, maddi refahının olmaması ve fırsat eşitsizliğinin olduğu görülmektedir. Küresel olarak işsizliğin azaltılması için yapılan ilerlemenin iş kalitesindeki iyileşmelerle örtüşmediği de belirtilmektedir (www.ilo.org).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ise işsizliği şöyle tanımlamaktadır: *"Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kar karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiçbir işte çalışmamış ve böyle bir işle bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son dört hafta içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 15 gün içinde işbaşı yapabilecek durumda olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm kişiler işsiz nüfusa dahildirler."* (www.tuik.gov.tr).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere kişiler çalışmaya hazır olmasına rağmen kendi isteğinin dışında, herhangi bir yerde istihdam edilememektedir. İşsizlik oranları Türkiye'de her sene TÜİK' in istatistiki verilerinde ortaya çıkmaktadır, işsizlik oranlarında kimi zaman artışlar kimi zaman azalışlar meydana gelmektedir. 2020 Nisan TÜİK verilerini incelediğimizde işsizlik oranının %12,8 olduğunu görülmektedir. Bu oran ile birlikte işsizliğin tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de önemli bir problem oluşturduğu açıktır. İşsizliğin çeşitli türleri bulunmaktadır.

İşsizlik genel bir sorun olsa da işsizliğin nedenleri aynı sebeple oluşmamakta dolayısıyla aynı sonuçları da ortaya çıkartmamaktadır. İşsizliğin çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Ekonomik nedenler, kişilerin kendi iradeleri ile çalışıp çalışmama konusundaki kararlarının değişkenlik göstermesi gibi sebeplerle de işsizlik kavramı türlerine göre ayrılmaktadır (Işığışok, 2011: 66; Biçerli, 2011: 457).

Türleri bakımından işsizlik; Derece yönünden; “ **tam ve kısmi** ” , kişilerin iradeleri bakımından ; “**gönüllü ve gönülsüz**” , zaman olarak da “**kısa ve uzun süreli** ” olarak ayrılabilir. Ayrıca kişilerin aktif olarak iş aramalarına rağmen herhangi bir yerde istihdam edilememesine kısaca “**açık işsizlik**” olarak adlandırılabilirken, bireyin işi olup ekonomiye çok fazla katkısının bulunmaması ise “**gizli işsizlik**” olarak tanımlanabilmektedir (Tokol,2000: 97;Kocaoğlu, 1997: 158; Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007: 33). Mevsimsel değişimlerden dolayı üretilen mal ve hizmetlerde azalmanın meydana gelmesi ya da üretilen ürüne talebin düşmesinden dolayı oluşan işsizlik türü ise “**mevsimsel işsizlik**” tir (Gündoğan ve Biçerli, 2003: 206). Küreselleşme ile birlikte gelişimi artan teknolojiyle insan gücüne duyulan ihtiyaç azalmıştır. İnsanların yaptığı işleri artık makineler ya da robotlar yapabilmektedir. İnsan yerine ikame edilen bu makinelerden dolayı da teknolojik işsizlik ortaya çıkmaktadır. Ayrıca teknoloji kimi yazarlara göre işsizliğe sebep olsa da yetkinlikleri olan kişiler içinse yeni iş alanları yaratmaktadır. Kocaoğlu’na göre teknolojik işsizliğin ortaya çıkardığı işsizlik türü ise yapısal işsizliktir. “**Yapısal işsizlik**”; Emek arz ve sermaye ile üretim araçları arasındaki uyumsuzluktan dolayı ortaya çıkan ve ne kadar süreceği belli olmayan işsizlik türüdür (Kocaoğlu,1997: 154-155). Doğal afetlerden dolayı tesadüfi olarak gerçekleşebilen ve ülkelerin gelişmişlik seviyelerine göre ayırım göstermeyen işsizlik türüne ise “**tesadüfi işsizlik**” adı verilir.

İşsizlik grupları içerisinde çok sorunlu ve mağdur olan bir kesim vardır. Bu mağdur kesimi gençler oluşturmaktadır. Gençler, genç işsizliğine maruz kalmaktadır. Genç işsizliği tüm dünyada görülmekte olan bir sorundur. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler olarak ayırım gözetmeksizin görülebilmektedir. İnsan hayatının en önemli ve aktif dönemlerinden biri olan gençlik döneminde yaşanan bu genç işsizliği çeşitli sorunları da meydana getirebilmektedir. Bu bölümde öncelikle genç ve gençlik kavramları ardından genç işgücü anlatılacak ardından genç işsizliği ve genç işsizliği oranları verilecektir.

2. GENÇ VE GENÇLİK KAVRAMI

İnsan hayatı döngüsel bir süreçten oluşmaktadır. Bu döngüsel süreçte insanın hayatının belirli evreleri yer almaktadır ve bu evrelerin kendilerine has özellikleri vardır. Gençliğin ise bu evreler içinde ayrı bir yeri bulunmaktadır. Sadece biyolojik

üstünlükten dolayı değil ekonomik, sosyal, siyasal ve psikolojik özelliklerin hepsi birbirini tamamlamaktadır. Gelecekle bağlantısı da diğer yaş evrelerine göre daha detaylı incelenmesini gerekmektedir (Baran vd. ,2013: 65).

Genç ve gençlik kavramları üzerine tüm dünyanın fikir birliğinde uzlaştığı kabul görmüş bir tanım bulunmamaktadır. Bunun nedeni ise gençlik döneminin soyut olmasıdır (Gündoğan,2001: 5). Gençlik tanımı, ülkeden ülkeye göre değişkenlik gösterebilmektedir. Bu değişkenlik kültürel, kurumsal, politik, ekonomik veya demografik faktörlerden kaynaklanabilir.

Çeşitli tanımları yapılabilen gençlik kavramı sadece bir yaş değildir, aynı zamanda bir haldir. Şu şekilde tanımlanmıştır: "*Gençlik, bir akıl, algı durumu, bir irade derecesi, bir hayal gücü yeteneği, heyecanların, kuvvetin, dinçliğin, cesaretin; korkaklığa, macera isteğinin; rahat ve sakin yaşama sevdasına üstünlüğüdür. Hiç kimse yalnız birkaç yıl yaşamakla ihtiyarlamaz. İnsanları yaşlandıran ideallerin gömülmesidir.*" (Tin,1994: 43; akt: Gündoğan, 2001: 5)

Gençlik kavramı sadece yaş aralığı olarak değerlendirilemez. Gençlik kavramına **sosyolojik** ve **kültürel** olarak bakıldığında farklı tanımlarına rastlanmaktadır. **Sosyolojik** açıdan gençlik tanımları 3 grupta toplanmaktadır. Bunlar; gençlerin homojen bir grup olduğu, sosyal statülere göre farklılık gösterdiği ve homojen olmadığı ve gençler ait oldukları sosyal kategorilere göre farklılık gösterse dahi aynı dönemde doğan gençlerde bazı ortak özellikleri olduğudur (Lüküslü, 2005: 35). **Kültürel** açıdan ise “*gençler kimlik ve vatandaşlık, sivil topluma katılım ve dayanışma, siyasal katılım, teknolojiye erişim, boş zaman değerlendirme ve hayat tarzları açısından ele alınmaktadır*” (Emirgil, 2019: 394).

Gençlik kavramı çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemidir. Geçiş süreleri ise “*okuldan işe*”, “*aile evinden kendi evine*”, “*bağımlı kategoriden-bağımsız kategoriye*”, “*çırak yurttaşlıktan-yurttaşlığa*” geçiş süreci olarak ele alınabilir (Marshall 1950; Hall ve Williamson 1999, akt; Rittergberg,Çelik , 2016: 4).

Sanayileşmiş ülkelerde gençliğin alt sınırı olarak asgari okulu bitirme yaşı baz alınırken, üst sınır ise geniş çeşitlilik gösterebilir. Örneğin; İngiltere’de gençlere yönelik

yapılan istihdam politikalarında gençlik yaşı olarak 16-18 yaş arası grup ele alınırken, Kuzey İtalya’da 14-29 yaş aralığı, Güney İtalya’da ise 14-32 yaş arası grup politikalara dahil edilir (O’Higgins, 1997: 1).

UNESCO’ya göre gençlik; çocukluğun bağımlılığından, yetişkinliğin vermiş olduğu bağımsızlığa geçiş dönemidir ve sabit yaş grubu daha değişkendir. Yaş aralığı belirlemede eğitim ve istihdam en kolay yoldur. Bu nedenle genellikle yaş aralığı kişinin zorunlu eğitimden ayrıldığı ve ilk iş bulduğu yaş olarak belirlenir (<https://www.un.org>).

Birleşmiş Milletler gençliği 15-24 yaş arası olarak tanımlamaktadır. Fakat bu yaş aralığı esnektir. Dünya Gençlik Raporuna (World Youth Report (2018)) göre küresel nüfusun %16’sını 15 ve 24 yaş arasını kapsayan 1.2 milyar genç oluşturmaktadır. Gençlik ve genç olma tüm dünyada, ülkeler ve bölgeler arasında büyük oranda değişebilmektedir. Bu nedenle UNESCO’ya göre de gençlik kavramı değişkenlik gösterebilir (United Nations ,2018: 1). EUROSTAT verilerinde kullanılan genç tanımı da 15-24 yaş arasını baz alırken, alt gruplar olarak da 15-19 yaş arası grup ve 20-24 yaş arası grup olarak iki bölüme ayırmaktadır (Yentürk&Başlevent, 2007: 2).

15-24 yaş arasında 1.2 milyar kişi vardır ve bu küresel olarak dünya çapında 6 kişiden birine karşılık gelmektedir. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde 2030 yılına kadar gençlik oranının yaklaşık olarak %7 büyüyerek 1.3 milyara çıkacağı öngörülmektedir. Dünya da genç nüfusunun büyüklüğü, Afrika’daki tüm bölgelerde zirveye ulaşmıştır. 2015’de Afrika’da 15-24 yaş arası 226 milyon genç yaşamıştır, bu da küresel gençliğin %19’unu oluşturmaktadır. 2030 yılına gelindiğinde ise genç nüfus Afrika’da %42’ye ulaşması öngörülmektedir. Latin Amerika ve Karayipler’ de, Avrupa, Kuzey Amerika ve Okyanusya’da önümüzde ki on yıl içerisinde genç nüfusta biraz değişim beklenmektedir. 2015’de 718 milyon olan genç nüfusun, 2030’da 711 milyon, 2060 yılına gelindiğinde ise 619 milyon olması beklenmektedir (<https://www.un.org>).

Türkiye’de genç kavramının yaş aralığı mevzuatlarda ve kanunlarda resmi olarak belirlenmemiştir. TDK ise gençlik kavramını şu şekilde tanımlamaktadır; “*İnsan hayatının ergenlikle orta yaş arasındaki dönemi*”(sozluk.gov.tr).

Devlet Planlama Teşkilatı'nın hazırladığı 1990-1994 yıllarını baz alan VI. Beş Yıllık Kalkınma Planında gençlerin yaş aralığı 15-24 yaş olarak ele alınmıştır (<http://www.sbb.gov.tr/>) . VI. Beş Yıllık Kalkınma Planına kadar gençlerin yaş sınırı çeşitli değişiklikler göstermiştir.

4857 sayılı İş Kanunumuzun 71.maddesinde ‘‘15 yaşını doldurmamış çocukların çalışması yasaktır.’’ ibaresi yer almaktadır. Bir başka deyişle 15 yaşının altında yer alan kişilerden çocuk olarak bahsedilmektedir ve gençliğin alt sınırının ülkemizde 15 yaş olarak öngörüldüğü İş Kanunumuzda da belirtilmektedir (<https://www.mevzuat.gov.tr/>) .

Ayrıca tüm dünyada ve Türkiye’de eğitim ve öğretimde geçirilen süre uzamıştır. Dolayısıyla çoğu uluslararası çalışma ve istatistiklerde 25-29 yaş grubu genç kavramı içerisinde yer almaktadır. Örneğin, yüksek lisans yapan öğrenci sayısı gitgide yükselmektedir ve bu da istihdama giriş sürecini ertelemektedir (Yentürk & Başlevent, 2007: 3).

3. GENÇ İŞGÜCÜ KAVRAMI

Fizyolojik ve hukuki olarak çocuk veya genç olarak kabul edilen yaş sınırları içinde bulunanlardan zihinsel ya da beden gücü olarak emeğini istihdam edenlere **çocuk ya da genç işgücü** denilmektedir. Yani çocuk ve genç işgücüne ilişkin yaklaşımlarda ikili bir yapı mevcuttur. İlk olarak asgari çalışma yaşının altında kalan çalışanlara ‘‘**çocuk işgücü**’’ denir. Asgari çalışma yaşı ve rüşt arasında kalanlara ise ‘‘**genç işgücü**’’ adı verilmektedir. Örnek ile somutlaştırmak gerekirse bir ülkede asgari çalışma yaşı 15, rüşt yaşı ise 18 olarak belirlendi ise 15 yaşın altında çalışanlara çocuk işgücü, 15 ve 18 yaş arasında çalışanlara ise genç işgücü denilir. İkinci yaklaşım ise çocuk ve yaş gücü yaş sınırını belirlerken asgari çalışma yaşının veya rüşt yaşının baz alınmadığı tamamen bağımsız olarak değerlendirildiği durumlardır. Bu durumda ise olanı değil olması gerektiği durumu koyması yönünden oldukça önemlidir. Ülkemizde çeşitli kanunlarda çocuk-genç işgücü kavramları üzerine değinilmiş fakat tam olarak bu kavramlar tanımlanmamıştır. 1475 sayılı İş Kanunumuz ile 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu bunlara örnektir (Şişman, 2003: 5-6).

4857 Sayılı İş Kanunumuzun 71. Maddesinde "*On beş yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır*" ibaresi yer almaktadır. Buradan genç işgücü için asgari sınır yaşı 15 olduğu kanısına varılmaktadır. Fakat 71.maddenin devamında ise "*Ancak, on dört yaşını doldurmuş ve zorunlu ilköğretim çağını tamamlamış olan çocuklar; bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak hafif işlerde çalıştırılabilirler.*" Yani çocukların 15 yaşını doldurmadan da 71.madde de verilen gerekli şartları sağlayan işlerde çalışabilmesi mümkündür. 71. Maddenin devamında ise "*On dört yaşını doldurmamış çocuklar ise bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak sanat, kültür ve reklam faaliyetlerinde yazılı sözleşme yapmak ve her bir faaliyet için ayrı izin almak şartıyla çalıştırılabilirler*". İbareleri yer almaktadır. Burada ise çalışma yaşı için gerekli şartlar mümkün olduğunda ise çocukların 15 yaşını veya 14 yaşını doldurmalarının gerekli olmadığı öngörülmektedir. Bu durumlar dışında çalışan kişilerin 15 yaşını doldurmuş olması gerekmektedir.

Uluslararası Çalışma Örgütü ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlar gençliği 15 ve 24 yaş arası olarak kabul ettiği gibi genç işgücünü de bu yaş grubu olarak almaktadır.

Gençlerin çalışma hayatına katılım oranlarında bir düşüş bulunmaktadır. Bu düşüş özellikle, 15-19 yaş grubu arasında daha yüksek orandadır ve 20-24 yaş grubunda yer alan genç kadınların işgücüne katılım oranında ülkelere göre nispi bir artış vardır (Gündoğan, 2001: 9).

Eğitim ve öğretimde artan süre ile birlikte genç işgücünün 15-19 yaş arası grubunda işe giriş oranlarının düşmesi doğru orantılıdır. 15 yaşında liseye başlayan gençlerin, orta öğrenimine devam ediyor olması ve sonucunda da yaklaşık olarak 18 yaşında orta öğrenim süresini tamamlaması ile birlikte genel olarak üniversiteye geçiş döneminde bulunmasının etkisi olduğu söylenebilmektedir. Ayrıca kadınların eğitim hayatındaki oranının artması ve toplumun daha da bilinçlenmesi ile birlikte genç kadınların istihdamda yer almasındaki artış gözle görülebilir bir gerçeklik oluşturmaktadır.

2015 yılında gençler 15-24 yaş arası küresel nüfusun %16. 2'sini oluştururken yaşlı nüfus ise %8. 3'ünü oluşturmaktaydı. Buradan da yaşlı nüfusun genç nüfusun neredeyse yarısı olduğu görülmektedir. 2030 yılına gelindiğinde ise yaşlı nüfus genç nüfusun artık yarısı kadar bile olmayacaktır. Gençlik nüfusunun 101. 7 milyon kişi artması beklenirken, yaşlı yetişkinlerin sayısının 385 milyon kişi büyümesi beklenmektedir. Gençlerin küresel oranı % 15. 2'ye gerilerken, 65 yaş ve üstü kişilerin oranı neredeyse yüzde 12'ye yükselecektir. Bu eğilimler devam ederken, 65 yaş ve üstü nüfusun yani yaşlı yetişkinlerin 2050 yılına kadar gençlerden daha fazla olması beklenmektedir. Nüfus yaşlanmasının hızlı temposu, 14 yaş ve altındaki çocukların oranındaki düşüşle daha da belirginleşmekte; bu da 2015'te yüzde 26. 1'den 2030'da yüzde 23. 7'ye, ardından 2050'de yüzde 21.3'e gerilemesi beklenmektedir (ILO, 2017: 24).

4. GENÇ İŞSİZLİĞİ KAVRAMI

Küreselleşme ve beraberinde gelen neo-liberal politikalar ile birlikte ekonomide yaşanan değişimler, teknolojinin gelişmesi gibi sebeplerle birleşince işsizlik küresel bir sorun haline gelmiştir. Bu küresel sorun sadece yetişkin işsizliğini etkisi altına almamış, genç nüfusu da ciddi oranda etkilemiştir. Son yıllarda genç işsizliğinin oranı ile yetişkin işsizliği oranı arasında oluşan fark daha da artmaktadır ve genç işsizliği oranlarındaki artış yetişkin işsizliğindeki artıştan fazladır. Bir başka deyişle işsizlikten en çok etkilenen kesim gençlerdir. Dünyadaki genç işsizlik oranının genel işsizlik oranından yaklaşık iki kat fazla olduğu söylenmektedir. Genç işsizliğinde artan yükselişin yanı sıra istihdama ve işgücüne katılım oranlarında azalma olduğu görülmektedir. Birçok yeni iş arayan ve istihdama yeni katılacak gençlerde işsizliğin arttığı gözlemlenmektedir. Genç işsizlik; gençlerin tecrübelerinin olmamasından, eğitime katılma oranlarının artmasından, yeni işler yaratılmamasından, gençlerin yetenekleri ile iş piyasası ihtiyaçlarının özdeşleşmemesinden dolayı kaynaklanabilmektedir. Bu genç işsizlik oranları ülkelerde artış göstermektedir (İslamoğlu, 2019: 1, Erdayı, 2009: 34; Ekin,1980: 39).

Günümüzde Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri disiplini içerisinde veya sosyal politika içerisinde tam olarak genç işsizliğine dair bir kavramsallaştırma yoktur. Genç işsizlik, genç ve işsizlik kavramlarının bir araya getirilmesi ile birlikte mantık

çerçevesi içerisinde birbiri ile harmanlanarak oluşturulmuş bir kavramdır (Murat &Şahin, 2011: 43).

Genç işsizliğin literatür de özel bir tanımı bulunmasa da işsizlik oranlarının yaş grupları içerisinde sınıflandırılmasıyla genç nüfusun oldukça fazla olması dikkat çekmektedir. Dolayısıyla işsizlik tanımı ile yaş grupları bağdaştırılarak tanım yapılmaktadır. Genç işsizliği, kişilerin genç olarak kabul edildiği yaş grubu içinde yer aldığı bir kavramı ifade etmektedir (Gündoğan, 2001: 11).

Genç işsizliği "*çalışma irade ve iktidarına sahip olup da cari ve geçer ücret düzeyi üzerinden ve ayrıca kanun, yahut örf ve adetle tayin edilmiş saatler zarfında bir iş aradığı halde bulamamış ve maruz kaldığı aylaklık durumu kendi arzu ve isteği dışında meydana gelmiş olan 15-24 yaş arasında bulunan kişiye denir.*" (Murat &Şahin, 2011: 44). Aynı zamanda genç işsizlik tanımını Birleşmiş Milletlerin genç tanımı ile birlikte, ILO'nun işsizlik tanımlarını birleştirilerek de yapılabilmektedir. BM'nin genç tanımı ve ILO'nun işsizlik tanımının harmanlanarak yapılan şekli şu haldedir; "*15-24 yaşları arasında bulunan, referans döneminde bir saatten fazla çalışmamış, fakat çalışmaya hazır olan ve aktif olarak iş arayan kişi* " (Kayalı, 2015: 29).

"*Genç işsizlik kavramı 15-24 yaş grubunun işsizliğini, eğitilmiş genç işsizlik kavramı da bu yaş grubundan lise ve üzeri (ya da sadece yüksek öğrenimli) gençlerin işsizliğini ifade etmektedir. Genç işsizlik oranı, birincisi genç işgücü içinde işsiz gençlerin payı olarak; ikincisi toplam işsiz kitle içinde genç işsizlerin payı olarak hesaplanabilmektedir* " (Mütevellioğlu vd. , 2010: 212).

2007 yılında yaşanan küresel ekonomik kriz genç işsizliğini de oldukça fazla etkilemiştir. 2007 yılından 2009 yılına kadar olan süre de genç işsizlik oranları 7, 8 milyon artış göstermiştir. 2009 yılına gelindiğinde dünyada 80, 7 genç işsiz bulunmaktaydı (İTO, 2011: 46; akt; Baran vd. ,2013: 66). Bu da dünya da genç işsizliğinin küresel bir sorun olduğunun ispatı olarak gösterilebilir.

Gençlik bilgi ve fırsatlar sağlandığında başarı için olumlu bir güç olabilir. Gençlerin katkıda bulunabilmeleri için gerekli eğitim ve becerileri elde etmesi gerekir. Aynı zamanda verimli bir ekonomi ve işe girmeleri gerekmektedir. Birçok ülkenin

karşılaştığı en büyük zorluklar arasında yetersiz insan sermayesi yatırımı ve gençler arasında olan yüksek işsizlik oranları yer almaktadır (<https://www.un.org/>).

İşsizlik ve genç işsizliğin giderilmesi için günümüzde gelişmiş ülkelerde politikalar geliştirilmiş, destek ve çalışmalarla iyileştirilmeye çalışılsa da pozitif bir hal oluşmamıştır. Gençler yetişkinlere göre daha güvencesiz, geçici, yarı zamanlı, daha az ücretlerin olduğu, kariyer açısından yükselmenin zor olduğu düşük ücretlerde çalışmaktadır. Gençlerin işsizliği de yetişkinlere oranla fazladır. Fakat başka bir taraftan bakıldığında ise gençler önceki yıllara ve dönemlere göre daha fazla eğitilidir. Yükseköğretimini tamamlamış, üniversite mezunu, yüksek lisans ve doktora mezunu gençler çoğalmıştır. Ne yazık ki bazen gençlerin yetkinlikleri ve donanımları da istihdam edilmelerine yetmemektedir ve gençlerin iş bulmaları kesin değildir (İslamoğlu, 2019: 5-6). İşsiz sayıları ve işgücüne dahil olmayanlar belirlenirken TÜİK tarafından ILO ve EUROSTAT verileri dikkate alınmaktadır (Mütevellioğlu, 2010: 211).

4.1. DÜNYADA GENÇ İŞSİZLİĞİ VE ORANLARI

Genç işsizliği tüm ülkelerde gelişmiş veya gelişmekte olan ülke fark etmeksizin büyük bir problemdir. Dünyada genel işsizlik oranlarından daha fazla olduğu görülmektedir. Dünyadaki genç işsizlik oranlarının yetişkin nüfusuna göre yaklaşık olarak 3 katı, Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde ise bu oranın 4 katına çıktığı görülmektedir (Okur, 2014: 7). Gelişmiş ülkelerde görülen bu işsizlik halinin birtakım özellikleri vardır. Bunlardan bazıları; yüksek oranlı yapısal işsizlik, gençlerde görülen işsizlik ve kadın işgücü kaynaklı işsizliktir. Yüksek oranlarda görülen yapısal anlamdaki işsizlik Avrupa Birliği (AB) ülkeleri açısından geçerli bir işsizliktir (Özdemir vd. , 2006: 86- 88).

Yapısal işsizlik dünyada küresel bir hal almıştır ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde işsizliğin görülmesindeki temel sebeplerden biri yapısal işsizliktir. 1970’li yılların başında meydana gelen Petrol Krizi sonrasında işsizlikte ciddi bir artış yaşanmıştır ve bu artış tüm ülkeleri etkisi altına almaktadır (Yanbaşı, 2014: 25).

Genç işsizlik oranının yüksek olmasının kendine has özellikleri bulunmaktadır. Gençlerin istihdamla bütünleşmemesi, ülkelerin geleceğe dair kalkınma ve refah ile ilgili tehdit oluşturmaktadır. ‘*Potansiyel üretim gücü*’ olarak nitelendirilebilen genç işgücü, ülkelerin kalkınmasında önemli bir rol oynamaktadır. Gençlerin istihdama kazandırılmasıyla istihdamın ihtiyacı karşılanacak ve nitelikli bir emeğe dönüşecektir. Bu da ülkeler için avantaj sağlayacaktır. Bundan dolayı her yıl ülkeler gençlere iş ve istihdama katılma problemleriyle karşı karşıya gelir. Bu sebeple gençlerin sorunlarının çözümüne yönelik politikalar yapmak zorundadır (Karabıyık, 2009: 294).

Genç işsizliği, dünya genelinde finansal piyasaların çöküşünü takiben, işgücü piyasası 2008'den bu yana zayıflamış olan ülkelerin karşılaştığı en acil ekonomik ve sosyal sorunlardan biridir. Genç işsizliği 1980’lerde sanayileşmiş ülkelerde ciddi bir problem haline geldi. İşgücü piyasaları bu yüzyılın başında artış gösterse de genç işsizlik hala endişe verici bir durumdadır (Bell & Blanchflower, 2010: 3).

Bell ve Blanchflower’ın OECD Mayıs 2007- Eylül 2009 arasında ki durgunluk döneminde genç işsizliği verilerini yorumlarında İspanya, İrlanda ve ABD’de genç işsizlik artışlarının en yüksek oranlarını oluştururken, Almanya ve Hollanda ise en küçük artışların olduğu ülkeler arasında yer almıştır. Temmuz 2008-Temmuz 2009 arasında genç işsizlik oranlarında artış yaşanmıştır (Bell & Blanchflower, 2010: 2-3).

Genç işsizliği ve yetişkin işsizliği arasında yakın bir ilişki vardır ve genç işsizliği ile yetişkin işsizliği arasında doğru orantı görülmektedir. Genel olarak dünyada genç işsizlik oranları, yetişkin işsizliğine göre daha yüksektir. Ekonomik krizlere, duraklamalardan, genç işsizliğini daha hassas olduğu için daha kolay etkilenir fakat ekonomide eğer iyileşmeler olursa da daha kolay düzeldiği görülmektedir. Genç işsizliği oranı yetişkin işsizliğine göre daha yüksek olduğu için gençler için mühim bir konu olduğu söylenebilir (Kayalı, 2015: 63).

Dünya genelinde bir karşılaştırma yapmak için OECD ülkeleri, Avrupa Birliğine üye ülkeler, kimi gelişmiş Avrupa ülkeleri ve Türkiye’nin, ILO ve BM gibi uluslararası kuruluşların genç işsizliği için kabul etmiş olduğu yaş aralığına bakıldığında (15-24 yaş) Türkiye genç işsizlik oranının diğer ülkelere göre daha yüksek olduğu görülür. (Karabıyık, 2009: 298).

ILO'ya göre 2017 ve 2018 yılı için ekonomik görünüm olumlu olsa da, yatırım ve ticarete mütevazı büyümeler görülse de iş büyümesi her zaman ekonomik büyümeye etki etmemektedir. Bu durum özellikle iş piyasasına yeni giren gençleri oldukça çok etkilemektedir. Genç işsizlik oranları Sahra altı Afrika ve Doğu ve Güney Asya'da istikrarlı kalması muhtemeldir. Kuzey Afrika ve Arap Devletlerinde hafifçe düşerken, Asya'nın diğer bölgelerinde ve Pasifik ve Kuzey Amerika'da biraz artacaktır. Bu gelişmeye rağmen, Arap Ülkeleri (yakından takip eden Kuzey Afrika), 2017 yılında %30 ile genç işsizlik oranının en yüksek olduğu bölge olmuştur. Küresel olarak, gençlerin yetişkinlerin işsizlik oranlarına göre işsizlik oranı son yıllarda çok az değişmiş ve gençler işgücü piyasasında özellikle dezavantajlı durumda olmaya devam etmiştir. 1997-2017 yılları arasında genç nüfus 139 milyon artmasına rağmen genç işgücünün 34, 9 milyon küçüldüğü görülmüştür. Dünyadaki gençlerin yaklaşık yarısının (15-24 yaş arası) işgücünde olduğu görülmektedir. 2017 Son 20 yılda (1997- 2017) aktif olarak işgücü piyasasına giren ve iş arayan gençlerin oranı %55' den % 47, 5'e düşmüştür. Bu düşüşte gençlerin eğitim sürelerinin uzaması etkeni de yatmaktadır. Asya, Afrika ve Pasifik' de yaşayan 15-24 yaş arası gençlerin 2030 yılına kadar dünyanın genç işgücünün %77'sini oluşturmasını öngörülmektedir. Küresel nüfus yaşlanmaktadır. 2015 yılında 15-24 yaş arası gençler toplam nüfusun %16, 2' sini oluştururken, 65 yaş ve üstü yetişkinlerin oranı %8. 3 olarak gerçeklemiştir. 2030 yılına gelindiğinde ise gençlerin payı 15, 2'ye gerilerken, 65 yaş ve üstü insan payının %12' ye yükseleceği öngörülmektedir. 2050 yılına gelindiğinde ise yaşlı nüfusun gençlerden daha fazla olması öngörülmekte bu da aktif işgücünün giderek artan sayıda emekli işçi için emeklilik ve sağlık bakım planlarını sürdürmesi gerektiği sinyallerini vermektedir (ILO, 2017: 1).

ILO'nun 2017 yılında yayınladığı rapora göre dünyadaki gençlerin görünümüne bakıldığı zaman yaklaşık olarak 5/1'inin istihdamda ve eğitimde olmadığı görülmektedir. Ekonomilerde iyileşmeler olsa dahi işsizlik hala yüksektir. Aynı zamanda genç işsizlik yetişkin işsizliğinden yüksektir. Düşük verimlilik, kayıt dışı çalışma ve çalışan yoksulluk görülmektedir. Genel itibari ile bakıldığında dünya nüfusu yaşlanmaktadır. Yaşlanan nüfusunda gençleri destekleyici politikalar ortaya koyulması gerekmektedir. 15-24 yaş grubu arasında eğitimde kalma süresinin artması, yarı zamanlı

çalışması gibi sebeplerden dolayı işgücüne katılmalarında azalma görülmektedir. Bu da gençlerin bağımlılığını artırmaktadır (ILO, 2017: 11-13).

Genç işçilerin ise neredeyse tüm bölgelerde ki yetişkinlere göre yoksulluk içinde olma olasılığı ile özellikle gelişmekte olan ülkelerde ve yükselen ülkelerde çalışan gençlerin dörtte üçünden fazlası gayri resmi işlerde çalışmaktadır. Kayıt dışı çalışma, çalışan yetişkinler arasında daha az yaygındır fakat gayri resmi çalışanların oranı %57, 9'dur. Gelişmekte olan ülkelerde toplam çalışanların oranı yetişkinlere göre 20 puan yüksektir ve %83, 0' ı oluşturmaktadır. Kayıt dışı çalışma oranı %20'nin altında olan gelişmiş ülkelerde daha az yaygın olsa da yine de geçerlidir (ILO, 2017: 21). Tablo 1'de 2008-2018 yılları verilecek ve küresel işsizlik, yetişkin işsizliği ve genç işsizliği oranları verilecek ve yıllara göre bu oranlar değerlendirilecektir.

Tablo 1. Küresel İşsizlik, Yetişkin İşsizliği ve Genç İşsizliği Oranları

Yıllar	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Genç İşsizlik (milyon)	73.6	76.7	74.9	75.0	73.3	72.9	70.5	70.3	70.7	70.9	71.1
Yetişkin İşsizliği (milyon)	104.8	120.9	120.4	121.4	122.7	124.8	124.8	124.3	124.8	131.3	134.2
Toplam İşsizlik(%)	178.4	197.6	195.3	196.3	196.3	197.7	194.8	195.2	198.7	202.2	205.2
Genç İşsizlik Oranı (%)	12.3	13.0	12.9	13.1	13.1	13.1	12.9	12.9	13.0	13.1	13.1
Yetişkin İşsizliği Oranı (%)	4.1	4.7	4.6	4.5	4.5	4.5	4.4	4.3	4.4	4.4	4.5
Toplam İşsizlik Oranı (%)	5.7	6.2	6.1	6.0	6.0	5.9	5.8	5.7	5.7	5.8	5.8
Gençlerin Yetişkinlere Göre İşsizlik Oranı(%)	3.0	2.8	2.8	2.9	2.9	2.9	2.9	3.0	3.0	3.0	2.9

Kaynak: (ILO, Gençler İçin Küresel İstihdam Eğilimi 2017,Sayfa:101)

Genç işsizliği 2007 yılında on yılın en düşük oranı olarak %11, 5 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran 2008 yılı ve etkisini 2009 yılında da gösteren mali krizden hemen öncedir, 2008 yılından itibaren genç işsizlik oranları değişmeye başlamıştır (United Nations, 2018: 38). Tablo 1’de ILO’nun 10 yıllık işsizlik oranları incelendiğinde, 2009 yılında genç işsizliğinde diğer yıllara oranla yükselme vardır. 2009 yılından sonra oranlar, sadece birkaç puan düşüşe geçse de tekrar artış eğilimi göstermektedir. 2018 yılında 71. 1 milyon genç işsizliğin dünya için ciddi bir sorun oluşturduğu söylenebilmektedir. 2009 yılında toplam işsizlik oranı 197. 6 milyonken, genç işsizliği 76, 7’sini oluşturmuştur. Genç işsizliğinin, yüzde oranına bakıldığı zaman krizin olduğu 2009 yılında %13 olduğu görülmektedir. 2018 yılında ise toplam işsizlik oranı 205, 2 milyona yükselirken, genç işsizliği 71. 1 milyonunu oluşturmaktadır. 2018 yılı genç işsizlik oranı ise %13, 1’dir. 2009 yılına göre yüzde olarak az da olsa bir artış olduğunu söylenebilmektedir. Nitekim görülmektedir ki ekonomik kriz sadece yetişkin işsizliğini etkilememekte, aynı zamanda genç işsizliğini de oldukça fazla etkilemektedir.

ILO’nun tahminlerine göre genç işsizlik oranında çok fazla değişiklik olamamıştır, 2011-2013 yılları arasında 13, 0 iken 2014 ve 2015 yılları arasında gerilemiş fakat 2016 yılında tekrar 13, 0 olmuştur. 2017 ve 2018 yıllarında ise 13, 1’e yükselmiştir. Genç işsizlerin sayısı çok uzun yıllar sonra 2015 yılında 70, 3’ün altına düşmüştür. Fakat 2016 ve 2017 yıllarında gelindiğinde tekrardan yükselişe geçmiştir (ILO, 2017: 15).

Tablo 2. Genç İşsizlik Oranları

Yıllar	Genç İşsizliği Oranları 2016-2018(%)			İşsiz Gençler 2016-2018 (Milyon)		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Dünya	13.0	13.1	13.1	70.7	70.9	71.1
Gelişmiş Ülkeler	14.0	13.4	13.5	9.5	9.0	9.0
Yükselen Ülkeler	13.6	13.8	13.9	53.5	53.9	53.8
Gelişmekte Olan Ülkeler	9.5	9.5	9.5	7.7	8.0	8.2

Kaynak: ILO, Gençler İçin Küresel İstihdam Eğilimi 2017,Sayfa:15

Tablo 2’de dünyadaki genç işsizliği, gelişmiş ülkelerin, yükselen ülkelerin ve gelişmekte olan ülkelerin genç işsizlik oranları ILO’nun 2017 yılında yayınlamış olduğu rapora göre verilmiştir. Dünyadaki genç işsizliğinde yüzde olarak 2017 yılında, 2016 yılına göre artış gözlemlenirken, 2018 yılındaki genç işsizlik oranı sabit kalmıştır. Nüfus olarak bakıldığında ise nüfusun 70. 9 milyondan 71. 1 milyona yükseldiği görülmektedir. Yine tabloya göre gelişmiş ülkelerin genç işsizlik oranlarına bakıldığı zaman görülmektedir ki gelişmekte olan ülkelere oranla genç işsizliği fazladır. Genç işsizliği gelişmiş ülkelerde 2016 yılında %14 iken 2017 yılında % 13, 4’ e gerilemiş, fakat 2018 yılında ise %13, 5’e yükselmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde ise gelişmiş ülkelerin aksine daha düşüktür. 2016 ve 2018 yılları arasında genç işsizliği oranı %9, 5 oranı ile sabit kalmıştır. Buradan da anlaşılmaktadır ki genç işsizliği oranı, gelişmiş veya gelişmekte olan ülke fark etmeden artış gösterebilmekte, ülkelerin gelişmişlik seviyelerine bakılmadan genç işsizlik oranları artabilmektedir. Yükselen ülkelere bakıldığı zaman da genç işsizlik oranları yıldan yıla artış gösterdiği görülmektedir. 2016 yılında 13, 6 olan genç işsizliği 2017 yılında 13, 8’e 2018 yılında ise 13, 9’da ise yükselmiştir (ILO, 2017: 15).

Tablo 3. Bölgelere ve Cinsiyete Göre Genç İşsizliği

Yıllar	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
DÜNYA	12.3	13.0	12.9	13.1	13.1	13.1	12.9	12.9	13.0	13.0	13.1
ERKEK	11.9	12.7	12.5	12.7	12.7	12.8	12.5	12.6	12.7	12.7	12.7
KADIN	12.9	13.5	13.6	13.7	13.6	13.7	13.4	13.4	13.6	13.7	13.7
KUZEY AFRİKA	24.4	24.5	23.5	26.3	29.7	29.3	29.1	29.0	29.0	28.8	28.6
ERKEK	19.4	18.0	17.4	21.3	25.0	24.9	25.5	26.4	25.7	25.1	24.5
KADIN	38.5	42.5	41.4	41.3	43.8	42.0	39.8	36.7	38.7	39.9	40.7
SAHRA-ALTI AFRİKA	11.6	11.9	11.9	11.8	11.4	11.2	10.7	10.7	11.0	11.1	11.2
ERKEK	10.4	10.6	10.8	10.4	9.9	9.8	9.5	9.4	9.7	9.8	9.8
KADIN	13.0	13.2	13.1	13.3	13.1	12.6	12.1	12.0	12.5	12.7	12.7
LATİN AMERİKA-KARAYİPLER	16.0	16.8	16.0	15.2	14.5	14.5	14.8	16.1	18.7	19.6	19.5
ERKEK	12.4	13.7	12.8	12.5	12.1	12.2	12.5	13.4	15.9	16.7	16.7
KADIN	21.3	21.6	21.0	19.4	18.4	18.2	18.3	20.1	23.0	23.9	23.8

KUZEY AMERİKA	12.6	17.3	17.9	16.8	16.0	15.3	13.4	11.8	10.6	10.4	11.1
ERKEK	14.1	19.8	20.3	18.2	17.4	16.9	14.5	13.0	11.7	11.4	12.2
KADIN	10.9	14.5	15.3	15.2	14.4	13.7	12.1	10.4	9.5	9.2	9.9
ARAP DEVLETLERİ	26.4	25.3	26.7	29.0	28.9	29.1	29.3	29.9	30.4	30.0	29.7
ERKEK	22.9	21.7	21.3	23.2	23.0	23.2	23.3	24.7	25.7	25.1	25.4
KADIN	40.3	39.1	47.5	51.2	51.5	51.7	52.0	48.5	47.3	47.1	47.3
GÜNEYDOĞU ASYA VE PASİFİK	13.5	13.4	12.8	13.1	11.9	12.9	12.1	12.5	11.7	12.0	12.2
ERKEK	13.2	13.5	13.0	13.1	12.0	12.9	12.2	12.7	11.7	12.0	12.2
KADIN	13.8	13.2	12.7	13.1	11.8	12.9	12.0	12.2	11.6	12.0	12.3
DOĞU ASYA	10.0	10.0	9.7	10.0	10.3	10.4	10.5	10.6	10.4	10.4	10.5
ERKEK	11.1	11.2	10.8	11.1	11.4	11.6	11.7	11.9	11.9	12.0	12.1
KADIN	8.6	8.7	8.4	8.6	8.9	9.0	9.1	9.0	8.7	8.6	8.6
GÜNEY ASYA	10.0	10.2	10.5	11.1	11.2	11.1	11.0	10.9	10.9	10.9	10.9
ERKEK	9.8	10.0	10.1	10.7	10.9	10.8	10.5	10.5	10.5	10.5	10.5
KADIN	10.6	10.6	11.9	12.3	12.3	12.1	12.2	12.0	11.9	11.8	11.8
KUZEY GÜNEY BATI AVRUPA	16.0	20.1	20.9	21.4	22.9	23.3	22.0	20.6	19.3	18.2	17.8
ERKEK	16.2	21.3	21.8	22.2	24.0	24.2	23.0	21.6	20.2	18.9	18.5
KADIN	15.7	18.7	19.9	20.4	21.7	22.1	20.8	19.5	18.1	17.2	17.1
DOĞU AVRUPA	14.3	18.2	18.0	17.7	17.5	17.2	17.4	17.7	17.0	15.2	14.2
ERKEK	16.2	21.3	21.8	22.2	24.0	24.2	23.0	21.6	20.2	18.9	18.5
KADIN	15.7	18.7	19.9	20.4	21.7	22.1	20.8	19.5	18.1	17.2	17.1

Kaynak: ILO Gençler İçin Küresel İstihdam Eğilimi 2017, Sayfa: 101 (2017 ve 2018 oranları tahmini olarak verilmiştir.)

Tablo 3'e ve ILO Trends For Youth'a göre, 2017 yılındaki küresel genç işsizliğindeki artışın en önemli kaynakları; Latin Amerika ve Karayipler, Orta ve Batı Asya, Güneydoğu Asya ve Pasifik gibi gelişmekte olan bölgelerde artış gösteren genç işsizliği oranlarıdır. Kuzey Afrika'da ki genç işsizliği oranı 2017'de %28,8'dir. 2018 yılında az da olsa düşüş göstermiştir. Fakat bölgenin genç işsizliği oranının ILO'nun tahminlerine göre %30 olması beklenmektedir. Kuzey Afrika'da ki genç işsizliğinin cinsiyete göre farklılığına bakıldığında kadın ve erkek arasında çok ciddi bir fark olduğu

görülmektedir. 2009 yılında kadın genç işsizliği %42'ye yükselirken, 2010 ve 2011 yılında azalışlar yaşanmakta fakat 2012 yılında %43,8 ile son on yılın zirvesine ulaştığı görülmektedir. 2013 yılından sonra ise dalgalanmalar görülmektedir. Erkek genç işsizliği 2009 yılında %18 iken, 2015 yılında on yılın en yüksek erkek genç işsizliği oranına ulaşmıştır, sonra ki yıllarda az da olsa düşüşler olmuştur.

Sahra Altı Afrika bölgesinde genç işsizliği oranında dalgalanmalar görülmektedir. 2012 ve 2015 yılları arasında genç işsizliğinde düşüş yaşanmıştır ve dolayısıyla da olumlu değişiklikler görülmüştür. Fakat 2016 yılından itibaren işsizlik oranları tekrar artışa geçmiştir. ILO'ya göre Güney Afrika'da, genç işgücü piyasa koşullarının kötüleşmesi beklenmektedir (ILO, 2017: 17). Sahra Altı Afrika bölgesinde cinsiyete göre genç işsizliği oranlarına bakıldığında Kuzey Afrika kadar cinsiyet oranlarında farklılık görülmemektedir. Fakat yine de kadın genç işsizliği oranları daha yüksektir.

ILO'ya göre Latin Amerika ve Karayipler' in genç işsizlik oranında en büyük artışı göstermesi beklenmektedir. 2004 yılından bu yana en yüksek oran ve 2013'deki genç işsizliği oranı %14, 5 ile uzun süre sonra düşük seviyelere ulaşmış, fakat yeniden bu oranın üstüne çıkmaya başlamıştır (ILO, 2017: 17). Kadın genç işsizliğinin erkek genç işsizliğinden daha fazla olduğu görülmektedir. Erkek ve kadın genç işsizliğinde de son yıllarda sürekli artış gözlemlenmektedir.

Kuzey Amerika bölgesinde ise dalgalanmalar görülmüştür ve ILO'nun tahminlerine göre 2000'den bu yana en düşük noktaya ulaşacağı öngörülmektedir. 2016 yılında %11, 8 olan genç işsizliği oranı, 2017 yılında %10, 4'e gerilemiştir. Cinsiyete göre genç işsizliği dağılımına bakıldığında diğer bölgelerin aksine kadın genç işsizliğinin erkek genç işsizliğine göre daha az olduğu görülmektedir. Erkek genç işsizliği 2010 yılında %20, 3'ü görmüştür ve bu yıldan sonra 2017 yılına kadar düşüşler yaşanmıştır. 2018 yılında tekrar artış yaşanacağı öngörülmektedir. Kadın genç işsizliği ise 2010 yılında %15, 3 ile zirveye ulaşmış olsa da 2017 yılına kadar azalış görülmüştür. Kadın genç işsizliğinin de 2018 yılında artış göstereceği öngörülmektedir.

Arap Devletlerinde genç işsizliği oranlarında dalgalanmalar, hafif iyileşmeler görülse de 2016 yılından itibaren %30, 4 ile en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Arap

devletlerinde yaşanan jeopolitik problemlerden dolayı bölgelerde genç istihdamının zarar görmeye devam edeceği beklenmektedir (ILO, 2017: 18). Cinsiyet oranındaki farklılığa bakıldığında kadın genç işsizliği, erkek genç işsizliğinin neredeyse iki katıdır. Kadın genç işsizliğinin 2014 yılında %52 ile zirveye ulaştığı görülmektedir. Sonraki yıllar azalmalar olsa da yine de fazla olduğu söylenebilir. Erkek genç işsizliğinin ise 2016 yılında %25, 7 ile zirvede olduğu görülmüştür.

Doğu Asya’da genç işsizlik oranı 2017 yılında %10, 4’tür. 2016 yılında gelen hafif artış Çin’deki ekonomik yavaşlamayı yansıtmaktadır. Bölgede artan sayıda genç, işgücüne katılmak yerine eğitimde kaldığı için genç işsizliğin 2016’da 10, 9 milyondan, 2018 yılında 10,2 milyona düşeceği öngörülmüştür (ILO, 2017: 18). Cinsiyetler arasındaki genç işsizliği oranlarına baktığımızda kadın genç işsizliğinin erkek genç işsizliğine göre daha düşük olduğu görülmektedir. Kadın genç işsizliğinde son yıllarda azalışlar vardır. Erkek genç işsizliğinde ise dalgalanmalar görülmektedir.

Güney Asya’daki gençler arasındaki genç işsizlik oranının 2017 ve 2018 yılında %10 9 ile sabit olması öngörülmektedir. Bunun sebebi ise bölgenin en büyük ekonomisi olan Hindistan’da ki hızlı ekonomik büyümenin bölgenin geri kalanında az da olsa kötü olan işgücü piyasası koşullarını telafi etmesidir (ILO, 2017: 18). Güney Asya’da kadın genç işsizliği oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Kadın genç işsizliğinde 2012 yılından sonra düşüşler yaşanmıştır. Erkeklerde de 2012 yılından sonra düşüşler yaşanmış, 2014 yılından sonra ise genç işsizliği oranları sabit kalmıştır.

Doğu Avrupa’da genç işsizlik oranlarının 2017 ve 2018 yıllarında dünyanın herhangi bir bölgesine göre daha fazla düşüş göstermesi beklenmektedir. Genç işsizlik oranının 2016 yılında %17, 0’dan, 2017 yılında %15,2’ye, 2018 de ise %14, 2’ ye düşmesi öngörülmektedir. Bölgenin genç işsizliği oranlarındaki düşüşteki temel etken Rusya Federasyonunda ki ekonomik ve işgücü piyasası koşullarının iyileştirilmesidir. Aynı zamanda Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya’da azalmakta olan genç işsizliği oranlarının da etkisi vardır. Doğu Avrupa’da cinsiyete göre genç işsizliği oranlarında dalgalanmalar olsa da kadın ve erkek genç işsizliği oranlarında son yıllarda azalışlar vardır. Orta ve Batı Asya’da ise genç işsizliği oranları 2016 yılında %16, 9 olan genç işsizliği oranı 2017 yılında %17, 5 olmuştur. Bunda büyük ölçüde Türkiye’deki artan genç işsizlik oranlarının da payı mevcuttur (ILO, 2017: 18).

Cinsiyete göre dağılıma bakıldığında ise kadın genç işsizliği oranının erkek genç işsizliğine göre daha fazla olduğu görülse de bazı yıllar bu oranlar birbirine yakındır.

Kuzey, Güney ve Batı Avrupa’da genç işgücü piyasası koşulları yavaş yavaş iyileşmeler göstermektedir. Bu bölgede, bölgesel genç işsizlik oranları 2013 yılında %23, 3’tür. 2013’ten sonraki yıllarda genç işsizlik oranlarında azalmalar görülmüştür. Bu iyileşmeler, Avrupa’da genç işsizliği oranlarının yüksek olduğu Fransa, İtalya, İspanya gibi ülkelerde ki olumlu gelişmelerden dolayıdır. Genç işsizlik, yapısal sorunları yansıtmaktadır. Bu nedenle bazı ülkelerde yapısal sorunlardan dolayı yükseklik görülmektedir. 2017 yılı itibariyle ülkelerin üçte birinin, %15 ile %20 arasında değişen genç işsizliği oranlarının olması beklenmektedir (ILO, 2017: 18). Cinsiyete göre dağılımına bakıldığında ise kadın genç işsizliği oranı erkek genç işsizliğine göre daha düşüktür. 2013 yılından sonra erkek ve kadın genç işsizliğinde düşüşler yaşanmaktadır.

4.2. OECD ÜLKELERİNE GÖRE GENÇ İŞSİZLİĞİ

İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı olan OECD’nin en önemli amaçları arasında ekonomik büyüme, mali istikrar sağlama, girişimcilik, herkes için iş imkânı yaratılması, sosyal eşitlik, yeni gelişme ve sorunları anlamak, bunlara çözüm üretmek ve devletlere önerilerde bulunmaktadır. OECD’ye üye ülkeler ise şu şekildedir: ABD, Almanya, Avustralya, Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Japonya, Kanada, Kore, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Meksika, Norveç, Norveç, Polonya, Portekiz, Slovakya, Slovenya, Şili, Türkiye, Yeni Zelanda, Yunanistan’dır (mfa.gov.tr). Birçok OECD ülkesinde de genç işsizliği ciddi bir sorun oluşturmaktadır (Bozdağlıoğlu, 2008: 52).

OECD ülkelerinin 2018 yılı genç işsizlik ortalaması %11, 1’dir. Avrupa Birliğine üye 28 ülkenin genç işsizlik ortalaması ise OECD verilerine göre %15, 2’dir. Güney Afrika’da ki genç işsizlik oranı ise %53, 4 ’tür (<https://data.oecd.org/>). OECD ülkelerinin genç işsizliği oranları Tablo 4’te verilmektedir.

Tablo 4. OECD Ülkelerine Göre Genç İşsizlik Oranları

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Avusturalya	11,5	11,6	11,4	11,7	12,2	13,3	13,1	12,6	12,6	11,8
Avusturya	10,7	9,5	8,9	9,4	9,7	10,3	10,6	11,2	9,8	9,4
Belçika	21,9	22,4	18,7	19,8	23,7	23,2	22,1	20,1	19,3	15,8
Çek Cumhuriyeti	16,6	18,3	18,0	19,5	19,0	15,9	12,6	10,5	7,9	6,7
Danimarka	11,8	14,0	14,2	14,1	13,1	12,6	10,8	12,0	11,0	9,4
Estonya	26,6	32,0	21,7	19,8	17,9	14,3	12,6	12,8	11,6	11,5
Fransa	22,9	22,6	21,9	23,7	24,1	23,5	24,0	24,1	21,6	20,1
Almanya	11,0	9,7	8,5	8,0	7,8	7,8	7,2	7,1	6,8	6,2
Yunanistan	25,7	33,0	44,7	55,3	58,3	52,4	49,8	47,3	43,6	39,9
Macaristan	26,4	26,4	26,0	28,2	26,6	20,4	17,3	12,9	10,7	10,2
İtalya	25,3	27,9	29,2	35,3	40,0	42,7	40,3	37,8	34,7	32,2
Litvanya	29,6	35,7	32,6	36,7	21,9	19,3	16,3	14,5	13,3	11,1
Letonya	33,3	36,2	31,0	28,5	23,2	19,6	16,3	17,3	17,0	12,2
Lüksemburg	17,2	14,2	16,8	18,8	15,5	22,6	17,3	18,9	15,4	14,2
Hollanda	10,2	11,1	10,0	11,7	13,2	12,7	11,3	10,8	8,9	7,2
Polonya	20,7	23,7	25,8	26,5	27,3	23,9	20,8	17,7	14,8	11,7
Portekiz	20,3	22,8	30,3	37,9	38,1	34,8	32,0	28,0	23,8	20,3
Slovakya	27,3	33,6	33,4	34,0	33,6	29,7	26,4	22,2	18,9	14,9
Slovenya	13,6	14,7	15,7	20,6	21,6	20,2	16,3	15,2	11,2	8,8
İspanya	37,7	41,5	46,2	52,9	55,5	53,2	48,3	44,4	38,6	34,3
İsveç	24,9	24,6	22,8	23,7	23,6	22,9	20,3	18,9	17,8	16,8
İsviçre	8,4	8,2	7,7	8,3	8,7	8,6	8,8	8,6	8,1	7,9
Norveç	9,2	9,3	8,6	8,6	9,2	7,8	10,0	11,0	10,3	9,6
İzlanda	16,0	16,2	14,6	13,6	10,7	10,0	8,7	6,5	7,9	6,1
İrlanda	26,0	28,8	30,4	33,4	29,6	29,5	21,6	18,5	16,1	15,4
Finlandiya	20,4	20,3	18,9	17,8	18,9	19,3	21,1	19,1	19,1	16,1
Birleşik Krallık	19,0	19,5	20,2	21,1	20,2	17,2	14,4	13,3	12,1	11,6

Türkiye	25,3	21,7	18,4	17,5	18,7	17,9	18,5	19,6	20,8	20,3
Japonya	9,1	9,2	8,0	7,9	6,9	6,3	5,5	5,1	4,6	3,8
Kore	9,8	9,7	9,7	9,0	9,3	10,0	10,5	10,7	10,3	10,5
Meksika	10,1	9,8	9,8	9,4	9,5	9,5	8,6	7,7	6,9	6,9
ABD	17,6	18,4	17,3	16,2	15,5	13,4	11,6	10,4	9,2	8,6
Kanada	15,3	14,9	14,3	14,4	13,7	13,5	13,2	13,1	11,6	11,1
Şili	26,6	18,6	17,5	16,3	16,1	16,5	15,5	15,6	16,8	17,6
Yeni Zelanda	16,8	17,4	17,5	18,0	16,3	15,0	14,7	13,2	12,7	11,5
Brezilya	17,8	-	15,3	15,8	16,2	16,0	20,2	27,2	28,0	27,6
Kolombiya	23,5	23,3	21,9	20,5	19,1	18,7	17,7	18,4	18,6	19,7
Rusya Federasyonu	18,5	16,9	15,2	14,8	13,8	13,7	16,0	16,3	16,1	16,6
İsrail	14,7	14,3	11,8	12,1	10,5	10,6	9,3	8,6	7,3	7,2

Kaynak: <https://data.oecd.org/>.

Tablo 4'e göre OECD verileri incelendiğinde, 2018 yılında Japonya'nın genç işsizlik oranının %3, 7 olduğu görülmektedir. Tabloda yer alan diğer ülkelere nazaran en düşük genç işsizliği oranı Japonya'dadır. İzlanda %6, 0, Almanya ise %6, 2 ile birbirine yakın oranlar seyretmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde ise genç işsizlik oranının %8, 6 olduğu görülmektedir. Avrupa Birliğine üye ülkelerden ise Fransa, İtalya, İspanya ve Yunanistan genç işsizliği oranlarının yüksek olmasıyla dikkat çekmektedir. Yunanistan en yüksek genç işsizlik oranına sahiptir. İkinci en yüksek genç işsizlik oranına sahip ülke olarak İspanya takip etmektedir. 2018 OECD verilerine göre Güney Afrika'da ise %53, 4 ile çok yüksek genç işsizliği oranına sahip olduğu söylenebilir (<https://data.oecd.org/>)._Yine 2018 OECD verilerine bakıldığında, OECD genç işsizliği oran ortalaması %11, 1 olarak saptanmıştır. Bu OECD ortalamasının altında kalan ülkeleri en düşük genç işsizliği oranlarından, yüksek genç işsizliği oranlarına göre sıralandığında en başta en düşük genç işsizliği oranları ile Japonya, İzlanda, Almanya, Çek Cumhuriyeti, Meksika, İsrail, Hollanda, ABD, İsviçre, Slovenya, Danimarka, Avusturya, Norveç, Macaristan ve OECD ortalamasıyla aynı oranda genç işsizliği seviyesine sahip olan Kanada yer almaktadır. Tabloda 4'te

görüldüğü gibi içinde İngiltere, Finlandiya, Yeni Zelanda gibi gelişmiş ülkelerin ve ülkemizin de bulunduğu birçok ülke OECD genç işsizlik ortalamasının üstündedir.

Tablo 4 incelendiğinde ülkelerde genel olarak 2009 yılı genç işsizlik oranlarında artışlar görülmektedir. Nitekim 2009 yılında genç işsizliğinde yaşanan bu artış ekonomik krize ile ilişkilendirilebilir.

4.3. AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE GENÇ İŞSİZLİĞİ

Avrupa ülkeleri sanayi devriminden itibaren üretim alanlarında çok ciddi rol oynamaktadır. Fakat Avrupa’da yeni istihdam alanları yaratmada sorunlar vardır ve işsizlik son yıllarda ciddi artışlar göstermektedir. Nitekim genç işsizliğinde genel işsizliğine göre daha ciddi artışlar vardır (Taş& Bilen, 2014: 58). Özellikle bazı Avrupa ülkelerinde bu oranların çok ciddi boyutlara ulaştığı görülmektedir. Tablo 5’te Avrupa Birliği ülkelerinin genç işsizliği oranlarına yer verilmektedir.

Tablo 5. Avrupa Birliği Ülkelerinde Genç İşsizlik Oranları

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
AB(28)	15,9	20,3	21,4	21,8	23,3	23,8	22,2	20,3	18,7	16,8
Euro Bölgesi (19)	16,1	20,7	21,5	21,4	23,6	24,4	23,7	22,3	20,9	18,8
Belçika	18	21,9	22,4	18,7	19,8	23,7	23,2	22,1	20,1	19,3
Bulgaristan	11,9	15,1	21,9	25	28,1	28,4	23,8	21,6	17,2	12,9
Çek Cumhuriyeti	9,9	16,6	18,3	18,1	19,5	18,9	15,9	12,6	10,5	7,9
Danimarka	8	11,8	13,9	14,2	14,1	13	12,6	10,8	12	11
Almanya	10,4	11,1	9,8	8,5	8	7,8	7,7	7,2	7,1	7,8
Estonya	12	27,4	32,9	22,4	20,9	18,7	15	13,1	13,4	12,1
İrlanda	13,5	24,5	28,1	29,6	30,8	26,7	23,4	20,2	16,8	14,4
Yunanistan	21,9	25,7	33	44,7	55,3	58,3	52,4	49,8	47,3	43,6
İspanya	24,5	37,7	41,5	46,2	52,9	55,5	53,2	48,3	44,4	38,6
Fransa	19	23,6	23,3	22,6	24,4	24,9	24,2	24,7	24,6	22,3

Hırvatistan	23,6	25,4	32,3	36,6	42,2	49,9	44,9	42,3	31,8	27,2
İtalya	21,2	25,3	27,9	29,2	35,3	40	42,7	40,3	37,8	34,7
Kıbrıs	9	13,8	16,6	22,4	27,7	38,9	36	32,8	29,1	24,7
Letonya	13,6	33,3	36,2	31	28,5	23,2	19,6	16,3	17,3	17
Litvanya	13,3	29,6	35,7	32,6	26,7	21,9	19,3	16,3	14,5	13,3
Lüksemburg	17,3	16,5	15,8	16,4	18	16,9	22,3	16,6	19,1	15,4
Macaristan	19,5	26,4	26,4	26	28,2	26,6	20,4	17,3	12,9	10,7
Malta	11,7	14,5	13,2	13,3	13,8	12,7	11,7	11,6	10,7	10,6
Hollanda	8,6	10,2	11,1	10	11,7	13,2	12,7	11,3	10,8	8,9
Avusturya	8,5	10,7	9,5	8,9	9,4	9,7	10,3	10,6	11,2	9,8
Polonya	17,2	20,6	23,7	25,8	26,5	27,3	23,9	20,8	17,7	14,8
Portekiz	21,6	25,3	28,2	30,2	38	38,1	34,7	32	28,2	23,8
Romanya	17,6	20	22,1	23,9	22,6	23,7	24	21,7	20,6	18,3
Slovenya	10,4	13,6	14,7	15,7	20,6	21,6	20,2	16,3	15,2	11,2
Slovakya	19,3	27,6	33,9	33,7	34	33,7	29,7	26,5	22,2	18,9
Finlandiya	16,5	21,5	21,4	20,1	19	19,9	20,5	22,4	20,1	20,1
İsveç	20,2	25	24,8	22,8	23,7	23,6	22,9	20,4	18,9	17,8
İngiltere	15	19,1	19,9	21,3	21,2	20,7	17	14,6	13	12,1

Kaynak: İslamoğlu,2019:104

Tablo 5'e göre Avrupa Birliğine üye ülkelerin genç işsizliği oranlarının genel olarak yüksek olduğu söylenebilir. AB(28) 2009 ve 2010 yıllarından itibaren artışlar görülmekte, 2013 yılında %23, 8 ile zirveye çıkmaktadır. Bu zirveye çıkışın ardından öteki yıllar iyileşmeler görülmektedir.

Euro Bölgesi (19)'da da 2013 yılında genç işsizliği oranlarında artışlar vardır. 2014 itibariyle de oranlarda düşüşler meydana gelmiştir. Avrupa Birliğine üye ülkelerin genç işsizlik oranlarına baktığımız zaman 2017 yılı için en düşük genç işsizlik oranı

Almanya’da görülmektedir. Almanya’da 2008 ve 2009 yıllarında genç işsizliği oranlarında %10’un üstüne çıkış yaşanmış fakat diğer yıllar azalmalar meydana gelmiştir. 2017 rakamlarına göre genç işsizliği oranı %6, 8’dir. 2017 yılında ikinci en düşük oran ise Çek Cumhuriyeti’nde görülmektedir. Çek Cumhuriyeti’nde 2009 yılından itibaren genç işsizlik oranlarında büyük artışlar vardır üstelik 2012 yılında %19, 5’e kadar çıktığı görülmüş, 2017 yılında ise %7, 9’a düşmüştür. Bu ciddi iyileşmeden yola çıkarak ekonomilerinde iyileşmeler olduğu söylenebilir. Hollanda ve Avusturya’da genç işsizliği oranlarının %10’un altında olduğu ülkelerdir. Genç işsizliği oranlarının en yüksek olduğu ülke ise Yunanistan’dır.2012 yılında genç işsizlik oranı %58, 3 gibi ciddi bir orana çıkan Yunanistan’da 2017’ye kadar düşüşler yaşansa da en yüksek genç işsizliği oranı Yunanistan’da bulunmaktadır. Yunanistan’ı İspanya, İtalya takip etmektedir.

4.4. EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE GENÇ İŞSİZLİĞİ

Eğitim ve işsizlik arasında uzun yıllardır tartışılmakta olan bir konudur. Eğitim, bireylerin daha nitelikli bir hayat yaşaması için önemli bir olgudur (Bağcı, 2018: 349). Bu başlık altında Tablo 6.’da 2008-2017 yılları arasında eğitim durumlarına göre genç işsizliği oranları incelenecek ve eğitim seviyelerine göre genç işsizlik oranlarındaki ilişkiye bakılacaktır.

Tablo 6. Eğitim Durumlarına Göre Genç İşsizliği

İlkokuldan az, ilkokul, ortaokul										
Yıllar	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
AB 28	21,3	26,2	27,2	28,8	31,0	31,5	30,2	28,0	26,4	24,2
Euro Bölgesi 19	20,0	25,3	26,9	27,7	30,5	31,3	30,6	28,6	27,2	25,1
Almanya	13,7	14,2	13,3	11,9	11,8	11,3	11,8	11,4	11,0	11,0
Fransa	29,5	36,4	35,8	34,9	37,3	37,7	40,2	39,2	40,3	37,7
İtalya	23,4	27,4	30,8	33,0	40,4	45,5	48,9	46,9	47,3	45,2
Hollanda	7,3	8,8	11,7	13,6	15,8	17,4	17,3	15,9	14,9	12,3
İngiltere	28,1	32,8	34,7	36,4	37,5	36,2	32,3	27,6	25,4	22,5

Lise ve Önlisans										
AB 28	13,0	17,1	18,4	18,9	20,4	21,0	19,9	18,1	16,5	14,8
Euro Bölgesi 19	12,8	16,9	17,4	17,5	19,6	20,7	20,8	19,6	18,4	16,4
Almanya	8,1	9,1	7,4	6,0	5,4	5,7	5,4	4,7	4,6	4,2
Fransa	16,4	20,7	19,9	19,3	21,3	22,4	23,1	23,7	23,7	21,9
İtalya	19,8	23,9	26,5	24,8	33,0	38,0	40,8	38,0	34,8	31,3
Hollanda	3,5	4,6	6,4	7,2	8,8	10,2	9,6	8,0	8,0	6,6
İngiltere	11,3	15,7	17,1	19,0	19,0	18,7	15,4	13,6	11,9	11,1
Yükseköğretim										
AB 28	11,5	15,4	16,2	16,9	18,0	18,8	16,5	15,3	13,8	12,2
Euro Bölgesi 19	11,8	15,9	17,3	18,1	20,0	20,9	19,3	18,6	16,9	14,6
Almanya	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fransa	10,0	12,3	13,5	13,3	14,3	15,3	14,4	15,8	15,6	12,7
İtalya	23,2	28,9	23,0	26,4	32,9	31,4	36,2	29,8	28,6	27,2
Hollanda	2,9	4,4	5,3	6,3	6,6	7,9	7,5	6,4	6,0	5,8
İngiltere	9,0	12,7	12,1	12,2	12,6	13,0	9,7	8,8	8,0	7,8

Kaynak: İslamoğlu,2019:117

Gelişmiş ülkelerde işsizlik oranları gençlerin eğitim niteliklerinin artmasıyla ters orantı içerisinde. Genel itibarı ile ülkelerin eğitim seviyesi arttıkça, işsizlik oranları azalmaktadır. Temel seviyede eğitim alanların işsizlik yaşama ihtimali daha yüksektir (Bağcı, 2018: 352).

Tablo 6’da 2008-2017 yılları arasındaki eğitim durumuna göre genç işsizliğine bakıldığında AB 28 ülkelerinin işsizlik oranlarının ilkokuldan az, ilkokul, ortaokul kategorisindeki genç işsizliğinin lise, ön lisans ve yükseköğretim mezunu oranlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. AB 28 ülkesinde ilkokuldan az, ilkokul, ortaokul 2017 yılında %24,2 , lise ve ön lisans genç işsizliği oranları %14, 8, yükseköğretim mezunu genç işsizliği oranı ise %12, 2’dir. Tablo incelendiğinde, eğitim seviyesi arttıkça işsizlik oranlarında azalış göstermektedir.

Tabloda yer alan oranlar incelendiğinde eğitim niteliği arttıkça, genç işsizliği oranının en az olduğu ülke Fransa'dır. İlkokuldan az, ilkokul, ortaokul düzeyinde eğitimi olanlar ile yükseköğretim düzeyinde ki genç işsizliği oranlarına bakıldığında 25 puanlık fark olduğu saptanmaktadır (İslamoğlu, 2019: 118).

Gelişmekte olan ülkelerde eğitim düzeyi ile işsizlik oranları arasında, gelişmiş ülkelerde olduğu kadar eğitim düzeyi arttıkça, işsizlik oranlarının azalması ile oluşan ters orantı yoktur. Fakat yükseköğrenim düzeyindekilerin işsizlik oranı, temel ve ortaöğretim düzeyindeki eğitime göre daha azdır (Balcı, 2018: 352).

5. TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİ

Küreselleşme etkisi ile birlikte ekonomide ve istihdamda çeşitli sıkıntılar yaşanmıştır. Bu sıkıntılar özellikle az gelişmiş, gelişmekte olan ülkeleri etkilemiştir. Küreselleşmenin etkisi ile istihdamsız büyümeler gerçekleşmiş, yeni iş alanları yaratılma konusunda sıkıntılar yaşanmıştır (Mütevelliogulları vd. ,2010: 210).

Türkiye de yüksek doğurganlık ve yüksek ölümün olduğu fakat bu durumun kontrol altına alındığı ancak yine de genç nüfusun diğer ülkelere oranla yüksek olduğu bir ülkedir (Genç Hayat Vakfı, 2017: 20). Türkiye'de nüfus artışıdaki yaşanan sürat ile istihdam da yaşanan yükseliş orantılı bir şekilde ilerlememektedir. İstihdam ile nüfusta yaşanan artışın orantılı şekilde olmaması veya paralel bir şekilde ilerleme olmamasının sebebi tarım dışında yer alan sektörlerde, tarımdan kopan kişilerin istihdama katılabileceği kadar işin mevcut olmaması ve bu kadar işin üretilmiyor oluşudur. Ayrıca köyden kente göçün artması ile kentleşme hız kazanmış fakat göçün hız kazanması gecekonduların artmasına dolayısıyla çarpık kentleşmeye neden olmuştur. Tarımda ücretsiz aile işçisi olarak çalışan veya tarım işçiliği yapan kadınlar şehirlere geldiklerinde işsiz kalmışlardır. Kayıt dışı çalışma da artışlar gözlemlenmiştir. Örneğin erkekler işportacılık vb. işler yaparak geçimlerini sağlamaya çalışırken, kadınlar ise güvencesiz olarak yaşlı veya çocuk bakımı ile ilgili işlerde çalışmaları, gündelik ev temizliklerine gitmek gibi işlerde çalışmıştır. Bunların sonucunda kayıt dışı çalışma artış göstermiş, sosyal yapıda da sıkıntılar meydana gelmiştir. Bu gibi nedenlerle de istihdam performansının düşük olduğu bir ülkedir. Son yıllarda ki ekonomik büyüme, istihdam artışına dönüşmemektedir. İstihdam oranlarının düşük olması krizleri

oluşturabilmektedir ve krizler, ekonomik istikrarsızlıkların yaşanması da ülkedeki büyüme hızını olumsuz şekilde etkilemiştir. İşsizlik sürekli olarak artış göstermiştir. Bu işsizlik de eğitilmiş gençlerin de fazla olduğu özellikle son yıllarda görülmektedir. Bundan dolayı da genç işsizliğinin ayrı bir şekilde incelenmesi, oranlarına bakılması önemlidir (Selamoğlu& Lordoğlu, 2006: 199-202; Sayın, 2011: 34; Güney, 2009: 140) . Türkiye’de işsizlik ciddi bir problemdir. Türkiye’de işsizliğin en çok endişe veren türü genç işsizliğidir, gittikçe daha çok artış eğilimindedir. Kimi ülkelerde nispeten azalmalar görülebilmektedir. Birçok ülkede ve Türkiye’de genç işsizliğinde iyileşmeler meydana gelebilmektedir. Aynı zamanda genç işsizliğinin, yetişkin işsizliğinden fazla olduğu görülmektedir. Genç işsizliğinin yetişkin işsizliğinden fazla olması Türkiye’nin işgücü piyasasının en önemli sorunlarından biri olmaktadır (Akgeyik, 2004: 16; Yentürk& Başlevent, 2007:3-5). Ülkemizin diğer bir işgücü piyasası özelliği ise işgücüne katılım oranlarının düşük olmasıdır. Türkiye’de işgücüne katılma oranlarının 2018 yılında %53, 2 olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre dağılımlara baktığımız zaman ise kadınların işgücüne katılma oranının %34, 2, erkeklerde ise %72, 7’dir. Erkeklerin işgücüne katılma oranının kadınların katılım oranından iki kat daha fazla olduğu görülmektedir. İşgücüne katılım oranındaki düşüş sebeplerinin sanayileşme ile birlikte tarım istihdamında azalışların meydana gelmesi ve köyden kente göçlerin yoğun olması söylenebilir (İslamoğlu, 2019: 148) . Türkiye’de genç işsizliği ile mücadele ilk defa 1985-1989 Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında gündeme meydana gelmiştir. (Murat& Şahin, 2001: 449).

Türkiye’de genç nüfus açısından birçok ülkede olmayan bir farklılık vardır. Türkiye genç nüfus açısından ciddi bir varlığa sahip *olan demografik fırsat penceresi* içerisinde olmasıdır. UNDP’ ye göre bu fırsat penceresi 2040 yılına gelindiğinde kapanacaktır ve eğer bu zamana kadar gençler iyi eğitilip, iş piyasasına kazandırılırsa ülkemiz önemli bir ekonomik büyüme yaşayacaktır ve işsizlik sorunu çözülecektir (UNDP, 2008: 2). Tablo 7’de Türkiye’nin demografik fırsat penceresi ayrıntılı şekilde verilmektedir.

Tablo 7. Türkiye’de Demografik Fırsat Penceresi

Yıllar	0-14	15-64	65+
1980	40,4	55,0	4,6
1990	35,7	60,2	4,0
2000	30,5	64,4	5,2
2010	26,2	67,9	5,9
2020	23,1	69,3	7,6
2030	20,4	68,8	10,8
2040	18,5	66,9	14,6
2050	17,5	64,1	18,4

Kaynak: Hakan Ercan, Youth Employment in Turkey, Ankara, ILO Office, 2007, s.9.

Tablo 7 incelendiği zaman 0-14 yaş arasında yer alan grubun devamlı olarak azalacağı öngörülmektedir. 1900’lu yılların sonunda %35’in üzerinde yer alan 0-14 arası yaş grubunun 2050 yılında 17,5’a düşeceği tahmin edilmektedir. Doksanlı yılların sonunda yer alan yüzdeler ile 2050 yılında yer alacak yüzdeler neredeyse yarısı kadar ki bunun da ciddi bir rakam olduğunu söylenebilir. Çünkü bulgular, doğum oranlarında ciddi düşüşler yaşandığını göstermekte olup ve yapılan tahminler bu oranların daha da düşeceğini işaret etmektedir.

Tablo 7’de ikinci olarak 15-64 yaş arası gruba bakıldığında ise aktif işgücü nüfusunun 2020 yılına kadar artacağı, 2030 yılından itibaren ise azalacağı öngörülmektedir. Burada 2000’li yıllardan itibaren doğum oranlarında yaşanan düşüş etkili olabilir. 65+ nüfusa bakıldığında ise 1980 yılında 4,6 olan yaşlı nüfusunun 1990 yılına gelindiğinde daha da düşerek 4,0’e gerilediği görülmektedir. Fakat 2000’li yıllardan itibaren yaşlı nüfusun sürekli artış gösterdiği, 2040 yılına gelindiğinde 1980 yılındaki nüfusun iki katından daha fazla olduğu görülmektedir. Burada en çok dikkat çeken durum ise 2050 yılına gelindiğinde 65+ nüfusun 0-14 yaş arası gruba göre daha fazla olacağının öngörülmesidir.

Nüfusta yaşanan düşüşler ve yaşam koşullarında ki iyileşmeler ile birlikte yaşlı nüfusunda artış yaşanacağı öngörülmektedir. UNDP’ nin yayınladığı rapora göre de 2040 yılına kadar demografik fırsat penceresinin iyi değerlendirilmesi gerekir. Bu fırsat penceresi içerisinde eğer gençler istihdama kazandırılmazsa ülkemiz ciddi bir problem

içine girecek, 2023 yılına kadar artacak olan nüfus ile birlikte genç işsizlik oranlarında daha fazla artış görülecektir (Erdayı, 2009: 139).

Türkiye'deki genç işsizliği nedenlerini kısaca özetlemek gerekirse eğitim kaynaklı, işgücü piyasası kaynaklı ve nüfus kaynaklı olduğu söylenebilir (Murat& Şahin, 2011: 325). Nüfus açısından bakıldığında zaman ülkemizin doğu kesiminde yaşayan nüfusun artış hızının fazla olması, tarıma dayalı bir ekonominin var olması ve girişimciliğin yeterli oranda olmaması genç işsizliği yaratan sebepler arasındadır. Doğuda iş bulamayan gençlerin batıya göç ettikleri görülür (Akcan, 2018: 40). Eğitim açısından da tam anlamıyla iyileştirmeler yapılmamaktadır. Üniversite sayılarındaki artış, mezun artışlarının da hızla artmasına sebep olmaktadır. Fakat bu artış gençlerin istihdam edebilmesindeki rekabeti arttırmaktadır ve gençler iş bulmakta zorluk yaşamaktadır (Dursun& Aytaç, 2009: 72).

Genç işsizliğinin yüksek olma sebeplerinden biri göçtür. Genç işsizliğinde etkili olan göç sadece ülkemizin doğusundan batısına doğru yaşanan iç göç değildir. Suriye'nin 2011 yılında iç savaş yaşaması ve uluslararası göçlere başlaması özellikle Türkiye'yi etkilemiştir. Ülkemizde 2011 yılında herhangi bir sığınmacı yokken, 2012 yılı itibarıyla ülkemize sığınmacılar gelmiş ve sayıları hızla artmıştır. Bu sığınmacıların çoğunun 24 yaşından küçük olması, doğrudan emek arzı sağlaması ve güvencesiz, ucuz işgücü olarak çalışmaları genç işsizliğindeki artışı ciddi bir şekilde etkilediği söylenebilir (Akcan, 2018: 41-42).

Birçok ülkede eğitimli genç işsizlik oranları arttığı gibi ülkemizde de eğitimli genç işsizliği oranlarında ciddi artışlar görülmektedir (Akgeyik, 2004: 16).

Ülkemizde ki genç işsizliğine sebep olan özellikleri özetleyecek olursak;

- “Gençler arasında düşük istihdam, yüksek işsizlik oranları,
- Yüksek kentsel ve tarım dışı genç işsizlik oranları,
- Genç iş gücünde yükselen eğitim düzeylerine rağmen, yetersiz eğitim altyapısı,
- İşgücü piyasası ihtiyaçlarını karşılamayan bir mesleki eğitim sistemi,
- Okul-iş dünyası ilişkisinin yetersizliği,
- İşgücü piyasasındaki ihtiyaçların değişimine hızlı uyumun gösterilememesi,

- *İşgücü arzı ile işgücü talebi arasında uyumsuzluk*'' olarak sıralanabilir (Aydın, 2017: 6).

Genç işsiz olarak adlandırdığımız 15-24 yaş arası gençlerin işsizliğinin yetişkin işsizliğinden iki kat daha fazla olduğu görülmektedir. Bunların altında yatan sebeplere bakıldığı zaman gençlerin okullarından yeni mezun olması, henüz bir deneyimlerinin olmaması fakat işverenlerin çalışanları istihdam edebilmeleri için en az iki yıl, en az beş yıl gibi deneyim sahibi olmalarını istemesi, aynı zaman da deneyimi olmayan gençleri işverenlerin ek bir maliyet olarak görmesi, alınan eğitimin işgücü piyasasıyla tam olarak örtüşmemesi, gençlerin iş piyasasını da tam anlamıyla tanımamaları, yeni istihdam alanlarının çok fazla olmaması, özellikle üniversiteden mezun olan gençlerin aileleriyle yaşadıkları için iş arama ve bulma konusunda daha seçici olmamaları ve eğitilmiş gençlerin daha yüksek ücret beklentilerinin olması ama işverenlerin bunları karşılamamasından dolayı da genç işsizliğinin yetişkin işsizliğine göre oranlarının daha yüksek olma nedenleri bu şekilde sıralanabilir. (Taş&Bilen, 2014: 53, Güney, 2009: 147).

Türkiye’de ki genç işsizliğe sebep olan durumlar özetlenmiştir. Türkiye’de ki genç işsizlik oranlarına, yıllar içindeki değişimlerine ise bir sonraki başlıkta bakılacaktır.

5.1. TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİ ORANLARI

Bu bölümde öncelikle belirli zaman aralıklarında yetişkin ve genç işgücü verilecek olup ardından gençlerin işgücüne katılım oranları, genç işsizliği oranları, eğitim durumlarına göre genç işsizliği oranları, gençlerin iş arama süreleri gibi çeşitli oranlar verilecektir.

Tablo 8. Yetişkin ve Gençlerde İşgücü (Bin Kişi)

Yıllar	15+	15-24	15-64
2014	28.786	4.789	28.098
2015	29.678	4.958	28.929
2016	30.535	5.025	29.773
2017	31.643	5.146	30.882
2018	32.274	5.182	31.400

Kaynak: TÜİK veri tabanının da yer alan verilerle hazırlanmıştır, <http://www.tuik.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 24.11.2019

Tablo 8’de son beş yılın işgücü rakamları verilmektedir. Bu işgücü rakamlarına göre her geçen yıl 15+, 15-24 yaş arası genç işgücü grubunda ve 15-64 yaş arası işgücü grubunda da artış görülmektedir. 15-64 yaş arası grubun 2014 yılında ki işgücünün 28.098 bin iken, 2018 yılına gelindiğinde ise 3.302 bin artış göstererek 31.400’e yükseldiği görülmektedir. 15-24 yaş arasında ki genç işgücü nüfusunun 2014 yılında 4.789 bin, 2018 yılına gelindiğinde ise 5.182 bin olduğu görülmektedir.

Gençlerin işsizliğinin fazla olması iki farklı yaklaşımla izah edilmektedir. *Geleneksel Yaklaşım:* Yeni istihdam alanlarının az olmasından dolayı genç işsizliğinin fazla olduğunu belirten yaklaşımdır. Yeni istihdam alanlarının az olması gençlerin iş bulmalarını engellemekte veya güçleştirmektedir. İkinci yaklaşım olan *Yeni Yaklaşım* ise istihdamda yaşanan dengesizlik işsizlik probleminin temel nedeni olarak görülmektedir. Ayrıca geleneksel yaklaşımın savunduğu yeni işlerin olmaması, istihdam alanlarının az olması görüşüne de karşı çıkmaktadır (İzgi& Arslan, 2008: 4).

Tablo 9. 15-24 Yaş Arası Cinsiyete ve Yaş Aralığına Göre İşgücüne Katılma Oranı (%)

Yıllar	15-24		15-19		20-24	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
2014	54	27,2	37,8	17,1	73,8	39,1
2015	54,2	29,8	37,5	18,4	74,5	42,2
2016	55,2	31,1	37,1	18,8	74,6	43
2017	55,2	30,4	38,2	18,1	75,1	45,1
2018	56,2	31,3	39,6	17,9	75,6	45,4

Kaynak: TÜİK veri tabanında yer alan istatistiksel verilerden hazırlanmıştır, <http://www.tuik.gov.tr/>, Erişim Tarihi:24.11.2019

Tablo 9 incelendiğinde 15-19 yaş grubunun işgücüne katılma oranlarında artışlar vardır, fakat 20-24 yaş grubundaki gençlerin işgücüne katılma oranıyla kıyaslandığında 20-24 yaş grubu arasında işgücüne katılma oranının daha yüksek olduğu görülmektedir ve hem kadın hem de erkeklerde 20-24 yaş grubunda da işgücüne katılma oranlarında artış vardır. İşgücüne katılım ile eğitim arasında doğru orantı bir orantı söz konusudur.

Eğitim seviyesi yükseldikçe, işgücüne katılım oranı artmaktadır. Son yıllarda işgücüne katılım oranı en yüksek olan grup yükseköğretim mezunlarıdır (Taş& Bozkaya, 2012: 159).

Tablo 9'a göre gençlerin işgücüne katılım oranlarına bakıldığında erkeklerin işgücüne katılma oranının genel olarak kadınlara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun nedenleri arasında, tarımda çalışan kadınların kentlere göç ettiğinde istihdam edememesinden kaynaklanmaktadır. Kadınların eğitim seviyelerinde artışlar ile işgücüne katılma oranlarında da artışlar gözlemlenmektedir (İslamoğlu, 2019: 153-154). Fakat 15-19 yaş arasındaki kadınların eğitime katılma oranlarının son zamanlarda artmasıyla birlikte işgücüne katılım oranlarının diğerlerine göre daha düşük olduğu görülmektedir. Genç kadınların işgücüne katılım oranlarındaki artışın daha çok yükseköğrenim mezunu, şehirde yaşayanlar oluşturmaktadır. Kadınların eğitimde geçirdikleri sürenin artmasıyla işgücüne katılma oranları özellikle 20 yaşından sonra daha fazla artış göstermektedir. Kadınların çalışma hayatına girmesinde rol oynayan çeşitli nedenler vardır. Bunlar emeklilik hakkı, ücret, yüksek işsizlik oranları, ailenin sorumluluğunu alan kişinin tek başına ihtiyaçları karşılayamıyor olabilmesi gibi çeşitli sebepler de kadınlar çalışma hayatına katılabilmektedir (Yentürk& Başlevent, 2007: 32-33).

Ülkemizde gençlerin işgücüne katılım oranları düşüktür. Ülkemizde genç nüfusun yoğun olması, beraberinde genç işgücünün de artmasını sağlasa da özellikle gençlerin eğitimlerine devam etmeleri sebebiyle işgücüne katılım oranı düşüktür (İslamoğlu, 2019: 153). 15-19 yaş arası grup genel olarak ortaöğretim görmekte olduğu için işgücüne katılma oranının 20-24 yaş grubuna göre daha düşük olduğu söylenebilir. 20-24 yaş grubu arasında ise yüksek öğrenimine devam eden gençlerin olması, yüksek lisans, doktora gibi lisansüstü öğrenimlere dahil olmaları sebebiyle de işgücüne katılmayan gençler olduğu söylenebilir. Genel itibari ile 15-24 yaş arasında yer alan gençlerin işgücüne dahil olamamasının çeşitli sebepleri vardır.

Tablo 10'da öncelikle 2008-2018 yılları arasındaki 15-24 yaş arası nüfus, işgücü, işgücüne katılma oranları ve işgücüne dahil olmayan nüfus oranları incelenmekte ardından Tablo 11'de ise işgücüne dahil olmama nedenleri ve oranları verilmektedir.

Tablo 10. 15-24 Yaş grupları arasındaki Nüfus, İşgücü, İKO (%),İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus

Yıllar	15-24 yaş arasındaki nüfus	İşgücü	İşgücüne Katılım Oranı (%)	İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus
2008	11.490	4.381	38,1	7.109
2009	11.513	4.454	38,7	7.059
2010	11.548	4.426	38,3	7.122
2011	11.534	4.529	39,3	7.005
2012	11.574	4.422	38,2	7.152
2013	11.563	4.584	39,6	6.679
2014	11.724	4.789	40,8	6.936
2015	11.800	4.958	42,0	6.843
2016	11.845	5.025	42,4	6.820
2017	11.875	5.146	43,3	6.729
2018	11.785	5.182	44,0	6.603

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri, İnternet Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 22.11.2019

Tabloda 10'daki 15-24 yaş arasındaki nüfusa bakıldığında 2018 yılı kapsamında Türkiye'deki toplam nüfusun %14, 4'ünü gençler oluşturmaktadır. Bu da yaklaşık olarak 11 milyon 785 bin gence tekabül etmektedir (İslamoğlu, 2019: 153). Türkiye'deki nüfus artışı son yıllarda azalmaktadır ama Avrupa Birliğine üye ülkelerle kıyaslandığında hala yüksektir ve işgücüne katılımı daha yüksektir (İŞKUR, 2006, akt; İslamoğlu, 2019: 153).Tabloya göre işgücüne katılım oranlarına bakıldığında, 2008 yılından 2018 yılına kadarki süreçte sürekli artış vardır.2008 yılında işgücüne katılım oranı %38, 1 , 2013 yılında %39,6 , 2018 yılında ise %44, 0'dır.

Tabloda yer alan işgücüne dahil olmayan nüfusta ise son yıllarda düşüşlerin olduğu görülmektedir. 2008 yılında 7.109 olan işgücüne dahil olmayan nüfus, 2013 yılında 6.979'a 2018 yılında ise 6.603'e gerilemiştir. İşgücüne dahil olmayan nüfusun işgücüne dahil olmamaları çeşitli sebeplere dayanmaktadır. Bu sebepler Tablo 11'de belirtilmektedir.

Tablo 11. 15-24 Yaş Grubu Arası İşgücüne Dahil Olmayan Gençlerin İşgücüne Dahil Olmama Sebepleri (Bin Kişi)

Yıllar	İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus	İş Bulma Ümidi Yok	İş Aramayıp Çalışmaya Hazır Olan/Diğer	Mevsimlik Çalışıyor	Ev İşleri İle Meşgul	Eğitim ve Öğretimine Devam Ediyor	Özürlü Yaşlı veya Hasta	Ailevi Kişisel Nedenler	Diğer
2008	7 109	221	353	87	1 927	3 680	190	651	
2009	7 059	246	364	19	1 835	3 872	187	538	
2010	7 122	218	380	10	1 754	4 027	175	558	
2011	7 005	217	337	10	1 658	4 110	164	510	
2012	7 152	235	348	10	1 646	4 279	177	459	
2013	6 979	192	374	6	1 435	4 347	176	450	
2014	6 936	179	470	16	1 404	4 287	186	302	92
2015	6 843	189	424	13	1 306	4 333	192	300	87
2016	6 820	188	442	13	1 202	4 381	203	312	81
2017	6 729	170	389	11	1 184	4 332	208	348	87
2018	6 603	140	368	20	1 146	4 310	329	329	90

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri İnternet Veri Tabanı, Erişim Tarihi:25.11.2019

Tablo 11'e göre gençlerin işgücü katılım oranlarının düşük olma sebebinin özellikle eğitimden kaynaklanmakta olduğunu belirtildikten sonra işgücüne dahil olmama sebeplerine bakıldığında çeşitli nedenlerden dolayı da işgücüne dahil olmayan gençler olduğu görülmektedir fakat nedenler arasında en üst sırada eğitim ve öğretime devam ediyor olunması vardır. Yani gençlerin işgücüne dahil olmamasının en önemli sebebinin eğitim ve öğretime devam ediyor olması söylenebilir. Yıllar itibariyle işgücüne dahil olmayan nüfusa ve eğitim-öğretime devam eden nüfusa bakıldığında genel olarak yarısından daha fazlasının öğrenim gördüğü söylenebilir. Örneğin, 2008 yılında işgücüne dahil olmayan nüfus 7 milyon 109 binken, 3 milyon 680 bin gencin eğitim ve öğretimde olmasından kaynaklı işgücüne katılmadığı görülmektedir. 2018 yılına bakıldığında da işgücüne dahil olmayan nüfus 6 milyon 603 binken eğitim ve öğretime devam eden genç sayısının 4 milyon 310 bindir. Aradan geçen zaman on sene

olsa bile farkın iki katından daha fazla olduğu görülmektedir. Gençlerin işgücüne katılmama nedenlerinde ikinci sırayı ise ev işleri ile meşgul olma oluşturmaktadır, üçüncü sırada ise iş aramayıp çalışmaya hazır olan/diğer oluşturmaktadır. Bu ilk iki sıranın dışındaki nedenlerin bu iki sebebe oranla daha az olduğu görülmektedir.

Gençlerin işgücüne katılma oranları ve nedenleri incelenmiş olup, Tablo 12’de ise 2008-2018 yılları arasında genç işsizliği oranları verilmektedir.

Tablo 12. 2008-2019 Yılları Arasında Genç İşsizlik Oranları (15-24 Yaş)

YILLAR	İŞGÜCÜ (BİN)			İŞSİZ (BİN)			İŞSİZLİK ORANI (%)		
	Genel	Erkek	Kadın	Genel	Erkek	Kadın	Genel	Erkek	Kadın
2008	5.323	2.905	1.477	862	584	313	16,2	20,1	21,2
2009	5.116	2.937	1.517	980	746	379	19,2	25,4	25,0
2010	4.753	2.872	1.554	975	604	358	20,5	21,0	23,0
2011	4.806	2.951	1.578	945	505	327	19,7	17,1	20,7
2012	4.710	2.910	1.512	910	474	301	19,3	16,3	19,9
2013	4.694	2.981	1.603	893	506	351	19,0	17,0	21,9
2014	4.789	3.166	1.602	858	527	331	17,9	16,6	20,4
2015	4.958	3.202	1.755	919	529	390	18,5	16,5	22,2
2016	5.025	3.237	1.788	985	562	424	19,6	17,4	23,7
2017	5.146	3.324	1.823	1.069	593	476	20,8	17,8	26,1
2018	5.182	3.368	1.814	1.052	593	459	24,3	17,6	25,3
2019	5.348	3.564	1.784	2.935	1.003	1.832	25,4	19,0	29,8

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketi İnternet Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 25.11.2019
<http://www.tuik.gov>.

Türkiye’de ki genç işsizliğin, diğer ülkelere göre çok farklı olmadığı ve yıldan yıla iyileşmelerin söz konusu olmadığı görülmektedir (Karabıyık, 2009: 299). 2008 yılında yaşanan ekonomik kriz ile birlikte genç işsizliği oranlarında daha kötüye gidilmiştir (Çondur& Bölükbaş, 2014: 85). İşgücü oranlarında yıllar içerisinde dalgalanmalar vardır. Tablo 12’ye göre erkeklerin işgücünde kadınlardan daha fazla olduğu da söylenebilir. İşsizlik oranlarının kadınların mevcut işgücü olarak erkeklerden daha az sayıda olsalar da genç işsizlik oranlarının kadınlarda daha yüksek olduğu

görülmektedir. 2008-2018 yılları arasında sadece 2009 yılında erkek genç işsizlik oranı kadın genç işsizliğinden fazladır. İşsizlik oranlarına bakıldığında 2008 yılından 2010 yılına kadar olan süreçte genç işsizliğin 4, 3 puan arttığı görülmektedir. 2011 yılından 2014 yılına kadar geçen sürede genç işsizliği oranlarında iyileşmeler görülsede 2014 yılından sonra tekrar artışa geçmiştir. 2019 yılı TÜİK' in aylık yayınladığı verilere göre de genç işsizlik oranlarında artış görülmektedir. TÜİK 2019 verilerine göre genç işsizliği oranının %25, 4 olduğu belirtilmektedir (<http://www.tuik.gov.tr/>). Ülkemizdeki her dört gençten birinin işsiz olduğunu işaret etmektedir ve genç işsizliği sorununun güncelliği, önemi bir kez daha görülmektedir.

5.2. İŞ ARAMA SÜRELERİNE GÖRE GENÇ İŞSİZLER

İş arama sürelerine göre işsizlik kısmi ya da uzun süreli olabilir (İşgıçok, 2019: 223). Fakat uzun süreli işsizlik bireyler için en tehlikeli olan işsizlik türü uzun süreli işsizliktir. Uzun süreli işsizlik OECD'ye göre bir yıl veya daha fazla olan işsizlik olarak tanımlanır (Durak& Kaya, 2014: 64). Eğer bir ülkede iş arama süresi 1 seneden daha uzun sürüyorsa o ülkedeki işsizliğin “kalıcı” olduğuna işaret eder (Lordoğlu& Özkaplan, 2003: 394).

ILO'ya göre de uzun süreli işsizlik; bir yıl ve daha uzun süre (52 hafta ve üzeri) işsiz kalan kişileri kapsamaktadır (<https://www.ilo.org/>). ILO'da uzun süreli işsizliği iki şekilde incelemektedir. İlk olarak; işgücünün yüzdesi olarak, bir yıl veya daha uzun süre boyunca işsiz olanlardır. İkincisi ise toplam işsizlerin bir yüzdesi olarak, bir yıl ve daha uzun süre işsizlerdir (ILO, 2016: 17).

Gençlerin iş arama sürelerinin uzaması işsizliğin etkisini daha da arttırmaktadır ve işsizlik “*süreklilik*” kazanmaktadır. Uzun süre işsiz kalan gençler, yeteneklerini yitirmeye başlamaktadır ve iş bulmaları daha da zorlaşmaktadır. İş arama süreli ne kadar artarsa gençlerin işe girme umutları da o kadar azalmaktadır. Bundan dolayı da gençler işgücü piyasasının dışında kalabilmektedir(Özşuca,2003:75,akt; İslamoğlu, 2019: 177).

TÜİK işsizlik süresini kişilerin “*işsiz kalma süresi*” üzerinden hesaplamaktadır. “*İşsiz kalma süresi, kişinin son işinden ayrıldıktan sonra fiilen iş*

aramaya başladığı andan itibaren geçen süredir.'' İlk kez iş arayanlar için iş aramaya başlama süresi esas alınmaktadır. Veriler 3 kategoriye ayrılır; 1 yıl ve daha uzun süreli, 2 yıl ve daha uzun süreli, 3 yıl ve daha fazla olarak incelenebilmektedir (Erikli& Bayat, 2019: 302). Ayrıca 1 yıldan daha az süre ile iş arayan gençlerde bu kategoriye dahil edilmektedir. Tablo 13'te gençlerin iş arama sürelerine göre oranları incelenmektedir.

Tablo 13. İş Arama Sürelerine Göre Genç İşsizler (15-24 yaş arası)

Yıllar	Cinsiyet	1 yıldan daha az	1 yıl ve daha fazla 2 yıldan az	2 yıl ve daha fazla 3 yıldan az	3 yıl ve daha fazla
2014	Kadın	31,8	5,4	1,3	0,2
	Erkek	53,6	5,6	1,5	0,5
	Genel	85,7	11,0	2,8	0,7
2015	Kadın	35,1	6,1	1,1	0,1
	Erkek	51,0	4,9	1,5	0,2
	Genel	86,2	10,9	2,6	0,3
2016	Kadın	35,7	6,1	0,9	0,2
	Erkek	49,9	5,6	1,2	0,3
	Genel	85,6	11,8	2,1	0,5
2017	Kadın	36,2	6,7	1,2	0,3
	Erkek	49,1	5,0	1,1	0,2
	Genel	85,3	11,8	2,3	0,6
2018	Kadın	35,8	5,9	1,6	0,4
	Erkek	50,0	5,1	0,9	0,3
	Genel	85,8	11,0	2,6	0,7

Kaynak: İslamoğlu, 2019: 17

Tablo 13'e göre iş arama süreleri incelendiğinde 1 yıldan az işsiz kalanların oranlarının yüksek olması dikkat çekmektedir. 1 yıldan az kalan işsizlerin oranlarında hafif dalgalanmalar olmaktadır. 2014 yılında %85,7 olan oran 2018 yılında ise %85,8 ile 0,1 puanlık artış göstermektedir. 1 yılda veya daha fazla iki yıldan az iş arama süresi oranlarına bakıldığında zaman ise uzun süreli işsizliğin daha az olduğu görülmektedir. Aynı şekilde 2 yıl ve daha fazla, 3 yıldan az ve 3 yıldan fazla iş arama süresi oranlarına bakıldığında da zaman uzadıkça iş arama süresi uzunluklarının düştüğü görülmektedir.

Bu şunu işaret etmektedir, 1 yıldan daha az süre iş arayanların oranı, 1 yıldan daha uzun süre iş arayanların oranından ciddi bir büyüklükte yüksektir. Yani istihdama yeni katılacak gençlere istihdam fırsatı temin edilebilmektedir (İslamoğlu, 2019: 177).

5.3. TÜRKİYE’DE EĞİTİM DURUMUNA GÖRE GENÇ İŞSİZLİĞİ

Türkiye’de genç işsizliği eğitim yönünden çeşitli kategorilere ayrılmaktadır. Bu kategoriler, gençlerin eğitim düzeyleri ve yıllara göre işsizlik oranları Tablo 14’de incelenmektedir.

Tablo 14. Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizlik Oranları (15-24 yaş)

Yıl	Cinsiyet	Okuma yazma bilmeyen	Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	ilkokul	ilköğretim	Ortaokul veya dengi meslek ortaokul	Genel lise	Lise dengi mesleki okul	yükseköğretim
2008	Erkek	14.1	16.0	10.0	19.0	10.0	11.8	9.2	8.1
	Kadın	2.5	5.9	7.5	14.2	17.6	20.6	20.6	14.3
	Toplam	6.3	12.1	9.4	17.7	10.9	14.1	11.7	10.3
2009	Erkek	17.6	19.2	13.0	23.6	13.2	15.1	12.7	9.6
	Kadın	3.0	9.1	9.4	18.3	20.0	26.3	25.9	16.3
	Toplam	8.0	15.3	12.2	22.2	14.0	18.0	15.6	12.1
2010	Erkek	13.7	16.3	10.5	18.9	10.4	12.6	10.5	8.0
	Kadın	2.4	6.8	8.6	16.7	18.9	24.9	22.5	15.9
	Toplam	6.0	12.5	10.0	18.3	11.5	15.9	13.2	11.0
2011	Erkek	10.7	13.5	8.1	14.6	8.6	9.5	8.4	7.6
	Kadın	2.0	6.5	6.9	13.6	15.6	21.3	20.0	15.2
	Toplam	4.6	10.7	7.8	14.3	9.5	12.6	11.0	10.4
2012	Erkek	9.9	13.1	7.2	14.3	7.9	9.2	7.5	7.2
	Kadın	1.4	5.2	6.4	13.2	15.4	19.0	19.4	14.7
	Toplam	3.9	10.0	7.0	14.0	9.0	11.8	10.1	10.1

2013	Erkek	18.3	19.0	11.7	15.3	15.8	19.1	14.9	23.4
	Kadın	5.9	9.7	9.2	15.6	13.7	26.2	25.1	34.2
	Toplam	10.3	15.5	10.9	15.5	15.1	21.9	18.6	29.2
2014	Erkek	19.1	18.2	18.1	15.3	13.4	17.9	16.0	23.2
	Kadın	8.6	10.5	12.0	13.4	12.1	24.5	25.3	33.1
	Toplam	12.1	15.0	16.0	14.8	13.1	20.4	19.3	28.3
2015	Erkek	9.0	18.0	16.8	15.9	12.8	19.6	14.7	21.5
	Kadın	7.2	8.6	15.3	15.1	17.0	26.3	23.4	35.9
	Toplam	7.9	14.1	15.6	36.7	14.0	22.2	18.1	29.5
2016	Erkek	24.5	18.6	19.1	15.5	14.4	18.8	17.2	25.2
	Kadın	2.1	10.1	10.1	16.5	13.2	29.6	27.0	35.4
	Toplam	13.4	15.0	15.8	28.2	14.1	22.8	21.0	30.8
2017	Erkek	15.3	19.4	13.7	16.2	14.3	21.5	18.2	25.4
	Kadın	7.6	11.5	14.9	16.2	12.5	29.2	28.4	41.2
	Toplam	12.1	16.1	16.2	21.4	13.8	24.4	21.8	34.4
2018	Erkek	12.9	20.2	17.2	16.6	14.3	21.6	16.8	24.3
	Kadın	10.7	16.1	8.3	18.3	14.3	26.7	29.2	35.5
	Toplam	12.0	18.7	14.7	17.0	14.3	23.5	21.5	30.6

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri İnternet Veri tabanı, Erişim Tarihi:25.11.2019

Tablo 14’de eğitim seviyesine göre işsizlik oranlarına bakıldığında en az oranın okuma yazma bilmeyenlerde olduğu görülmektedir. İşsizlik oranlarının en yüksek olduğu eğitim grubu ise yükseköğretim mezunlarıdır. Görülmektedir ki yükseköğretim mezunlarının işsizliğinde dalgalanmalar meydana gelse de genel itibari ile oranlarda artış gözlemlenmektedir. Bir başka deyişle oranlara bakıldığında işsiz gençlerin büyük bir çoğunluğunu eğitimli gençler oluşturuyor. Nitekim bu tablo ile birlikte ülkemizdeki eğitimli genç işsizliğinin yüksek oranları dikkat çekmektedir. Bu da şunu göstermektedir ki üniversitede okumak, mezun olmak gençlerin hayatlarını güvence altına almak için yeterli değildir. İşsizlik, eğitimli gençler için büyük bir sorun haline dönüşmektedir. Bu sorundan kurtulmak veya ertelemek için gençler çeşitli yollara

başvurmaktadır. Örneğin kimi eğitime devam edip, lisansüstü programlara kayıt yaptırmakta, eğitim hayatına devam edip işsizliğin birey üzerinde yarattığı psikolojik sorunlarını gidermeye çalışmakta ya da ne istihdam da ne de eğitimde yer almayarak “*pasif atalet oranı*” içerisinde yer almakta, kimi ise niteliğinin çok daha altında, kötü çalışma koşulları olan işleri kabul etmektedir. Ayrıca vasıfsız işleri kabul eden gençler niteliğine daha uygun işler geldiğinde ise o işi kaçırabilmekte bu da geleceğini güzel şekillendirmesinde olumsuz bir etkiye neden olmaktadır. Ayrıca gençler işsizlikten dolayı kayıt dışı istihdamda da çalışabilmektedir (İzgi, 2012: 303; Işık, 2016: 143). Türkiye demografik olarak bakıldığında genç nüfusun fazla olduğu bir ülkedir. Ülkemizdeki gençlerin eğitim seviyesi yükseldikçe gençlerin işgücü piyasasına girişleri de artış göstermektedir. Dolayısıyla da eğitilmiş genç işsizliği oranları diğer yaş gruplarıyla kıyaslandığında daha yüksek olduğu da söylenebilir (Erikli & Bayat, 2019: 306).

Genel itibarı ile eğitim seviyesinde yaşanan artış ile birlikte gençlerin iş bulma oranlarında da artışlar olacağı öngörülmektedir. Fakat Türkiye’de bu tam tersidir. Okuma yazma bilmeyen, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen, ilköğretim mezunları, lise ve dengi okullardan mezun olanların eğitilmiş gençlere göre daha kolay iş bulmaktadır. Eğitilmiş gençlerin ise eğitim düzeyi arttıkça işsizlik oranlarında da artış görülmektedir. Bunun nedenleri arasında gençlerin deneyimsiz olması, ilk defa iş aramaları, erkeklerin askerlik görevinin olması, askerliğini bitirdikten sonra istihdamda dahil olmaları, niteliklerinden dolayı daha yüksek ücret beklentilerinin olması ve eğitimleri ile paralel işler bulmak istemelerinden dolayı eğitilmiş gençlerin işe yerleşememe sorunlarının mevcut olduğu söylenebilir (Kabaraklı & Gür, 2011: 6). Okuma yazma bilmeyenlerin işsizlik oranlarının düşük olma nedeni ise vasıfsız olmalarından dolayı nitelik gerektirmeyen işlerde çalışmalarını ve işgücüne katılım oranları eğitilmiş gençlerle kıyaslandığında daha düşüktür (Özkan, 2013: 49). Eğitilmiş gençler gibi iş seçme şansları çok yoktur ve düşük ücretli de olsa, kötü çalışma koşullarına sahip olan işlerde olsa o işi kabul etmek zorunda kalırlar. Lise mezunlarında olan yüksek işsizliğin nedeni ise “*vasıf yetersizliği ve yüksek rezervasyon ücretidir*” (Betam, 2010: 8).

Eğitimde geçirilen sürenin artması kadınların işgücüne katılımını da etkilemektedir. 15-19 yaş arasındaki genç kadınların istihdama katılımında ciddi düşüşler görülmektedir. Uzun süreli olarak ise kadınların eğitim süresinin uzaması yükseköğretim mezunu genç kadınların işgücüne katılım oranını arttırmaktadır. (İzgi, 2012: 303-304). Kadınlardaki işsizlik oranı eğitim seviyesi ile doğru oranda seyretmektedir. Kadınlar kayıt dışı sektörlerde bakıcılık, temizlik, ücretsiz aile işçiliği gibi işler yaptığı için eğitim seviyeleri düştükçe, işsizlik oranları azalmaktadır(Güney, 2009: 149). TÜİK genç işsizliği oranlarına bakıldığında 2008 yılında okuma yazma bilmeyen kadınların işsizlik oranı %2, 5 iken, yükseköğretim mezunu kadınların genç işsizlerin oranı %10.7'dir. 2018 yılı okuma yazma bilmeyen genç kadınların işsizlik oranları %10, 7, yükseköğretim mezunları genç kadınların işsizlik oranı ise %35, 5'tir. Bu oranlarda işsizlik ile eğitim seviyesinde doğru orantı olduğunu kanıtlamaktadır.

Erkeklerin işsizlik oranları ve eğitim seviyeleri arasında ters orantı vardır. Eğitim seviyeleri yükselen erkeklerin işsizlik oranlarını azalmakta, eğitim seviyesi düşen gençlerin ise işsizlik oranları artmaktadır (Güney, 2009: 149). TÜİK verilerine göre okuma yazma bilmeyen genç erkeklerin 2008 yılındaki işsizlik oranları %14,1 ,2008 yükseköğretim mezunu genç erkeklerin işsizlik oranı ise %8, 1'dir. 2012 yılına kadar genel olarak eğitim seviyesi düşük olan gençlerin işsizlik oranlarının eğitim seviyesi yüksek olan gençlere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Fakat 2012 yılından sonra eğitilmiş genç işsizliğinin çok ciddi bir artış göstermesiyle bu oranlar tam tersi olmuştur. Yani eğitim seviyesi yüksek olan gençlerin işsizlik oranları okuma yazma bilmeyen gençleri işsizlik oranlarının önüne geçmiştir. Örneğin; 2018 yılında ise okuma yazma bilmeyen genç erkeklerin işsizlik oranı %12, 9 , 2018 yılındaki yüksek öğrenim mezunu genç erkeklerin işsizlik oranı %24, 3'tür. Bu da ciddi artışı kanıtlar niteliktedir.

Işık'a göre genç işsizliğinin temel nedenini; mevcut eğitim sisteminin işgücü talebini karşılayamaması yani eğitim ve istihdam arasında dengesizliğin olmasından dolayıdır (Işık, 2016: 137).

Eğitim seviyesi arttıkça işgücüne katılım oranlarının yükselmesi, lisede mesleki eğitimde yer alan payın artması ve yükseköğretimin yaygınlaşmasıyla işgücüne katılım oranının artış göstereceğini öngörmektedir. İşgücüne katılım oranlarında yaşanacak

artışın eğitimli gençler arasında olması olumlu bir durumdur. Fakat bu olumlu durumun oluşması için sadece emeğin eğitimli olması yetersizdir. Ekonomi yeni işgücü arzına talep oluşturmali, yani istihdam yaratmalidir. İşgücünün sayı ve niteliği bakımından da anlamlı olması gerekmektedir (Demircan, 2012: 8). Tablo 15’de 15-24 yaş arası gençlerin istihdam edilme durumlarına göre yıllar itibari ile oranları verilmektedir.

Tablo 15. 15-24 Yaş Arası İşteki Durumuna Göre İstihdam Edilen Gençler

Yıl	Cinsiyet	Ücretli, maaşlı ya da yevmiyeli	İşveren	Kendi Hesabına	Ücretsiz Aile İşçisi
2014	Kadın	23,7	0,2	0,6	8,5
	Erkek	52,8	0,5	2,6	11,3
	Genel	76,5	0,6	3,1	19,8
2015	Kadın	24,9	0,1	0,5	8,3
	Erkek	52,3	0,6	2,4	10,8
	Genel	77,2	0,7	3,0	19,2
2016	Kadın	25,6	-	2,2	7,6
	Erkek	52,0	0,6	0,6	11,4
	Genel	77,5	0,6	2,8	19,0
2017	Kadın	24,8	0,1	0,6	7,6
	Erkek	52,1	0,6	2,4	11,9
	Genel	76,9	0,7	3,0	19,4
2018	Kadın	25,3	-	0,7	6,8
	Erkek	53,0	0,5	2,3	11,2
	Genel	78,4	0,7	3,0	17,9

Kaynak: TÜİK Hanehalkı Anketleri İnternet Veri Tabanı, Erişim Tarihi:22.11.2019

Tablo 15’e göre işteki duruma göre istihdam edilen gençlere bakıldığında gençlerin büyük kısmı ücretli, maaşlı ya da yevmiyeli çalışmaktadır. 2014 yılında gençlerin %76, 5’i ücretli, maaşlı veya yevmiyeli çalışırken 2018 yılına gelindiğinde bu oran artış göstermiş ve %78, 4 olmuştur. Ücretli, maaşlı ya da yevmiyeli çalışanlara cinsiyete göre bakıldığında erkeklerin kadınların yaklaşık iki katı fazla olduğu görülmektedir. 2014 yılında çalışan genç erkek sayısı %52,8 iken genç kadınların ise %23, 7’si bu şekilde çalışmaktadır. 2018 yılında ise genç erkeklerin %53, 0’ı ücretli, maaşlı veya yevmiyeli çalışırken kadınların %25, 3’ü yani yaklaşık olarak yarısı ücretli,

maaşlı veya yevmiyeli çalışmaktadır. Genel itibari ile de cinsiyete göre işgücüne katılma oranları dikkate alındığında (bkz. Tablo 9) erkeklerin işgücüne katılma oranının kadınlardan fazla olduğu görülmektedir.

Gençlerin işteki durumuna göre istihdam edilen gençlerin yoğun bulunduğu ikinci sırada ise ücretsiz aile işçiliği vardır. 2014-2016 yılları arasında düşüş gösteren aile işçiliği 2017 yılında artmış, fakat 2018 yılına gelindiğinde diğer yıllara nazaran daha fazla düşüş gösterdiği tabloya göre söylenebilir. 2018 yılı itibari ile gençlerin %17,9'u ücretsiz aile işçilerini oluşturmaktadır. Erkekler kadınlara göre burada da daha baskın olduğu tablodaki oranlara göre söylenebilmektedir. Ülkemizde sanayi ve hizmet sektörü ile birlikte tarım düşüş göstermiştir fakat ücretsiz aile işçiliği oranları yine de yüksektir (İslamoğlu, 2019: 158).

Tablo 15'e göre son olarak gençlerin işveren ya da kendi hesabına istihdam edilmesine bakıldığında bu oranların diğerlerine (ücretli, maaşlı, yevmiyeli ve ücretsiz aile işçiliği) nazaran çok düşük olduğu görülmektedir. İşveren olarak çalışan gençler 2014 yılında 0,6 iken 2018 yılında 0,7'ye yükselmiş, kendi hesabına istihdam edenler ise 2014 yılında %3,1 iken %3,0'a düşmüştür. İşveren olarak çalışma da cinsiyete bakıldığında kadınların 2016 ve 2018 yıllarında herhangi bir oranının dahi olmadığı, diğer yıllarda da yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Erkeklerin oranları kadınlara göre daha yüksek olsa da yine de çok düşük olduğu söylenebilir. Kendi hesabına çalışmada ise yine kadınların oranlarının, erkeklere oranla düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 16. 15-24 Yaş Arası İktisadi Faaliyet Koluna Göre İstihdamdaki Gençler

Yıl	Cinsiyet	Tarım	Sanayi	İnşaat	Hizmetler
2014	Kadın	9,5	6,5	0,3	16,6
	Erkek	9,9	17,6	8,3	31,3
	Genel	19,4	24,1	8,6	47,9
2015	Kadın	9,1	6,2	0,2	18,2
	Erkek	9,4	16,3	8,6	31,8
	Genel	18,5	22,6	8,8	50,1
2016	Kadın	8,1	6,0	0,3	19,4
	Erkek	9,5	16,2	8,7	31,8
	Genel	17,6	22,3	9,0	51,0

2017	Kadın	8,2	5,5	0,4	18,9
	Erkek	9,8	15,6	8,8	32,7
	Genel	18,0	21,1	9,2	51,6
2018	Kadın	7,1	5,6	0,3	19,8
	Erkek	9,5	16,7	7,5	33,5
	Genel	16,6	22,3	7,7	53,3

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketleri İnternet Veri Tabanı, Erişim Tarihi:24.11.2019

Tablo 16 incelendiğinde gençlerin büyük bir çoğunluğunun hizmet sektöründe istihdam ettiği görülmektedir. 2014 yılında gençlerin %47, 9'u hizmet sektöründe yer alırken 2018 yılına gelindiğinde ise bu oranın %53, 3'e yükselmiştir. Gençlerin yarısından fazlasının hizmet sektöründe istihdam ettiği görülmektedir. Erkekler, kadınlara göre hizmet sektöründe daha fazla yer alsa da genel itibari ile diğer istihdam kollarına nazaran kadınlarında hizmet sektöründe daha yoğunlukta olduğu göze çarpmaktadır. Türkiye'de tarımdan kopuş ile gençler hizmet sektöründe istihdam etmeye yönelmektedir (İslamoğlu, 2019: 161).

Tablo 16'ya göre ikinci sırada ise sanayi sektörü vardır. 2014 yılında sanayi kolunda çalışan gençler %24,1 oranındayken 2018 yılına gelindiğinde bu oran %22, 3'e düşmüştür. Sanayi sektöründe çalışan gençlere cinsiyet yönüyle bakıldığında erkeklerin yine kadınlardan daha büyük çoğunlukta olduğu görülmektedir. 2014 yılında genç erkeklerin %17, 6'sı sanayi sektöründe çalışırken, kadınların ise yalnızca %6, 5'i sanayi sektöründe çalışmaktadır. Kadın ve erkeklerde ki bu oran farklılığının iki katından daha fazla olduğu görülmektedir. 2018 yılına gelindiğinde ise genç erkeklerin %16, 7'si sanayi sektöründe çalışırken genç kadınlarında %5, 6 sının çalıştığı görülmekte bu oran yine iki katından fazlaya tekabül etmektedir.

Tabloya göre tarım sektörüne bakıldığında 2014 yılında gençlerin %19, 4'ü tarım kolunda istihdam ederken, bu oran 2018 yılına gelindiğinde %16, 6'ya gerilemiştir. Cinsiyete göre istihdam edilme oranlarına bakıldığında diğer iktisadi kolların aksine kadın ve erkeklerin istihdamları birbirine yakındır.

Son olarak inşaat sektörüne bakıldığında iktisadi faaliyet kollarından en düşük oranı oluşturduğu görülmektedir. 2014 yılında gençlerin %8, 6'sı istihdam sektöründe

yer alırken,2018 yılında bu oran %7, 7 'ye düşmüştür. Cinsiyete göre ise bu sektörde de genç erkeklerin istihdam etme oranlarının ciddi oranda daha yoğun olduğu görülmektedir. 2014 yılında genç erkeklerin %8, 3'ü inşaat sektöründe çalışırken kadınların ise sadece %0,3'ü çalışmaktaydı. 2018 yılına gelindiğinde bu oran genç kadınlar için değişmedi, genç erkeklerin inşaat sektöründe çalışması ise %7, 5'e geriledi.

Ayrıca şu da dikkat çekmektedir, 20-24 yaş arasındaki gençlerin işsizliği üniversiteden yeni mezun olmuş, eğitimi tamamlamış gençlerin işgücü piyasasına giremediğini gösterir. Bundan dolayı eğitilmiş gençlerin istihdam edilmesinde sorunlar olduğu görülür (Yentürk& Başlevent, 2007: 10).

İş ve istihdam, gençlerin sosyal kimliğini şekillendiren yaşamlarını, bağımsızlıklarının gelişimini, gelirlerini, kendilerine saygılarını, sosyo-ekonomik ve politik vatandaşlıklarını düzenlemeleri için büyük bir öneme sahiptir (Çetinkaya, 2010: 46). Bu yüzden genel işsizlik gibi genç nüfusta işsizlik de hem bireysel hem de toplumsal anlamda ciddi sorunlara yol açmaktadır.

6. GENÇ İŞSİZLİĞİNİN NEDENLERİ VE SONUÇLARI

6.1. GENÇ İŞSİZLİĞİNİN NEDENLERİ

İşsizlik tüm dünyada mevcut olan küresel bir sorundur. İşsizlik, gelişmiş ülke ve gelişmekte olan ülkelerde de görülmektedir. İşsizlik, genel olarak dezavantajlı grupta fazladır. Bu dezavantajlı gruplar içerisinde gençler ve genç işsizliği önemli bir yer tutmaktadır. Genç işsizliği ve yetişkin işsizliği arasındaki oranlarda farklılaşma olduğu gibi iki işsizliğin nedenlerinde de farklılaşmalar bulunmaktadır. Genç işsizliği nedenleri makro ve mikro nedenler olarak ayrılabilir (Murat& Şahin, 2011: 1-3).

Gündoğan'a göre genç işsizlik nedenleri; “*konjonktürel nedenler*” ve “*yapısal nedenler*” olarak ikiye ayrılmaktadır. Genç işsizliğin nispi olarak yüksek olmasını yapısal nedenlere bağlarken, dönemsel hassasiyeti ise konjonktürel nedenler ile açıklar (Gündoğan, 2001: 15-18).

Freeman(1979:7) ise genç işsizliğin nedenlerini “*talep ve arz yönlü*” olarak tablo şeklinde ortaya koymaktadır. Tablo 17’de Freeman’ın genç işsizliğine bakışı verilmektedir.

Tablo 17. Genç İşsizliğin Sebeplerine İki Yönlü Bakış

Genç İşsizliğin Yüksek Olma Nedenleri	Talep Yönlü Bakış	Arz Yönlü Bakış
Mevcut olan işler	Ekonomik sebeplerden dolayı gençler için iş sıkıntısı vardır.	Niteliği az olan çok sayıda iş vardır.
Ücretler	Asgari ücretler ve diğer katılıklar düşük düzeyli iş sayısını arttırır.	Gençlerin gerçekçi olmayan ücret beklentileri vardır.
Devir Hızı	Kısa vadeli geçici işler genç işsizliğinin yükselmesine sebep olur.	Genç çalışanlar kararsızdır ve son derece hareketlidirler.
Davranışlar	Gençler geleceği olan işlerde çalışmak ister. İşverenin ayrımcılık yapması genç çalışanlara olan talebi azaltır.	Gençler düşük ücretlerde boş zamanı tercih eder.
Nitelikler	Nitelikler çalışırken öğrenilir.	Gençler eğitim ve nitelikten yoksun olabilir.
Nüfus Artışı	İşgücü piyasası gençler için birçok yeni iş üretir.	Genç işsizliğinin nedeni kısmen genç nüfustaki artışın çok olmasıdır.
Alternatif İş Faaliyetleri	Gençler yasadışı “yeraltı” ekonomik faaliyetlerden yüksek kazanç sağlarlar.	

Kaynak: Freeman,1979:7

Genç işsizliğinin nedenleri Tablo 17’de verildiği gibi incelenebilmektedir. Aynı zamanda genç işsizliğinin nedenleri makro ve mikro boyutuyla da incelenebilir.

6.1.1. Makro Nedenler

Genç işsizliğinin dalgalanmalarının temel belirleyicisi olan makro nedenler; gençlerin işsiz kalmalarında emek piyasalarının yapısal özelliklerinden dolayı oluşan sebeplerdir (Gündoğan,2001:19 ; Kayalı,2015: 32).

6.1.1.1. Toplam Talep: Toplam talep genel işsizlik seviyesini etkilediği gibi genç işsizliğini de etkilemektedir. Toplam talepte meydana gelen düşüş, işgücü talebinde ki

düşüşe neden olmaktadır. Bu da genel işgücünde olduğu gibi genç işsizliğini de düşürür. Genç işsizliği, toplam talebe yetişkin işsizliğinden daha duyarlıdır. Bunun nedenleri ise gençlerin gönüllü olarak işi bırakma olasılığı yetişkin işçilerin işi bırakma olasılığından daha yüksek olması, bir aileyi geçindirme ihtimallerinin yetişkin işçilere göre daha düşük olmasıdır. İşverenler açısından bakıldığında zaman ise gençleri işten çıkartma fırsat maliyeti, yetişkin işçilere göre daha düşüktür. Çünkü gençler tecrübesizdir ve işverenler genç işçilere daha az eğitim yatırımı yapmaktadır. (O'Higgins,1997 : 27) Blanchflower ve Freeman'ın gençlerin iş değiştirme sıklıklarını inceledikleri araştırmaya göre Amerika Birleşik Devleti'nde yaşayan 16-25 yaş arasında yer alan gençler ortalama olarak 7-8 farklı işte çalışırken, Almanya ve İngiltere'de 2-3, Japonya ve Norveç' de ise 1.5-2 farklı işte çalıştığı görülmektedir (Blanchflower & Freeman, 1999: 12).

6.1.1.2. Ücretler: Ücretlerin genç işgücü üzerinde olumsuz bir etkisi vardır. Gençlerin yetişkinlere göre göreceli ücretleri ne kadar yüksekse, işverenlerin gençler yerine yetişkinlerin istihdam etmesi için o kadar teşvik edilmiş olur. Bu argüman varsayımı mükemmel veya yakın mesleklerin yerine geçebileceğini söyler. Genellikle bu vasıflı işçiler konusunda geçerli olan bir varsayımdır. Fakat genç ve yetişkin işçiler birbirlerini tamamlayıcı işlerde istihdam ediyorlar ise farklı nitelikleri olduğu için genç ücretlerinin yetişkinlere bir etkisi söz konusu olmayacaktır (O'Higgins, 1997: 28).

Ücretler ve genç işsizliği konusunda meydana gelen tartışmalar son yıllarda, asgari ücretlerin genç istihdamı üzerindeki etkisi tartışmalarına dönüşmüştür ve bu konu ile ilgili çok sayıda araştırma yapılmıştır (Gündoğan, 2001: 22). ABD'de 1970'li yıllarda yapılan birçok araştırmada asgari ücret ve genç istihdamı arasında ciddi oranda negatif ilişki tespit edilmiştir. Bu araştırmalara göre, asgari ücrette meydana gelen %10'luk bir atışı genç istihdamı üzerinde %1 ile %3 arasında değişen bir düşüşe neden olmaktadır. 1980'li ve 1990'lı yıllarda yapılan araştırmalarda ise, asgari ücretin genç istihdamı üzerinde olumlu ya da olumsuz bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılamamıştır. Bazı gelişmiş ülkelerde yapılan son çalışmalarda asgari ücret ve genç istihdamına etkisi değişkenlik göstermektedir. Örneğin; Kanada'da yapılan son çalışmalar, asgari ücretin genç istihdamı üzerinde negatif etkiler oluşturduğunu gösterirken, Fransa'da günümüze dek devam etmekte olan son çalışmalar asgari ücret ve genç istihdamı arasında düşük oranlı korelasyon tespit etmiştir. Bu düşük oranlı korelasyona göre; asgari ücrette

meydana gelen %1 ile %3, 5 arasında ki artış genç istihdamında %10'luk bir azalma meydana getirmektedir. İngiltere'de yapılmış olan pek çok ampirik çalışma ise, asgari ücretin genç istihdam üzerindeki olumsuz etkilerine rastlanmamış aksine pozitif etki oluşturduğuna dair bir görüş meydana gelmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde yapılan pek çok çalışmada ise asgari ücret ve genç istihdam arasında negatif bir korelasyonun olduğu tespit edilmiştir (Murat& Şahin, 2011: 53-54).

6.1.1.3. Genç İşgücünün Büyüklüğü: 2.Dünya Savaşı sonrasında barışın sağlanması, ülkelerin refah seviyelerinin artması, kimi ülkelerin nüfusu arttırmak için izledikleri politikalar ile birlikte ülkelerin nüfusunda hızlı bir artış meydana gelmiştir. Bu artışlar sonucunda 1970'li yıllara gelindiğinde genç nüfusun ciddi oranda arttığı görülmüş ve bu artış işgücü piyasalarını olumsuz şekilde etkilemiştir. Genç nüfusta meydana gelen artış ile birlikte gençleri istihdam ettirmek için daha fazla işe ihtiyaç duyulacak, bunun sonucunda da genç işsizliğinde artışlar yaşanacağı öngörülmektedir (Gündoğan, 2001: 22). Bir başka deyişle 2. Dünya Savaşı sonrası nüfus artışı; genç işgücü arzının, genç işgücü talebine göre daha hızlı artması sonucunda meydana gelmiştir (O'Higgins, 1997: 20). Genç nüfusta ki artış daha çok az gelişmiş ülkelerde ve gelişmekte olan ülkelerde görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde genç nüfus azalma eğilimi göstermektedir (Metin, 2016: 85).

6.1.1.4. Kadınların İşgücüne Katılma Oranlarının Yükselmesi: Genç nüfusunun genç işsizliğine etkisi ile ilgili yapılan çeşitli araştırmalarda genel olarak genç nüfusunun fazla olması genç işsizliğini arttırdığı sonucuna varılmıştır. Bir başka deyişle genç nüfusun artışı ile genç işsizliğinin artışı arasında doğru bir orantı vardır. Küreselleşmenin ve neo-liberal politikaların etkisi ile birlikte kadınların işgücü piyasasında yer alma oranı 1980'li yıllardan itibaren artış göstermeye başlamıştır. Kadınların işgücüne katılımı, işverenler tarafından genç işgücüne bir alternatif olarak görülmektedir. Bunun nedenleri; ucuz işgücü olması, gençlere göre maliyetlerinin az olması ve kadın işgücünün genç işgücüne göre daha olgun olması olarak sıralanabilir. Ayrıca kadın işgücü, işverenler tarafından daha kolay yönetilebilir, dolayısıyla daha az disiplin sorunu meydana gelir (Gündoğan, 2001: 24).

6.1.2. Mikro Nedenler

Küreselleşmenin hız kazanması ve teknolojiye yaşanan gelişim ve değişim genel olarak insanlar için üretken çalışma ve gelir için yeni fırsatlar sağlarken, çalışma çağındaki gençlerin beklentilerini düşürmekte, gençler umutsuzluk yaşamaktadır (ILO, 2008: 1).

Mikro nedenler, gençlerin işsiz kalmalarında ki bireysel sebepleri ele almaktadır. Gençlerin işe alınıp alınmamasında hangi faktörlerin etkili olduğu incelenmektedir. Bir başka deyişle gençlerin niteliksel ve kişisel özellikleri, genç işsizliğinin mikro düzeydeki nedenleri oluşturmaktadır.

6.1.2.1. Toplumsal Cinsiyet: Gençlik; çocuk ve yetişkinlik arasında yer alan kadın ve erkeklerin geleceklerini güvence altına almak ayrıca topluma katkıda bulunmak için en istekli oldukları zamandır. Dolayısıyla gençler istihdam etmek istemektedir fakat gençlerin, yetişkinlere göre işsizlik oranının 2 ila 3 kat fazla olduğu görülmektedir. Genç kadın ve erkeklerin işsizlik oranlarına bakıldığında ise genç kadınların işsizliğinin, genç erkeklerin işsizliğinden fazla olduğu dikkat çekmektedir. Kadınlar erkeklere göre daha uzun çalışma saatlerinde, daha kötü koşullarda ve erkeklerin aldıkları ücretlere göre düşük ücretlerle çalışmaktadır. ILO'ya göre kadınlar; güvencesiz koşullarda, azaltılmış iş gücü korumasıyla ve en az verimlilikle çalışmaktadır. Cinsiyet ve genç istihdamının temelleri kız ve erkek çocuklarının eğitime eşit erişimde güçlü bir şekilde belirlenmiştir. Kaliteli eğitim verilerek kadınların istihdama katılmalarına katkı sağlanabilir. Fakat kadın ve erkekler arasında eğitimde fırsat eşitliği tam anlamıyla yoktur. İyileştirilmeye çalışılan bir konu olsa da kimi ülkelerde kadınların okula girmeleri çeşitli sebeplerle engellenmektedir. Örneğin kız ve erkek çocuğu olan bir aile bir çocuğunu okula gönderecekse erkek çocuğunu okula göndermeyi tercih etmektedir. Genellikle ders kitaplarında itaatkar ve baskın ticari roller erkeklere verilirken, kadınlara ise daha alt roller verilmektedir. Cinsiyetçi bir görüş hakim olsa da kadınların da en az erkekler kadar iyi bir eğitim almaları gerekmektedir. Çünkü kadınların da kaliteli bir eğitim almadan iyi bir yerde istihdam edebilmesi çok güçtür. Bundan dolayı da kadınların aldıkları eğitimlere dikkat edilmesi gerekmektedir. Son yıllarda kadınlar erkeklerden daha fazla yükseköğretimde yer almaktadır. Fakat erkeklerin işgücüne

katılma oranları ve iş bulma oranları daha yüksektir. ILO'nun Okuldan İşe Geçiş Anket verilerinde de kadınların iş hayatına katılmasının erkeklerden daha uzun sürdüğü ve güç olduğu görülmektedir. Bazı ülkelerde işverenlerin işe alacağı adayı erkek olarak seçtiği ve iş arama mekanizmalarının erkeklere göre daha sınırlı olduğu görülür (ILO, 2008: 1-3). Ayrıca işverenlerin gözünde kadınların evlenecekleri, doğum iznine çıkacak olmaları veya tamamen işi bırakacağını düşünmeleri, kadınların aile sorumluluğu olduğu için iş seyahatine çıkışının erkeklere göre daha zor olması, gece geç saatlere kadar mesai yapmanın, toplantılara katılmalarının zor olması, kadınların yapı gereği erkeklere göre daha narin görünmeleri, kadınların emeğinin aile bütçesine yardım olarak görülmesi, ataerkil yapılarda erkeğin çalışması gerektiği fakat kadınların ev işleriyle meşgul olması gerektiği gibi nedenlerden dolayı da kadınlar ayrımcılığa maruz kalabilmektedir.

6.1.2.2. Eğitim Düzeyi: 1950'li yıllardan 1970'li yıllara kadar geçen sürede gençler düşük vasıflı, nitelik gerektirmeyen daha çok fiziksel güçlerini kullandığı işlerde çalışmaktaydı. Bu süre zarfında gençlerin okuldan ayrılma yaşı 16'ydı. Bu gençlerin çok küçük bir kısmı eğitimlerini devam ettirmekteydi. Geri kalan istihdama katılmaktaydı. Küreselleşmenin etkisi, teknolojinin gelişmeye başlaması ile birlikte 1990'lı yıllara gelindiğinde gençlerin eğitim süreleri uzamaya başladı. Gençlerin okulda kaldıkları süre arttıkça, istihdamdaki yerleri azaldı. Genelde öğrenciler okurken çalışmamayı ya da yarı zamanlı çalışmayı tercih etti. Eğitim süresindeki artışlar eğitimin niteliğini de etkilemektedir. Artık bedensel güç yerine zihinsel güç kullanılmaya başlamıştır. Gençlerin eğitim seviyeleri arttıkça, işsizlik oranlarında da azalmalar görülmüştür. Eğitimi, nitelikleri iyi olan gençler daha iyi işleri tercih ederken, eğitim seviyeleri düşük olanlar vasıfsız işlerde çalışmaktadır (Kemp, 2005: 113-114; akt: Murat& Şahin, 2011: 55).

Genç işsizlerin en belirgin özelliği eğitim düzeyleri ve nitelikleri arasında doğru orantı olmasıdır. Eğitim düzeyi yetersiz olan genç işsizlerin genel olarak nitelikleri de düşüktür. Fakat işsizlik ile eğitim arasında ters bir orantı vardır. Eğitim düzeyi yüksek olan gençlerin işsizliği oranları düşüktür. Eğitimle genç işsizlik arasında oluşan bu ilişkinin yanı sıra, işsizlik oranının görece olarak daha yüksek olma sebebi okuldan yeni ayrılan gençler olabilir. Eğitimden yeni ayrılan bu gençler, referans döneminde yaklaşık bir yıl önce eğitimde olan fakat referans döneminde eğitimde olmayanları içine dahil

eder. Bu süre ülkeler arasında değişebilir. Avrupa Birliği'nde bu süre 9-10 ay arasındayken ABD'de ise 1 yıldır. (Gündoğan, 2001: 26-27).Tablo 6 'da da gençlerin eğitim seviyeleri arttıkça, işsizlik oranlarının azaldığı yani ters orantı olduğu görülmektedir.

Eğitim seviyesi arttıkça işsizlik oranları düşse de özellikle son dönemlerde çok sık görülen bir sorun eğitilmiş genç işsizliğidir. Dünyada da eğitilmiş genç işsizliği sorunu güncelliğini korumaktadır. Eğitilmiş genç işsizliğinin çeşitli sebepleri olabilir. Bu gençlerin kendilerine uygun iş bulmakta zorlanmaları olabileceği gibi gençlere verilen eğitimin yanlış olması, eğitim politikalarının yetersiz olması, işgücü piyasası ile verilen eğitimin uyuşmaması, teori ve pratiğin uyuşmaması gibi sorunlardan dolayı da eğitilmiş genç işsizliği meydana gelebilmektedir. Ülkelerin eğitimle özdeşleşen istihdam politikaları oluşturmaları gerekmektedir. İşgücü piyasası şartları da göz önüne alınarak eğitim verilmelidir. Eğer bunlar yapılırsa gençlerin iş arama süreleri ve işsizlik oranları en az düzeye inecektir (Murat& Şahin, 2011: 55).

6.1.2.3. Genç İşgücünün İşe İlk Girişte Yaşadığı Sorunlar ve Beceri Uyuşmazlığı:

Gençlerin toplumla bütünleşmesi ve çevresiyle uyumlu olması, edindikleri bilgileri kullanıp kendini mutlu hissetmesi bir işte istihdam etmesi ile gerçekleşir (Mütvellioğlu vd. , 2010: 217). Genç işsizliğini en çok etkileyen nedenlerden biri gençlerin iş hayatına ilk kez giriş yapıyor olmasıdır(UİS, 2016: 9). Gençler ilk işe girişte çeşitli sorunlar yaşamaktadır. Bu sorunlar ana hatlarıyla şu şekildedir: Eğitim ve öğretimde vakit geçiren gençler genellikle işgücü piyasasına okurken giriş yapamamaktadır. Dolayısıyla okulda öğrendiği teorik bilgileri pratiğe dökememektedir. Gençler eğitim ve öğretim hayatından sonra iş piyasasına genellikle ilk kez ve dolayısıyla da deneyimsiz olarak giriş yapar. Deneyimin olmaması işverenler için maliyet ve zaman unsuru olarak görülür. Her ne kadar eğitim seviyelerinin ve niteliklerinin üst düzeylerde olması diğer iş arayan adayların önüne geçirilmesini sağlayacaksa da deneyimi olmayan gençler iş hayatına konsantre olma da sorunlar yaşamaktadır (Murat& Şahin, 2011: 57). Gençlerin istihdama katılmaları işverenler için bir maliyet olarak görülmektedir, bundan dolayı da istihdam edilecek işyerlerine yetişkinlerin tercih edilmesinin genç işsizliği üzerinde etkisi vardır. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler gençleri çok tercih etmemektedir. İşverenlerin gençlerin yetenekleri, verimlilikleri hakkında herhangi bir

bilgisinin olmaması, gençlerin deneyimlerinin olmaması, yetkinliklerini ölçememeleri, eğitim verilmesi, işe girişte ön testler yapılması hepsi birer maliyet olarak görülmektedir (Seçer, 2006: 83, Taş vd. ,2018 :283). Genç nüfusun fazla olması, mevcut olarak istihdamda bulunan işlerden daha fazla istihdam alanına gereksinim olduğunu göstermektedir. Fakat işgücü piyasası bunları tam anlamıyla karşılayamamaktadır (Seçer, 2006: 82). Ayrıca gençler kendilerine uygun işleri bulabilmek için çok fazla işe girip çıkabilmektedir. Bakmakla yükümlü oldukları aileleri, sorumlulukları daha az olduğu için “iş beğenme” işleri deneyerek kendilerine uygun olan işi seçebilmektedir(O’Higgins, 2001: 4).

İş arayanlar ile açık iş pozisyonları arasında sayısal olarak uyum olsa bile, nitelik uyumsuzluğu sebebiyle bireylerin işsiz kalmalarına ya da kendi becerilerine uygun olmayan işlere girmelerine sebep olmaktadır (Taş vd. ,2018: 283-284).

6.1.2.4. Etnik Köken: Genç işsizliğin oluşmasında etkili olan mikro sebeplerin bir diğeri ise etnik kökendir.

O’Higgins’e göre ABD’de 1995 yılında yapılan bir araştırma da beyaz gençlerin işsizliği ile siyahi gençlerin işsizliği arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Beyaz gençleri işsizlik oranı %15, 7 iken, siyahi gençlerin işsizlik oranı %35, 7’dir. Buradan da anlaşılmaktadır ki siyahi gençlerin işsizliği beyaz gençlerin işsizliğinin iki katından daha fazladır. Siyahi gençlerin etnik kökenlerinden dolayı ayrımcılığa dolayısı ile de işsizliğe maruz kaldığı açıktır. 1996 yılında İngiltere’de yapılan etnik köken ile ilgili araştırma da ise beyaz genç işgünün işsizlik oranı %7, 7 iken, etnik azınlıkların işsizlik oranı %17’dir. Burada da işsizliğin iki katından fazla olduğu görülmektedir (O’Higgins, 1997: 44).

Genç işsizliğini etkileyen etnik köken dışında ki birkaç sebepte gençlerin engelli olması, yoksul ailelerden geliyor olması, toplumun işsizlik oranı genel olarak yüksek olan kesimlerde yaşıyor olması ve düzensiz bir aile geçmişinin bulunmasından da kaynaklanabilmektedir. (Gündoğan, 2001: 28) Gençler bunlardan dolayı da ayrımcılığa ve işsizliğe maruz kalabilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

GENÇ İŞSİZLİĞİNİN SONUÇLARI VE İŞSİZLİKLE MÜCADELE POLİTİKALARI

1. GENÇ İŞSİZLİĞİNİN SONUÇLARI

İş ve istihdamın gençler için birçok farklı etkisi vardır. İstihdam eden gençlerin sosyal kimliklerinde şekillenme, benlik saygılarının artması, sosyal koruma, ev dışında günlük yaşamlarını organize etme, kendi hayatlarını idame etme hakkına sahip olmak sosyo-ekonomik, politik ve vatandaşlık açısından önemlidir (Calderon, 2004: 65). İktisadi anlamda işsizlik, emeğin değerlendirilememesi veya kullanılamamasına işaret eder. İşsizliğin yaratmış olduğu sonuçlar ekonomiyi, toplumu ve ruhsal sağlığı etkilemektedir. İşsizliğe ekonomik açıdan bakıldığında üretim kaybının yaşanmasına, vergi gelirlerinde düşüşe, devletlerin işsizlik ve sağlık ile ilgili harcamalarının artmasına neden olmaktadır. Toplumsal açıdan bakıldığında toplumu sosyo-demografik özellikler ve yaşamın şekillendirmesi bakımından sorunlara yol açar ve bireysel olarak ise psikolojik çöküntülere sebebiyet vermektedir (Bjarnason, Thordis & Sigurdadottir, 003: 975). Bir başka deyişle genç işsizliğinin ve nedenlerinin doğurduğu çeşitli etkileri vardır. Yani işsizliğe yönelik sonuçlar doğurur. Bu sonuçlar toplumları, ekonomiyi ve gençlerin sağlığına ciddi zarar verebilen etkilerdir. Bu etkiler ekonomik, sosyal ve psikolojik sonuçlar olarak gruplara ayrılabilir.

1.1. EKONOMİK SONUÇLARI

İşsizlikle birlikte finansal sıkıntılar artmaktadır. Bir başka deyişle işini kaybeden bireyler veya iş bulamayan gençlerde finansal sıkıntılar artmaktadır. Bu finansal sıkıntılar bireylerde stres yaratmaktadır ve psikolojik sağlıkları da olumsuz etkilenmektedir. Finansal sıkıntılar; bakmakla yükümlü olduğu ailesi ve çocuğu olanlar, uzun süre iş bulamayanlar yani gelir yetersizliği olanlarda daha sık görülür (Warr& Jackson,1984: 77).

Gençlik yaşamın en dinamik dönemidir. Gençlerin bu en dinamik döneminde istihdama kendi arzuları dışında katılamaması, toplumsal ve psikolojik olarak olduğu kadar ekonomik olarak da ciddi bir kayıptır (Karataş,1994: 40).Gençler ve gençlerin yarattığı işgücü, ülkelerin kalkınmasında mühim bir rol oynamaktadır. Genç işgücü potansiyel bir kaynak olarak görülmektedir. Eğer gençlere iyi eğitim verilip nitelik kazandırılırsa, ülkelerin gereksinimleri giderilecek hale getirilirse ülkeler açısından çok büyük avantaj sağlayan bir güce dönüşür. Fakat potansiyel kaynak olarak görülen gençlerin istihdama kazandırılmaması ülkeler üzerinde kalkınma ve refah için ciddi sorunlar doğurabilir (Karabıyık, 2009: 294).

1.1.1. Gelir Yetersizliği

İşsizlik, ekonomik olarak makro ve mikro düzeyde olan bir faktördür. İşsizliğin mikro etkileri, birey üzerinde görülür. İşsiz kalan bireyler maddi ve manevi sorunlar yaşamaktadır. Kişiler maddi kayıplar yaşarken aynı zamanda psikolojik problemlerle de karşı karşıya kalmaktadır. İşsizliğin maddi problemi olarak görülen gelir etkisinin üç durumu vardır. Birincisi gençler işsiz olduğu için kendisi ve bakmakla sorumlu olduğu bir ailesi varsa ailesi, gelir kaybı yaşar. İkinci problem, gençler çalışmadığı için üretime katılamaz ve eksik istihdam meydana gelir. Üçüncü problem olarak ise ülke ekonomisine yük getirir (Taşçı& Darıcı,2009:140). İşsiz kalan gençler kayıt dışı çalışmaya yönelebilir. Aynı zamanda eksik istihdamda bulunanlar da kayıt dışı sektörlere yönelebilir. Köyden kente göçlerin olması ile şehirlerdeki işgücünü karşılayacak istihdam alanlarının olmaması, arz ve talep arasında oluşan ciddi farklar da kişileri kayıt dışı sektörlere yöneltebilmektedir. Özellikle işsizlik sigortasının bulunmadığı ülkelerde kayıt dışı istihdamın artışı olduğu görülmektedir (Güloğlu,2005:10-11, Tokol, 2005:115).

İşsizlik sigortasının bulunduğu ülkelerde ise gençlerin işgücüne katılımları sağlanamadığında gençler, işsizlik sigortalarına başvurmaktadır. İşsizlikteki artışla birlikte işsizlik sigortasına başvurularda da artış görülmektedir ki bu da devletlere fazladan maliyettir. İşsizlik arttıkça vergi ödeyenler azalır, bu da devletlerin vergilerden elde ettiği gelirlerde de azalmalar yaşanmasına neden olur. Bundan dolayı da devletler maddi açıdan sıkıntı içerisine girebilir (Tokol, 2005: 115).

Küresel dünyada bireylerin maddi kazanç elde etmelerinin tek yolu emekleridir. İşsiz kalan ve herhangi bir yerde istihdam edilemeyen bireyler gelir elde edemezler. İşsizlik durumunun uzun süre boyunca var olması, kişileri ekonomik açıdan çok zorlamaktadır. Ayrıca birey ve ailenin, maddi ve ruhsal olarak problemler yaşamasına neden olmaktadır (Çizel vd. , 2011:27).

Bireylerin işten yoksunluğu ekonomik olarak “*gelir kaybına*” yol açar. Emeği oluşturan işgücünün istihdama katılamaması sadece kendini değil ailesini ve üyesi olduğu toplumsal grupları da olumsuz etkilemektedir. Genel olarak işsizlik sorununu oluşturan bu durum özel anlamda bakıldığında genç işsizliğin ekonomik boyutunu gözler önüne sermektedir (Murat& Şahin,2011: 60-61). Gelir kaybı ile birlikte işsiz kalan gençlerin yaşamakta olduğu bir diğer sorun, yoksullaşmadır.

1.1.2. Yoksullaşma

Bir işte istihdam edilmek maddi, manevi ve toplumsal açıdan bireyler için çok önemlidir. Çalışan bireyler maddi bir kazanç elde eder ve bu kazanç bireylerin yaşamlarını idame ettirebilmeleri açısından en önemli unsurdur. Eğer bireyler yaşamlarını idame ettirecek gelirden mahrum kalırsa bu ekonomik dışlanmaya yol açar. Bireyler en temel ihtiyaçları olan fizyolojik ihtiyaçlarını gideremezler ve bu da yoksullaşmaya yol açar (Çakır, 2002: 86).

İşsizlik küresel bir problemdir. Fakat Türkiye’de işsizliğin yarattığı ekonomik sonuçlardan birisi yoksullaşmadır. Yoksullaşma git gide daha da büyümektedir (Kümbül, 2005: 374)

İşsizlikte, ekonomik sonuçların yaratmış olduğu etkilerden birisi de yoksulluktur. Ekonomik krizlerin yaşanması, iş gücüne katılım oranlarında düşüşe neden olmakta ve yoksullaşmayı da beraberinde getirmektedir ve büyük etki yaratmaktadır. Yoksulluk ve işsizlik beraber anılmaya başlanmaktadır. Artan eğitilmiş genç nüfusun fazla olması bu süreci hızlandırmaktadır (Erdil, 2007: 172).

Yoksulluk bireylerin sağlıklarını da etkilemektedir. Yoksul bireyler sağlıklı ve yeterli beslenememektedir. En temel besinleri bile almakta zorlanabilmekte, ucuz ve sağlıksız yiyecekler yemek zorunda kalmaktadır (Watkins, 1992: 18).

Bu finansal sıkıntılardan dolayı oluşan yoksulluk Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde ¹temel basamak olarak adlandırılan yeme, içme, barınma gibi fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanırlar.

İşsizlik; bireylerin yoksulluğa düşme riskini arttırmakta, yoksulluk ise bireylerin işe dönmelerini zorlaştırmaktadır. İşsizlerin, yoksulluğa karşı kırılganlığı fazladır. Bu sürecin Avrupa Birliği'nin çeşitli ülkelerinde de bu şekilde olduğu görölmektedir (Gallie vd., 2003: 28).

1.2. SOSYAL SONUÇLARI

İşsizlik, sadece ekonomik bir algı yaratmamalıdır, işsizlik aynı zamanda sosyal bir olgudur (Adak,2010: 105). İşsizlik gelir kaybına yol açtığı için ilk önce gençleri ekonomik anlamda etkilese de işsizliği sadece ekonomik sorun olarak incelemek eksik kalmaktadır. İnsan sosyal bir varlıktır. İnsanların çevresiyle etkileşim halinde olması, sosyal bir çevresi olmasından dolayı işsizlik, kişileri sosyal olarak da etkilemektedir (Murat& Şahin, 2011: 63). Bir başka deyişle genç işsizliğinin yaratmış olduğu sonuçlarından birisi de sosyal sorunlardır.

İşsizlik ilk başta şahsi olarak algılansa da toplumsal olarak da ciddi bir problemdir ve sosyal sonuçlar doğurmaktadır. Özetle kişiler için bir yerde istihdam edememe olarak bilinen işsizlik, bireyleri sadece ekonomik anlamda olumsuz etkilememekte, bireyin bir işte istihdam etmesinin insanlar üzerinde sosyal manada yaratmış olduğu olumlu etkileri yitirmesine sebep olmaktadır. Bunun neticesinde de birçok sorunu beraberinde getirmektedir (Yılmaz vd. ,2004: 166).

İşsiz kalan gençler, işsizliği kişisel bir sorun olarak algılayabilir. Fakat bu işsizlik sorunu bir kişiye özgü değilse, toplum içinde birden fazla genç işsizse bu işsizlik, sosyal bir sorundur (Adak, 2010: 107). Talas'a göre "*toplum bakımından işsizlik; üretici kaynakların başta işgücü olmak üzere bir bölümünün kullanılmaması, boş harcanmasıdır.*" (Talas, 1997: 129).

¹ Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi 5 Basamaktan oluşmaktadır: Fizyolojik İhtiyaçlar (Yiyecek, Su, Barınma), Güvenlik İhtiyacı (Koruma, Güvenlik),Sevgi İhtiyacı (İlişki Kurmak, Arkadaşlık),Değer İhtiyacı (Prestij, Başarma Duygusu), Kendini Gerçekleştirmek.

Ailevi bağları kuvvetli olan gençlere, işsizlik sürecinde aileleri yardımcı olmaktadır fakat gençlerin yetişmesinde de büyük emeği olan ailelerin bireyin işsiz kaldığında da maddi ve manevi destek sağlaması gençleri bir süre sonra ailelerine daha da bağımlı hale gelmelerine neden olmaktadır. Bireyler karar alırken, kendi ayakları üzerinde durmakta ve hayat kurmakta zorlanmaktadır. Özgüvenleri ve benlik saygıları da bu sebepten dolayı düşebilmektedir. Gençlerin nitelikleri yüksek olsa dahi kendi meslekleri dışında işgücü piyasasında durabilmekte ve kötü şartlarda çalışabilmektedir (Savcı, 2007: 93).

Sosyal sonuçların toplumsal düzeyde yaratmış olduğu çeşitli olumsuz etkiler vardır. Bunlar bireylerin sosyal dışlanmaya maruz kalması, ürettikleri ve tek gelir kaynağı olan emeğe yabancılaşması, suç oranlarında artışların yaşanması, sosyal çatışmaların meydana gelmesi, kırdan kente göçlerin ve uluslararası göçlerin artış göstermesi olarak sıralanabilir.

1.2.1. Sosyal Dışlanma

Sosyal politikacılar bir alanda eksiklik oluşması durumunda, toplumun dezavantajlı kısımlarının daha fazla etkileneceğini dile getirir(Erol Işık,2012-2013: 46). İşsizlikle birlikte gelir kaybeden, yoksullaşan kişiler toplumsal olarak da sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadır. Sosyal dışlanma kişilerin toplum tarafından maddi, manevi, kültürel, sosyal, politik olarak kısmen ya da tamamen dışlanmasıdır(Çakır,2002: 84).

Sosyal dışlanma kavramı ortaya çıktığı dönemlerde daha çok yoksulluk olarak algılanan bir kavramdı. İlerleyen zamanlarda alkol ve uyuşturucu kullananlar, intihara meyilli olanlar sosyal dışlanmaya maruz kalmıştır. 1980’li yıllardan itibaren küreselleşmenin etkisiyle değişim gösteren çalışma hayatı, işsizliğin artışında büyük etki göstermiştir ve sosyal dışlanma işsizlikle birlikte kullanılmaya başlamıştır (Işık, 2013: 46).

Neoliberal politikalar ile birlikte gelen çalışma hayatında olan kuralsızlaşma ve esnekliğin artışı bireylerin iş bulmalarını zorlaştırmakta, işsizlik sürelerini uzatmaktadır.

Ayrıca yeni işsizler ortaya çıkmaktadır. Bunlardan dolayı da sosyal dışlanmanın en ciddi grubunu, işsizlerin oluşturduğu söylenebilir (Çakır, 2002: 91).

İşsiz kalan bireyler sosyal statü ve mesleki olarak kabul görme özelliklerini de yitirebilmekte, işyerindeki ve sosyal hayatlarındaki bireylerle iletişimlerinden mahrum kalabilmekte, toplumsal sorumluluklarını yerine getiremez hala gelebilmekte ve kendilerini işe yaramaz hissedebilmektedirler. Bunlardan dolayı da dışlanmaya maruz kalabilmektedirler (Dursun, 2012).

1.2.2. Yabancılaşma

İşsizlik, bireyler arasındaki sosyal ilişkileri zayıflatır ve kopartır. Bireylerin yalnızlaşmasına yol açar. Bireyler tekrar iş bulduğu zaman bu yalnızlaşma ve kopan sosyal ilişkiler kolay kolay eski haline dönemez. Ayrıca işsiz bireyin evde olması ve aynı evde yaşamakta olduğu diğer kişilerin çalışıyor olması da işsiz bireyleri sosyal açıdan yıpratır, ilişkilerinde yıpranmalar yaşanabilir. Ortak zemin kaybedilebilir ve çalışmayan kişi iletişim dışında kalabilir (Carle,1987: 149). Bunlar neticesinde bireyler kendilerini sosyal ortamlarına ve topluma karşı yabancılaşmış olarak görebilir ve topluma karşı önyargı ile yaklaşabilir.

Gençler üzerindeki yabancılaşmanın bir başka şekli de bireylerin emeklerine yabancılaşmasıdır. İş hayatına ilk kez girecek ya da uzun süre işsiz kalan ve iş arayan bireyler bir süre sonra kendi emeklerine yabancılaşabilir. Sosyal dışlanmaya ve kendi emeğine yabancılaşmaya maruz kalan bireyler, diğer insanlara karşı öfkeli olabilir toplumlarda çatışmalar meydana gelebilir.

1.2.3.Toplumsal Çatışma

İşsizliğin sosyal sonuçları arasında toplumsal ahlâki çözümler, toplumdaki huzur ve barışın bozulması, intihar oranlarında artış yaşanması neticesinde toplumsal çatışmaların ortaya çıkması yer almaktadır (Dursun, 2012).

Dünyada genel itibari ile çalışmak kişilerin ihtiyaçlarını karşılaması, devamlı ve düzenli bir şekilde hayatlarına devam etmesi için gerekli olan bir eylemdir. Çalışmak, yalnızca gelir elde etmek için yapılan bir eylem değildir. Gençler çalışırken sadece

maddi kazançlarını düşünmez, çalışmak sosyal olarak da kişiler için çok fazla şey ifade eder. Çalışan gençlerin özgüvenlerinde artış olur, toplumla uzlaşmalarını sağlar, sosyal ilişkilerinin daha olumlu ve iletişiminin kolay olmasını sağlar. Çalışan gençler kendilerini topluma daha çok ait hisseder, aynı zamanda fiziksel ve psikolojik olarak da daha sağlıklıdırlar. Fakat gençler işsiz kaldıklarında günün önemli bir zaman dilimini geçirdikleri yerden, sosyal çevrelerinden alıkonulmuş olurlar. Aynı zamanda bireylerin işsiz kalması ve bir süre de iş bulamaması sonucunda gelir kaybında düşüş ve bu sürenin uzaması eldeki kaynakların giderek azalması neticesinde de yoksullaşma meydana gelir. Gençler, topluma karşı daha öfkeli, kendini işe yaramaz hisseden, fiziksel ve psikolojik olarak ciddi zarar gören, toplumdan uzaklaşan ve yalnızlaşan bireylere dönüşürler. Çalışmadıkları için toplum içine çıkamayabilirler ve diğer insanlarla iletişimleri zayıflayabilir. Birey kendini dışlanmış hisseder. Bunların sonucunda da **“sosyal bölünmüşlük”** ve **“toplumsal çatışma”** ya temel hazırlanabilir (Adak, 2010: 105, Yılmaz vd., 2004: 166-167). Ayrıca gençler eski çalışma arkadaşlarıyla ve normalde çalışan arkadaşları ile görüşmek istemez. Kendileri ile aynı durumda olan işsiz arkadaşları ile görüşmeye yönelir. İşsiz gençler, birbirlerini daha iyi anladıklarını düşünür. Çalışan arkadaşlarının işsiz olan gençleri iş arama isteklerinin az olması ya da iş bulamamalarıyla ilgili suçlayabildiklerini söyler (Savcı, 2007: 96).

Gençler arasında yaşanan işsizlik ve oranların yüksek olması şiddete neden olabilir. 2008 yılında Yunanistan’da başlanan toplumsal vakalar, 2010’da ise Tunus’ta yaşanan Arap Baharı olaylarında işsizlik temel problemdir. Aynı zamanda ekonomik, sosyal sonuçlar ve gelir dağılımında yaşanan adaletsizliklerde toplumsal çatışmalara neden olmuştur (İslamoğlu, 2019: 42).

1.2.3. Suç

İşsizliğin sosyal sonuçlarından birisi de suç oranlarında yaşanan artışlardır. İşsizlik ile birlikte özellikle maddi anlamda işlenen suçlarda artış yaşanmaktadır (Dursun, 2012).

Ekonomide yaşanan olumsuzluklar, bireylerin iş bulamayışları umutlarını tüketmekte ve çaresizlik oluşturmaktadır. Bundan dolayı da bireyler ekonomik suçlara eğilim göstermesi olası bir davranıştır. Yıllar içerisinde de mala karşı suç işleyenlerin

sayısı artış göstermiş, bundan dolayı tutuklanmalar yaşanmıştır. Finansal anlamda yaşanan sıkıntılar, ekonomide yaşanan daralmalar sonucunda bireyler suç işleyebilmektedir(Durusoy vd. ,2008: 181).

İşsiz bireylerin gelir kayıpları arttıkça ve yoksullaştıkça şehirlerdeki zengin hayatlara özenip hayat standartlarını yükseltmek isteyebilir fakat bunu formel yollarla yapamayacakları için hırsızlık, gasp, kapkaç gibi suçlara yönelebilirler. Türkiye’de genelde ekonomik suç eğilimi köyden kente göç etmiş, eğitim seviyesi düşük ve işsiz bireylerde daha fazla görülür (Durusoy vd. ,2008: 173). Gelir düzeyi düşük olan kişilerin suç işleme oranlarına direkt etkisi olduğu gibi dolaylı yoldan etkisi de vardır. Gelir düzeyi düşük olan ailelerin çocuklarının suç işleme eğilimi daha yüksektir. Aynı zaman da işsiz gençlerinde suç işleme oranları daha yüksek olduğu görülmektedir. Gelir düzeyi iyi olan ailelerin çocukları ise suç işlemeye daha az meyilli oldukları görülmektedir (Fleisher, 1966: 118-137).

Gençlerin işsiz kalması suç oranlarını attırdığı gibi alkol ve uyuşturucu kullanım oranlarını da arttırabilmektedir. Hammarstörn (1994)’ün İsveç’te yapmış olduğu araştırmada uzun süre işsiz kalan gençlerin sigara, alkol ve uyuşturucu kullanım oranlarının arttığını tespit etmiştir. Bir işyerinde istihdam edilenlere göre daha fazla alkol ve uyuşturucu kullandıkları saptanmıştır. Ayrıca uzun süre işsiz kalan erkeklerin kan basıncı, alkol kullanımı ve suç oranlarının da artış gösterdiği görülmüştür (Hammarstörn, 1994: 403).

Baron (2008) sokakta yaşamakta olan işsiz gençler üzerinde yapmış olduğu araştırmasında, gençlerin kötü iş deneyimlerinin motivasyonlarını düşürdüğü ve uzun süre iş bulamayan gençlerin suç işlemeye daha meyilli olduğu tespit edilmiştir. Bu gençler kendini iş piyasasından dışlanmış hissetmektedir. Sosyal sistemleri suçlamakta olan gençlerin bundan dolayı da suç işleme riskini arttırmaktadır (Baron, 2008 :189).

Carmicheal, Ward (2001)’ in İngiltere ve Galler’de genç ve yetişkin erkeklerin işsizlik ve suç arasındaki ilişkiyi araştırmak için yapılan araştırma da genç ve yetişkin işsizlerin hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik gibi çeşitli suçlar işlediği görülmüştür. Genç işsizlerin özel suçlar ile arasındaki ilişkinin daha kuvvetli olduğu tespit edilmiştir (Carmicheal & Ward, 2001: 115).

1.2.4. Göç

İşsiz kalan gençler, özellikle diplomalı gençler vasıflarına uygun iş bulamadıkları zaman başka ülkelere beyin göçü gerçekleştirir(Coenjaers, 2009: 120, akt; Erikli& Bayat, 2019: 310).Beyin göçü yapan gençler niteliksel anlamda yetkinliklerini arttırabilecekleri, ekonomik ve sosyal anlamda daha rahat yaşayabilecekleri, imkânları daha yüksek olan ülkeleri tercih etmektedir.

Tansel ve Güngör (2004) 2002 senesinin ilk yarısında yapmış oldukları araştırmalarında Türkiye’den beyin göçü ile giden gençlere ulaşmıştır. Ulaşılan bu kişiler lisans, yüksek lisans, doktora öğrencileri ve üniversite eğitilmiş işgücü olarak iki gruba ayırmışlardır ve Türkiye’ye geri dönme ihtimalleri üzerinde bilgi toplamayı amaçlamışlardır. Ulaşılan sonuçlara göre gençlerin geri dönmeyi düşünmemesi sebepleri arasında öğrencilerde gelir düzeyinde olan farklılıklar ve yurtdışında daha sistemli bir düzen olduğunu düşünmeleridir. Çalışan kesimde ise gelir farkından dolayı göç ile istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

İşgücünün büyüklüğü göç olayını etkilemektedir. Gençler iş bulma ümidi ile başka ülkelere göç etmektedir ve işsizliğin yaygın olması da göç oranlarını arttırmaktadır. Bu göç hareketliliği ülkelerin işgücü piyasalarını etkilemektedir (ILO, 2006: 15).

İşsizlik sosyal sorunlara yol açtığı gibi psikolojik anlamda da gençleri etkilemektedir ve ciddi sorunlara neden olmaktadır. İşsizliğin yarattığı psikolojik sorunlar alan araştırmasının bu konu üzerinde olması sebebiyle daha ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

1.3. PSİKOLOJİK SONUÇLARI

Çalışma anlamının var olduğu zamandan, günümüze kadar yaşanan değişim ile birlikte kişileri sadece ekonomik olarak değil, toplumsal, psikolojik, fiziksel olarak da etkilemektedir. Çalışmak insanlar için bir haktır. Çalışma yaşamında yaşanan değişimler, bireyi de değişmeye zorlamaktadır (Keser & Kümbül, 2016: 60).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 49. maddesinde “*Çalışma herkesin hakkı ve ödevidir*” maddesi yer almaktadır. Işığışık’ a göre “Çalışma hakkı” bireylerin istihdama kimseye bağlı olmadan, özgürce katılabilmesidir ve aykırı bir şekilde, karşı bir anlamla kullanılmadığı sürece “çalışma ödevi” ile eş anlamda kullanılmaktadır (Işığışık, 2018: 77). Bir başka deyişle ülkemizde de bireyler için çalışmanın bir hak olduğu bu maddede görülmektedir.

İşsizlik, ekonomik krizler ile birlikte tüm toplumlarda hissedilmeye başlamış ve ortaya çıkarttığı olumsuz sonuçlar ile birlikte sadece ekonomik olarak değil, psikolojik ve sosyolojik olarak da sosyal bilimcilerin dikkatini çekmiştir. Çalışan bireyler belli bir grup içerisine dahil olarak sosyal hayatını şekillendirir. Bu sayede bireylerin özgüveni artar. Bu sebeplerle de çalışma hakkı, gelir elde etmenin çok daha ötesinde anlamlar barındırmaktadır (Adak, 2010: 105). Aynı zamanda bireylerin gelir elde etmesi maddi anlamı dışında manevi olarak da bireyleri etkilemektedir. Gelir elde eden bireylerin kendine güveni daha da artar. Bireylerin çalıştıkları konumlara göre statülerinin ve saygınlıklarının artması, takdir edilmek istemek, toplum içerisinde kabul görmek ve yaşadığı topluma katkıda bulunmak kişilerin vazgeçemeyeceği yaşamlarının önemli bir kısmını oluşturan duygulardır (Yılmaz vd. , 2004: 167).

Çalışma hayatı, kişilerin kendi yaşamlarını ve ailelerinin yaşamlarını düzenlemesini sağlayan, boş vakitlerini bu doğrultuda şekillendirdiği, yeni insanlarla tanışıp, yeni arkadaşlıklar edindiği ve sosyal çevre kurduğu yerdir. Kişiler çalıştıkları yerle özdeşleşip, aidiyet duygusu hissedebilir (Dursun, 2012: 51). Bir işte istihdam etmek, hayatın yarattığı zorluklara karşı insanların ruhsal sağlıklarını koruma açısından da yardımcıdır (Yüksel, 2003: 22). Çalışma hayatında yer alan bireylerin yaşamlarının daha düzenli ve daha sağlıklı bir şekilde olması işsiz bireylere göre daha olasıdır. Çalışma, aynı zamanda insanlara verilmiş en büyük haklardan biridir.

Küreselleşmenin etkisiyle birlikte işgücü piyasasında aranan şartlar gün geçtikçe değişiklik göstermektedir ve fiziksel gücün yerini zihinsel güç almıştır. Bireylerden istenen özellikler ve nitelikler gün geçtikçe değişmektedir. “*Yeni çalışan profiline*” ihtiyaç duyulmaktadır. Bundan dolayı hali hazırda çalışanlar belirli şartları sağlamadıkları zaman işten çıkartılabilir, iş arayanlar iş bulmakta zamanla daha çok zorlanabilmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler, piyasanın istediği özelliklere

sahip olmayan kişilerin işsiz kalma ihtimali fazlalık gösterecektir. Bundan dolayı da işsizliğin psiko-soyal boyutu da en az ekonomik boyutu kadar önemlidir (Kumaş, 2001: 98).

Kişilerin en temel hakkı ve hayatlarını sürdürmek için gerekli olan istihdama katılmak, maddi ve manevi olarak bireylerin yaşamlarında tatmine ulaşabilmeleri için çok önemli bir gereksinimdir. Kişiler için çok önemli ve temel gereksinim olan, çalışma hayatından dolayısıyla çalışma eyleminden yoksun kalan bireyler “*hayal kırıklığı*” ve “*çatışma*” içerisine girer. Bu yaşanan sorunlar beraberinde çeşitli psikolojik rahatsızlıkları meydana getirebilir (Dursun & Aytaç, 2012: 375).

Çalışan bireylerin belli bir hayat rutini ve düzeni vardır. Fakat çalışmayan kişiler bilinmezlik içinde sürüklenirler. Aktif olarak, yoğun bir ilerleyiş içerisindeyken ve iş bulacakları tam anlamıyla belli olmadığı için belirsizlik hali mevcuttur. Bu nedenle işsizlik, “*yüksek stresli bir iş*” olarak görülebilmektedir. Aynı zamanda statüsü, sosyal güvencesi olmayan, kazandığı herhangi bir geliri olmayan fakat iş aramak zorunda olan düşük hayat standartları ile geçinmek zorunda olan bireylerdir (Yılmaz vd., 2004: 168).

İşsiz gençler, eğer işgücü piyasasına ilk girişleri değilse ve bir işte çalışırken işsiz kaldıysa ilk şoku atlattıktan sonra geleceğe dair planlar yapıp, yeni işler bakmaya başlayabilir. Çünkü maddi olarak kendini ve bakmakla yükümlü olduğu ailesi varsa ailesini de işsizlik sigortası gibi çeşitli haklarla geçindirebilir. Fakat iş bulma süresi uzadıkça kişiler kendi ücretlerinin altında olan ücretleri kabul ettiğinde iş bulacağına inanır, ama bazen işgücü piyasasında bu şartlarla da iş bulamayabilir. Birey git gide daha çok hayal kırıklığına uğrar ve kaygı düzeyinde artışlar meydana gelir. Özellikle maddi sıkıntılarda bu duruma eşlik edince kişilerin psikolojileri bozulmaya başlar. Kendine saygısı azalır, iş aramayı bırakabilir. Bu psikolojik yıkım, iş bulamama, iş bulma olasılığının da gün geçtikçe azaldığını düşünmesiyle ruhsal sağlığı ciddi boyutlarda zedelenabilir, hatta intihar etmeyi düşünecek boyuta gelebilir (Kurt, 2006: 362-363).

Mevcut bir işi varken, işsiz kalan bireylerin yaşadığı problemler tablo halinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 18. İşsizlik ve Öncesi Temel Değişimler

İşsizlik Öncesi	İşsizlik Dönemi
Gelirin Varlığı	Gelirin Yokluğu
İş Kimliği ve Statü	Statü Kaybı
Gelişmiş Sosyal İlişkiler	Yetersiz Sosyal İlişki
Kolektif çaba ve amacın bir parçası olma	Belirsizlik ve tekil amaç (iş bulma)
Ekonomik ve sosyal nitelikli aktivitelere katılım	Sosyal aktivitelerden kaçış
Düzenli bir yaşam	Düzensiz ve plansız bir yaşam
Psikolojik ve fiziksel sağlık	Psikolojik ve fiziksel değişimler
Yaşam sevincinin varlığı	Yaşam sevincinin yitirilmesi

Kaynak: Yılmaz vd .,2004: 169

Tablo 18’de görüldüğü gibi işsiz kalan bireyler; yoksullaşma, sosyal hayatlarından ve ilişkilerinden uzaklaşma, tek bir amaç doğrultusunda yani iş bulma ya da gelir elde etmek uğruna yaşamlarını sürdürmekte, iş hayatının sonlanması ile birlikte herhangi bir planı olmadan düzensiz bir hayat içerisinde yaşamlarına devam etmeye çalışmaktadır. Bu sıkıntılar sonucunda çoğu birey psikolojik ve fiziksel olarak sorunlar yaşamaktadır ve yaşama sevinçleri giderek azalmaktadır.

Thern ve arkadaşları; kişilerin sağlığının işsizlik oranlarına bağlı olarak değişebileceğini ve hastalıkların işsizlik sonucunda ortaya çıkabileceğini söylemiştir. İsveç’te 17-24 yaş arasında yer alan genç işsizlerle iki aşamalı olarak araştırma gerçekleştirmiştir. İlki 1983-1986 yılları arasında ekonomik kriz öncesinde, ikincisi ise İsveç’te 1991-1994 arasında yaşanan ekonomik kriz dönemindedir. Bu araştırmanın sonucunda işsizliğin ruhsal sağlığı etkilediği kanısına varılmıştır (Thern, 2017: 344).

Mel Bartley, işsizlik ve sağlık arasında bir ilişki olduğunu ve bunun dört mekanizma üzerinde olduğunu söylemiştir. Bunlar; işsizliğin getireceği yoksulluk, stres, sağlıkla ilgili tutumlar, işsiz kalan bireyin tekrar işgücü piyasasına girdiği zamanki davranışlarıdır (Bartley, 1994: 334).

Rathmann ve arkadaşları 31 ülkede gençlere yönelik araştırma yapmıştır. Bu araştırma sonucunda genç işsizliğinin gelişmiş ülkelerde daha az olduğu, sosyo-ekonomisi düşük olan ülkelerde ise daha çok olduğu anlaşılmaktadır. Gençlerin psikolojik sağlıklarına yönelik haftalık test yapılmıştır ve bunların sonucunda sosyo-

ekonomisi düşük olan ülkelerde yaşayan genç işsizlerin psikolojik sağlık sorunlarının daha fazla olduğuna rastlanmıştır (Rathmann vd. , 2016: 810).

Tiggeman ve Winefield'in yaptıkları boylamsal bir araştırmada ise işsiz olan bireylerin kendilerini yalnız hissettiği, mutsuz olduğu, depresyon eğiliminin daha yüksek seviyede olduğu ve öz saygılarını yitirdikleri tespit edilmiştir (Karataş, 1994: 52).

Bireylerin işsizlik ile ilgili psikolojik sorunlarını değerlendirirken ve araştırmalar yaparken aşağıdaki maddeler göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü bireylerin kendilerine özgü özellikleri vardır ve biyolojik olarak ve karakteristik olarak çeşitlilik gösterir. Bu kişiden kişiye farklılaşan özellikler şu şekilde sıralanabilir (Walker, 1979: 22,akt; Kumaş, 2001: 109):

- Yaş
- Etnik, kültürel, bölgesel özellikler
- Kişilik Özellikleri
- Cinsiyet
- Eğitim
- Yetenek
- İstihdamda yer alış uzunluğu
- İşsizlik tecrübesi ve süresinin uzunluğu
- Medeni Durum (Başkasının yardımına ya da desteğine gereksinim)
- Ekonomik rol ve görevlerin olması (bakmakla yükümlü olduğu kişiler).

Tüm bu maddeler dikkate alınarak kişilerin işsizlikten ne kadar etkileneceği tahmin edilebilir. Amartya Sen “Sosyal Avrupa” adlı toplantıda işsizliğin, toplum ve birey üzerinde birçok soruna neden olduğunu anlatırken üretim kaybının yaşanması, bütçelerde sıkıntıları meydana getirmesinin yanı sıra psikolojik etkilere, özgürlük kaybına, sosyal dışlanmaya, yaşam süresinin kısalmasına, toplumla ve aileyle olan ilişkilerde zayıflamalara, niteliklerde zayıflamaların yaşanmasına neden olduğunu söylemiştir (Işığışık, 2018: 88). İşsizlikten dolayı gençlerin zihinsel ve fiziksel sağlıkları olumsuz etkilenmektedir. İstihdama katılma hakkından mahrum

kalan gençlerde stres, depresyon, çaresizlik, benlik saygısında düşüşe neden olabilir (Lee vd. ,2012: 17)

İşsizlik tüm ülkelerde mevcut olduğu gibi Türkiye’de de etkisini göstermektedir. Fakat Türkiye’de diğer ülkelerle kıyaslandığında ailenin önemi çok daha büyüktür ve daha geleneksel bir aile yapısı vardır. Bundan dolayı bireyler işsiz kaldıkları zaman ailelerinin yardımını alabilmektedir. Aileler, işsiz bireylere maddi ve manevi olarak yardımlarda bulunmaktadır. Fakat işsizlik süresi arttıkça işsiz olan genç bireyin aileye olan bağımlılığı artmaktadır (Adak, 2010: 111). Aileye bağımlılığını artan genç, gün geçtikçe daha fazla yoksullaşmakta, kendini işe yaramaz hissetmekte, sosyal ilişkiler kurmakta zorlanmaktadır. Ekonomik özgürlüğü olmayan gençlerin kendi ailelerini kurma ve evlenme yaşı gecikmektedir. Gençlerin kendilerine olan özgüvenleri de düşmektedir.

Türkiye’de yapılan araştırmalarda psikolojik sorunları ve suç işleme sebebiyle hastanede tedavi gören bireylerin %32-%56 arasındaki çoğunluğun işgücü piyasasında istihdam etmediği, işsiz olan bireylerin psikolojik sorunlarının genel olarak toplumdan daha fazla olduğu kanısına varılmıştır (Öncü vd. , 2007: 18, akt; Güney, 2009: 153).

Eğitim seviyesi ve işsizliğin etkileri arasında bir bağlantı vardır. Eğitim seviyesi düşük olan bireylerin eğitim için harcadıkları zaman daha az olduğu ve vasıfları daha düşük olduğu için kayıt dışı sektörlere daha kolay yönelebilmekte ya da kötü koşullarda daha düşük ücretlerde çalışmayı daha kolay kabul edebilmektedir. Eğitimde geçirilen süre arttıkça, eğitim düzeyi arttıkça iş bulma ve iyi koşullarda çalışma beklentisi daha da artmaktadır. Nitelikli gençler iş bulamadığında niteliksiz olan gençlere göre daha fazla hayal kırıklığına uğrayabilmekte, işsizliğin getirmiş olduğu psikolojik sorunlar daha da artmaktadır. Gençler boşuna okuduklarını düşünebilmektedir, eğitim almış oldukları bölümden soğuyabilmekte ve bu sektörlerde çalışmak istemeyebilmektedir. Fakat bu durumun geçici olduğunu, kısa zamanda iş bulacağını düşünen gençler de vardır. Umutlu olmaları eğitim seviyelerine göre değişebilir. Gençler bu sürede kendini geliştirip, çeşitli kurslara, seminerlere katılarak yetkinliklerini arttırmak isteyebilir. Eğer işsizlik süresi kısa değil de uzun olursa o zaman gençlerin umutsuzluk düzeyleri artıp, toplumdan

uzaklaşma, topluma dair kırgınlık, haksızlığa uğradığını düşünme gibi fikirler gençlerde artış göstermektedir (Yılmaz vd. ,2004: 177-179).

Beveridge bireylerin işsiz kalmasının büyük bir sorun olduğunu ve ciddiyetini şu sözleri ile anlatmıştır: “ *İşsizlikten doğan iki büyük kötülük/tehlike vardır. İlk olarak işsizlik, işsiz kalan bireyde faydasız, işe yaramayan, arzu edilemeyen insan olduğu hissini yaratır. İkinci olarak işsizlik; insanların hayatına korku getirir ki, bu korkudan da nefret doğar.*” (Işığışık, 2018: 80). Beveridge’nin sözlerinden de anlaşılmaktadır ki kişiler üzerinde yarattığı psikolojik etkiler, ekonomik etkilerin çok daha üzerindedir. İnsan sağlığını tehlikeye atmaktadır. Kişiler kendilerine olan saygılarını yitirmekte, ailesine ve topluma herhangi bir fayda sağlayamayacağı ve kendilerinin bir işi başaramayacağı düşüncesine kapılmaktadır. Kişilerin bu düşünceleri sonucunda da topluma karşı bir nefret doğabilir.

İşsizliğin yaratmış olduğu psikolojik sorunlar, şu şekilde maddeler halinde özetlenebilir:

- Gençlerin özgüvenlerinde düşüş yaşanması,
- Kendilerini işe yaramaz hissetmeleri,
- Kaygı,
- Umutsuzluk,
- Benlik saygılarını yitirme,
- Stres,
- Depresyon,
- Sosyal Dışlanma
- İntihar
- Suç işleme oranlarında artışların meydana gelmesi
- Alkol ve uyuşturucu bağımlılığında artış,
- Fiziksel sağlıklarında sorunlar meydana gelmesi,
- Öğrenilmiş çaresizlik,
- Verimliliklerinin düşmesi, işe tekrar başlamada sorun yaşamaları,
- Özellikle eğitimli gençlerde görülen iş bulamayınca hayal kırıklığına yaşama, haksızlığa uğradığını düşünme,

- Aileye bağımlılığın artması, kendi hayatını kurmakta zorlanma ve ailevi sorunların meydana gelmesi olarak sıralanabilir.

Eğitimli gençlerin istihdam edilememesi, üniversite eğitimini tamamlamış gençlerim istihdam edilebilmek için yaşadıkları güçlükler, üniversite okumakta olan gençleri de etkilemektedir. Bunun sonucunda da gençler geleceğe dair iş bulamayacaklarını düşünmekte ve işsizlik kaygısı görülmeye başlamaktadır. Kaygı da beraberinde umutsuzluk, hayal kırıkları, duygusal değişimleri getirebilir (Kıcır, 2017: 1372). İşsizliğin yaratmış olduğu psikolojik etkiler; kaygı, stres, öğrenilmiş çaresizlik, sosyal dışlanma, depresyon, intihar, suç işleme ve alkol uyuşturucu bağımlılığı aşağıda daha detaylı olarak anlatılmıştır.

1.3.1. Kaygı

Bireylerin, tıpkı fizyolojik ihtiyaçları gibi bir işte istihdam edilmek, emeğinin karşılığında gelir elde etmesi ve ruhsal olarak gereksinimlerini karşılayabilmesi en temel ihtiyaçları arasında yer almaktadır. İstihdam edilmeyen, dolayısıyla gereksinimlerini karşılayamayan gençlerin mental olarak rahatsızlıkları ortaya çıkmaktadır. Bireylerde hayal kırıklığı ve çatışma görülmekte bunların sonucunda da kaygı meydana gelmektedir (Aytaç& Keser, 2002).

Kaygı kelimesi eski Yunanca da “*anxietas*” dır. Endişe ve merak anlamına gelmektedir (Köknel,1989: 44). Kaygı; tehlike ile mücadele etmek için uyum sağlamak, bireylerin içerisinde yer alan ana duygu, çok taraflı bir duygu durumudur (Özusta,1995: 32).

Kaya ve Varol kaygıyı genel ve dar anlamda olarak ikiye ayırmaktadır. Dar anlamda kaygı; Asıl kaynağı ve nasıl başladığı belli olmayan, kişilerde fizyolojik tepkiler vermesine neden olan durumdur. Genel anlamda kaygı ise bireylerin etrafında olan olaylara verilen hissi duygulardır. Kaygı genel olarak geleceğe dair olan endişe ve huzursuzluktur. Genel olarak, sebebi belli olmayan tehlikeli bir olayı bekleme durumudur(Kaya & Varol, 2004: 32).

Kişilik yapısını inceleyen tüm bilimler (biyolojik, fizyolojik, ruhbilimi) kaygıyı incelemektedir. Kaygının birincil ya da ikincil güç olduğu kabul edilmektedir. Kimi zaman karakterlerin yapılanmasındaki ana güç olarak kabul edilen kaygı, kimi zaman da karakterin yapılanması, gelişmesinde ikincil güç olarak kabul edilmiştir (Köknel, 1995: 133).

Kaygı, sebebi belli olmayan bir kuşkudan kaynaklanmaktadır. Kişiliğin gelişiminde önemli bir yeri olan kaygının bazen belirsizlik durumlarında, bazen tehlikeli bir durumla karşılaşılacağı düşünülerek oluşan, bazen de arzu ettiği bir şeyin gerçekleşmeyeceği düşünülen durumlarda ortaya çıkabilmesidir (Köknel, 1995: 61).

Kaygı genellikle geleceğe yönelik durumlarda ortaya çıkmaktadır. Kaygı duygusuna kapılan bir insanda fizyolojik olarak belirtiler meydana gelmektedir. Kaygılı bireylerde terleme, nefes darlığı, kan basıncının yükselmesi, titreme, baş ağrısı, ani çıkışlar, iştahsızlık veya iştahın açılması, deri rahatsızlıkları, kas ağrıları, metabolizma yavaşlaması veya fazla çalışması gibi rahatsızlıklara neden olabilmektedir (Aytaç vd. , 2018: 181).

Kaygının TDK' ya göre tanımı: “ *Üzüntü, endişe duyulan düşünce, gam, tasa*” ve “*Genellikle kötü bir şey olacaktı düşünceyle ortaya çıkan ve sebebi bilinmeyen gerginlik duygusu*” olarak tanımlanır (<https://sozluk.gov.tr/>).

Kaygı neredeyse tüm canlılarda mevcut olan bir duygudur. İnsanı insan yapan duygulardan birisi kaygıdır. İnsanın duyduğu kaygı her gün yenilenebilmekte olan, olumsuz koşullara tepki verebilen bir duygu olduğu söylenebilir (Kılıçbay, 1999: 136).

Kaygı sıklıkla korku ile karıştırılmaktadır. Fakat korku, bilinçli bir şekilde duyulan ve nedeni belli olan bir duygu türüdür. Kaygı ise kişinin istemsiz olarak verdiği bir tepkidir (Dağ, 1990: 180).

France ve Rabsson (1997)'a göre kaygının üç ana faktörü vardır. Bunlar (Başpınar, 2007: 11):

- Endişeli ve sıkıntılı fikirler,
- Fiziksel reaksiyonlar,

- Tavrı ve tutumlarda farklılıklardır

Kaygının doğuştan geldiği veya öğrenilmiş olduğu tartışmalı olan bir konudur. Bu konuya yönelik olarak ilk olarak Cattell ve Scheier kaygının iki farklı durumda da kullanılması gerektiğini söylemiştir (Özusta, 1995: 32).

Kaygı, bireylerde durumluk ve sürekli kaygı olarak iki çeşitte meydana gelebilmektedir. Durumluk ve sürekli kaygı ilk olarak Cattell ve Scheier'in çalışmalarında görülmektedir. Ardından da Spielberger ve arkadaşlarının iki faktörlü kaygı kuramının da temel yapısını oluşturmaktadır. Durumluk kaygı daha çok bireyde etkisini fiziksel olarak hissettiren, stresli durumlarda meydana gelen bir duygudur. Stresin fazla olduğu durumlarda ortaya çıkabilen kişilerin terleme, sararma gibi fiziksel değişiklikler yaşanarak, gerilim ve huzursuzluk meydana gelir. Eğer kişilerin stres seviyeleri yüksek ise durumluk kaygılarının da yükseldiği görülür, fakat kişilerin stresli seviyelerinde düşme meydana gelirse durumluk kaygı seviyelerinin de düşüş gösterdiği görülmektedir (Sinanoğlu& Ulutaş, 2003: 66).

Sürekli kaygı ise *“Bireyin kaygı yaşantısına yatkınlığıdır. Buna kişinin içinde bulunduğu durumları genellikle stresli olarak algılama ya da yorumlama eğilimi de denilebilir. Kişi nesnel kriterlere göre nötr olan durumları tehlikeli ve benliğini tehdit edici olarak algılar. Sürekli kaygısı yüksek bireyler, durumluk kaygıyı da diğerlerinden daha sık ve yoğun yaşar.”* (Özusta,1995: 33).

Scovel (1978) sürekli kaygı ve durumluk kaygı türlerinin bireylerin kişiliği ile bağlantılı olduğunu söylemektedir. Bazı kişilerin kaygı düzeyleri genel itibarı ile daha yüksektir, dolayısıyla geleceğe yönelik kaygıları da daha yüksektir (Akgün vd. ,2007: 284). Bu sebepten dolayı bireylerde psikolojik etkileri daha yüksek olabilir.

Kaygı kimi zaman uyarıcı ve motive edici bir unsur olarak görülebilir. Kişiler, başarısız olacağını düşünerek daha çok çalışarak başarı elde edebilir. Fakat olumlu kaygı birey tarafından kontrol altına alınmadığında başarısız olacak ve kaygı düzeyinde artış yaşanacak, hayatında olumsuz şekilde büyük bir etki gösterecektir (Akgün vd. ,2007: 284).

Cüceloğlu kaygının nedenlerini şu şekilde açıklamaktadır:

1. *Desteğin Çekilmesi*: Bireylere sürekli destek veren ortamın ve kişilerin artık olmaması ya da desteğin son bulması,
2. *Olumsuz Bir Sonucu Beklemek*: Kişiler bir durumun olumsuz olacağını veya olumsuz sonlanacağını düşünmesi,
3. *İç Çelişki*: Kişiler, benimsediği ya da doğru olduğunu düşündüğü duygu ile fiiliyata döktüğü davranış arasında çelişkilerin bulması halinde kişi kaygı duyar ve çelişkiyi giderecek, sorunu çözecek yollar bulmaya çalışır. Bu çözüm yolunu bulana kadar da kişide kaygı duygusunun hakim olduğu görülür.
4. *Belirsizlik*: Kişilerin belirsizlik içinde olması, gelecekte ne olacağını ve geleceğin nasıl şekilleneceğini bilmemesi kişilerde kaygı duygusunu yaratmaktadır. Tarih incelendiği zaman da görülmektedir ki kişiler belirsizlikleri ortadan kaldırmak amacıyla düşünmeye ve keşfetmeye yönelmektedir(Cüceloğlu,1991:277-278). Gençlerin geleceği ile belirsizlikler oldukça fazladır. Geleceğe dair bu belirsizliklerin genel sebebi iş bulamama endişesidir. Bu endişe kişilerde gerginlik ve huzursuzluğu dolayısıyla da kaygıyı meydana getirmektedir.

Teknolojinin sürekli gelişim göstermesi, eğitimde yapılan değişiklikler, gençlerden beklentilerin fazla olması ve istenen niteliklerde artış yaşanması gibi sebeplerle günümüzde bireylerin kaygı seviyeleri azalış göstermemekte, aksine genel olarak artmaktadır (Çakmak & Hevedanlı, 2005: 116). Bireylerin kaygı seviyelerindeki değişimler yaşanan toplumlara, kültürlere göre farklılık gösterebilmektedir (Aytaç vd. ,2018: 180).

Gençlerde kaygı daha üniversiteye girmeden sınav kaygısı olarak baş göstermektedir. Üniversiteyi kazandıktan sonra da çeşitli şekillerde kaygı görülebilmektedir. Bu kaygı türlerine örnek olarak barınma, sosyo-ekonomik faktörler örnek verilebilir. Fakat gençler özellikle üniversite hayatlarının son evrelerine geldiklerinde geleceğe ve iş bulmaya dair kaygı duymaya başlar. Üniversite sayılarının gittikçe daha da artış göstermesi, üniversite mezunlarının artması ve işverenlerin nitelikleri daha çok olan bireyleri seçmeleri gençleri daha çok rekabete sürüklemektedir. Gençler kendilerini geliştirmek, diğer rakiplerinden

farklı olmak zorundadır. Bu sebeplerle de gençlerin işsizlik kaygısı oraya çıkmaktadır ve ilerlemektedir (Dursun& Aytaç, 2009: 72).

Üniversite hayatı gençlerin hayatlarını tam anlamıyla tek başına şekillendirmeden önceki dönemdir. Dolayısıyla en kritik dönemdir. Üniversite öğrencilerinin mezun olmaları aslında iki anlama gelmektedir. Bunlardan ilki çalışma hayatının başlangıcı, ikincisi ise işsizlik hayatının başlangıcıdır. Kişilerin geleceğe dair korkuları, iş bulamama endişesi, sosyal çevre, bireyin yerine getirmek zorunda olduğu sorumluluklar gibi durumlar kaygıyı doğurmaktadır (Çakmak & Hevedanlı, 2004: 3).

İşsizlik beraberinde gençlerde kaygıyı meydana getirmektedir. Herhangi bir işte çalışamayan gençlerin işsizliği süresince kişiler duygusal çöküş yaşar ve bu kaygı huzursuzluk, mutsuzluk ve kötümserliğe yol açar (Kumaş, 2001: 115).

Geleceğe dair hayalleri ve idealleri olan gençlerin iş bulamaması, hayata atılma ve bir gelecek kurma dönemlerinde kendilerini yetersiz hissetmelerine sebep olmaktadır. Kişilerin yetişkin işsizliğine göre daha az etkilendiği düşünülmektedir fakat gençler hayatlarının en verimli dönemlerinde kaygı dolu bir hayata başlamalarına ve bu şekilde yaşamlarını sürdürmelerine sebep olmaktadır (Yılmaz vd. ,2004: 175). Dolayısıyla gençler bu işsizlikten çok fazla etkilenmektedir.

Üniversite öğrencilerinin işsizlik kaygısı ülkelerin gelişmişlik seviyesi, işgücü piyasasının hacmi, gençlerin deneyimleri, eğitim düzeyi arttıkça işsizlik oranlarının değişmesi, işe uyumları gibi sebeplerle değişiklik gösterebilmektedir. Türkiye’de genç işsizlik seviyesinin en yüksek olduğu gruplar yükseköğretim ve fakülte mezunlarıdır (Dursun& Aytaç, 2009: 73).

Gençlerin işsizlik kaygısı ile ilgili çeşitli bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Örneğin;

Linn ve arkadaşları 1985 yılında ABD’de 300 erkek üzerinde bir araştırma yapılmıştır. İşsiz erkeklerin istihdam edilen erkeklere göre daha fazla sağlık sorunu yaşadığı, daha çok doktora gittiği görülmüştür. İşsiz erkeklerin, istihdam eden

erkeklere göre kaygı düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir(Linn vd. ,1985: 502).

Mongomery ve arkadaşlarının 1999 yılında yaptıkları araştırmada 1958 doğum yılı olan 3241 erkek denek kullanılmıştır. Bu deneklerin 24 ve 33 yaşlarının kaygı yaşı olduğu saptanmıştır. Bunun nedeni ise işsizliktir. Kaygı ve depresyon için doktora gidenlerin sayısının da iki kat arttığı görülmüştür (Mongimery vd. ,1999: 125). Buradan da görülmektedir ki işsiz bireylerin kaygı düzeyleri oldukça yüksektir.

Hammarstom ve Janlet 1997’de yapmış oldukları araştırmada 1083 öğrencinin genç işsizliğe yönelik algılarını incelemiştir. Öğrencilerin kaygı ve depresyon düzeyleri incelenmiş ve 5 sene sonra tekrar edilmiştir. Bu 1083 öğrencinin 493’ü en az bir haftadır herhangi bir işe sahip değildir, 567’si de bir işe sahiptir. Yapılan araştırmalarda uzun süre işsiz kalan bireylerin psikolojik olarak daha çok etkilendiği, kaygıya yönelik şikâyetlerinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Hammarstom& Janlet, 1997: 293-294).

Bozkurt (2004)’a göre üniversite öğrencilerinin kaygı ve depresyon düzeylerini incelediği araştırmasında cinsiyetin, aile davranışlarının, sosyo-ekonomik özelliklerin, başarı durumları ve okudukları bölümlere göre kaygı meydana gelebilmekte, bu unsurlara göre kaygı ve depresyon seviyelerinde değişiklik olabilmektedir (Çakmak & Hevedanlı, 2005: 117).Bu araştırmalarda işsizliğin kaygıyı tetiklediği ve kaygı seviyesinde artışlar yaşandığını desteklemektedir.

Ülkemizde işsizlik kaygısı daha üniversite bitmeden görülmeye başlanmaktadır. Yükseköğretimini tamamlamış, eğitilmiş gençlerin işsiz kalması ve bu oranın genel olarak bir artış göstermesi mezun olan gençleri etkilediği gibi daha üniversite hayatında öğrenim görmekte olan gençleri de etkilemektedir. Gençler daha mezun olmadan işsizlik kaygısı ile karşı karşıya kalmakta bu kaygıda gençlerde umutsuzluk, benlik saygısının düşmesi, stres, depresyon gibi çeşitli psikolojik sorunlara sebep olabilmektedir (Kıcır, 2017: 1372). Yaşadıkları psikolojik rahatsızlıklar bireyleri fizyolojik olarak da etkileyebilmektedir. Kişilerin fiziksel sağlık problemleri ortaya çıkabilmektedir.

İşsizlik kaygısının birey üzerinde yaratabileceği etkiler şu şekilde özetlenebilir (Aytaç& Keser, 2002):

- Bireyler yaşamlarını devam ettirebilmek için ihtiyacı olan maddi kazancı kaybeder,
- Ailesine veya bakmakla yükümlü olduğu başka kişiler varsa onlara karşı olan saygınlığını yitirebilir,
- Öz güveninde ve benlik saygısında düşüş yaşanır,
- Hayatının büyük bir zaman dilimini geçirdiği ve hayatının merkezinde yer alan işini, sosyal çevresini kaybedebilir,
- Topluma karşı bir işe sahip olması, sorumluluklarını yerine getirebilme duygusunu yitirebilir,
- Fizyolojik, psikolojik olarak kendini iyi hissedeceği, aidiyet duygusunun bulunduğu dolayısıyla hayatının şekillendiği ve niteliğini gösterdiği işini kaybetmiş olur.

Gençlik dönemi bireylerin kendi ayakları üzerinde durması, ekonomik ve sosyal olarak tek başına yaşamını idame ettirmesiyle son bulur. Fakat gençlerin istedikleri meslekleri yapamaması, istedikleri yerlerde istihdam edememesi kişileri endişeye ve umutsuzluğa sürükler (Aytaç& Bayram, 2001). Bir başka deyişle geleceğe dair bu tarz kuşkular, kaygılar gencin umutsuz olmasına yol açmaktadır.

1.3.2. Umutsuzluk

Umut ve umutsuzluk, kişilerin geleceğe dair olan beklentilerinin sonucunda meydana gelir. Umut, geleceğe yönelik daha olumlu beklentileri simgelerken, umutsuzluk ise kişilerin bir hedefi gerçekleştirmede negatif beklentileri oluşturur. Umutta kişinin başaracağına dair inancı vardır fakat umutsuzlukta başarısız olacağı düşüncesi yer almaktadır. Bu düşünceler bireylerin olayları algılamalarına ve olayların sonuçlarına göre değişiklik gösterir (Dilbaz& Seber, 1993: 134).

Umut kavramı bireyler arasında farklılık gösterebilen bir duygudur. Umut geleceğe dair oluşan olumlu duyguların kaynağı olarak görülse de kişilerin gelecek

beklentilerine göre değişkenlik gösterebilir. Bunun sonucunda da gelecek beklentilerinin farklı olması kişilerin bu hedefleri gerçekleştirmeleri için farklı eylem ve davranışlarda bulunmalarına katkı sağlar (Ağır, 2017: 86-87).

Umutsuzluk; bireylerin olumsuz beklentileri, çaresizlik ve bunların neticesinde de olumsuz sonuçların meydana gelmesi anlamlarına gelebilir. Örneğin, kişiler hayatın birçok alanında olumsuz bir beklenti içerisine girdiğinde, çaresiz kaldığında kötü sonuçlar doğuracağı düşünülen olaylarda umutsuzluk ifadesini kullanır(Abramson&Metalsky,1989: 359).

Bir başka deyişle, umutsuzluk kişilerin gelecek hakkında olumsuz düşünceleridir. Umutsuzluk kişilerin gerçekte var olmayan düşüncelere kapılması ile artabilmektedir (Durak & Palabıyıkoglu, 1994: 311-312).

Abramson, Metalsky ve Alloy (1989) umutsuzluğu gelecekte olumsuz durumların meydana geleceğini, olumlu durumların ise oluşmayacağı düşüncesi ile açıklamaktadır. Beck, Weissman, Lester ve Trexler, (1974) ise umutsuzluğu bireyde ileride olumsuz olayların yaşanacağına dair varsayımın oluşmasıdır(Yerlikaya, 2014: 868).

Ehtiyar ve Üngören'e göre umutsuzluk; kişinin gayesizliği, isteksizliği, olayları, şu anı ve geleceği olumsuz algılayan negatif bilişselliğidir (Ehtiyar& Üngören, 2009: 2098).

Umutsuzluk, gençlerin psikolojik olarak etkilemektedir. Umutsuzluk; stres, depresyon ve intiharı tetikleyebilir. Ayrıca umutsuzluk intiharı depresyondan ayrı olarak da etkileyebilmektedir. Bireylerde görülen umutsuzluk uzun süreli olabilir ve büyük bir kısımda görülmektedir ki umutsuzluk düzeyi uzun süreli olmaktadır hatta iki seneden daha fazla sürmektedir. Bu nedenle gençlerin geleceğe dair umutları ve umutsuzlukları, umutsuzlukların ne düzeyde olduğu ve nelerden kaynaklandığı bilinmelidir (Oğuztürk vd. ,2011: 175, Çelikel & Erkorkmaz, 2008: 124). Gençlerin gelecek ile ilgili endişelerinin olması, işsizlik oranlarındaki artışlar ve iş bulmaya dair inançlarının azalması kişileri olumsuzluğa dolayısıyla da umutsuzluğa iter. İş bulma inancı düşük olan gençlerin umutsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Umutsuz gençler, geleceğe dair de olumsuz düşüncelere kapılır. Bu umutsuzluk düzeylerinde ve bu karamsar düşüncelerinde değişiklik olmaz (Üstün vd. ,2014).

Gençlerin maddi sıkıntı yaşamaya başlaması, iş bulamamaları ruhsal yıkımlarını hızlandırabilir ve gençler umutsuzluğa kapılır. Umudunu yitirmeye başlayan gençlerin psikolojik sorunları daha çok görülmeye başlar. Kişiler, kendi meslekleri dışında da işlerde, bölgelerde hatta ülkelerde çalışmayı bile göze alabilirler. İş bulamayan, umutsuzluk düzeyleri artan gençlerin benlik saygılarında ve özgüvenlerinde de düşüş yaşanır (Kurt, 2006: 363).

Poch ve arkadaşlarının 2004 yılında yapmış oldukları araştırmaya farklı fakültelerden ve lisans derslerinden 1277 üniversite öğrencisi katılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin büyük bir kısmında orta veya şiddetli düzeyde umutsuzluk düzeyleri saptanmıştır. Bunun nedenleri arasında sosyal sebeplerin olduğu görülmektedir. Ayrıca umutsuzluk, intihar ve depresyon arasında da ilişkinin olduğu da dikkat çekmektedir.

Çelikel ve Erkorkmaz'ın 2008 yılında yaptıkları çalışmada bir üniversitenin 6 fakültesinde 7964 öğrenciye ulaşarak üniversite öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerini belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada gençlerin umutsuzluk düzeyinin yüksek olduğu görülmüştür. Erkek öğrencilerin umutsuzluk düzeyinin daha fazla olduğu saptanmıştır. Ailesinden uzak yaşayanlarda, sosyo-ekonomik düzeyi düşük olanlarda, önceden psikolojik rahatsızlık geçirenlerde umutsuzluk düzeyinin daha yüksek olduğu kanısına varılmıştır.

Kula ve Saraç (2017) üniversite öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerini belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada 2489 son sınıf öğrencisine ulaşmıştır. Araştırma neticesinde son sınıf öğrencilerinin bir kısmında umutsuzluk düzeyinin fazla olduğu saptanmıştır. Cinsiyet açısından bakıldığında, erkek ve kadın öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Erkek öğrencilerinin umutsuzluk düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin farklılaşması öğrenim görmekte oldukları fakülte, meslek yüksekokul, anne-baba tutumu, ekonomik durum, iş bulamama endişesinden kaynaklandığı saptanmıştır.

Gençler üniversite ile birlikte geleceğini planlamaya ve hayatına yön vermeye başlar. Gençlerde oluşan üniversiteye girişte yaşadığı sorunlar, işgücü piyasası sorunları, eğitim sorunları, sosyal çevreleri, ekonomik imkanları, iş bulma sıkıntısı, gelecek kaygısı kişileri psikolojik olarak olumsuz etkilemektedir. Umutsuzluk da bu olumsuz etkiler içerisinde yer alan ve birçok psikolojik sorunu da beraberinde getirebilen bir duygudur (Yalçın & Açıkgöz, 2014: 260). Bir başka deyişle üniversite öğrencilerinin mücadele etmek zorunda kaldığı şahsi sorunlar, sosyo-ekonomik ve meslekli sorunlardan bir diğeri ise umutsuzluktur (Baş& Kabasakal, 2013: 19).

Gençlerin, geleceğe dair işgücü piyasasında istihdam etme, ekonomik gücünü elde etme gibi beklentileri vardır. Fakat bu beklentileri gerçekleşmeyen gençlerin yani ekonomik gücünü kazanamayan, iş bulamayan gençler hayal kırıklığına uğrar. Bu da kişilerin işsizlik kaygılarını ortaya çıkartıp, umutsuzluk seviyelerini yükseltebilir. Ülkemizde de birçok genç, işsizlikten muzdarip durumdadır. Türkiye’de eğitilmiş genç işsizliği oranlarının artış göstermesi öğrenim görmekte olan öğrencileri etkilemektedir. Bu sebeple eğitim hayatına devam etmekte olan gençlerde iş bulma endişesine, gelecek kaygısı seviyelerinde artışlara neden olmaktadır. Ayrıca gençlerin işsiz kalmasıyla umutsuzluk düzeylerinde artışlar yaşanabileceği gibi bu durum bireylerin kendilerine olan saygılarında ve özgüvenlerinde düşüslere sebebiyet verebilir (Kart-Ersoy & Erdost, 2008, Dursun & Aytaç, 2012: 384).

1.3.3. Özsaygı Yetersizliği ve Kendine Güvensizlik

Ben ya da benlik kavramları bireylerin karakterlerinin ana hususudur ve karakterin sübjektif tarafıdır (Köknel,1995: 64). Kişinin, diğer tüm insanlardan ayrılan, hal ve hareketleri, duyguları kişinin benliğini oluşturan en önemli olgudur. Bireyler karakterlerini analiz ederken objektif olamazlar. Benlik, bireylerin kendilerini tanımlaması, analiz etmesi ve sonucunda da kendilerine vermiş oldukları değerleri açıklar. Bu değerlendirme öznel olarak gerçekleşir. Gençlik dönemi benliğin en öncelikli olduğu dönemdir (Yörükoğlu, 2000: 101). Gençler kendisini tanımlamaya, ruhsal ve fiziksel özelliklerini irdelemeye, gelecekte ne olmak istediğine kadar birçok şeyi düşünerek kendisini bulmaya ve tanımlamaya başladığı dönemdir(Yörükoğlu, 2000: 103-104).

Benlik kavramı, benlik izleniminin değerlendirilip onaylanması ve benimsenmesi ile özsaygıyı (self-esteem) oluşturur. Özsaygı, kişilerin kendini olduğu gibi kabul etme, değerli hissetme ve kendi özüne güvenmeyi sağlayan ruhsal bir durumdur. Özsaygının temeli sahip olunan üstün yetenekler değil, bireyin kendine duyduğu memnuniyettir. Bir başka deyişle bireylerin sahip oldukları yetenekler değil, salt kendi mutlulukları yatmaktadır. Özsaygı; kişilerin sosyo-ekonomik durumları, aile tutumları, okudukları bölümler, icra ettikleri mesleklerden etkilenmekte ve bunlarla birlikte şekillenmektedir. Yörükoğlu'na göre yapılan araştırmalarda bu durumlar bireylerin özsaygısını olumlu ya da olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Örneğin; Anne ve babasının sosyo-ekonomik durumları iyi olan gençlerin özsaygılarının, alt tabakada yer alan gençlere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda ailesinin gösterdiği ilgi oranı yüksek olan, anne ve babası boşanmamış olan veya hayatta olan gençlerin özsaygı oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Özsaygı oranları düşük olan gençlerin son 5 yıl içerisinde yaşamış oldukları psikolojik durumlar araştırılmış ve çeşitli sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Bunlar; uykusuzluk, sinirli hal, baş ağrısı, çarpıntı, tedirginlik gibi fiziksel sağlığı da etkileyen durumlardır. Ayrıca özsaygısı düşük olan gençlerin daha umutsuz olduğu, daha kolay karamsarlığa kapılabildiği ve özgüvenlerinin düştüğü görülmektedir (Yörükoğlu, 2000: 105-108). Bu sonuçlardan da yola çıkarak anlaşılmaktadır ki kişilerin özsaygı düzeyleri psikolojik ve fiziksel sağlıklarını etkilemektedir. Ayrıca kişilerin yaratmış oldukları özsaygı, bir durumu veya hadiseyi bir problem olarak görebilir (Avşaroğlu& Üre, 2007: 87).

Herhangi bir yerde istihdam etmeyen gençlerde kaygı ve umutsuzluk seviyelerinde ki artışlara neden psikolojik sonuçlardan birisi de işsiz kalan gençlerin özsaygılarında ve özgüvenlerinde yaşanan olumsuz etkilerdir.

Eğitimli gençlerin okullarda harcadıkları süre ve maliyetleri fazladır. Bundan dolayı da daha iyi bir işte çalışacaklarını, daha iyi bir statüye sahip olacaklarını düşünmektedirler. Gençlerin bu beklentileri karışlanmaz ise gençler harcadıkları eğitim maliyetleri ve zamanın boşuna gittiğine inanabilir bunların neticesinde de bu süreçte kendilerini değersiz olarak görebilirler (Kanyılmaz, Polat& Bacak, 2018: 29). Bunların sonucunda da özgüvenlerinde düşüş yaşanabilir ve kendilerini değersiz gördükleri için herhangi bir yerde çalışamamaları, işsiz kalmaları özsaygı düzeylerinde de düşüşlere

sebebiyet verebilir. Yapılan birçok araştırmada, bireylerin işsiz kalmasının özsaygı düzeylerini olumsuz yönde etkilediği görülmektedir:

1930’larda yapılan çalışmalarda bireylerin işsiz kalması karamsarlıktan kaderciliğe geçmelerine neden olduğu ve şok etkisi yarattığı görülmüş, aynı zamanda işsiz kalan bireylerin kimlik ve özsaygılarında kayıplar yaşanmasına neden olduğu görülmüştür (Swinburne,1981: 47).

1930’lu yıllarda Viyana Üniversitesinde psikologlar işsizliğin psikolojik sonuçlarını belirlemek amacıyla araştırma yapmışlardır. O alanda yer alan ve içinde büyük bir işgücü barındıran bir fabrikanın kapanması üzerine işsiz kalan bireyler üzerinde yapılmış olan araştırmada, işsiz kalanların ruhsal ve fizyolojik sağlıklarında bozulmalar görülmüş, işsiz kalan bireylerin özsaygılarında ve özgüvenlerinde düşüşe sebep olmuştur, ayrıca ümitsizlik seviyelerinde de artışlar yaşanmıştır (Eisenberg ve Lazarsfeld 1938: 358, akt; Kanyılmaz Polat& Bacak, 2018: 28).

Güney Avustralya’da 1980’lerin başında yapılan araştırmada 15-17 yaş aralığında olan lise öğrencisi, çalışan ve işsizler yer almıştır. 3 yıl süren araştırmanın sonucunda işsizlik süresinin artmasının kişilerin psikolojilerini etkilediği ve depresif oldukları ortaya çıkmıştır. En çok olumsuz psikolojik etki 6. ayda görülmüştür. Ayrıca işsiz bireylerin benlik saygılarında düşüşler yaşandığı da görülmektedir (Winefield&Tiggemann,1989: 330).

Shamir (1986)’ in 432 yüksek eğitimli işsiz grup arasında yapmış olduğu araştırma 6 ay sonra tekrarlanmıştır. Araştırma sonucunda özsaygısı yüksek olan bireylerin, işsizlikten ve işsizliği yatarmış olduğu kaygı, depresyon gibi psikolojik etkilerden daha az etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Özsaygısı düşük olan bireylerin ise işsizlikten daha çok etkilendiği ve depresyon eğilimlerinin daha yüksek olduğu kanısına varılmıştır.

Baybek ve Yavuz (2005) üniversite öğrencilerinin benlik saygılarını ölçmek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmada, üniversitenin her bölümün %10 öğrencisi rastgele olarak seçilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre sosyo- ekonomik

durumu kötü olanlar, annesi iyi bir meslek sahibi olmayanlar ve ailesi ilgisiz çocukların benlik saygılarının daha düşük olduğu saptanmıştır.

Bu araştırmadan da görülüyor ki kişilerin özsaygı düzeyleri bireylerin psikolojik sağlıklarını etkilemektedir. Kişilerin özsaygı düzeyleri ne kadar yüksek olsa da veya eğitilmiş olsalar da yine de işsizlikten olumsuz şekilde etkilendikleri de açıktır.

Bireylerin yüksek özsaygılarının olması psikolojik olarak daha az etkilenmelerini sağlarken, eğer bireylerin özsaygıları düşükse kişilerin stres yaşama ihtimalleri daha yüksektir (Shamir, 1986).

1.3.4. Stres ve Tükenmişlik

Stres kavramı 17.yüzyılda bela, felaket anlamlarına gelirken 19.yüzyıla gelindiğinde ise bireylerin beladan, felaketlerden kurtulmak amacıyla gösterdikleri tepki anlamında kullanılmaya başlamıştır. Stres kavramı sadece bu anlamlarıyla da kullanılmamış “ *bütünlüğü korumak*”, bireylerin öze dönmesi için mücadele etmeleri anlamlarında da kullanılmaktadır (Baltaş ve Baltaş,2002: 304).

Stresin bireylerin hayatında önemli bir yeri vardır. Gündelik hayatın bir parçası haline gelen, bireylerin yaşadıkları olumlu veya olumsuz durumlarda dönüşümün gerekli olduğu hadiselerin hepsinde ortaya çıkan bir kavramdır (Keser& Kümbül Güler, 2016: 293). Yaşadığımız dönem *Kayı Çağı* olarak adlandırılmakta ve bu dönemin hastalığı olarak da *stres* görülmektedir (Çakmak & Hevedanlı, 2005: 116).

Bireyler içerisinde bulundukları durumlara fiziksel ve ruhsal olarak adapte olmaya çalışır. Fakat dış çevrede gerçekleşen olaylar bireyleri fiziksel ya da ruhsal olarak etkileyebilir. Bireyler bu olaylara adapte olamıyorsa tepki gösterebilir, gerginlik olabilir. “*Bireyin, fizik ve sosyal çevreden gelen uyumsuzluk koşulları nedeniyle, bedensel ve psikolojik sınırlarının ötesinde harcadığı gayrete stres denir.*” (Cüceloğlu, 2003: 321).

Kişilerin bulundukları ortamlarda, çevrelerinin beklentileri ve kişilerin nitelikleri, gereksinimleri, davranışları arasında uyumsuzluk yaşaması ve bunun neticesinde de ortaya çıkan fiziksel ve ruhsal gerilimlerdir (Aytaç, 2009: 3).

Yaşadığımız çağın en yaygın hastalığı olan stres, hayatın her alanında karşı karşıya kalınan bireylerin zorluklarla, olumsuzluklarla karşı karşıya kaldıkları zamanlarda içsel olarak gösterdikleri tepkidir. Strese maruz kalan bireyler tepkilerini öfke, kaygı, endişe, düş kırıklığı, gerilim şeklinde gösterebilir. Stresin oluşmasında, dışsal çevre neden olabileceği gibi bireylerin içsel olarak yaşadıkları da strese sebep olabilmektedir (Durna, 2006: 319-320).

Bireylerin strese maruz kalma sebepleri çeşitli değişkenlikler gösterebilir. Strese neden olan sebeplere örnek olarak; Ailevi sorunlar, boşanma, ölüm, yeni bir okula başlama, mezun olma, işten atılmak, çalışma hayatında ortaya çıkan problemler, bireylerin gelirlerinde yaşanan değişiklikler, farklı bir işe başlamak, işteki sorumluluk yükünde değişiklikler yaşanması, çalışma koşullarında yaşanan değişiklikler, işsiz kalma gibi çeşitli sebepler sıralanabilir (Holmes & Holmes, 1970: 123). Ayrıca stresin etkisi bireylerin karakterlerine göre değişkenlik gösterebilir. Herkes bir olaydan aynı şekilde etkilenmez dolayısıyla da aynı tepkiyi göstermez.

Bireylerin işsiz kalması strese yol açmaktadır. Yapılan çeşitli araştırmalar ile de bunun doğruluğu saptanmıştır. Örneğin; Jakson ve Warr (1984: 605-606)' ın yaptıkları araştırmada işsizliğin bireyleri ekonomik anlamda etkilediği, finansal strese soktuğu ve psikolojik sağlıklarını da olumsuz şekilde etkilediği görülmüştür. Ayrıca işsizlik süresinin artmasıyla stresin dolayısıyla psikolojik sağlığın daha çok etkilenmesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Selye stresin kişilerde oluşan etkisini “*Genel Uyum Sendromu*” kavramı ile açıklamaktadır. Stres üzerindeki etkisini üç aşamada ele almaktadır. Bu aşamalar: 1.*Alarm*: Kişilerin stres ile karşılaştıkları ilk andır. Stresle karşılaşan kişilerde göz bebeklerinde büyüme, kalp atışında hızlanma, kan şekerinde yükselme gibi fizyolojik etkiler görülebildiği gibi kişiler stresi yok sayabilir. Eğer stres devam ederse, o zaman da direnme aşaması başlamış olur.

2.*Direnme*: Strese neden olan durumlara, şartlara karşı direnç oluşturma aşamasıdır. Kişiler bu aşamada strese karşı galip gelebilir ve stresten kurtulabilir. Eğer kişiler stresten kurtulamazsa gerilim kişilerin direncini zayıflatabilir ve tükenme aşamasına geçilebilir.

3.*Tükenme*: Kişilerin strese yenik düştüğü aşama tükenme aşamasıdır. Kişiler tükenme aşamasına geldiklerinde uykusuzluk, çaresizlik, fazla öfkeli olma durumu, cesaretsizlik, yalnızlık ve şüphecilik gibi etkiler görülebilir. Kişilerde stresin uzun süre boyunca varlığını göstermesi kişilerde bedensel yıkımlar, motivasyonun azalması, yorgunluk, sosyal ilişkilerde azalma gibi etkilere de sebep olur (Aktaş, 2001: 30).

Tükenmişlik olgusu da stres gibi çağımızın rahatsızlıklarından olarak adlandırılmaktadır. Fakat tükenmişlik sadece bu dönemde ortaya çıkmamıştır. Geçmiş dönemlerden beri var olan bu olgu günümüzün şartlarında varlığını daha da hissettirmiş, temelinde stres yatan hastalıkların bir sonucu olarak yaygınlaşmıştır (Dolgun, 2015: 287).

Tükenmişlik kavramı ilk defa 1974 yılında Freudenberger tarafından kullanılmıştır (Karlıdağ vd. , 2000: 50). Maslach ve Jackson ise tükenmişliği bireyler arasında duygusal tükenmenin artış göstermesi, duyarsızlaşma ve kendilerini mutsuz ve başarısız hissetmeleri şeklinde tanımlamaktadır. Freudenberg (1974-1975)'in çalışmasında tükenmiş bireylerde iş devri, devamsızlık, düşük moral, fiziksel tükenme, uykusuzluk, aile sorunları, alkol ve uyuşturucu kullanımında artışlar yaşanması gibi çeşitli etkiler görülmüştür(Maslach &Jackson, 1981: 99-100). Ayrıca tükenmişlikten dolayı bireylerde baş ağrısı, kalp çarpıntısı, baş dönmesi, ruh halinde dalgalanmalar, uyku bozuklukları, sindirim bozuklukları, sırt ağrıları gibi zihinsel rahatsızlıkların yanında fiziksel rahatsızlıklar da görülebilir. Bu fiziksel rahatsızlıkların uzun süre boyunca devam etmesi bireylerde kronik stres başta olmak üzere hipertansiyon, zayıf bağışıklık sistemi, kalp hastalıkları gibi rahatsızlıklar da görülebilir (Kraft, 2006: 29-30).

Tükenmişlik, bireylerin özel hayatları ve iş hayatı arasında oluşan stresle baş edememeleri sonucunda kendilerini yetersiz görmeleri ve bununla mücadele edememeleridir. Genel olarak bireyler bu durumu kabul eder ve bu ruhsal durum içerisinde girer (Dolgun, 2015: 287).

Freudneberger' e göre tükenmişlik sendromu; bireylerin çalışma hayatından dolayı fiziksel ya da zihinsel olarak tükenme durumu olarak açıklanmaktadır (Kraft, 2006: 30).

Tükenmişlik sendromunun üç aşaması vardır. Bunlar; *Duygusal Tükenme*, *Duyarsızlaşma* ve *Kişisel Başarının Azalmasıdır* (Maslach vd. ,2008: 89).

1.Duygusal Tükenme: Tükenmişliğin en baskın ve önemli aşamasıdır (Keser, 2012: 458). Tükenmişlik sendromunun başlangıç noktası olduğu söylenmektedir. Bireylerin yaşamış oldukları çok fazla duygusal ve ruhsal yüklenmelerden kaynaklanmaktadır (Işıkhan, 2006: 11).Duygusal tükenme aşaması kişisel olarak stres durumunu da ifade etmektedir. Bireyler hem duygusal hem de fiziksel aşınma içerisine girer ve kendilerini yorgun hisseder ve bu durumdan kurtulma, eski haline dönme halinde de bir başarı gösteremez (Sürgevil, 2006: 43).

2.Duyarsızlaşma: Duygusal tükenmeye maruz kalan kişiler sorunları çözmede yetersiz kalır ve bundan kaçmaya çalışır. Dolayısıyla diğer bireylerle olan ilişkilerini en aza indirmek ister. Bunlar duyarsızlaşmanın ilk belirtileri olarak bilinmektedir. Bireylerin diğer insanlarla anlamlı iletişimini kesme aşamasıdır. Bireylerde bu çeşitli şekillerde kaba ve aşağılayıcı davranışlarla değişebilen dozu değişiklik gösterebilen aşamadır (Işıkhan, 2006: 12). Bu aşamada bireylerin diğer kişilere karşı soğuk, mesafeli, katı durması kötü davranışlarda bulunmasıdır (Sürgevil, 2006 :44).

3.Kişisel Başarının Azalması: Bu aşama Maslach' a göre *öz yeterlilik ve öğrenilmiş çaresizlik* ile ilgilidir. Bu aşamada bireyler kendilerine olan inancını güvencini yitirir, başarısız olduklarını ve kendilerinin yetersiz olduğunu düşünür (Keser, 2012: 460). Bireyin kendisine olan saygısı azalır, kimsenin onu sevmediğini ve yaşantısını, işini kaliteli bir şekilde devam ettiremediğini düşünür. Bu aşama tükenmişliğin üçüncü aşamasıdır ve bireylerde depresyonda görülebilir (Işıkhan, 2006: 12).

Tükenmişlik sendromu kişilerin bireysel özelliklerine ve karakteristik yapılarına göre farklılık gösterebilir. Örneğin A tipi kişilik yani işlerini daha kusursuz yapmaya çalışan daha özenli kişiler, B tipi kişilik yapısına sahip bireylere göre daha çabuk tükenmişliğe maruz kalabilirler (Keser, 2010: 463).

Tükenmişliğe neden olan kişisel sebepler şu şekilde sıralanabilir; Yaş, medeni durum, kişinin kendine dair olan beklentileri, özsaygı, çalışma yılı, motivasyon düzeyi, mükemmeliyetçilik, ruhsal yorgunluklar (Işıkhan, t.y: 377).

Gençlerde işsizlik, strese ve bunun neticesinde tükenmişliğe yol açabilir. Bireyler kendilerini yetersiz hissedebilir ve tükenmişliğin üçüncü aşamasında olduğu gibi kişisel başarılarında azalmalar meydana gelebilir. Gençlerin, kendine güvenlerinde azalmalar, stres düzeylerinde artışlar ve kişilerin kendilerine olan saygılarında ise azalmalar yaşanabilir. Bunun neticesinde de gençlerin işsiz kalması Maslach' ın da kavramsal olarak ele aldığı öğrenilmiş çaresizliğe yol açabilir.

1.3.5. Öğrenilmiş Çaresizlik

İşsiz kalan bireylerin, psikolojik sağlıkları da etkilenmektedir. Kaygı, umutsuzluk, özsaygının azalması gibi psikolojik rahatsızlıkların yanına bireyler yaşadıkları olumsuzlukların şu an olduğu gibi gelecekte de devam edeceğini düşünür. Bu da bireyleri *çaresizlik* duygusuna iter. Birey düşüncelerini ve davranışlarını kontrol edemeyeceğini düşünür. Bu çaresizlik duygusu ve bireylerin kontrol edilemeyen bir sonuca maruz kalması bu sorun giderilene dek korku yaratır (Darity & Goldsmith, 1993: 58).

İşsizlik neticesinde insanlarda meydana gelen iş arama ve bulma faaliyetleri, insan davranışlarına etki ettiği ve bunun insanların kontrolü dışında olduğu farz edilirse kişinin işsiz kalması bu duruma örnek gösterilebilir. Bu bağlamda *öğrenilmiş çaresizlik* kavramına bağlı çeşitli duygular yaşanmaktadır (Kümbül Güler, 2005: 382).

Öğrenilmiş çaresizlik ile ilgili ilk araştırma 1967 yılında yapılmıştır. Bu araştırmada köpekler üzerinde bir deney yapılmıştır. Deney esnasında köpekler iki gruba ayrılmış, köpeklere elektrik şok verilmiştir. Elektrik şok verilen köpeklerin bir kısmına kaçma şansı verilmiş, bir kısmına da elektrik şoktan kaçma fırsatı verilmemiştir. Kaçma fırsatı verilen köpekler kurtulmuştur ve nasıl kaçacaklarını öğrenmişlerdir fakat ne yaparsa yapsın kaçamayan köpekler birkaç denemeden sonra vazgeçmiş ve kaçmamıştır. Köpekler sonucu değiştiremeyeceklerini düşünerek kendilerini tepki vermemeye şartlamışlardır. Bu deney başka hayvanlar üzerinde de denenmiştir. Daha sonra da “*öğrenilmiş çaresizlik*” olarak bu kavram literatüre giriş yapmıştır (Seligman, 1972: 407-408, Maier& Seligman, 1976: 3).

İnsanların sorunları ile uğraşan psikologlar laboratuvarında üretilen öğrenilmiş çaresizlik ile gerçek dünyada da insanların pasif duyguları ile bu durumu bağdaştırdı. Bu sebeple de öğrenilmiş çaresizlik ile ilgili araştırmalara başladı. İnsanların verdikleri tepkilerde hayvanların verdiği tepkilerle çeşitli benzerlikler göstermiştir (Peterson,2010:1).

Kümbül Güler'e (2010: 383-384) göre; *öğrenilmiş çaresizlik, bireyin tepki ve davranışlarının sonuca ulaşmada boşuna olduğu ve isteklerini gerçekleştirebilmede çabalarının başarısız olması nedeniyle bireyin kaygılanması ve korku yaşaması ve bu nedenle de sonucu kontrol etmek için motivasyonunda düşüş görülmesi demektir.*

Psikoloji sözlüğüne göre öğrenilmiş çaresizlik, bireylerin devamlı kontrolü dışında strese maruz kalmasıyla sonradan denetleyebileceği olayları denetleyememesidir. Denetleme yapamayan, kontrol sağlayamayan bireyler bu olayların sonucunda daha sonra denetleyebileceği durumlar olsa bile kontrolünün zayıflaması ve değiştiremeyeceğini düşünmesidir(www.psikolojisozlugu.com).

Öğrenilmiş çaresizlik mevcut olan bireylerde görülen iki davranış özelliği vardır. Bunlardan ilki motivasyonun azalması, ikincisi ise olan duruma yanıt vermenin, kontrol sağlamanın zor olmasıdır (Klein vd. , 1976: 508).

Öğrenilmiş çaresizlik, kişilerin yapmış oldukları eylemler ile sonucun uyuşmaması, tam anlamıyla kişilerin davranışları ve çıkan sonuç arasında bir ilginin olamamasıyla meydana gelmektedir. Sonuçlar bireylerin kontrolü dışında gerçekleşmektedir. Bireyler kontrol edememelerini, bağ olmamasını üç durumda açıklamaktadır;

1.)*İçsel-Dışsal*: Kişiler noksanlıklarını, bir durumda yeterli olamamalarını iki sebepten birine bağlamaktadır. İlki yetersizliği kendileri dışında gerçekleşen olaylara yormaktadır, ikincisi ise kişilerin bu olayları kendi niteliksizliğine, beceriksizliğine bağlayıp çaresiz kalmasıdır.

2.)*Sabit-Değişken*: Kişilerin yetersiz olmayı sabit olarak tanımlamasıdır. Bu fikre sahip olan bireyler gelecekte de çaresizlik yaşayacaklarını düşünür.

3.) *Evrensel-Özel*: Kişilerin yetersizlik durumu kişilere özgü bir durum olarak algılamayıp evrene atfetmesi neticesinde öğrenilmiş çaresizliği genel bir durum olarak görmesi ile oluşur (Kıcır, 2010: 20-21).

İşsizliğin çaresizliği arttırdığı ve işsizlik durumunun kişilerin statülerini de ileride etkileyeceği düşünülmektedir. İşsiz bireyler, bu sonuca maruz kaldığı ve kontrol edemediği zaman korku üretirler. Bu korku ve çaresizlik hissi depresyona sebep olabilir. Eğer bireyler bu durumu içselleştirir, oluşan sonuçlardan kendilerini sorumlu tutarlarsa, kendini sorumlu tutmayan ve dışsallaştıran kişilere göre bu duygudan daha fazla etkilenirler. Eğer bireyler işsizlik sürecinde çaresizlik duygusuna kapıldıysa iş arama, motivasyon ve performansında düşüşler yaşanır. İşe yeni giren veya hali hazırda çalışan çaresizlikten daha az etkilenenlere göre işsiz bireylerin iş arama ve performanslarına bakıldığında fark olduğu görülür. İşsiz bireylerin iş değerlendirme ortamında daha zayıf performans sergiledikleri görülür. Ayrıca yeni beceriler öğrenmekte zorlanabilir, yeteneklerinde de azalmalar yaşanabilir (Darity & Goldsmith, 1993: 57-61). Bunların sonucunda bireylerin herhangi bir yerde istihdam edememesi neticesinde iş arama ve bulma faaliyetlerinin kişilerin fiiliyatında bulunan kişilerin kontrolü dışında gerçekleşen olaylar öğrenilmiş çaresizliği doğurur ve öğrenilmiş çaresizlikte bireyde başka duyguların ortaya çıkmasına da sebep olabilir. Kişilerde “*çaresizlik*”, “*pasiflik*” görülebilir (Kümbül Güler, 2010: 382). Kadınlar, erkeklere oranla daha fazla çaresizlik duygusuna maruz kalmaktadır (Leana& Fieldman, 1990: 1161).

Özetle işsiz kalan bireylerin kendilerine olan inancını yitirdiği, kontrolünü kaybettiği ve bundan sonra da düzelmeyeceğini düşünerek öğrenilmiş çaresizliğe maruz kaldığı veya kalabileceği söylenebilir. Bireyler öğrenilmiş çaresizliği kendilerinden kaynaklanan bir soruna ya da bir özelliklerine atfedebileceği gibi dışarıdan kendilerinden bağımsız olan bir soruna da atfedebilirler. Bu durumu kendinden kaynaklanan sebepler ile bağdaştıran ve içselleştiren bireylerde öğrenilmiş çaresizlik daha çok görülmektedir. Bundan yola çıkarak bu bireylerde depresyon görülme olasılığının da daha yüksek olduğu söylenebilir.

Uluslararası yazında öğrenilmiş çaresizliğin depresyonu tetiklediği ve depresyona sebep olduğu saptanmıştır.

1.3.6. Depresyon

Genel itibari ile dünyada en çok görülen psikolojik rahatsızlıkların en ön sıralarında depresyon yer almaktadır. Depresyon, bireylerin ani ruhsal değişimleri, bir sendrom veya hastalık olarak ortaya çıkabilen Türkçeye uyarlaması çöküntü içerisinde olmak olarak uyarlanabilen mental bir rahatsızlıktır (Savrun, 1999: 11).

Dünya Sağlık Örgütüne göre depresyon; yaygın olarak görülen zihinsel bozukluktur. Küresel olarak her yaştan yaklaşık 264 milyondan fazla insan bu zihinsel bozukluktan mustarıdır. Depresyon küresel hastalıkların önemli sebepleri arasında yer almaktadır. Bireylerde oluşan günlük ruh halindeki dalgalanmalardan farklıdır ve çok daha ciddidir. Depresyona giren kişinin sosyal çevresiyle iletişimi zorlaşabilir, okul ve iş hayatındaki verimliliği düşebilir. Bireylerin depresyona girme sebepleri olumsuz yaşam koşullarından kaynaklanabilir. Bu olumsuz koşullardan en önemlilerinden birisi işsizliktir. Depresyondan etkilenen bireylerde cinsiyetlere göre farklılıklar bulunmaktadır. Kadınlarda erkeklere göre daha fazla depresyon görülmektedir. Depresyon, intihara sebep olabilen ciddi bir psikolojik sorundur (<https://www.who.int>).

Depresyon kişilerin hayatlarında yaşadıkları aksilikler, olumsuzluklardan sonra oluşur. Depresyon üzüntüyü doğurur ve kişilerin enerjilerinin düşmesine, katıldıkları aktivitelere ilginin düşmesine neden olur. Aynı zamanda depresyonda olan bireylerin benlik saygılarında düşüş, konsantrasyonda azalma, uyku ve iştah rahatsızlıklar , bağımlılık, kötümser düşünceler, içedönük olma, sosyal endişeler, utangaç olma, obsesyonellik, çekingenlik yaşanabilir. Bireyler bu durumlardayken ölüm ve intihar düşüncesinde olabilir. Bu depresyon süreci en az iki hafta sürmekte, etkisi ise hafif ile çok şiddetli olarak derecelendirilebilmektedir (WHO, 2001: 29-30, Kocabaşoğlu vd. ,2004: 170). Dolayısıyla kişilerin yaşadıkları depresyon süresine ve şiddetine göre de bireyler yaratmış olduğu etkiler değişkenlik gösterebilmektedir.

Depresyon bireylerin yaş aralığına göre farklılık gösterebilmektedir. Depresyon genel olarak gençlerde ve orta yaşlılarda yaygın olarak görülmekte, çocuklarda ve yaşlılarda ise depresyonun daha az görüldüğü söylenmektedir (Savrun, 1999: 12).

Bireylerin sosyo-ekonomik durumları ve sağlıkları arasında bir ilişki vardır. Literatür, işsizliğin sağlık üzerindeki olumsuz etkileri olduğunu göstermektedir (Cooper vd. , 2006: 273-274). İşsizlik gençleri önemli ölçüde etkilemektedir (Cooper vd. ,2006: 285).

Bireyler işsiz kaldığında eğer bu durumu bahtı olarak görüyor ve olumsuz duygular besliyorsa depresyona girme ihtimalleri çok daha yüksektir. Bu bireyler işsiz istihdama sonradan katılsalar bile yeni işlerine alışana kadar bu ruhsal sıkıntıları devam eder. Depresyondaki bireyler topluma karşı da kötü hisler besleyebilir. Ayrıca herhangi bir yerde istihdam eden fakat çok düşük ücretler ile çalışan bireylerinde depresyona girme ihtimali çok yüksektir (Wacker, 1978: 11;akt; Kumaş ,2001: 118). Buradan da anlaşılmaktadır ki bireylerin sosyo- ekonomik düzeyleri bireylerin ruhsal sağlıklarını etkilemektedir.Ulusal ve uluslararası araştırmalarda genel olarak işsizliğin depresyona yol açtığı saptanmıştır. Bu araştırmalara örnek olarak;

Feather ve Bond (1983) işi olan ve işsiz olan mezunlar üzerinde araştırma gerçekleştirmiştir. Bu araştırma bireylerin zaman kullanımını ölçmek amacıyla yapılmıştır. İşsiz mezunların zamanını iyi kullanamadığı ve depresyon puanlarının işi olan mezunlara göre daha fazla olduğu saptanmıştır (Feather&Bond, 1983: 241).

Bolton ve Oatley (1987) araştırmasında erkek denekler seçilmiştir. Bu deneklerin daha önceden bildirilmiş bir psikolojik rahatsızlığı yoktur. Bireylerin işsiz kaldıktan sonra klinik olarak depresyonun anlamlı olduğu saptanmıştır. Bireylerde depresyon gözlemlenmiştir. Yine aynı bireylere yapılan ikinci deneyde ise kişiler istihdama katıldıktan sonra yapılmıştır ve kişilerin depresyon düzeylerinde düşüşler yaşandığı görülmüştür.

Yüksel (2005)'in işsiz bireylerin psikolojik durumunu ve depresyon düzeylerini belirlemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmada işsizlerin büyük bir bölümünün depresyonda olduğu saptanmıştır. Depresyonda olan bireylerin bir kısmı orta derecede depresyundayken, bir kısmının da ciddi derecede depresyonda olduğu görülmüştür. Yükseköğretimli işsizler ile ilköğretim ve ortaöğretimli işsizler ile kıyaslandığında anlamlı bir fark bulunmuştur. Fakat ilköğretimli işsizler ile ortaöğretimli işsizler arasında depresyon açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Ayrıca uluslararası araştırmalarda genel olarak kadınların erkeklere göre daha fazla depresyon problemiyle karşı karşıya kaldığı görülmektedir fakat bu araştırmada erkeklerin depresyona girme oranı kadınların depresyon eğilimlerinden fazladır. Bunun sebebi olarak Türk aile yapısı, geleneksel yapının hakim olması, erkeklerin evin reisi olarak görülmesi olabilir.

Bozkurt (2009) araştırmasında depresyon ve kaygı arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla araştırma yapmıştır. Bu araştırmasında denek olarak 363 üniversite öğrencisi seçilmiştir. Kız öğrencilerin kaygı oranları erkeklere göre yüksek bulunmuştur. Depresyon ve kaygı arasında da anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Üniversite öğrencilerinin depresyon düzeylerinin sosyo-ekonomik durumlarına, aile tutumlarına, ailelerin beklentilerine, psikolojik hizmetlerden yararlanıp yararlanmamalarına ve okudukları bölümü isteyerek seçip seçmediklerine göre değişiklik gösterdiği görülmüştür.

Bireyler umutsuzluktan dolayı depresyon yaşadığında kişilerde gönülsüzlük, karamsarlık, dikkat eksikliği, hayatını düzene sokamama gibi çeşitli olumsuz etkiler görülür. Psikolojik etkilerin yanında kişilerde fiziksel olarak da kötü etkiler görülebilir (Ceyhan, 2004: 93).

Depresyon birçok rahatsızlığın oluşmasına neden olan ve hali hazırda olan hastalığın daha kötü boyutlara ulaşmasına neden olan psikolojik rahatsızlıktır. Depresyon bireyleri intihar düşüncesine sürükleyebilir. Depresyonun tedavi edilememesi de intihara yol açar. Depresyon sebebiyle intihar edenler, bireylerin ölme nedenleri arasında en üst sırada yer almaktadır (Savrun, 1999: 16).

1.3.7. İntiharlar

Bireyler hayatlarında yaşadıkları olumsuzluklarda, umutsuzluklarda, kendilerini çaresiz hissettiklerinde bu durumların geçmeyeceğini düşünüp gelecekte de var olacağını varsaydıklarında, strese sebep olabilecek veya depresyonu tetikleyecek haller yaşadıklarında bu durumdan kurtulmak için intihara başvurabilir. Bir başka deyişle bireylerin en önemli hakkı olan yaşama hakkından kendi istek ve arzusuyla vazgeçebilir, kendi canına kıyabilir.

İntihara neden olan birçok sebep vardır. Ülkelerin ekonomisi, sosyal yapısı, emek piyasasının potansiyel işgücünü karşılayacak kapasitesinin olmaması, düşük sosyo-ekonomik düzeylerin olması, eğitimin yetersiz olması veya seviye olarak düşük olması bireylerin bu durumlar karşısında oluşan iradesini zayıflatabilmekte ve kişiler pes edebilmektedir. Bunun sonucunda da bireyler intihar eyleminde bulunabilmektedir (Ayas, 2016: 102).

İntihara sebep olan nedenlerden birisi de işsizliktir. Özellikle genç yetişkinler ile işsizlik ve istihdam arasında anlamlı bir ilişki vardır (Preti& Miotto, 1999: 694). İşsizliğin intihar üzerinde yaratmış olduğu etki ekonomik krizlerin yaşandığı zamanlarda oran olarak artış göstermektedir. Örneğin 2008 krizinden sonra intihar oranlarında artış yaşanmıştır. Ayrıca işsizlik sebebiyle dünya çapında her yıl yaklaşık olarak 45 bin kişi intihar etmektedir (Bayrak, 2017: 126).

Bireylerin kendi arzuları ile hayatlarına son vermeyi istemeleri bireylerin ne kadar zor bir durum içerisinde olduklarını göstermektedir. Bireylerin yaşadıkları depresyon, içerisinde bulundukları hayatta son çare olarak ölümü görmeleri durumun ne kadar ciddi ve önemli bir boyutta olduğunu göstermektedir (Taş& Bilen, 2014: 62).

WHO'ya göre intihar bireylerin kasti olarak kendilerini öldürmeleridir. Her yıl 800.000'e yakın insan intihar nedeniyle ölmektedir. Ayrıca intihar girişiminde bulunanlar da fazladır. 2016 yılında intihar sebebiyle ölenlerde dünya genelinde ikinci önde gelen grubu 15-29 yaş arasında yer alan gençler oluşturmaktaydı. İntihar olgusu küreseldir, yüksek gelirli veya düşük gelirli ülkelerde görülebilir. 2016 yılında yaşanan intiharların %79'undan fazlasının düşük ve orta gelirli ülkelerde meydana geldiği saptanmıştır. Bireylerin finansal sıkıntılar çekmesi, stres yaşaması, depresyona girme gibi sebeplerle intihar edebilmektedir(<https://www.who.int/>).

İşsizlik ve intihar ilişkisi için kurulmuş 3 model vardır. Bunlar; Güvenlik Açığı (Vulnerability model) Modeli, Dolaylı Nedensellik (Indirect Causal) Modeli, Nedensel Olmayan (Non-Causal) modelidir (Beutrais vd. , 1998: 210);

1.Güvenlik Açığı Modeli: İşsizliğin stresli yaşama yol açabileceği ve bunun neticesinde de bireylerin intihara başvurabileceğini söylemektedir.

2. Dolaylı Nedensellik Modeli: İşsizliğin beraberinde getirdiği finansal sıkıntılar, ilişkilerinde ki zorluklar gibi dolaylı sebepler bireylerin intihar etmesine yol açabilir.

3. Nedensel Olmayan Model: İşsizlik ve intiharın altında yatan başka bir sebep olduğunu iddia eden modeldir.

Literatürde intihar ve işsizlik arasındaki ilişkiye yönelik olarak yapılmış araştırmalar bulunmaktadır. Örneğin;

Preti & Miotto (1999: 695-696)'nın İtalya'da yapmış olduğu araştırmada intihar ve işsizlik arasındaki ilişkide İtalyan nüfusunun mesleki durumuna göre dağılımı hesaplanmıştır. Bu araştırmada 1982-1994 yılları arasında İtalya'da ki ekonomik olarak aktif kişiler arasında toplam 20.457 kişinin intihar ederek öldüğü tespit edilmiştir. Bu kişilerin 13.276'sı erkektir ve bu erkeklerin 3401'i işsiz, 1282'si ise ilk kez iş arayanlardır. İntihar eden bireylerin 1863'ü kadın, bu kadınların ise 483'ü işsiz 242'si ise ilk kez iş arayanlardır. İşsizlerin intihar oranlarının istihdam edenlere göre daha fazla olduğu saptanmıştır.

Nordt ve arkadaşlarının 2000-2011 yılları arasında 63 ülkeyi kapsayan araştırmasında dünyanın birçok ülkesi ve yaş grupları seçilmiştir. Tüm dünya bölgelerinde çalışma döneminde göreceli olarak işsizlikle bağlantılı intihar riskinin yaklaşık %20-30 oranında artış olduğu görülmüştür. Bu artışların 2008 yılında yaşanan ekonomik kriz ile intihar oranları arasında ilişki bulunmuştur. Genel olarak da söylenebilir ki işsizlik oranlarında meydana gelen artışların, intihar oranlarını da göreceli olarak arttırdığı saptanmıştır (Nordt, 2015: 239-243).

Ülkemizde 1980-2014 yılları baz alınarak yapılan araştırmada hipotez olarak işsizliğin intiharı etkilediği kanısı savunulmuştur. Araştırma sonucunda da hipotezin doğru olduğu saptanmıştır. Ekonomik krizlerin yaşanması, bireylerin ticari başarısızlıkları ve bunun neticesinde yarılarında istihdam eden bireylerin de işsiz kalması, intiharı tetiklemektedir (Tunalı& Özkaya, 2016: 68).

Üniversite öğrencilerinin işsizlikle birlikte yaşadıkları umutsuzluk depresyona yol açabilmektedir. Bu depresyonda beraberinde intihar gibi çok ciddi bir sorunu oluşturabilmektedir (Üstün vd. , 2014: 203).

Holat ve arkadaşlarının (1994: 320-321) yapmış oldukları, deneklerin yaş ortalamaları 23,10'dan oluşan araştırmada ümitsizlik ve depresyon ile intihar arasında ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Ümitsizlik düzeyi yüksek olan, geleceğe dair olumsuz beklentileri yüksek olan bireylerde depresyonda olan bireylerin intihar eğiliminin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Şahin ve Batıgün (2009)'ün yaptıkları araştırmada lise ve üniversitede öğrenim görmekte olan 15-25 yaş arasında yer alan toplam 2343 öğrenciye ulaşılmıştır. 2343 öğrenciye yapılan bu ankette çeşitli sosyo-ekonomik düzeylerin yer aldığı 8 lise, 4 devlet üniversitesi, 2 tane de vakıf üniversitesinde okumakta olanlar rastgele örneklem grubu olarak ele alınmıştır. Alt sosyo-ekonomik düzey içerisinde yer alan öğrencilerin daha öfkeli oldukları, intihar ihtimallerinin daha fazla olduğu, daha çok intihar ettikleri saptanmıştır.

TÜİK 2008-2018 arasındaki intihar istatistiklerinde geçim sıkıntısı sebebiyle intihar edenler arasında erkeklerin intihar oranlarının kadınların intihar oranlarının çok daha üstündedir (<https://biruni.tuik.gov.tr/>). Fakat kadınların erkeklere oranla daha genç yaşta intihar ettikleri görülmektedir. Ayrıca intihar yaşı 15-34 yaş arasında yoğunlaşmaktadır. 15-24 yaş arasında da küresel olarak intihar oranların fazla olduğu söylenebilmektedir(Harmacı, 2015).

Gençlerin işsizlik dolayısıyla yaşadıkları psikolojik rahatsızlıklar sonunda intiharı doğurabilmektedir. Bu da genç işsizliğinin ne kadar ciddi bir sorun oluşturduğunu göstermektedir. Gençler iş bulamadıkları için kaygı, umutsuzluk seviyeleri yükselebilmekte, özsaygıları ve kendilerine olan güvenleri düşebilmekte, çözüme kavuşturmanın zorluğu ile strese girebilmekte neticesinde öğrenilmiş çaresizliğe maruz kalabilmektedir. Bu aşamadan sonra da depresyona girebilmekte, intihar edip kendi canına kıyabilmektedir. Genç işsizliğinin psikolojik sonuçlarının ciddi boyutlara ulaştığı görülmektedir. Ülkeler genç işsizliğinin yaratmış olduğu bu etkilerden dolayı çeşitli mücadele politikaları uygulayıp, bu politikalar ile genç işsizliğinin yaratmış olduğu ekonomik, sosyal ve psikolojik sonuçları önlemeye çalışmakta, oluşan sonuçları ve zararları da en aza indirmeye amacı taşımaktadır.

2.GENÇ İŞSİZLİĞİNE YÖNELİK MÜCADELE POLİTİKALARI

2.1.DÜNYA'DA GENÇ İŞSİZLİĞİNE YÖNELİK MÜCADELE POLİTİKALARI

Son yıllarda görülmektedir ki genç işsizliği, yetişkin işsizliği oranlarından yüksektir ve ne yazık ki yükselmeye devam etmektedir. Genç işsizliği sorunu, bir an önce çözülmesi gereken tüm dünyada önemli olan ciddi bir problemdir. Genç işsizliği oranlarının düşürülmesi ve genç işsizliğinin giderilmesinde sadece gençlerin işgücü piyasasına giriş yapmaları yeterli değildir. İşgücü piyasası ile gençlerin özellikleri arasında uyum sağlanması gerekmektedir (Erol, 2013: 15).

Küreselleşme ile birlikte tüm dünyada işgücü piyasalarının özellikleri değişmeye başlamış fiziksel gücün yerini eğitilmiş, bilgili, tecrübeli, teknolojiye hakim olan beyin gücü almıştır. Okullarda verilen teorik eğitim tam anlamıyla işgücü piyasasının istediği işgücü özelliğini sağlayamaz. Bundan dolayı da genç işsizliğiyle mücadelede aktif istihdam politikaları önem kazanmıştır. Gençlerin uzun süre eğitim almaları, deneyimlerinin olmaması, kendilerine uygun işi bulmakta zorluk çekmeleri gibi sebeplerden dolayı istihdam etmeleri gecikebilmekte dolayısıyla da deneyimsiz olmaktadır. Bunun neticesinde de gençler, kötü koşullarda düşük ücretlerle çalışabilmekte ya da işsiz kalmaktadır (Erol, 2013: 15). Bundan dolayı da dünyada aktif işgücü politikaları önem arz etmektedir.

Dünya üzerinde genç işsizliğine yönelik genel olarak iki politika vardır. Bunlardan ilki; “eğitim politikaları” ikincisi ise “aktif istihdam politikaları”dır. Gençlerin aldıkları mesleki eğitimleri işgücü piyasalarına yönelik olarak derlemek için ve genç işsizliğini yok etmek amacıyla eğitim politikaları önemli bir rol oynamaktadır. Birçok ülke, eğitime yönelik düzenlemeler yapmaktadır. Ayrıca birbiri ile ilişkilendirilen bu iki politika gençlerin işe girişlerinde yaşayacakları sorunlara çözüm oluşturması açısından önemlidir (Yusuf, 2013: 63). Aktif istihdam politikaları gençlerin işgücüne giriş sorununu ele almaktadır (ILO, 2003: 7).

Uluslararası kuruluşların genç istihdamı ile genç işsizliğine yönelik bakış açıları ve tavsiyeleri birbirleriyle tutarlıdır. Uluslararası kuruluşlar raporlarında gençlere istihdam sağlamanın ve genç işsizliğini önlemenin temel koşulunun eğitim olduğunu söylemektedir. Eğitim, çok önemli olsa da tek başına yeterli değildir. Sadece emek istihdam için garanti sağlamaz. Bu arzı sağlayacak talebin yani işgücü piyasasının da olması gerekmektedir (Ercan, 2007: 27).

2.2.GENÇ İŞSİZLİĞİ İLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI KURULUŞLAR

Küresel bir sorun olan genç işsizliğinin çözülmesi zorunludur. Çünkü genç işsizliği tüm ülkelerin geleceğini etkilemekte, çeşitli olumsuz etkiler doğurabilmektedir. Genç işsizliği ülkeleri ve bireyleri sadece ekonomik anlamda olumsuz etkilemez sosyal ve psikolojik anlamda da kötü etkiler. Bu yüzden de çeşitli önlemler alınması gereken, mücadele politikaları oluşturulması gereken bir sorundur. Dünya “*istihdamsız büyüme*” ile karşı karşıyadır. Ayrıca gençlerin istihdam edememesi “*beşeri sermaye kaybı*” na yol açmaktadır. Bu sebeple ülkeler çeşitli politikalar üretmektedir. Bu politikaların başında da “*eğitim politikaları ve aktif işgücü politikaları*” yer almaktadır(Erdayı, 2009: 135). Genç işsizliğine yönelik uluslararası kuruluşların yapmış oldukları uluslararası eylemler vardır:

Birleşmiş Milletler (BM), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Dünya Bankası 2001 yılında Gençlik İstihdam Ağı (YEN)’ni kurmuşlardır. YEN gençlere yönelik istihdamı arttırmak ve istihdam fırsatlarını iyileştirmek üzere kurulu küresel bir kuruluştur (United Nations System,2018). YEN gençlik istihdamı konusunda ülkeler arasında en iyi uygulamaları yapmayı amaçlamaktadır. Ülkeler, ortak kurumlar ve diğer uzmanlaşmış kurumların desteği ile birlikte gençlik ulusal politikalarını muhafaza etmeye, gençlik istihdamı konusunda Ulusal Eylem Planları (NAP) hazırlamaya ve ilerlemeyi diğerleri ile karşılaştırmaya teşvik eder. Ortak kurumlar için bu süreç benzer şekilde işler. Gençler için daha iyi yaşam kalitesi elde etmek, yüksek istihdamın sağlanması, küresel çabalara katkıda bulunma fırsatı sunar. YEN’ in iki büyük girişimi vardır. Bunlar;

- Gençlik istihdamı politikası hakkında bir dizi politika önerisi hazırlamak için üst düzey panel kurulması,
- Gençlerin işleyiş ve stratejik konularda ki endişelerini temsil etmesi için Gençlik Danışma Grubu'nun başlatılmasıdır.

Ayrıca ülke düzeyinde gençlik istihdam politikalarının geliştirilmesi, uygulanması ve gözden geçirilmesi YEN' in öncelikleri arasında yer almaktadır (www.un.org).

Gençlik İstihdam Envanteri (YEI) ise dezavantajlı grup olan gençlerin istihdamda yaşadıkları problemlerin nasıl inceleneceğine yönelik olarak oluşturulmuştur. Gençlik İstihdam Envanteri yeni proje bilgileri içermez. Uluslararası kuruluşların yaptıkları projeleri veri tabanında toplar. Envanterin içerisinde yer alan programlar kategorize edilerek sınıflara ayrılmıştır. Bunlar; (Betchermen vd. , 2007: 8-10).

- İşgücü piyasasını gençler için daha iyi hale getirmek,
- Genç girişimcilerin şansını artırma,
- Gençler için beceri eğitimleri,
- Eğitim sistemlerinin gençler için daha iyi çalışmasını sağlamak,
- Dezavantajlı gençlerin konut ayrımcılığına karşı mücadele programları,
- İşgücü piyasalarının gençlerin yararına düzenlenmesi ve iyileştirilmesi,
- Gençlerin denizaşırı istihdamı için programlar,
- Diğer (Gönüllü ulusal hizmetleri vb.).

Bu sınıflandırmada gençlerin sürekli olarak karşılaştıkları sorunların ele alındığı görülmektedir.

Uluslararası kuruluşların yanı sıra Avrupa ülkeleri de genç işsizliğini önlemek ve azaltmak için çeşitli politikalar belirlemekte, stratejiler geliştirmektedir.

2.3.AVRUPA ÜLKELERİNİN GENÇ İŞSİZLİĞİYLE MÜCADELE POLİTİKALARI

Avrupa ülkelerinde genç işsizliği oranları yüksektir. Genel olarak vasıfsız, eğitim seviyesi düşük olan gençler arasında işsizliğin daha fazla olduğu görülmektedir.

Avrupa Ülkeleri arasında özellikle İtalya ve Yunanistan'da genç işsizliği oranları yüksektir. Almanya'nın uyguladığı çıraklık eğitimi ile birlikte ise en düşük genç işsizliği oranlarının olduğu Avrupa ülkelerinden biri olduğu dikkat çekmektedir (Blanchard, 2006: 12).

1990'lı yıllarda Avrupa'da işgücü piyasası sorunlarında ve işsizlik oranlarında önemli artışlar olması ile birlikte Avrupa Birliği istihdam düzeyinde düzenlemelere gitmiştir. 1990'lı yılların ortalarında istihdamda yaşanan problemler ve işsizlik ile mücadeleyle yönelik olarak Avrupa İstihdam Stratejisi uygulanmıştır (Kesici, Selamoğlu, 2005: 29-30).

Avrupa İstihdam Stratejisinin ulaşmak istediği hedefler arasında istihdam edilebilirlik oranını arttırmak, eğitim alanında ise okulu terk etme oranlarını düşürüp, yükseköğretimde okuyan gençlerin oranlarını yükseltmektedir. Ayrıca işsizliğin sebep olduğu yoksulluk, sosyal dışlanma konularında Avrupalıların sayısını azaltmaktır (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2014: 33).

Ekonomik krizler, gençlerin işgücü piyasasında yaşadıkları sorunlar, eğitim hayatında karşılaştıkları problemler sonucunda Avrupa ülkelerinde de genç işsizliği artış göstermiştir. Gençlerin istihdama girişte yaşadığı sorunları azaltmak ve istihdamda bulunma oranları arttırılmak istenmektedir. Avrupa Birliği “bilgi toplumu”na dönüşmek istemektedir. Bunun içinde eğitimin ve nitelikli olmanın, gençleri bu şekilde yetiştirmenin rolü çok büyüktür (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2014: 49-50). Bunlar Avrupa İstihdam Stratejisi kapsamında Avrupa ülkelerinde hedeflediği oranları gerçekleştirmek gençlerin eğitimini iyileştirmek, istihdamda yer almalarını sağlayarak genç işsizliğiyle mücadele etmektedir.

Avrupa İstihdam Stratejisi içerisinde yer alan “*Hareket Halindeki Gençlik*” girişiminin en mühim hedefleri; Avrupa'da yer alan yükseköğretim kurumlarının niteliklerinin arttırılması ve uluslararası olarak çekici bir hal almasını sağlamaktır. Bilgiye dayalı ekonomileri geliştirmek, gençlerin yurt dışında eğitim almalarını ve staj görmelerini sağlamak, işgücünün istihdama girişinin daha kolay hale getirilmesi, çıraklık, stajyerlik gibi uygulamalar ile gençlerin işlere yerleştirilmesi ve genç işsizliğini önleme gibi hedefleri vardır. Genel hatları ile Avrupa İstihdam Stratejisi Hareket

Halinde Gençlik kapsamında dört tane ana hedef belirlemiştir. Bunlar (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2014: 51-52):

1. Hayat boyu öğrenme sisteminin geliştirilmesi,
2. Yüksek eğitim ve öğretimin kalite ve verimliliğinin artırılması,
3. Öğrenim hareketliliğinin Avrupa Birliği çapında desteklenmesi,
4. Genç nüfusun istihdam olanaklarının geliştirilmesidir.

Uluslararası kuruluşların ve Avrupa Birliği'nin uyguladığı mücadele yöntemlerinde eğitim ve istihdama yönelik politikaların ağırlıklı olduğu görülmektedir. Türkiye'de de işsizliğe yönelik olarak yapılan aktif ve pasif işgücü politikaları bulunmaktadır. Gençlere yönelik olarak aktif işgücü politikalarının daha fazla olduğu söylenebilir.

2.4. TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİNE YÖNELİK MÜCADELE POLİTİKALARI

2.4.1. Kalkınma Planları

Kalkınma planları gençlerin hayatını iyileştirme, daha sağlıklı ve aktif bireyler olmaları amacıyla gerçekleştirilmektedir. Gençlerin eğitim hayatı, istihdama katılımı gibi problemleri konuların çözüme kavuşturulması, toplumsal hayatta ve işgücünde aktif halde yer alabilmeleri için önemlidir (Kayalı, 2015: 132).

Türkiye'de 1950'li yıllarda köyden kente göç oranları artmıştır. Bunun neticesi olarak kent nüfusunun artması ile birlikte kentteki işsizlik oranları da artış göstermiştir. 1960'lı yıllardan itibaren Türkiye'de işsizlik oranları artmış, bir problem haline gelmiştir. Ülkemizde işsizlikle mücadele için alınan tedbirler Kalkınma Planlarında görülmektedir. İlk Kalkınma Planı 1963 yılında gerçekleşmiştir (Korkmaz & Mahiroğulları, 2007: 97-98).

1963-1967 Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: İlk kalkınma planında gençlere, gençlerin istihdamına, genç işsizliğine yönelik özel politikalara yer verilmemiştir. Fakat işgücünün durumunun tespit edilmesi ve ileride yaşanacak gereksinimlere göre işgücünü belirleme çalışmaları yapılması hedeflenmiştir. Birinci kalkınma planında eğitime önem verilmiştir. Eğitim bölümlerinin kapasitelerinin ne kadar olduğu, o anki halleri, ne kadar

eleman sağlayabileceği, ihtiyacı karşılayabilecek kapasite artışları ve maliyetler hesaplanmıştır (DPT, 1963: 443). İstihdam ve işsizlik genel hatları ile alınmıştır.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın genel olarak hedefleri şu şekildedir; İşsizlik problemini çözüme kavuşturmak, istihdam içinde olan bireylerin mesleki yeterlilik oranlarını arttırmak, her aşamada bireylerin yeterli olması, sosyal hareketliliği sağlamak, istihdam ve işgücü arasındaki dengesiz dağılımı ortadan kaldırmaktır (DPT, 1963: 442).

1968-1972 İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: Gençlerin problemleri doğrultusunda ilkeler belirlenmesi, probleme ve çözüme odaklanılarak politikalar belirlenmesi açısından ilk kalkınma planıdır. Bundan dolayı da ikinci beş yıllık kalkınma planı önemlidir (Murat& Şahin, 2011: 447).

Bu kalkınma planında “*Gençlik Sorunları*” başlığı altında gençler, gençlerin yaşadıkları problemler incelenmiştir. Gençlik yaşı olarak 14-24 yaş arası kabul edilmiştir (DPT, 1968: 254).

Gençlerin girişimci, yaratıcı, oluşumcu, daha olumlu ve verimli olmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Çağdaş uygarlık seviyesine ulaşabilmenin yolunun gençlerden geçtiğine inanan kalkınma planında gençlerim tüm sorunlarının bir bütün halinde ele alınması gerektiğini söylemektedir. “*Fırsat eşitliği*” kapsamında sorunlar çözüme kavuşturulacak, kırsal ve kentsel alanlarda yaşayan gençler ile öğrenim gören ve öğrenim görmeyen gençlerin özel problemlerinin ele alınacağı da söylenmektedir (DPT, 1968: 254). Uygulanacak politikalar arasında yer alanlardan bazıları (DPT, 1968: 254-25):

- Bir ülkenin kalkınmasında en önemli rol emektir. Gençlerdeki emeğin geliştirilmesi, daha verimli hale getirilmesi, gençlerin geleceğe güvenle bakabilmesi,
- Köylerde yaşayan genç kadınların iktisadi ve sosyal hayatın getirmiş olduğu özelliklere göre programlar yapılması,
- Gençlerin kültür, sanat, spor faaliyetlerinde yer alması,

- Yükseköğretimdeki gençlerin burs almaları, burs ve kredi sayıları arttırılmaları ve bursların gençlerin yaşamlarını idame edebilecekleri seviyelere çıkartılması, yurtların daha iyi bir yaşam alanı olmasını sağlama,
- Ortaöğretim ve lise öğrencilerine yönelik rehberlik servisinin verilmesi gibi politikalar yer almaktadır.

Görülmektedir ki uygulanacak politikalarda kurum ve kuruluşlara yönelik görevler atfedilmekte ve gençlik sorunları planda yer aldığı gibi bütüncül bir problem olarak ele alınmaktadır.

1973-1977 Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı: Kalkınma planında ayrı olarak gençlik sorunları başlığı altında sorunlar incelenmemiştir, eğitim ve kültür başlığı altında gençlik ele alınmıştır. Bu kalkınma planında gençliğe genel hatları ile değinilmiştir. Gençlerin ekonomik ve sosyal problemlerinde çözüm yolu olarak eğitim, rehberlik ve çalışma hizmetlerinin yaygınlaştırılması, verimliliklerinin arttırılması politikaları sunulmuştur (Gündoğan, 2001: 127). Gençlik sorunlarının endüstrileşmenin olduğu veya bu yolda ilerlemekte olan tüm ülkelerde görülmekte olduğu söylenmektedir. Eğitim reformları ile birlikte çağdaş bir toplum yaratmak hedeflenmektedir. 14-24 yaş arası grubun nüfusunun arttığı ve ülkemizin daha genç bir yapı içerisinde bulunduğu söylenmektedir (DPT, 1973: 789).

1979-1989 Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı: Bu kalkınma planında da gençlik sorunları başlığı altında gençlerin yaşadıkları problemler incelenmiştir. 12-24 yaş arasındaki grubun nüfusunun arttığı ve daha da artacağı tahmin edilmektedir. Gençlerin %55'inin kırsal alanlarda yaşadığı, eğitim ve istihdam fırsatlarının ise kentlerde daha fazla yoğunlaştığı söylenmektedir. İktisadi faaliyetlerde yer alan genç nüfusun sayısının ise giderek azaldığı, şehirlerde istihdam ve eğitim fırsatlarının daha fazla olmasından dolayı kırsal alanda yaşamakta olan genç nüfusun iktisadi faaliyetlerde aktif olarak yer alması giderek azalmakta olduğu vurgulanmaktadır. Tarımda çalışan genç işçiler için herhangi bir sosyal güvenlik korumasının ya da iş kazası ve meslek hastalıklarına yönelik bir önlem alınmadığı konusuna da yer verilmektedir (DPT, 1979: 155).

Dördüncü kalkınma planında ülkemizde o yıllarda git gide büyüyen istihdam problemine yönelik kesin çözümler bulunması gerektiği söylenmektedir. Buna yönelik olarak insan emeğinin sektör ve bölgeler arasındaki dağılımının dengeli bir şekilde yapılması, teknolojiye ve sanayiye uygun şekilde istihdam politikalarının gerçekleştirilmesi, İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun üretim sürecindeki insan gücü ihtiyacını belirleyebileceği güncel bir kurum olması hedeflenmektedir (DPT, 1979: 277).

24 Ocak 1980 kararlarıyla birlikte ekonomide yaşanan değişimler ve emek piyasasında yaşanan dönüşümler, istihdam politikalarını da etkileyerek “arz yönlü” politikalara geçilmiştir (Biçerli, 2004: 276).

1984-1989 Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: Bu kalkınma planını diğerlerinden ayıran özellik diğer kalkınma planları gibi gençlik sorunları başlığı altında problemleri incelememesidir. Bu kalkınma planında genç istihdamına ve işsizliğine doğrudan konu edilen ve politikalar oluşturan ilk kalkınma planıdır (Murat & Şahin, 2011: 449).

1980'den sonraki kalkınma planında genç işsizliği durumu şu şekilde belirtilmiştir: “15 - 19 yaş grubunda bulunan her 100 gençten Türkiye ortalaması olarak, 10.5'i açık işsiz durumunda bulunmaktadır. Ancak il ve ilçe merkezleri olarak ele alındığında aynı yaş grubunda toplam işgücü fazlası oranı ise % 28.5'e ulaşmakta, yalnızca kadınlarda bu oran % 39,3 olmaktadır. Bu durum işsizler içinde genç işsizlerin önemini ortaya koymaktadır. Plan döneminde yıllık programlarla genç işsizlere yönelik istihdam artırıcı projeler hazırlanarak yürürlüğe konulacaktır.” Ayrıca belli alt sektörlerde nitelikli işgücünün kullanıldığı tespit edilmiştir. 15-19 ve 20-24 yaş arasındaki gençlerin mobilya, giyim, basım gibi sektörlerde 15-19 yaş arasındaki gençlerin yaklaşık olarak %25-35 arasında çalıştığı, petrol, bankacılık gibi alt sektörlerde çalışmalarının ise %1-5 arasında yer aldıkları söylenmektedir (DPT, 1984: 132). Genç işsizliğini azaltmak için

- İşverenleri teşvik amacıyla vergi ve benzeri uygulamaların yapılması,
- Gençlerin istihdam edebilmesi için nitelikli hale getirilmeleri halinde işverenlere vergi iadelerinin yapılması,

- Ortaöğretimden itibaren öğrenimine devam eden gençleri mesleğe yöneltme çalışmalarının yapılması hedeflenmektedir.

1990-1994 Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı: Altıncı kalkınma planında gençliğin yaş aralığı 15-24 yaş olarak alınmıştır (DPT, 1989: 288). Bu da ILO gibi uluslararası kuruluşların benimsemiş olduğu yaş aralığıdır.

Bu kalkınma planında ise istihdamın gelişmesinin sağlanabilmesi ve gelişebilmesi için gerekli ortamın oluşturulması, devamlılığının olması vurgulanmaktadır. Bunun için istihdamın önünde yer alan engellerin kaldırılması, orta ve küçük işletmelerin desteklenmesi, emeğin nitelikli hale gelmesi, yatırımlara ve girişimciliğe teşvik edilmesi temel kurallardır (Gündoğan, 2001: 136).

Beşinci kalkınma planında olduğu gibi genç işsizliğine yönelik özel olarak belirlenen politikalar yoktur. Daha önceki kalkınma planlarında olduğu gibi gençlere yönelik temel ilkelerin olduğu politikalar yer almaktadır (Murat & Şahin, 2011: 450). Gençlikle ilgili yer alan maddeler arasında;

- Gençleri tanımak, sosyo-ekonomik durumlarının, beklentilerini ne olduğunu belirleyecek araştırmaların hazırlanması,
- Eğitimin her aşamasının iyileştirilmesi, yükseköğretimdeki öğrencilerinin yurt kapasitelerinin artırılması, kredilerin yükseltilmesi, yükseköğretimdeki okullaşma oranını yükseltme (DPT, 1989: 288-293).
- Gençlerin mesleki beceri edinmelerine yönelik özel programlar oluşturulması,
- Kadınların istihdamda daha fazla yer alması, mesleki ve beceri edinme programları, özel programlar geliştirilmesi yer almaktadır (DPT, 1989: 354).

1996-2000 Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: Ülkemizi 2000'li yıllara hazırlanmak için alt yapı oluşturan kalkınma planıdır (Tüzünkan, 2015: 96). Gençlerin, işsizliğine ve istihdamına yönelik olarak tam anlamıyla problemlere çare yaratılacak programlara yer verilmemiştir (Murat & Şahin, 2011: 452). Fakat yine de gençler ile ilgili bazı vurgulamalar yapılmaktadır. Bunlar: Dünyada işsizliğin artış gösterdiği ve genç işsizliğinin yüksek olması toplumlar da sosyal parçalanmalara yol açacağı (DPT, 1996: 3), gençlere gerekli eğitimler iyi bir şekilde verilirse 2000'li yıllarda ülkemizin en

büyük avantajının gençler olacağı, nitelikli bir işgücü yetiştirmenin gerekliliği (DPT, 1996: 20) vurgulanmaktadır. 15-24 yaş grubunda yer alan kentsel alanda yaşayan eğitimli gençlerin işsizlik oranlarının yüksek olduğu, kadınların işgücüne katılım oranlarının ise düşük olduğu söylenmekte (DPT, 1996: 14), kent nüfusunun artması ekonomik anlamda insanları sıkıntıya soktuğu, işgücü piyasasının bu yoğunluğu karşılayamadığı bununda genç işsizliğine yol açtığı, suç oranlarında artışlar yaşandığı söylenmektedir (DPT, 1996: 173).Ülkemizde artış gösteren genç nüfusun 2030 yılına gelindiğinde AB ülkeleri ile rekabette büyük bir güç olacağı, insana gerekli yatırımlar yapıp nitelikli hale getirilirse genç nüfusumuzun ekonomik büyüme ve sosyal gelişme sağlayacağı, örgün öğretilere ek olarak mesleki eğitimin de zorunlu hale getirilmesi, iş teknikleri öğretilmesi, insan emeğinin uluslararası seviyede rekabet edebilecek düzeye getirilmesi, fırsat eşitliği sağlanması ve her kademedeki eğitim yaygın hale getirilmesi (DPT,1996:22-28), İşçi ve İş Bulma Kurumu'nun istihdam hizmeti verebilecek duruma gelmesi ve İş-Kur adı altında yeniden örgütlenilmesi (DPT,1996:54) vurgulanmaktadır.

2001-2005 Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: Gençlerin eğitim, sağlık, istihdam edilmesi, sosyal güvenlik ve serbest zamanın değerlendirilmesi konularında yaşanan problemlerin neler olduğunun bulunması, bu problemlere çözüm önerilerinin getirilmesi hedeflenmektedir (DPT,2000: 91). Bu kalkınma planında genç işsizliğinin artmaya devam ettiği, hala önemli olduğu ve eğitimli genç işsizliğinin şehirlerde %30'un üstünde olduğu vurgulanmaktadır. Beceri seviyesi düşük olan çalışanların mesleki niteliklerinin artırılması, özel istihdam bürolarının faaliyet göstermesi, istihdamın etkinliğini arttırmak, mesleki danışmanlık hizmeti sunmak, çalışanlara meslek standartlarına göre sınav ve belgelendirme sistemi kurmak, işgücü piyasasındaki kararların oluşturulmasında etkinliği arttırmak için başlatılan istihdam ve eğitim projesinin uygulanmasına devam edilmesi, istihdam artışı sağlanıp işsizliğin azaltılması, tarım dışı ekonominin gelişmesi, piyasanın ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücünü yetiştirme, işgücünde etkinliği artırma, KOBİ'lerin istihdam yaratma gücünü kullanma, beyin göçünü önleyecek tedbirler ve özellikle de gençlere, kadınlara ve engellilere yönelik olan işsizliği önlenmesi hedeflenmektedir (DPT, 2000: 103-104).

2007-2013 Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı: Bu kalkınma planında ise dünyada canlılık ve istihdamda artış mevcutken yine de birçok ülkede işsizliğin

özellikle de genç işsizliğinin problem teşkil ettiğini (DPT, 2006: 6), genç ve eğitilmiş nüfusun işsizlik oranındaki yüksekliğin işgücü piyasasındaki ciddi sorunlardan biri olduğu vurgulanmaktadır (DPT, 2006: 15). İşgücünün eğitim seviyesi, planlar içerisinde yükselmektedir fakat yine de AB ülkelerine göre daha düşüktür. Nitelikli işgücünün eksikliği ve bu işgücüne olan ihtiyacın eksikliğinin sorun olarak devam ettiği söylenmektedir. “*Plan döneminde eğitim sistemi, işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmıştır. Genç ve eğitilmiş kişilerin işsizlik oranlarında da kayda değer bir düşüş sağlanamamıştır. Ekonominin ve işgücü piyasasının taleplerine cevap verecek ve özellikle gençlerin istihdam edilebilirliğini artıracak yeni mekanizmalara ihtiyaç bulunmaktadır*”. Sekizinci Kalkınma Planında istihdamda artış sağlanabilmesi için aktif işgücü politikalarına önem artmıştır. Emelin niteliğinde gelişmeler sağlanarak istihdam edilebilirlikte artış sağlanması hedeflenen aktif istihdam politikalarında “*işgücü yetiştirme, mesleki eğitim ve işgücü uyum programlarını, mesleğe yöneltme, mesleki danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin sunulmasını, iş arama stratejilerinin geliştirilmesini, işsizler, özürlüler, kadınlar ve gençler gibi dezavantajlı grupların iş bulmasını, girişimcilik eğitimlerini ve istihdam garantili eğitim programlarını kapsamaktadır.*” Ayrıca İŞKUR’un düzenlemiş olduğu programların geniş bir alana yayılma çalışmaları da devam etmektedir (DPT, 2006: 39).

2013-2018 Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı: Sonuncu kalkınma planı ise 2023 hedefleri doğrultusunda hazırlanmıştır (DPT, 2014: 1). Bu kalkınma planında eğitim sisteminin yetersiz olduğu, emek piyasasının gereksinimlerini tam anlamıyla karşılayamadığı, eğitilmiş gençlerin işsizlik oranlarında yaşanan düşüşün az olması istihdamın genel sorunları olarak vurgulanmaktadır (Kayalı, 2015: 141). Ülkemizin 2030 yılına kadar demografik fırsat penceresinden yararlanabilecek nadir ülkelerden olduğu, emele dönük olarak eğitim-sanayi işbirliği politikaları ile birlikte kadınların işgücüne kazandırılması, işgücüne giriş oranlarında artışlar sağlanması ile birlikte demografik fırsat penceresinden en iyi şekilde yararlanılacak güce sahip olduğu söylenmektedir (DPT, 2014: 11). “*Beşeri sermayenin geliştirilmesi genç nüfusa sahip ülkemiz açısından önümüzdeki dönem için bir fırsattır. Bu fırsatı değerlendirerek eğitim kalitesinin ve işgücü niteliğinin artırılması, büyümeyi ve kalkınmayı olumlu yönde etkileyecektir.*” (DPT, 2014: 12). Maddesi ile de genç nüfusun ülkemiz için önemi vurgulanmaktadır. Gençlerin işgücüne katılım oranlarının düşük olması ve genç işsizliği

oranlarının yüksek oranlarda seyretmesi, niteliklerinde eksikliklerin olması hala önemli bir konudur(DPT, 2014: 41). Gençlerin sosyal hayatta daha fazla rol oynamaları ve karar almaları için uygulanacak politikalar arasında hareket programlarının çeşitlendirilmesi ve bireylerin bu programlara katılımının artması yer almaktadır. Gençlerin şiddet eğilimlerinin ve zararlı alışkanlıklarını önlemek ve gelişimlerini desteklemek amacıyla yapılan programlar uygulanmaya devam edilecektir(DPT, 2014: 42). Onuncu kalkınma planında; *Toplumsal tüm kesimlerine insana yaraşır iş fırsatlarının sunulduğu, işgücünün niteliğinin yükseltilip etkin kullanıldığı, toplumsal cinsiyet eşitliği ile iş sağlığı ve güvenliği şartlarının iyileştirildiği ve güvenceli esneklik yaklaşımının benimsendiği bir işgücü piyasasının oluşturulması temel amaçtır.*'' hedeflenmektedir (DPT, 2014: 47). Politika olarak ise hedeflenenler (DPT, 2014:7);

- Kadın ve gençler öncelikli olarak tüm işgücü dinamikleri dikkate alınıp nitelikli istihdam imkanlarının geliştirilmesine devam edileceği,
- İnsana yakışır iş kapsamında ücret ve verimlilik arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve çalışma koşullarında iyileştirmeler yapılması,
- Kayıt dışı istihdam ile mücadele edilmesi,
- Genç ve dinamik nüfusun korunması (DPT, 2014: 50) gibi politikaların yapılması hedeflenmektedir.

Genel olarak kalkınma planlarında genç işsizliğine gereken önemin tam anlamıyla verilmediği görülmektedir. Plana dahil olan gençlerin sosyal güvenlik kısmında eksiklikler olduğu, hedeflenen politikaların hepsinin uygulanamadığı, hedeflere ulaşamadığı, problemlere yönelik politikaların çok az olduğu görülmektedir (Gündoğan, 2001: 136).

2019-2023 On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: 23.07.2019 tarihli ve 30840 sayılı Resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren On Birinci Kalkınma Planında genç işsizliğinin küresel bir sorun olduğuna dikkat çekilmiş, ve genç işsizliği ile mücadelede, genç işgücünün temel ve mesleki becerilerinin, işgücü piyasasının sürekli değişmekte olan ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde geliştirilmesine imkân sağlayacak politikaların üretilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca, gerek istihdamda gerek se eğitimde olmayan gençlerin işgücü piyasasına katılmalarını sağlamak için eğitim süreçlerinin desteklenmesine yönelik politikalar üretilmesi amaçlanmıştır (Resmi Gazete-On Birinci Kalkınma Planı, 2019).

2.4.2. İŞKUR'un Genç İşsizliği ile Mücadelede Uyguladığı Aktif İşgücü Piyasası Politikaları

Ülkemizde aktif işgücü politikaları ve doğrudan işgücü piyasasını hedef alan politikalar İŞKUR tarafından yürütülmektedir. İŞKUR, 1988 yılından itibaren uygulanan politikalarda aktif rol oynamaktadır. İŞKUR'un aktif rol oynaması “*işgücü eğitimi*” ile ilgili yönetmelikle başlamıştır. Niteliksiz işgücüne, mesleki eğitimlerle beceri kazandırılarak istihdam garantili kurslarla işsiz, niteliksiz bireylerin istihdamda yer almasını istemektedir. Ayrıca iş ve meslek danışmanlığı, eğitim programları da İŞKUR'un önderliğinde yapılan aktif işgücü politikaları arasında yer almaktadır (Karabulut, 2007: 34).

Aktif işgücü hizmetlerinin temel hedefi istihdamın korunması ve arttırılmasını sağlamak, işsizliğin önlenmesi, mesleki becerileri olmayan niteliksiz işgücünün eğitilmesi gençler gibi dezavantajlı grupların, özel grupların emek piyasasında yer edinmelerini sağlamaktır (AİHY, 2013).

Türkiye’de mesleki ve teknik becerilerin kazanılması, gençlerin nitelikli hale getirilmesi için verilen eğitimlerde üniversiteler yol gösterici olmaktadır. Bundan dolayı da gençlerin aldıkları eğitimlerde çok fazla gelişmemekte, farklılaşma yaşanmamaktadır. Ülkemizde yaşanan genç işsizliğinin temel sebepleri arasında okuldan işe geçişte gençlerin yaşamış oldukları zorluklar, deneyimsiz olmaları, verilen teorik eğitimlerin işgücü piyasasında tam anlamıyla pratiğe dönüştürülememesi vardır. Bu nedenlerle de gençlerin istihdama kazandırılabilmesi için aktif işgücü piyasalarının önemi büyüktür (Kaya,1999: 55).

Türkiye İş Kurumu genç işsizliği oranlarını azaltıp, gençlerin işgücünde yer almalarını arttırmak için verimli bir emek piyasası sistemine, piyasanın gereksinimi olan emeği belirleyip bu doğrultuda emek arz ve talebini karşılaştırmaya, kişilerin niteliklerini arttırabilecekleri verimli kurslar açmaya, programlar belirlemeye, işten çıkanlara geçici olarak maddi destek vermeye ve çalışma hayatını düzenlemeyip iyileştirmeler yapmaya dikkat etmektedir (İslamoğlu, 2019: 194).

İŞKUR, Türkiye’de yürütülen *Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)*, *Orta Vadeli Program (2016-2018)*, *2016 Yılı Program*, *Uluslararası İstihdam Stratejisi*

(2014-2023) gibi genç işsizliğini de kapsayan politikalar uygulamaktadır (İslamoğlu, 2019: 195).

Orta Vadeli Kalkınma Planı'nın hedefleri arasında genç işsizliğinin azaltılması, gençlerin istihdama girişlerinin kolaylaştırılması, gençlerin nitelik kazanmalarının sağlanması, genç girişimciliğinin desteklenmesi, ilk defa iş bulan, kendi işini kuran veya yeni iş kurmak isteyen gençlerin ve genç çiftçilerin vergi muafiyetinin sağlanması, karşılıksız maddi destek ve kredi desteği sağlanması gibi gençlerin ve diğer dezavantajlı grupların işgücüne katılımını arttıracak, istihdam oranlarını arttırmayı planlayan politikalar yer almaktadır (İŞKUR, 2016: 21-22).

2016 Yılı Programında uluslararası istihdam stratejisi belgesinin hazırlanacağı, genç işsizliğe yönelik önlemlerin alınması gerektiği, öncelikli olarak ise kadın ve gençlerin kaliteli istihdamın geliştirilmeye devam edileceği hedeflenmektedir (İŞKUR, 2016: 22).

Uluslararası İstihdam Stratejisi ülkemizin emek piyasasını 2014-2023 yıllarını baz alacak şekilde hazırlanan emek piyasasının yapısal sorunlarını gidermek, orta ve uzun süreli büyümenin istihdama katkı sağlamasında artışı ve ciddi bir sorun olan işsizliğe, katkısı olan çözümler getirilmesini hedeflemektedir. Bu istihdam stratejisi dört temel politika doğrultusunda hazırlanmaktadır. Bunlar; *Eğitim ve istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi, işgücü piyasasında güvence ve esnekliğin sağlanması, özel politika gerektiren grupların istihdamının artırılması ve istihdam sosyal koruma ilişkisinin güçlendirilmesidir* (Güler, 2015: 174-175).

Ulusal Gençlik İstihdam Stratejisi'nin, Ulusal İstihdam Stratejisi'ne bağlı olarak geliştirilmesi önerilmektedir (İŞKUR, 2011: 62). Ulusal Gençlik İstihdam Stratejisi'nde genç işsizliğinin, ülkelerin gelişmişlik düzeyine bakılmaksızın meydana geldiği ve en önemli sorunların başında olduğu vurgulanmaktadır. Nitekim, ülkemizde varlığını sürdürmekte olan genç işsizliği, yapısalıdır. Gençler, bu genç işsizliği sorunu sebebiyle ne yazık ki kayıt dışı istihdama yönelebilmekte, kötü çalışma koşullarında çalışmayı kabul etmek zorunda kalmaktadır. Bu nedenle de gençler topluma karşı önyargılıdır ve suç oranlarında artışlar yaşanabilmektedir. Ayrıca ülkemizdeki işgücü piyasasının özellikleri ile gençlerin niteliklerinin tam anlamıyla uyuşmaması, eğitim düzeyinde ve

becerilerde yükselmeler yaşanmasına rağmen niteliğin yeterli seviyede olmaması gibi Türkiye'nin işgücü piyasasında yer almakta olan genç profiline de yer verilmektedir. Türkiye'de ki genç işsizliğini önlemek için çeşitli politikalar belirlenirken işgücünün sorunları, eksi ve artı yönleri, demografik yapısı, gençlerde işsizliğin yaratmış olduğu ekonomik, sosyal, psikolojik sonuçlar dikkate alınarak oluşturulacak politikalara ihtiyaç olduğu söylenmektedir (İŞKUR, 2011: 60-62).

İŞKUR Aktif İstihdam Politikaları kapsamında yer alan uygulamaları; ‘‘İş ve Meslek Danışmanlık Hizmeti, İşbaşı Eğitim Programı, İşgücü Yetiştirme Kursu, Girişimcilik Eğitim Programı’’ yer almaktadır.

2.4.2.1.İş ve Meslek Danışmanlığı Hizmeti: İş arama faaliyetinde bulunanlara, işverenlere ve öğrencilere istihdamı odak noktası yapmış olan danışmanlık hizmetlerinin sunulmasıdır. İş ve Meslek Danışmanlığı; İŞKUR'a kayıtlı olan işsizlerin iş bulmasına, öğrencilerin mesleki tercihlerinde yardımcı olmaya, mesleki yeterlilikleri ve becerileri arttırmaya, kişilerin yeterliliklerine ve özelliklerine göre en uygun işi veya mesleği bulmaya, bulunan meslekle ilgili gerekli olan eğitimlerin verilmesine, işe yerleştirmeye iş ile ilgili uyum sağlamada sorun yaşayan bireylerin sorunlarını çözmeyi amaçlayan her danışmana iş arayan, işveren ve okul portföyü atanması ve danışmanların bu hizmeti portföy yönetimi yoluyla sunmalarıyla verilir. Bu danışmanlık hizmeti kapsamı içerisinde işverenlere mevzuat hakkında bilgilendirme ve işe uygun çalışacak bireyleri yönlendirmeye, İŞKUR'a kayıtlı iş aramakta olan bireylerin mesleki uyumsuzluklarını gidermek, mesleki yetkinliklerini arttırmayı ve çalışan fakat işini değiştirmek isteyen bireyleri desteklemekte, öğrencilerin meslek seçiminde yardımcı olmayı da amaçlamaktadır (www.iskur.gov.tr).

2.4.2.2. İşgücü Yetiştirme Kursu: Küreselleşme ve teknolojinin gelişmesi ile birlikte işsizliğin yaygınlaştığı, yapısal bir soruna dönüştüğü ve aktif işgücü politikalarına olan ihtiyacı arttırdığı bilinmektedir. Aktif işgücü politikalarına olan ihtiyacın artma sebeplerinden biri de gelişen teknoloji ve değişen emek piyasası ile işgücü arasında oluşan uyumsuzluktur. İşgücünün yetkinliği artırma, beceri sağlama ve emek piyasasının istediği gereksinimlerin sağlanması için işgücü yetiştirme kurslarına ihtiyaç vardır ve son derece önemlidir (Şen, 2016: 68).

Ülkemizde İŞKUR öncülüğünde verilen işgücü yetiştirme kurslarında hedeflenen; emek piyasasının ihtiyacı olan nitelikli çalışanların piyasaya kazandırılması ve bireylerin çalışma hayatına girişlerini sağlamak için piyasanın gereksinimi olan tüm mesleklere yönelik olarak bu mesleki eğitim kurslarını düzenlemektedir. İşgücü yetiştirme kursları en fazla 6 ay sürebilir, haftalık ise 40 saati geçmez. Bu kurslara katılmanın belirli şartları vardır. Bunlar: 15 yaşını doldurmuş olmak, mesleğin getirdiği şartlara uygun olması, kurumca onaylanmış olması, aynı veya farklı bir meslek için son 2 sene herhangi bir kursa katılmamış olması işgücü yetiştirme kurslarına katılabilmek için belirlenmiş olan şartlardır (<https://statik.iskur.gov.tr/>).

Mesleki eğitim kursları ile birlikte verilen eğitim programları gençlerin yetkinliklerinin artırılması, işgücü piyasasının aradığı kriterlere göre nitelik kazandırılmasını amaçlamaktadır. Bu hedefler doğrultusunda eğitimler verildiği için gençlerin istihdama girişleri kolaylaşabilir, emek piyasasının aradığı nitelikleri taşıyabilir ve iş bulma ihtimalinde artışlar sağlanabilir(Erdayı, 2009: 151).

Mesleki eğitim kursları, işsizlere ve çalışan ama işsiz kalma tehlikesinde olan bireylere, herhangi bir sebepten dolayı işgücü piyasasından uzak kalmış çalışmayan ve ilk defa çalışacak olan kişilerin mesleki becerilerini arttırmak, yeni beceriler kazandırılmasını ve istihdam edilmesini sağlamaktadır. Ülkemizde mesleki eğitim kurslarının düzenlenmesi ve uygulanmasından İŞKUR sorumludur (Şen, 2016: 68).

Mesleki eğitim kursları İŞKUR tarafından verilmektedir. Günlük 5-8 saat arasında verilen, haftalık 30-40 saati geçmeyen toplam süresi ise 160 fiili günü geçmeyen mesleki eğitim kurslarına katılmak için İŞKUR'un istediği bazı kriterler vardır. Bunlar: 15 yaşını doldurmuş olmak, İŞKUR'a kayıtlı işsiz olmak, kurum tarafından aynı meslekte düzenlenmiş olan bir kursu bitirmemek, mesleki şartların kişide mevcut olması, emekli olmamak, iş ve meslek danışmanlığı hizmeti almak, kurslara katılmama yönünden yaptırım uygulanmıyor olması meslek eğitim kurslarına katılmak için belirlenen şartlardır. Bu kurslara katılan bireylerden herhangi bir ücret alınmamaktadır (<https://www.iskur.gov.tr/>).

Mesleki eğitim kursları istihdam garantili kurslar, istihdam garantisiz kurslar, özel politika mesleki eğitim kursları, çalışanların mesleki eğitim kursları, hükümlü

kursları, engelli kursları, eski hükümlü kursu gibi çok sayıda mesleki eğitim kursu bulunmaktadır.

2.4.2.2.1. İstihdam Garantili Mesleki Eğitim Kursları: İstihdam garantisi verilen kurslarda bireylerin başarılı olmaları halinde belirli bir kısmının işe yerleştirilmesidir (Şen, 2016: 69). İstihdam garantili kurslarda kursiyerlerin en az %50'si, sınav sonuçları açıklandıktan sonra 30 gün içerisinde ve en az 120 gün istihdam edilmek zorundadır. Kursları kamu kurum ve kuruluşları veya kamu kurum niteliğindeki mesleki kurslar düzenliyorsa bireylerin en az %20'sinin istihdam edilmesi gerekmektedir(AİHY, 2013). Mesleki kurslar içerisinde en fazla istihdam sağlayan kurs istihdam garantili kurslardır. Bunun nedeni de adından da anlaşıldığı gibi istihdam garantisi vermesidir (Şen, 2016: 69).

2.4.2.2.2. İstihdam Garantisi Olmayan Mesleki Eğitim Kursları: Bu mesleki kursların herhangi bir istihdam garantisi yoktur bir başka deyişle genel mesleki eğitim kurslarıdır. Yıllık İşgücü Eğitim Planı'nda bulunan mesleklere göre yapılır. Bireyler kurs sonunda mesleki öğrenimini gerçekleştirir ve nitelik kazanır ama kurs bitiminde tekrar işsiz olduğu için diğer kurslar ile karşılaştırıldığında dezavantajlı bir kurs olduğu söylenebilir (Şen, 2016: 70).

2.4.2.2.3. Özel Politika Mesleki Eğitim Kursları: Dezavantajlı grupların istihdam edilebilmeleri diğer gruplara göre daha zordur. Bu dezavantajlı gruba devletin özel istihdam politikaları uygulaması gerekir. Çalışma hayatına girişte zorlanan bu grup kadınlardan, gençlerden, uzun süreli işsizlerden, engelli ve ailelerinden, madde bağımlılarından, yabancı, göçmenlerden ve romanlardan oluşmaktadır (İŞKUR, 2017: 53).

Örneğin; Avrupa Komisyonu ve Türkiye'nin ortak olarak finanse ettiği Genç İstihdamının Desteklenmesi Operasyonu (GİD I) aktif işgücü politikaları ile birlikte gençlerin istihdamını arttırılması hedeflenmektedir. Genç İstihdamının Desteklenmesi Operasyonu'nun devamında 30 ay sürecek GİD II' nin planlaması da, yapılması da hedeflenmekteydi(İŞKUR, 2013: 46-47).

2.4.2.3. İşbaşı Eğitim Programı: İŞKUR'a kayıtlı olan işsiz bireylerin teorik eğitim aldıkları meslekleri uygulamalı olarak görmeleri, çalışma ortamına uyum

sağlamaları ve mesleki tecrübe kazanmalarını sağlayan programdır. İşbaşı Eğitim Programı'na katılım için İŞKUR'un belirlemiş olduğu bazı şartlar vardır. Bunlar: 15 yaşını tamamlamış olmak, kuruma kayıt yaptırmış işsiz olmak, işverenin akrabası olmamak, emekli olmamak, programa başvuru tarihinden 3 ay önce işverenin çalışanı olmamak, programın başlamasından 1 ay önce uzun vadeli sigorta kollarına prim yatırmamış olmak, iş ve meslek danışmanlığı hizmetinden yararlanmış olmaktır. Bu program haftada 45 saati aşmayacak şekilde verilmektedir. Programın uygulanma süreleri sektörlere göre değişiklik göstermektedir. *“İşbaşı eğitim programı bilişim ve imalat sektörlerindeki işyeri ve mesleklerde en fazla 6 ay, muhabirlik ile ilgili mesleklerde en fazla 9 ay, tehlikeli ve çok tehlikeli mesleklerde MEB Hayat Boyu Öğrenme Modüllerinin asgari süresinden az olmayacak şekilde ve diğer sektörlerde ise en fazla 3 ay uygulanmaktadır. Siber güvenlik, bulut bilişim, oyun geliştirme uzmanı ve kodlama gibi çağımızın ve geleceğin meslekleri olarak görülen alanlarda düzenlenecek olan işbaşı eğitim programlarına katılan 18-29 yaş arası gençler için 9 aya kadar işbaşı eğitim programı düzenlenebilmektedir.”* Bireyler işbaşı eğitim yapacağı yeri kendileri bulabileceği gibi, kurumdan da kendilerine uygun işyerinin bulunmasını isteyebilmektedir (<https://www.iskur.gov.tr/>). Gençlerin mezun olduktan sonra, herhangi bir iş tecrübesi olmamasından kaynaklanan işe girişlerindeki sorunun ve eksikliğin giderilmesi ve almış oldukları teorik bilgilerin uygulamaya dönüşmesinin sağlanması için programa katılmaları ve istihdamlarında da herhangi bir sorun bulunmayan hallerde iş müdürlüğünce uygun görülen ikinci öğretim, açık öğretim ve yükseköğretimdeki öğrenciler işbaşı eğitim programlarına katılabilir (AİHY, 2013). İşbaşı eğitim programı herhangi bir deneyimi olmayan gençlerin deneyim kazanmalarını sağlama yönünden önem arz eden bir program olduğu söylenebilir. Çünkü işverenlerin genel olarak gençlerden tecrübe istemeleri fakat yeni mezun olan ve sadece teorik bilgisi olan gençlerin çalışma hayatına geçişte yaşadıkları sorunları gidermelerine, tecrübe edinmelerine ve istihdama girişlerinin daha kolay hale gelmesine katkı sağlayabilir.

2.4.2.4. Girişimcilik Eğitim Programı: İŞKUR'un uygulamakta olduğu aktif istihdam politikalarından birisi de girişimcilik eğitim programıdır. Bu program mali ya da eğitim teşvikleri ile sağlanabilir (Gündoğan, 2001: 61). Mevcut iş fırsatlarının az olduğu durumlarda gençler serbest istihdama teşvik edilmelidir. Bunun için kredi

kolaylığı ve iş becerilerinde eğitim verilebilir. Bu sayede genç işsizliğini önlemeye yönelik alınmış etkili bir tedbir olabilir (O’Higgins, 2004: 33).

Ülkemizde İŞKUR ve KOSGEB’in ortaklaşa düzenlediği girişimcilik eğitim programları; “*Kuruma kayıtlı olanların kendi işlerini kurmalarına ve geliştirmelerine yardımcı olmak ve Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) Yeni Girişimci Desteğine başvurarak bu destekten yararlanmalarını sağlamak programların temel amacını oluşturmaktadır.*” (İŞKUR, 2017: 54).

Girişimcilik Eğitim Programı dahilinde girişimcilik eğitimi alan bireylere, iş kurma ve geliştirmeleri için danışmanlık yapmak, maddi destek vererek kurmak istedikleri işi, iş planlarını şekillendirmeleri daha kolay hale getirilebilir. Girişimcilik eğitimleri kendi işini kurmak isteyenler için “*kurumsal ve uygulamalı eğitim programlarını*” içerisine almaktadır. Bunlar dışında bir de illerde girişimcilik seminerleri verilmektedir (İŞKUR, 2015: 38).

2.4.3.İŞKUR Stratejik Plan 2018-2022

İŞKUR’un 2018-2022 yılları arasında yapmayı hedeflediği stratejik planı vardır. Bu stratejik planın hedefleri arasında “*işe yerleştirme hizmetlerini işgücü piyasasının ihtiyaçlarını doğrultusunda geliştirme*” vardır. Ayrıca “*özel politika gerektiren grupların istihdamını artırma hedefinin*” de var olduğu görülmektedir. İŞKUR strateji hedeflerinde; “*Öğrencilere etkili iş ve meslek hizmeti vermek ve üniversite irtibat noktalarının sayısını 130’a yükseltmek*”, öğrencilere yönelik olarak mesleki tecrübe edinmelerini ve işe adapte olmalarını sağlayacak programlar geliştirmek, işbaşı eğitim programı, mesleki eğitim programı ve girişimcilik eğitim programına katılan bireylerin sayısını geçen yılki hedefin %5 oranında arttırmak gibi öğrencileri ve gençlerin istihdamına katkı sağlayacak hedefleri yer almaktadır (İŞKUR, 2017: 34-43).

2.4.4. İŞKUR’un Genç İstihdamına Yönelik Proje ve Faaliyetleri

İŞKUR, AB Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) projesi gibi uluslararası kuruluşlar ile birlikte ortak projeler yürütmektedir. İŞKUR’un son yıllarda düzenlediği politikalarda genç istihdamına yönelmektedir. Bu projelerden kimi dolaylı olarak

gençleri ilgilendirmektedir, kimi ise doğrudan gençlere yöneliktir (Kayalı, 2015:159). Doğrudan gençlere yönelik olan projelerden bazıları şunlardır (<https://statik.iskur.gov.tr/>):

- Genç İstihdamın Desteklenmesi Operasyonu,
- İnsana Yakışır İş ve Kalkınma: Antalya’da Gençlik İstihdam Programı
- Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri (UMEM) Projesi,
- Sektörel Yatırım Alanlarında Genç İstihdamının Desteklenmesi Operasyonu şeklinde gençlere yönelik projeler yer almaktadır.

Bu projeler ayrı ayrı incelenecek niteliğe sahiptir. Fakat genel ve kısa bir şekilde özetlenecek olursa, gençlerin istihdamını arttırmaya, okuldan işe geçişte yaşadıkları sorunları azaltmayı ve işe girmelerini kolaylaştırmayı, insana yakışır iş kapsamında istihdam politikaları belirlemeye, genç işsizliğini önlemeye yönelik oluşturulan politikalarlardır.

3. İŞSİZLİK KAYGISI İLE MÜCADELE ETMEYE YÖNELİK POLİTİKALAR

Ülkeler açısından genç işsizliği sorunu çok ciddi problemler oluşturmaktadır. Bu sonuçlar sadece ülkenin ekonomik yapısını etkilemekle kalmamakta, gençlerin sosyal hayatını ve psikolojik sağlığını da olumsuz yönde etkilemektedir. Ülkelerin geliştirdiği mücadele politikalarının genel itibarıyla gençlerin psikolojik sağlıklarında iyileştirmeler sağlanmasından ziyade, ülkelerin ekonomik yapılarına yönelik olduğu söylenebilir. Fakat gençler yalnızca gelir kaybı ve yoksullaşma gibi ekonomik sonuçlardan etkilenmemektedir. Gençlerde aynı zamanda psikolojik etkileri de görülmektedir. Bireysel olarak da etkilenen gençlere yönelik, psikolojik sonuçların giderilmesi yönünde mücadele politikaları da oluşturulmalıdır.

Gençlerin hayatlarının en dinamik ve enerjik evrelerinde, işsizlik endişesi ile birlikte geleceğe karşı karamsar bir yaklaşım sergilemesine ve geleceğe yönelik bakış açısında umutsuzluğa kapılmasına yol açabilir. Genç işsizliğinin ortaya çıkartmış olduğu psikolojik sonuçlar yukarıda ayrıntılı olarak incelenmiş, literatür çerçevesinde değerlendirilmiştir. Yukarıda verilen ulusal ve uluslararası araştırma sonuçlarında genç işsizliğinin; işsizlik kaygısı, umutsuzluk, özsaygı ve kendine güvende düşüş, stres, tükenmişlik sendromu, öğrenilmiş çaresizlik, depresyon ve intihar gibi sonucu çok ciddi olan psikolojik sonuçlara yol açtığını kanıtlamaktadır. Bu psikolojik sonuçların

neticesinde gençler hayattan kopabilmektedir. Gençlerin hayata yeniden kazandırılması gerekmektedir. Bu nedenle de gençlerin verimliliğine odaklanması sağlanmalı, özsaygısı düzeyinin ve kendine inancının düşüşü engellenmelidir. Gençler kendilerini geliştirmek için maddi düzeyi doğrultusunda özel veya devletin, belediyelerin, sivil toplum kuruluşlarının yapmış oldukları kurslara katılarak niteliklerini geliştirebilir. Gençlerin mesleki gelişimlerinin sağlanması ve ruhsal iyileştirilmesi yönünde kurslar açılabilir ve bu kurslara katılım belli kriterler çerçevesinde zorunlu hale getirilebilir. Gençlerin sosyal hayatın dışında kalmaları bu sayede engellenebilir. Gençlerin, yılın belli dönemlerinde gönüllülük hareketleri ile yurtdışındaki eğitimlere katılabilme imkânları arttırılabilir, yurtdışı ve dil tecrübesi ile mevcut işgücü piyasalarında rakiplerinin önüne geçebilirler. Gençlerin işsizlik kaygısını yoğun olarak yaşadığı dönemde dış dünyayla bağlantısını kopartmaması, kendine olan inancını yitirmemesi önemlidir. İşsizlik kaygısının en aza indirgenmesi gençlerin hayatlarındaki geleceğe yönelik baskıyı azaltacaktır, umutsuzluğa kapılmalarını kendilerine olan inançlarını yitirmelerini önleyecek ve öğrenilmiş çaresizlik, tükenmişlik sendromu veya stres gibi psikolojik sonuçların yaşanmasını da engellenmiş olacaktır. Ayrıca teşvik kredileri ile kendi işini kurmalarına da imkân sağlanacak olursa, yaşam tatminleri artacak, ümitsizlik, yılgınlık azalacaktır. İşsizlikle mücadele etmede gençlerin endişelerini azaltma, stres ve kaygıyla başa çıkma konusunda kendilerinin de yapmaları gerekenler vardır. Stres ve kaygılarını yönetme konusunda eğitim ve terapiler de işe yarayabilecektir.

Çalışmanın üçüncü bölümünü oluşturan gençlerin işsizlik kaygısı, umutsuzluk ve özsaygı düzeyine yönelik olarak yapılmış olan alan araştırmasına geçmeden önce, kısa da olsa yeniden işsizlik kaygısına ve işsizlikle mücadele politikalarının yeteri düzeyde olmamasına dikkat çekmek açısından bu bilgilerin verilmesi öngörülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ ARASINDAKİ İŞSİZLİK KAYGISINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

1.ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Küreselleşme; ekonomiden işgücü piyasalarına, siyasal reformlardan sosyal hayata kadar yaşamın her alanına yayılmış ve kalıcı değişimler yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Bu yaşanan değişimlerin olumlu olup olmaması konusunda tartışmalar söz konusu olmuştur ve kesin bir sonuca ulaşılamamıştır. Nitekim küreselleşmeyle birlikte etkisini gösteren ekonomik krizler, işgücü piyasalarındaki değişiklikler ile birlikte işsizlik, gelişmiş veyahut gelişmekte olan ülke fark etmeksizin, tüm ülkelerde etkisini gösteren ciddi bir sorun haline gelmiştir. Ülkemizde de işsizlik problemi vardır ve güncelliğini korumaktadır. Ülkemizdeki işsizlik oranları incelendiğinde dikkat çeken bir grubun olduğu görülmektedir. Bu dezavantajlı grup gençlerdir. Ne yazık ki genç işsizliği ülkemizde son yıllarda ciddi bir artış göstermektedir. Özellikle ülkelerin nitelikli kesimi olarak adlandırılan ve ülkelerin refah seviyelerinin yükselmesinde önemli rol oynayan eğitimli gençlerde işsizlik oranlarının artış gösterdiği görülmektedir. Ekonomide yaşanan istikrarsızlıklar, işverenlerin beklentileri ile gençlerin mesleki özelliklerinin uyuşmaması, herhangi bir tecrübelerinin bulunmaması, ücret beklentilerinin fazla olması gibi sebeplerden dolayı eğitimli genç işsizliği ciddi boyutlara ulaşmıştır. Hayata atılmalarına ramak kala, çalışma hayatının kıyısında olan öğrenciler daha üniversiteden mezun olmadan işsizliğin yaratmış olduğu psikolojiden etkilenebilmekte, işsizlik kaygısı baş gösterebilmekte ve bununla bağlantılı olarak gençlerin geleceğe bakışı umutsuz olabilmekte ve özsaygılarında da düşüş yaşanabilmektedir.

Literatürde yer alan gençlerin yaşadıkları işsizlik kaygısı ve araştırma sonuçları incelendiğinde bu konunun ne kadar önemli olduğu bir kere daha gözler önüne serilmektedir (Kart& Erdost, 2008; Dursun& Aytaç, 2009; Dursun& Aytaç, 2012; Tunçsiper vd. ,2012; Aslan, 2015 ;Tayfun ve Korkmaz,2016; Çolakoğlu, 2017).

Bu araştırmanın amacı bir üniversitenin, seçilen fakültesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin bölümlerine, sınıflarına, cinsiyetlerine göre işsizlik kaygısı, umutsuzluk ve benlik saygıları arasındaki ilişkiyi belirlemek, yükseköğretimde okumakta olan öğrencilerin işsizlik tutumları hakkında bilgi edinmek ve mikro bir örnek oluşturmaktır.

2.ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırma, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ni oluşturan İktisat, Maliye, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, İşletme, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Uluslararası İlişkiler ve Ekonometri bölümünü öğrenciler ile sınırlıdır.

Araştırma fakültenin ilgili bölümlerinde okumakta olan birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırma, uygulanan soru anketi ile sınırlıdır. Anketler ders saatinde Etik Kurulu Onayı ve dersi veren öğretim üyesinin izni alınarak yapılmıştır. Fakat bazı öğretim üyelerinin ders saatinde anket yapılmasına izin vermemesi ve 2020 Mart ayında ortaya çıkan Covid-19 virüsü sebebiyle üniversitelerin tatil olması sonucunda toplamda 916 öğrenci ile sınırlı kalmıştır.

3.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

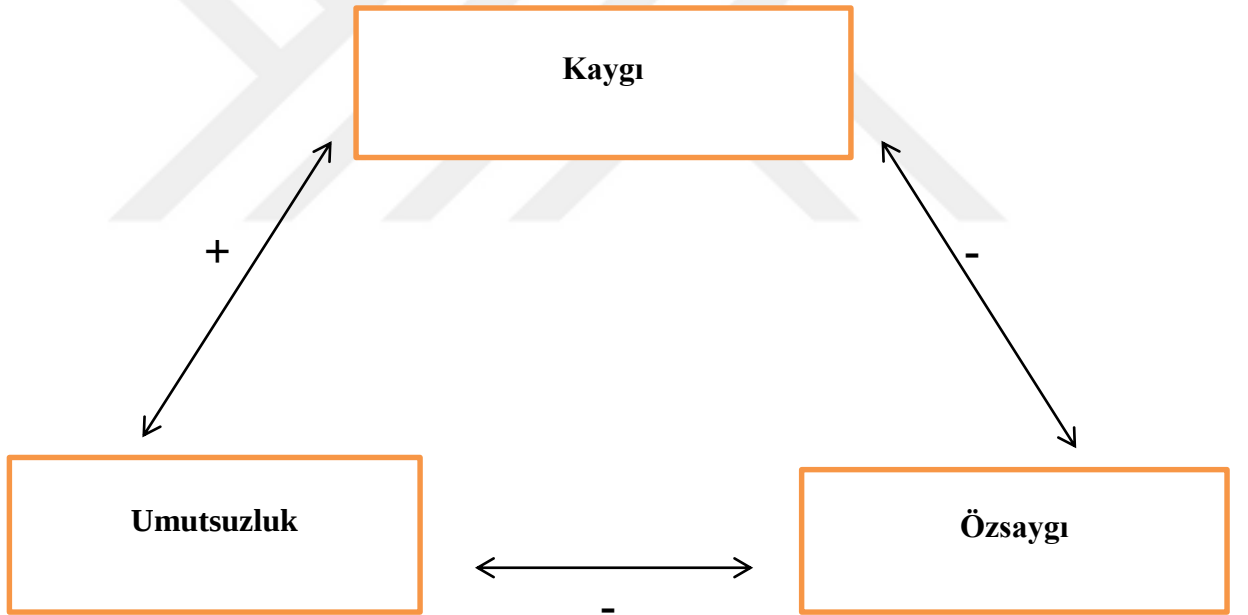
Bu araştırmanın uygulanabilmesi için Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan 31 Ocak 2019 tarihli 2020-01 sayılı onay alınmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi, verilerin toplanabilmesi için anket kullanılmıştır. Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan toplamda 916 öğrenciye ders saatleri sırasında anket uygulanmıştır.

Araştırmada tabakalı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Tabakalı örnekleme, öncelikle ulaşılmak istenen evren tespit edilir. Evrende yer alan elemanların belirli tabakalara ayrılması ve tabakaların her birinde aynı adette eleman bulunması imkânsızdır. Bütün tabakalarda aynı miktarda seçim yapılması, evrendeki az elemanlı tabakalarla, fazla elemanlı tabakalarından eleman alınmasıyla elde edilen örneklemin temsil yeteneğinin fazla olmasına sebep olur. Bu nedenlerle de evrendeki tabakaların yüzdeliğine göre örneklemin oluşturulması ve mühim olup olmamasına göre örneklem seçimi yapılabilir. Örneklem seçimi iki şekilde yapılabilir. İlki “*Orantılı Tabakalı*

Örneklem'', ikincisi ise ''Orantısız Tabakalı Örneklem''dir. ''Oranlı tabakalı örneklem, her tabakanın evrendeki oranıyla orantılı olarak örnekleme eleman alınır. Oransız tabakalı örneklem, tabakaların evrendeki oranına bakılmaksızın, her tabakaya eşit sayıda eleman alınır.'' (Özen& Gül, 2007: 402-403). Araştırmacı, bu bilgiler ışığında tabakalı değişkenlerini ve tabaka miktarını belirler. İstenilen sonuca ulaşmak için değişkenlerin bağımsız olması önemlidir (Akalin, 2015: 84).

Bu araştırmada da öğrencilerin kaygı, umutsuzluk düzeylerini belirlemek için Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ni içerisinde yer alan ve aynı zamanda fakülteyi oluşturan yedi bölümde öğrenim görmekte olan öğrencilerin kaygı ve umutsuzluk ve özsaygı düzeyi tabakalı örneklem yöntemi ile belirlenecektir.

4.ARAŞTIRMA MODELİ VE HİPOTEZLERİ

Şekil 1. Araştırmanın Kavramsal Modeli

Araştırma için yukarıdaki model kurgulanmış ve modele göre hipotezler geliştirilmiştir.

4.1.ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Genç işsizliği, eğitim seviyesi ne düzeyde olursa olsun gençleri ciddi şekilde etkileyen ve psikolojik sonuçlara sebebiyet veren bir kavramdır. Eğitimli gençlerde de

oldukça fazla görülen genç işsizliği bireyleri daha mezun olmadan olumsuz şekilde etkileyebilmekte, psikolojik sonuçlar doğurabilmektedir. Bu psikolojik sonuçlar içerisinde yer alan işsizlik kaygısının, üniversitede öğrenim görmekte olan gençlerde ne düzeyde olduğu araştırmanın ana temasını ortaya koymaktadır.

H1. Erkek öğrencilerin işsizlik kaygısı, kadın öğrencilerin işsizlik kaygı düzeyinden yüksektir.

H2. Öğrencilerin özsaygı düzeylerinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

H3. İş bulma inancı olmayan gençlerin, işsizlik kaygısı yüksektir.

H4. Son sınıf öğrencilerinin işsizlik kaygısı, diğer sınıflarda okuyan öğrencilere göre daha yüksektir.

H5. Özsaygısı yüksek olan gençlerin, işsizliğe ilişkin olumsuz düşünceleri azdır.

H6. Son sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeyi, birinci sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeyinden fazladır.

H7. Özsaygısı yüksek olan gençlerin, umutsuzluk düzeyi düşüktür.

H8. İş bulma inancı ile iş deneyimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H9. Anne ve babaların eğitim düzeyi ile öğrencilerin işsizlik kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

H10. Annenin çalışma durumu ile öğrencilerin umutsuzluk düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

H11. Babanın çalışma durumu ile öğrencilerin işsizlik kaygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

5. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Veri toplama aracı olarak anket tekniği ile ölçme araçları kullanılmaktadır. Öğrencilere uygulanan anketler SPSS 17. 0 programından yararlanılarak sonuca ulaştırılmaktadır.

Araştırmada kullanılan kişisel bilgi toplama formu ve ölçeklerin özelliklerine ilişkin bilgiler şu şekildedir:

5.1.KİŞİSEL BİLGİ TOPLAMA FORMU: Araştırmada, öğrencilerin; yaş, cinsiyet, okumakta oldukları bölüm, genel ortalamaları, ebeveynlerinin eğitim düzeyi ve mesleklerinin yer aldığı 14 sorudan oluşan kişisel soru toplama formu kullanılmıştır.

5.2. ROSENBERG BENLİK ÖZSAYGI ÖLÇEĞİ (RSBÖ): Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiş olan bu ölçek bireylerin benlik saygılarını ölçme amacıyla literatürde en çok tercih edilen ölçek türleri arasında yer almaktadır. Rosenberg Özsayı Ölçeği 63 madde ve 12 alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin ilk başta yer alan 10 maddesi Benlik Saygısını ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu 10 maddenin 5 tanesi olumluyken, diğer 5 tanesi ise olumsuz maddelerden oluşmakta ve ardışık olarak sıralanmaktadır. Ölçek dördümlük likert tip ölçüm yapmaktadır. Bunlar: “*Çok Doğru*”, “*Doğru*”, “*Yanlış*”, “*Çok Yanlış*” tır. Kişiler, kendi kişilik özelliklerine göre bu cevaplardan istediğini seçebilir. Bu ölçekte alınabilecek puan 10-40 arasında değişmektedir. Bireyler ölçeğe verdikleri cevaplara göre en düşük 10 puan alabilirken, en yüksek ise 40 puan alabilmektedir. (Haspolat& Kağan, 2017: 146, Özgüngör, 2014: 36, Eskin vd. , 2013: 135). Türkçeye uyarlaması 1986 yılında Çuhadaroglu tarafından yapılmıştır. Benlik saygısı kategorisinin, ölçeğin geçerliliğini test etmek amacıyla psikiyatrik görüşmeler yapılmıştır. Görüşme sonuçlarında öğrencilerin benlik saygılarının bireysel bakış açılarına göre “yüksek”, “orta”, “ düşük” olarak hesaplanmıştır (Tonga&Halisdemir, 2017: 1217).

Bu araştırmada ilk 10 madde kullanılarak öğrencilerin benlik saygılarının ölçülmesi hedeflenmiştir. Tiggeman ve Winefield’in 1984 yılında işsiz bireylerin katılımı ile gerçekleştirdiği çalışmada, güvenilirlik katsayısı 0,81 olarak bulunmuştur.

5.3. BECK UMUTSUZLUK ÖLÇEĞİ: Beck ve arkadaşlarının 1974 yılında geliştirdikleri bu ölçek bireylerin geleceğe yönelik olumsuz beklentilerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Umutsuzluk ölçeği, grup halinde yetişkinlere ve ergenlere uygulanabilmektedir. Beck Umutsuzluk Ölçeği toplamda 20 önermeden oluşmaktadır. Bu önermelerin 11 tanesinin doğru, 9 tanesinin ise yanlış cevaplanması istenmektedir. Bu önermelerde bireyler kendilerine uygun cevap olarak “*Evet*” ya da “*Hayır*” ı seçmektedir. 20 adet doğru-yanlış olarak yazılan maddelerde her ifade için, her cevaba 0 ya da 1 puan verilmektedir. Her maddeye verilen puanların toplamı, bireylerin umutsuzluk düzeylerini göstermektedir. Eğer bireylerin puanları yüksek ise umutsuzluk seviyeleri de yüksektir (Beck vd. ,1974: 861-862). Ölçeğin Türkçeye çevirisi 1991 yılında Seber tarafından yapılmıştır (Durak& Palabıyıkoglu, 1994: 312). Ülkemizde Umutsuzluk ölçeğinin geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları Seber, Dilbaz, Kaptanoğlu ve Tekin tarafından ve 1994 yılında Durak ve Palabıyıkoglu tarafından yapılmıştır (Seber vd. ,1993, Durak& Palabıyıkoglu, 1994). Öğrencilerin geleceğe yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla Beck Umutsuzluk Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından üniversite öğrencilerine uygulanan ölçeğin sonucuna göre çalışmada Beck Umutsuzluk Ölçeği’nin Cronbach’s Alpha değerinin 0,80 olduğu saptanmıştır.

5.4. İŞSİZLİK TUTUMU ÖLÇEĞİ: Kart ve Erdost’ un 2008 yılında üniversitede öğrenim görmekte olan öğrencilerin işsizlik endişelerini belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada belirlenen literatürden seçilmiş psikometrik sorulardan oluşan işsizlik tutumu ölçeğini, 2012 yılında Tunçsiper, Biçil ve Biçen araştırmalarında kullanmıştır. Bireylerin üniversiteyi bitirdikten sonraki bir yıl içerisinde iş bulamazlarsa, işsiz kalmaları sonucunda yaşayabilecekleri sorunlara yönelik olarak 14 likert tipi sorudan oluşmaktadır. Ölçek bireylerin kendilerine uygun cevabı verebilmeleri için oluşturulan dördümlük likert tip ölçüm yapmaktadır. Bunlar “*Çok Doğru*”, “*Doğru*”, “*Yanlış*”, “*Çok Yanlış*” tır. Bu 14 likert tip soru Tunçsiper ve arkadaşları tarafından yapılan faktör analizi neticesinde işsizlik kaygısı ile alakalı dört faktör tespit edilmiştir. Bu dört faktör; Faktör 1: Karamsarlık, Faktör 2: Başarma Arzusu, Faktör 3: İyimserlik, Faktör 4: Çözüm Arayışını kapsamaktadır. İlk 6 maddeye verilen cevaplar Karamsarlık Faktörünü oluştururken, 7-10 arasındaki maddelere verilen cevaplar Başarı Arzusu Faktörünü, 11-12. Maddeye verilen yanıtlar İyimserlik Faktörünü ve nihayetinde son 2 maddeye verilen yanıtlar ise Çözüm Arayışı Faktörünü

oluşturmaktadır(Kart&Erdost,2008, Tunçsiper vd.,2012). İstatiksel verilere göre faktörün öz değerinin 1.153 , faktörlere dair güvenilirlik sonucunun ise 0.536 olduğu tespit edilmiştir. Yazarlar tarafından yeni bir ölçek olması sebebi ile ileride yapılacak çalışmalarla güvenilirliğin şekilleneceği düşünülmektedir.

Bu araştırmada İşsizlik Tutumu Ölçeği öğrencilerin mezun olduktan sonra bir yıl içerisinde mezun olamazlarsa ne hissedeceklerinin belirlenmesi ve işsizlik kaygılarının ölçülmesi amacıyla kullanılmıştır.

6. VERİ ANALİZ TEKNİKLERİ

Anket uygulaması sonucunda elde edilen verilerin analizleri SPSS 17. 0 programında gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan özsayı, umutsuzluk ölçeği ve işsizlik kaygısını ölçmek amacıyla kullanılan işsizlik tutumu ölçekleri için frekans analizi ve güvenilirlik analizi yapılmıştır. Ayrıca normallik testleri yapılarak, verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Oluşturulan hipotezler doğrultusunda Korelasyon Analizi, Bağımsız Örneklem T-Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi, Post Hoc Analizi yapılmış, Çapraz Tablo ve Ki-Kare Testi uygulanmıştır.

7. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evrenini Bursa Uludağ Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini ise Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Toplamda 916 kişinin oluşturduğu bu örneklemin %60,5'ini kadın öğrenciler, %39,5'ini ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma bulguları kısmında örneklemin demografik özelliklerine ayrıntılı şekilde yer verilecektir.

8. ARAŞTIRMA BULGULARI

8.1. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK BULGULARI

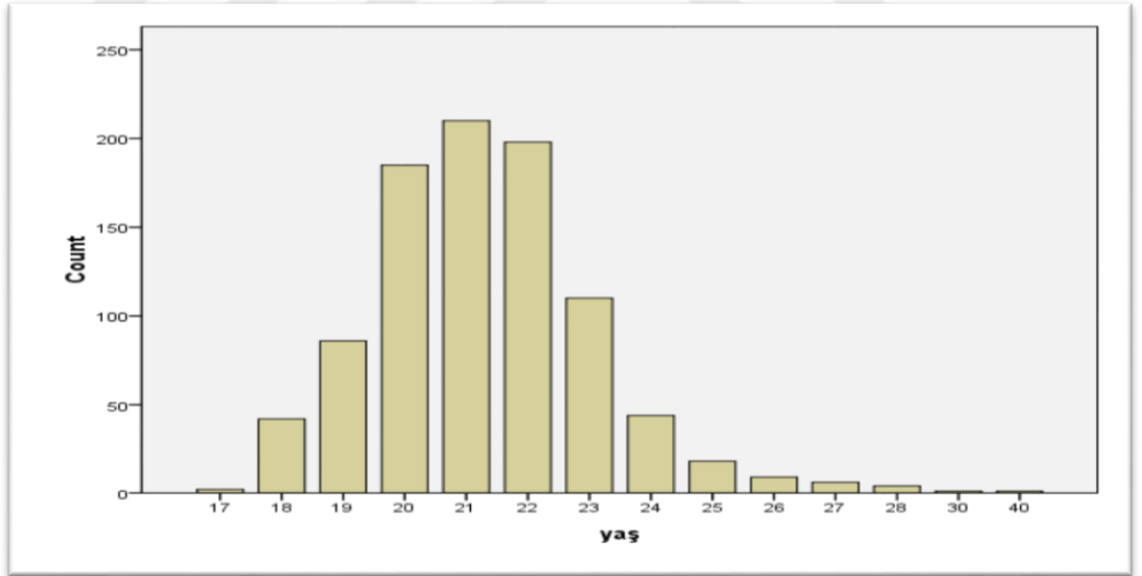
Araştırmada yer alan anketin kişisel bilgi formundan elde edilen bilgiler demografik sonuçlar kapsamında bu başlık altında sunulacaktır.

8.1.1. Yaş

Tablo 19. Katılımcıların Yaşlarına Göre Dağılımı ve Ortalaması

Yaş	Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
17-25 Yaş Arası	895	97,7
26-40	21	2,3
Toplam	916	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş aralığı 17-40 arasında değişmekte olup, yaş ortalaması $21,29 \pm 1,88$ 'dir (ortalama $\pm$ standart sapma) olarak elde edilmiştir. Tablo 19'da da görüldüğü üzere öğrencilerin %97,7 gibi büyük bir kısmını 17-25 yaş arası oluşturmaktadır. Geriye kalan %2,3 gibi küçük bir kısmını ise 26-40 yaş arasında yer alan öğrenciler oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ve sayılarının daha net görülmesi amacı ile oluşturulan ve aşağıda yer alan Şekil 2'de ayrıntılı olarak yüzdelik dilimler gösterilmektedir.

Şekil 2. Katılımcıların Yaş Dağılımı

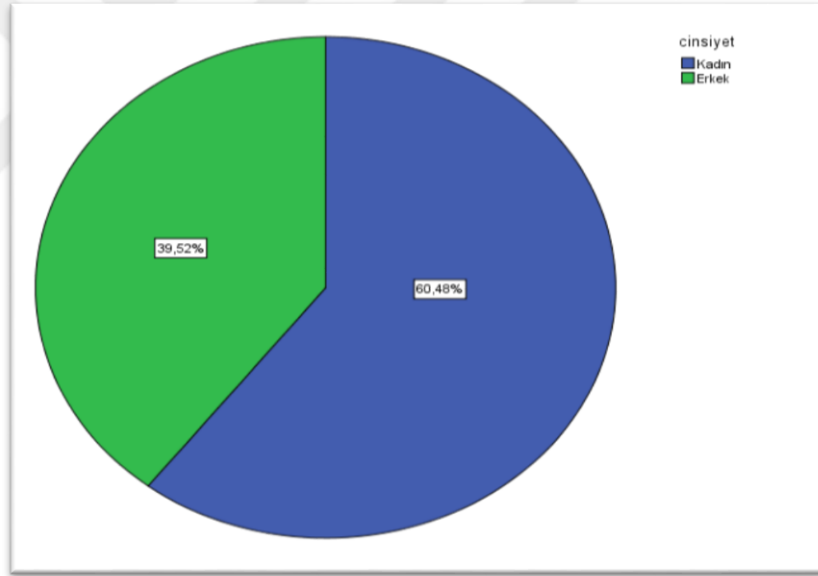
Şekil 2'de görüldüğü üzere araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin 20-22 yaş aralığında yoğunlaşmaktadır.

8.1.2. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları

Tablo 20. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımları

Cinsiyet	Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
Kadın	554	60,5
Erkek	362	39,5
Toplam	916	100

Tablo 20’de araştırmaya katılan toplam 916 öğrencinin %60,5’lik kısmını kadın öğrencilerin oluşturduğu, geriye kalan %39,5 kısmını ise erkek öğrencilerin oluşturduğu gösterilmektedir. Şekil 3’de ise çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin cinsiyet dağılımları verilmektedir.

Şekil 3. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

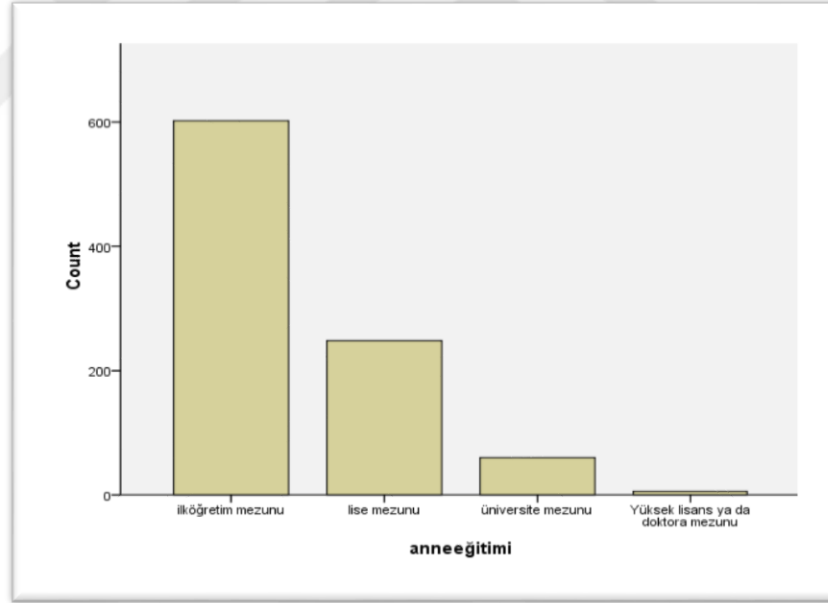
8.1.3. Katılımcıların Ebeveynlerinin Eğitim ve Ekonomik Düzeyi

Araştırmaya katılan katılımcıların anne ve babalarının eğitim düzeyini ve ekonomik durumlarını belirlemek amacıyla meslekleri ve ekonomik durumlarına ilişkin soru ankette yer almaktadır. Katılımcıların verdikleri yanıtlar ve yüzdelik dilimler Tablo 21-Şekil 4, Tablo 22-Şekil 5’te ve Tablo 23-Şekil 6 ve Tablo 24-Şekil 7’de gösterilmektedir.

Tablo 21.Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeyi

Eğitim Durumu	Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
İlköğretim Mezunu	602	65,7
Ortaöğretim Mezunu	248	27,1
Yükseköğretim Mezunu	60	6,6
Yüksek Lisans veya Doktora Mezunu	6	7
Toplam	916	100,0

Öğrencilerin annelerinin eğitim durumu incelendiğinde %65,7 gibi ciddi bir oranının ilköğretim mezunu olduğu, ikinci sırada ise %27,1 ile ortaöğretim mezunu oldukları görülmektedir. %6,6'sının yükseköğretim mezunu olduğu ve yalnızca %0,7'sinin yüksek lisans veya doktora mezunu olduğu tespit edilmiştir. Yüzdelik dilimlerin grafik şeklinde gösterimi ise aşağıda Şekil 4'de yer almaktadır.

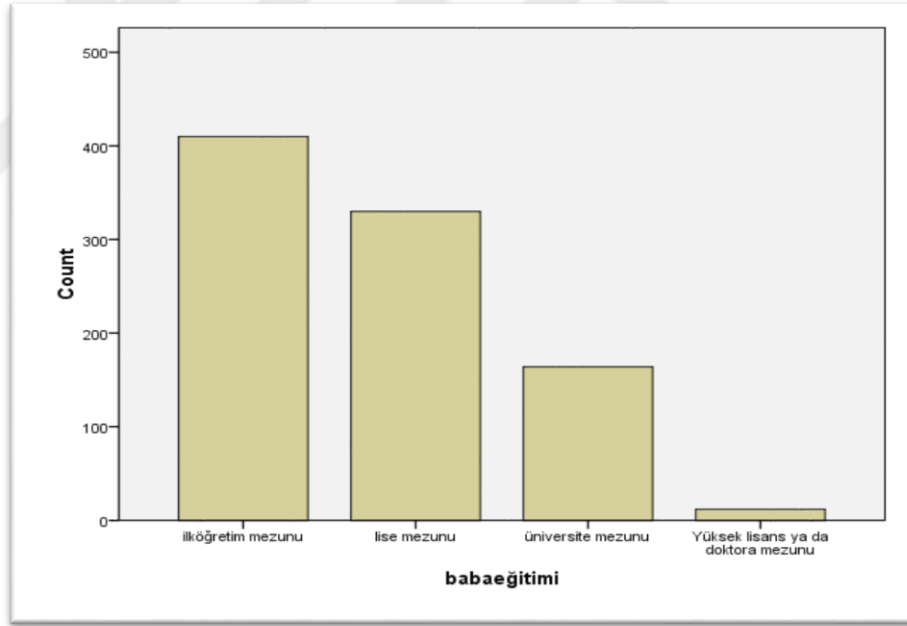

Şekil 4. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeyinin Yüzdelik Grafiği

Tablo 22. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeyi

Eğitim Durumu	Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
İlköğretim Mezunu	410	44,8
Ortaöğretim Mezunu	330	36,0
Yükseköğretim Mezunu	164	17,9
Yüksek Lisans veya Doktora Mezunu	12	1,3
Toplam	916	100,0

Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri incelendiğinde %44,8'inin ilköğretim mezunu olduğu, %36,0'ın ortaöğretim mezunu olduğu, %17,9'unun yükseköğretim mezunu olduğu geriye kalan %1,3'ünün ise yüksek lisans veya doktora mezunu olduğu görülmektedir. Yüzdelik dilimlerin grafik şeklinde gösterimi ise aşağıda yer almaktadır.

Şekil 5. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeyi Yüzdelik Grafiği

Tablo 21-22 ve Şekil 4-5 karşılaştırıldığında genel olarak babaların eğitim düzeyinin annelerin eğitim düzeyinden daha yüksek olduğu söylenebilmektedir. Annelerin %65,7'si ilköğretim mezunu iken babaların %44,8 ilköğretim mezunudur. Ortaöğretim mezun olma oranları incelendiğinde ise annelerin %27,1'i, babaların ise %36'sı lise mezunudur. Yükseköğretim mezunu olma oranlarına bakıldığında annelerin

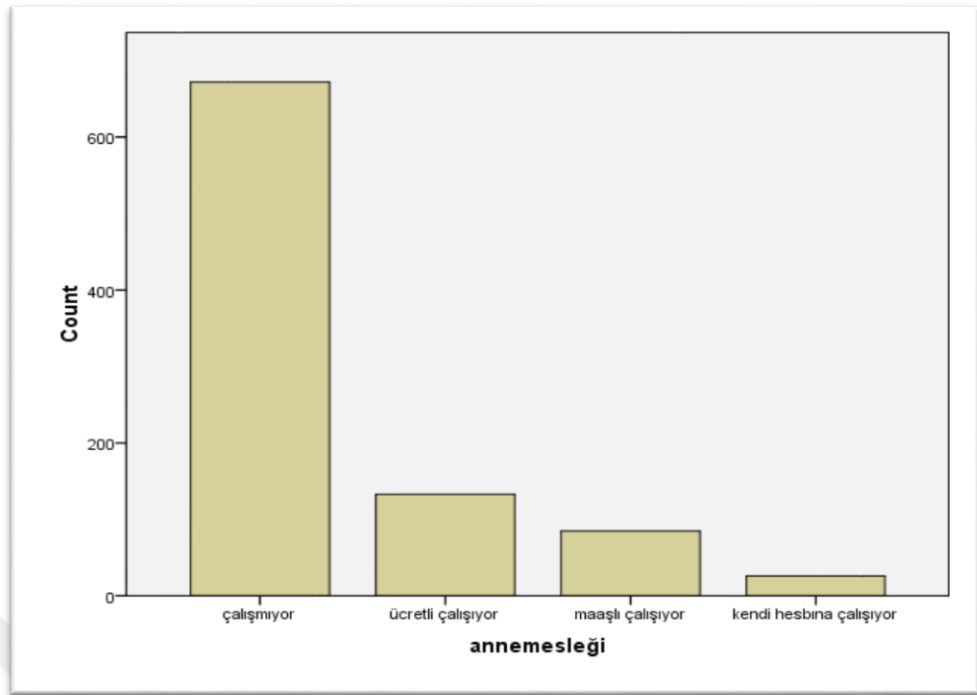
%6,6'si, babaların ise %17,9'u yükseköğretim mezunu olduğu görülmektedir. Nihayetinde geriye kalan oranlar incelendiğinde ise annelerin sadece %0,7'sinin, babaların ise %1,3'ünün yüksek lisans veya doktora mezunu olduğu görülmektedir. Tüm eğitim düzeylerinde babalarının eğitim seviyelerinin, annelerin eğitim seviyesi oranlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcılara ebeveynlerinin eğitim düzeyleri öğrenildikten sonra meslekleri de sorulmuştur. Soruya verilen yanıtlar çerçevesinde “Çalışmıyor”, “Ücretli Çalışıyor”, “Maaşlı Çalışıyor” ve “Kendi Hesabına Çalışıyor” olmak üzere cevaplar dört gruba ayrılarak çalışma durumları belirlenmiştir. Bu yanıtlar çerçevesinde frekans analizleri, yüzdelik dilimleri tablo ve şekillerle aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 23. Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Durumu

Çalışma Durumu	Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
Çalışmıyor	671	73,3
Ücretli Çalışıyor	134	14,6
Maaşlı Çalışıyor	85	9,3
Kendi Hesabına Çalışıyor	26	2,8
Toplam	916	100,0

Katılımcıların annelerinin çalışma durumu oranları incelendiğinde %73,3 gibi ciddi bir kısmının herhangi bir yerde istihdam etmediği görülmektedir. Geriye kalan %26,7'sinin ise %14,7'si ücretli bir işte, %9,3'ü maaşlı bir işte, %2,8'i ise kendi hesabına çalışmaktadır. Yüzdelik dilimleri ise aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

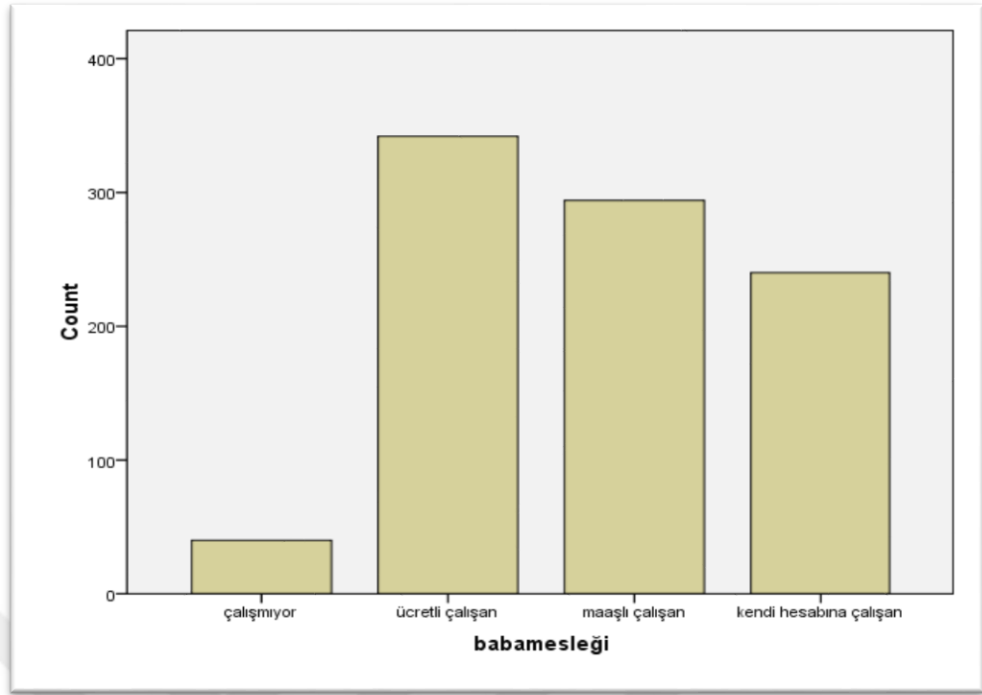

Şekil 6. Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Durumu

Tablo 24. Öğrencilerin Babalarının Çalışma Durumu

Çalışma Durumu	Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
Çalışmıyor	40	4,4
Ücretli Çalışıyor	342	37,3
Maaşlı Çalışıyor	294	32,1
Kendi Hesabına Çalışıyor	240	26,2
Toplam	916	100,0

Katılımcıların babalarının çalışma durumu oranları incelendiğinde sadece %4,4'ünün çalışmadığı görülmektedir. %37,4'ünün ücretli olarak çalıştığı, %32,1'inin maaşlı olarak çalıştığı, %26,2'sinin ise kendi hesabına çalıştığı tespit edilmiştir. Yüzdelik dilim dağılımları ise aşağıda Şekil 7'de gösterilmektedir.

Şekil 7. Öğrencilerin Babalarının Çalışma Durumu

Eğitim düzeyinde olduğu gibi çalışma durumunda da babaların yüzdelik oranlarının annelerin oranlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Annelerin %73,3 gibi ciddi bir kısmı herhangi bir işte çalışmazken, babaların yalnızca %4,4'ünün bir yerde istihdam etmediği görülmektedir. Annelerin %14,6'sı babaların ise %37,3'ü ücretli olarak çalışmakta, annelerin %9,3'ü babaların ise %32,1'i maaşlı çalışmaktayken, annelerin yalnızca %2,8'i babaların ise %26,2'si kendi hesabına çalışmaktadır. Tablo 23-24 ve Şekil 6-7 karşılaştırılmasında babaların işgücü piyasasında daha fazla yer aldıkları net bir şekilde gözler önüne serilmektedir.

8.2. KATILIMCILARIN EĞİTİME DAYALI BULGULARI

Araştırmanın kişisel bilgi toplama formunda yer alan öğrencilerin eğitime dayalı özellikleri, iş bulmaya dair inanç ve deneyimleri bu başlık altında sunulmaktadır.

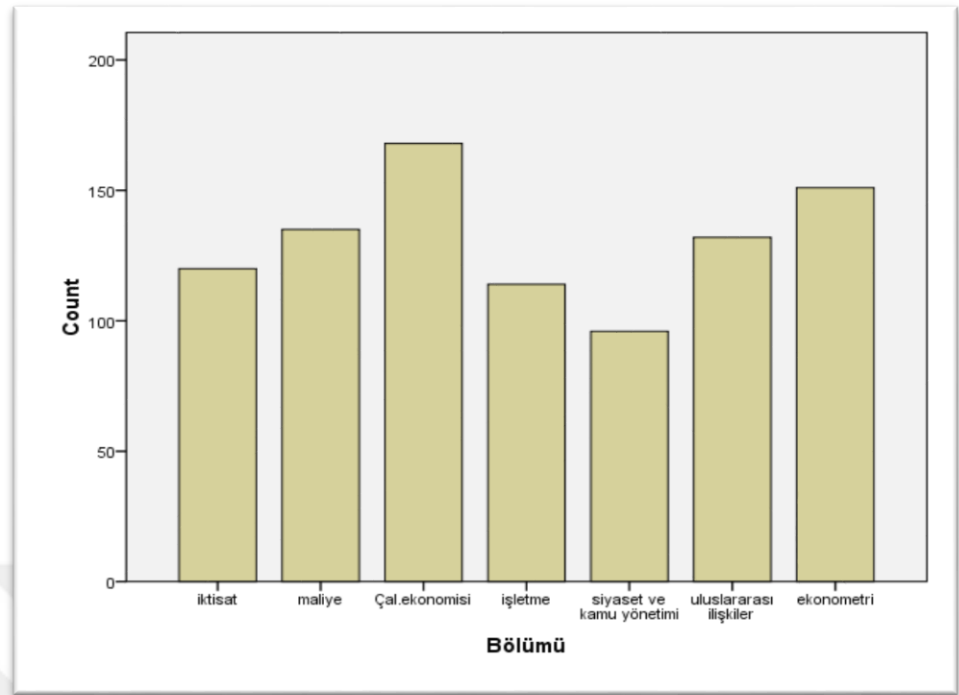
8.2.1. Katılımcıların Okudukları Bölümlere Göre Dağılımı

Uludağ Üniversitesi'nin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin yedi bölümünde okumakta olan öğrencilerden veriler toplanmıştır. Katılımcıların okudukları bölümlere göre dağılımları Tablo 25'de gösterilmektedir.

Tablo 25 .Öğrencilerin Öğrenim Görmekte Oldukları Bölümler

Bölüm	Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
İktisat	120	13,1
Maliye	135	14,7
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	168	18,3
İşletme	114	12,4
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	96	10,5
Uluslararası İlişkiler	132	14,4
Ekonometri	151	16,5
Toplam	916	100,0

Tablo 25'de görüldüğü üzere katılımcılar İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Bölümü'nde okumakta olan öğrencilerdir. Bu öğrencilerin %13,1'i İktisat, %14,7'si Maliye Bölümü'nde, %18,3'ü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nde, %12,4'ü İşletme Bölümü'nde, %10,5'i Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde, %14,4'ü Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde, %16,5'i ise Ekonometri Bölümü'nde öğrenimine devam eden öğrencilerden oluşmaktadır. Şekil 8'de bu yüzdeler dilim, grafik halinde gösterilmektedir.

Şekil 8. Öğrencilerin Bölümlerine Göre Yüzdelik Dağılımı

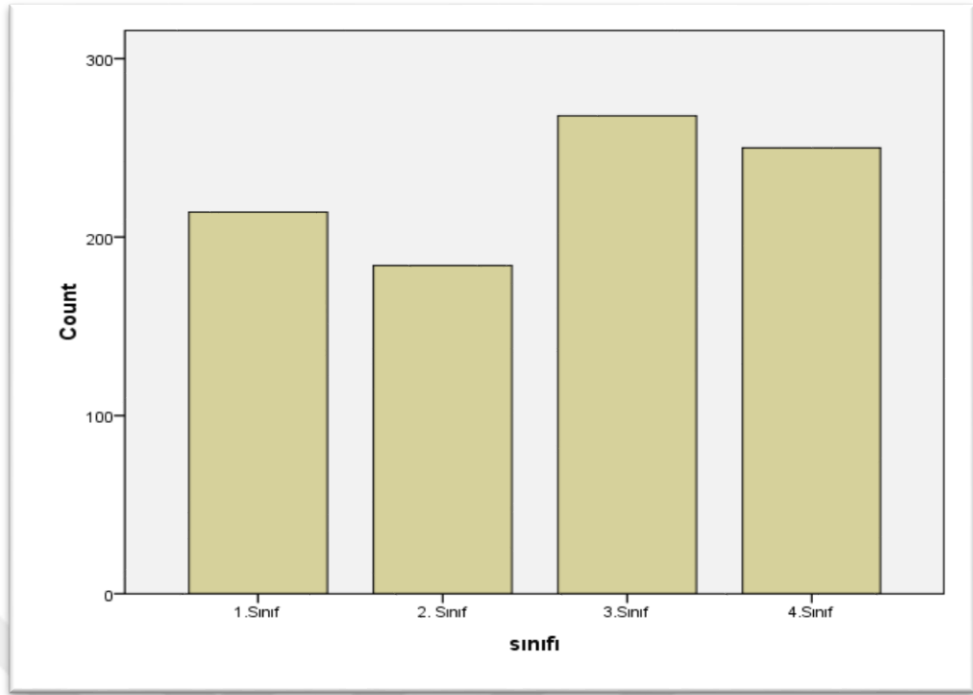
8.2.2.Katılımcıların Sınıflara Göre Dağılımları

Araştırmanın örneklemini oluşturan öğrenciler 1.Sınıf, 2.Sınıf, 3.Sınıf ve 4.Sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Tablo 26’da sınıf dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 26.Öğrencilerin Sınıf Dağılımları

Sınıf	Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
1.Sınıf	214	23,4
2.Sınıf	184	20,1
3.Sınıf	268	29,3
4.Sınıf	250	27,3
Toplam	916	100,0

Katılımcıların %23,4’ünü birinci sınıf öğrencileri oluştururken, %20,1’ini ikinci sınıf, %29,3’ünü 3.sınıf, nihayetinde %27,3’ünü ise dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Şekil 9’da yüzdelik dağılımlar gösterilmektedir.

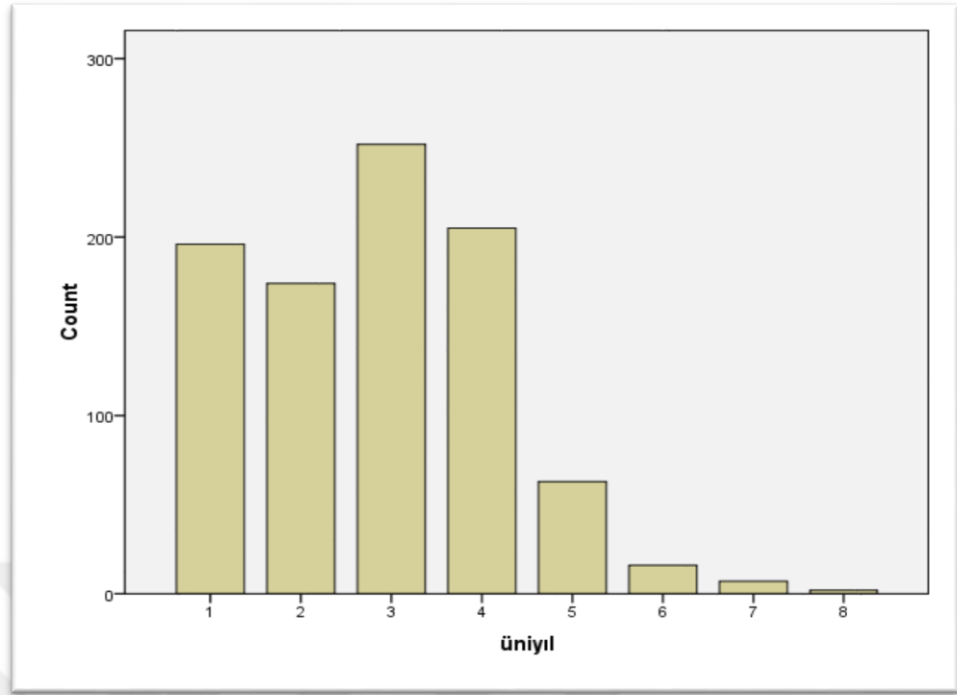

Şekil 9. Öğrencilerin Sınıf Dağılımlarının Yüzdelik Dilimleri

8.2.3. Katılımcıların Genel Akademik Not Ortalamaları (GANO) ve Üniversitede Geçirmekte Oldukları Yıl

Öğrencilerin genel akademik not ortalamaları 0,60-3,97 arasında değişmekte olup, GANO ortalamaları $2,64 \pm ,570$ (ortalama $\pm$ s.sapma) olarak elde edilmiştir.

Öğrencilerin üniversitede kaçınıcı seneleri olduğunu tespit etmek amacıyla “Üniversitede Kaçınıcı Yılıınız?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar 1.sene-8.sene arasında değişiklik göstermektedir. Katılımcıların üniversitedeki yıllarının ortalaması $2,84 \pm 1,36$ (ortalama $\pm$ s.sapma) olarak saptanmıştır. Öğrencilerin üniversitedeki yılları Şekil 10’da yüzdelik dilimler halinde verilmektedir.

Şekil 10. Öğrencilerin Üniversitede Geçirmekte Oldukları Süre

Şekil 10’da görüldüğü üzere katılımcıların %21, 42’sinin henüz birinci senesi, %19, 2’sinin ikinci senesi, %27, 54’ünün üçüncü senesi, %22, 40’ının ise dördüncü senedir. Üniversitedeki beşinci senesi olanlar katılımcıların %6, 89’unu, altıncı senesi olanlar %0,8’ini, sekizinci senesi olan ise yalnızca %0, 2’sini oluşturmaktadır. Şekilde belirtilen yüzdelik dağılımlardan da anlaşılacağı gibi öğrencilerin büyük bir kısmı kendi akademik yıllarında öğrenim görmektedir.

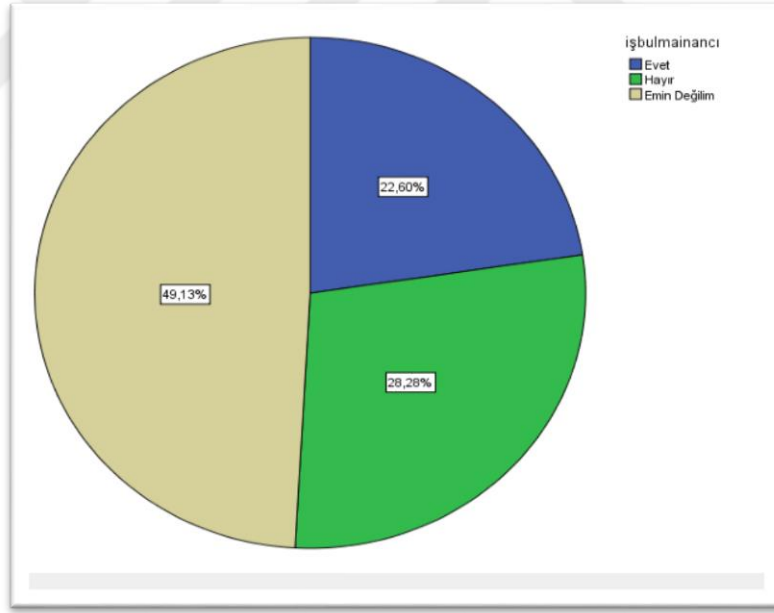
8.2.4. Katılımcıların İş Bulmaya Dair İnancı

Katılımcılara anket soruları dahilinde “*Mezun olduktan sonra kolayca iş bulacağınıza inanıyor musunuz?*” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin bu soruya vermiş oldukları yanıtlar Tablo 27’de gösterilmektedir.

Tablo 27. Öğrencilerin İş Bulmaya Dair İnançları

İş Bulma İnanç	Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
Evet	207	22,6
Hayır	259	28,3
Emin Değilim	450	49,1
Toplam	916	100,0

Tablo 27’de gösterildiği üzere öğrencilerin %49, 1 gibi büyük bir kısmı mezun olduktan sonra kolayca iş bulacaklarından emin değildir, %28, 3 gibi bir kısım ise mezun olduktan sonra iş bulacağına inanmamaktadır ve hayır cevabını vermektedir, geriye kalan %22, 6’sı ise mezun olduktan sonra kolayca iş bulacağına inanmaktadır. Öğrencilerin iş bulmaya dair inançlarının yüzdelik dilimleri Şekil 11’de grafik üzerinde gösterilmektedir.

Şekil 11. Öğrencilerin İş Bulmaya Dair İnançları

Öğrencilerin mezun olduktan sonraki süreçte kolayca iş bulabileceğini düşünmeleri, emin olmamaları ve maalesef iş bulmaya dair inançlarının olmamasının çeşitli sebepleri vardır. Bu sebepler Tablo 28’te ayrıntılı olarak gösterilmektedir.

8.2.5. Katılımcıların İş Bulmaya Dair İnançlarına Yönelik Olarak Vermiş Oldukları Cevaplar

Katılımcılara yöneltilen “*Mezun olduktan sonra kolayca iş bulacağınıza inanıyor musunuz?*” bu soruya vermiş oldukları cevaplara doğrultusunda nedeninin belirtilmesi istenmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar benzer veya aynı olmalarından dolayı belli gruplar halinde toplanmıştır. Tablo 28’te öğrencilerin yanıtları ayrıntılı bir şekilde gösterilmektedir.

Tablo 28. Öğrencilerin İş Bulmaya Dair İnançlarına Yönelik Olarak Vermiş Oldukları Cevapların Nedenleri

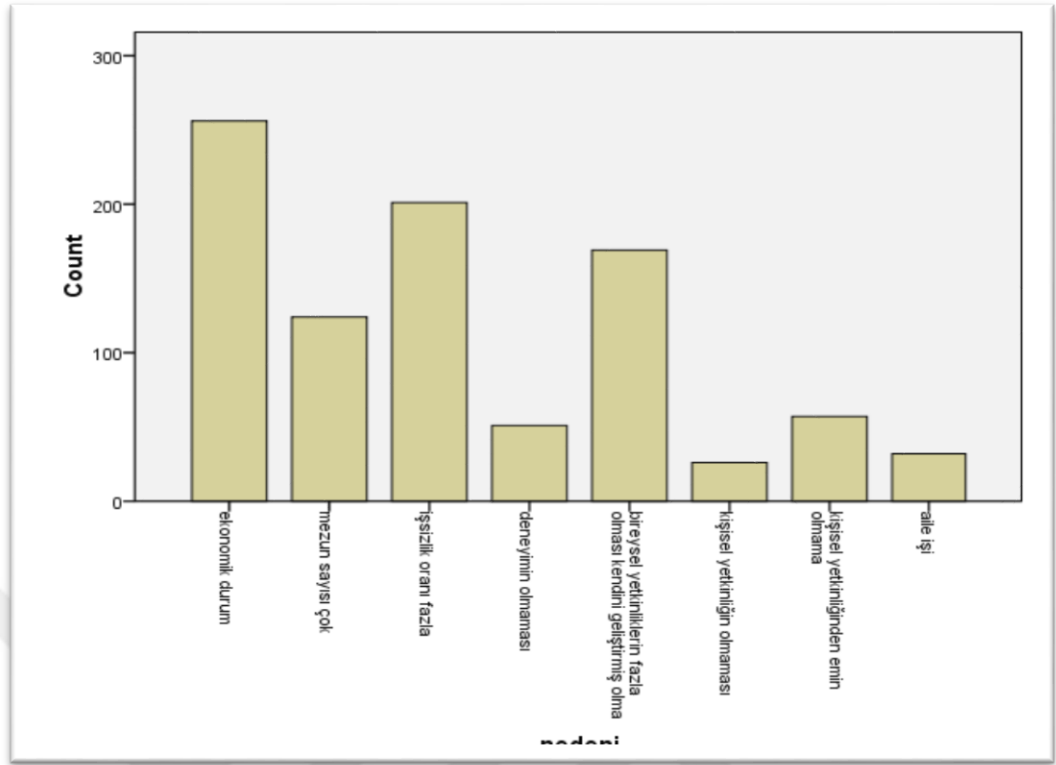
Nedenler	Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
Ülkenin Ekonomik Durumu	256	27,9
Mezun Sayısının Fazla Olması	124	13,5
İşsizlik Oranlarının Yüksek Olması	201	21,9
Deneyimin Olmaması	51	5,6
Bireysel Yetkinliklerin Fazla Olması/ Kendine Güven	169	18,4
Kişisel Yetkinliklerinin Olmaması	26	2,8
Kişisel Yetkinliklerinin Yeterli Olduğundan Emin Olmama	57	6,2
Aile İşinin Olması	32	3,5
Toplam	916	100,0

Katılımcılardan mezun olduktan sonra kolayca iş bulacaklarına dair inançları olmayanlar ve emin olmayanların yani toplamda öğrencilerin %77,4’ünün verdiği yanıtlar yukarıda Tablo 28’te sunulmuştur. Bu öğrencilerin %27,9’u ülkenin ekonomik durumunun kötü olduğunu ve ülkede ekonomik krizin mevcut olduğunu söylemektedir. %13,5’ ise mezun sayısının çok fazla olduğunu, yeni istihdam alanlarının olmadığını veya yaratılmadığını dile getirmektedir. Katılımcıların %21,9’luk kısmı ise ülkedeki genel işsizlik ve genç işsizliği oranlarının fazla olduğunu, genç işsizliği oranlarının yükselişte olduğunu söylemektedir. %5, 6’sı ise herhangi bir deneyimlerinin

bulunmadığını, işverenlerin işe alım şartlarında tecrübe şartı aradığını söylemekte, %2,8'i kendilerine ve bireysel yetkinliklerine güvenmemekte, yabancı dili olmadığı ve kurslara katılmadığını söylerken, geriye kalan %6,2'si ise kendilerine güvenlerinin yeteri kadar olmadığını, mesleği ile ilgili seminer veya kurslara yeteri kadar katılmadığını, mesleki İngilizcelerini geliştirmediklerini ve kendilerini mezun oluncaya kadar geliştirip geliştiremeyeceğinden emin olmadıklarını ifade etmektedir.

Mezun olduktan sonra kolayca iş bulacağına inanların verdikleri cevaplar ise şu şekildedir: % 18,4'ü kendilerine güvenlerinin tam olduğunu, mesleki anlamda kendilerini geliştirdiklerini, tecrübe sahibi olduklarını, yurtdışı öğrenci değişim programı (bkz.erasmus) veya farklı programlar ile yurtdışına çıkarak yurtdışı deneyimi kazandıklarını, yabancı dil yetkinliklerinin olduğunu, mesleki seminer veya kurslara katılarak sertifika sahibi olduklarını ve işverenin isteyeceği birçok niteliği bulundurduklarını ifade ederken, geriye kalan %3,5 oranındaki katılımcılar ise aile şirketlerinin olduğunu, halihazırda bir işinin mevcut olduğu bu nedenle de kolayca iş bulacaklarına inandıklarını söylemektedir.

Bireylerin iş bulmaya dair inançlarının olması, olmaması veya emin olmama nedenlerinin yüzdelik dağılımları aşağıda grafiğin yer aldığı şekilde gösterilmektedir:

Şekil 12. Öğrencilerin İş Bulmaya Dair İnançlarına Yönelik Olarak Vermiş Oldukları Cevapların Nedenlerinin Yüzdelik Dağılımı

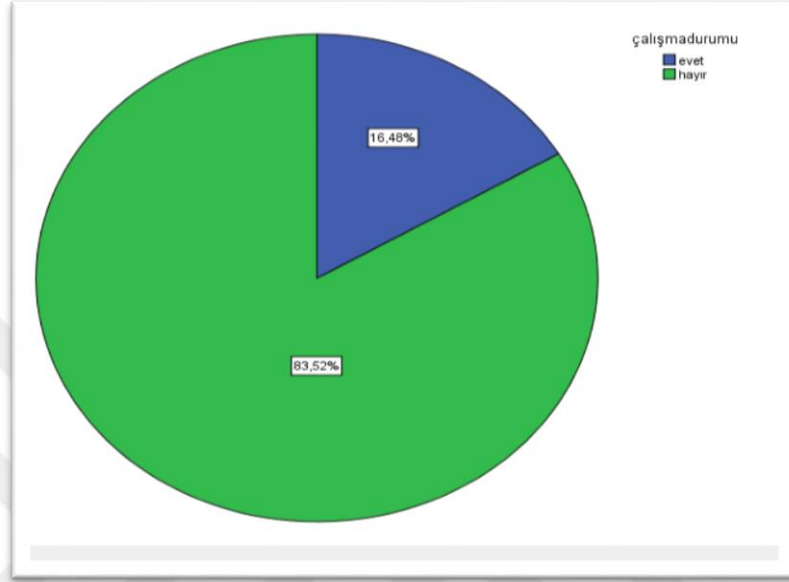
8.2.6. Katılımcıların İşgücü Piyasasına Dâhil Olma Durumu ve İş Deneyimi

Araştırmada katılımcıların herhangi bir iş deneyimine sahip olup olmadıkları, işgücü piyasası içerisinde yer alıp almamaları, çalıştıkları istihdam alanlarının kendi bölümü ile ilgili işgücü piyasası alanı olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri yanıtlar ve yüzdelik dilimleri aşağıdaki tablo ve şekillerde ayrıntılı olarak verilmektedir.

Tablo 29. Öğrencilerin İşgücü Piyasasına Dâhil Olma Durumu

Çalışma Durumu	Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
Evet	151	16,5
Hayır	765	83,5
Toplam	916	100,0

Yükseköğretimde okumakta olan öğrencilerin %83,5 gibi büyük bir kısmının işgücü piyasasına dâhil olmadığı, %16,5'inin ise işgücü piyasasına dâhil olduğu, bir başka deyişle mevcut olarak bir işte istihdam ettikleri görülmektedir. Yüzdelik dilimlerinin grafiği ise Şekil 13'de gösterilmektedir.

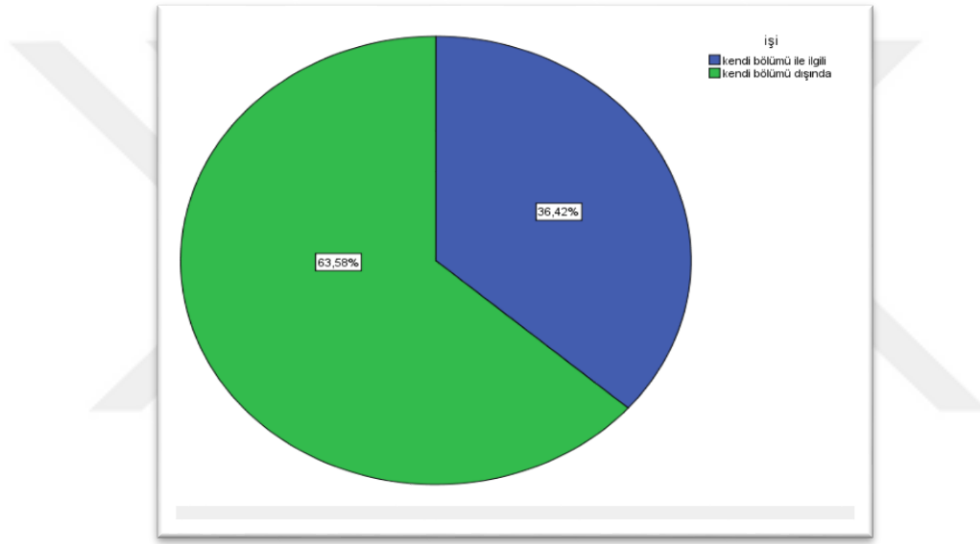
Şekil 13. Öğrencilerin İşgücü Piyasasına Dahil Olma Durumu

Öğrencilerin %16,5'i, şu an bir işte çalıştıklarını belirtmiştir. Mevcut bir işe sahip olan katılımcıların, çalıştığı işi belirtmeleri istenmiştir. Çalıştıkları işleri belirten gençlerin verdikleri yanıtlar çerçevesinde kendi bölümü ile ilgili bir işte çalışanlar ve kendi bölümü ile ilgili olmayan bir işte çalışanlar olarak iki gruba ayrılmıştır. Bu veriler Tablo 30'da ayrıntılı olarak verilmekte, Şekil 14' te ise yüzdelik dağılımları grafik halinde gösterilmektedir.

Tablo 30. Öğrencilerin İstihdamda Yer Aldıkları Yerlerin Bölümleri İle İlişkisi

İstihdam Ettiği İş	Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
Kendi Bölümü İle İlgili	55	6,0
Kendi Bölümü İle İlgili Değil	96	10,5
Toplam	151	16,5

Katılımcıların %16,5'ini oluşturan, bir işte istihdam eden öğrencilerin %6,0'ı kendi bölümü ile ilgili bir işte çalışmaktayken, %10,5'i ise kendi bölümleri dışında bir yerde çalışmakta olduğu görülmektedir. Kendi bölümleri ile ilgili çalışılan yerlerde genel olarak muhasebe, insan kaynakları, mali müşavirlik büroları gibi iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin istihdam ettiği yerler yer alırken, kendi bölümü dışında çalışanlar ise genel olarak garsonluk, çocuk bakımı, oto yıkama, araba tamiri, karşılama hostesliği, palyaçoluk gibi daha çok gündelik geçimlerini sağlamak için çalışılan yerler olduğu verilen yanıtlar doğrultusunda görülmektedir. Katılımcıların çalıştıkları işlerin kendi bölümü ile ilgili olup olmadığının yüzdelik dağılımı Şekil 14'de gösterilmektedir.

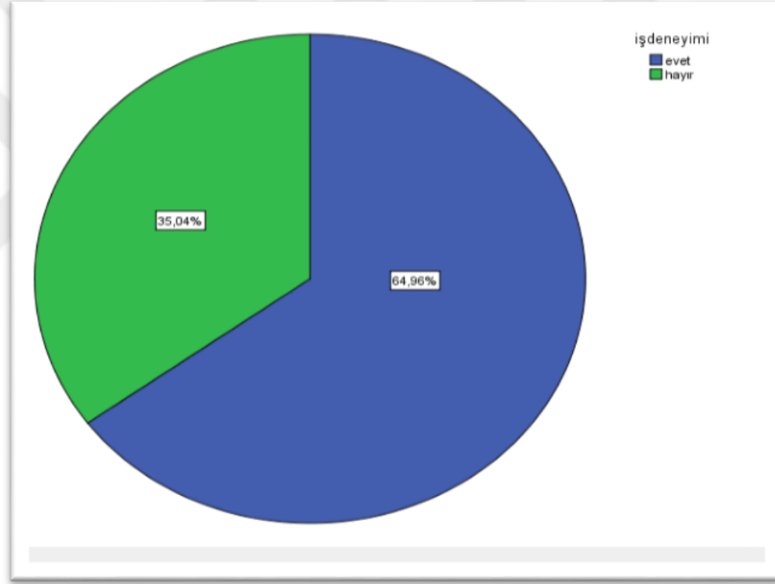
Şekil 14. Öğrencilerin İstihdamda Yer Aldıkları Yerlerin Bölümleri İle İlişkisi

Katılımcıların hâlihazırda bir işi olmasa da genel olarak iş deneyimine sahip olup olmadıklarını tespit etmek amacıyla “*Herhangi bir iş deneyiminiz var mı ?*” sorusu sorulmuştur. Verilen yanıtlar ve yüzdelik dilimler Tablo 31 ve Şekil 15’de gösterilmektedir.

Tablo 31. Öğrencilerin İş Deneyimine Sahip Olma Durumu

İş Deneyimine Sahip Olma	Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
Evet	595	65,0
Hayır	321	35,0
Toplam	916	100,0

Tablo 31’de görüldüğü üzere öğrencilerin %65’inin bir iş deneyimi vardır. Geriye kalan %35’inin ise herhangi bir iş deneyimi bulunmamaktadır.

Şekil 15. Öğrencilerin İş Deneyimine Sahip Olma Durumu

Katılımcıların yalnızca %16,5’inin şu an mevcut olarak çalıştığı bir işi olsa da, Şekil 15’de görüldüğü gibi %65’inin iş deneyimi bulunmaktadır. Geriye kalan %35’ini ise herhangi bir iş tecrübesine sahip olmadığı tespit edilmiştir.

8.3. KATILIMCILARIN İŞ DENEYİMİNE SAHİP OLMASININ İŞ BULMA İNANCINA ETKİSİNE YÖNELİK ÇAPRAZ TABLO VE Kİ KARE TESTİ

Katılımcıların iş deneyimine sahip olmasının iş bulma inancına olan etkisini belirlemek amacıyla çapraz tablo ile analiz edilmiştir. Ardından da iş deneyimine sahip olma ile iş bulma inancı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını tespit etmek amacıyla ki kare testi uygulanmıştır. Tablo 32’de çapraz tabloya ilişkin bulgular, Tablo 33’te ise ki kare testi sonuçları verilmektedir.

Tablo 32. İş Deneyiminin İş Bulma İnancına Etkisinin Çapraz Tabloda Gösterimi

			İş Bulma İnancı			
			Evet	Hayır	Emin Değilim	Toplam
İş Deneyimi	Evet	Kişi Sayısı	156	167	272	595
		% İş Deneyimi (içinde)	26,2%	28,1%	45,7%	100,0%
		% İş Bulma İnancı (içinde)	75,4%	64,5%	60,4%	65,0%
		%Toplam	17,0%	18,2%	29,7%	65,0%
	Hayır	Kişi Sayısı	51	92	178	321
		% İş Deneyimi (içinde)	15,9%	28,7%	55,5%	100,0%
		% İş Bulma İnancı (içinde)	24,6%	35,5%	39,6%	35,0%
		%Toplam	5,6%	10,0%	19,4%	35,0%
	Toplam	Kişi Sayısı	207	259	450	916
		% İş Deneyimi (içinde)	22,6%	28,3%	49,1%	100,0%
		% İş Bulma İnancı (içinde)	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam		22,6%	28,3%	49,1%	100,0%

Tablo 32 incelendiğinde iş deneyimine sahip olup, mezun olduktan sonra kolayca iş bulacağına inanan katılımcıların 156 kişi olduğu görülmektedir. Bu da iş deneyimine sahip olan bireylerin %26,2'sini, iş bulma inancı olan bireylerin ise %75,4'ünü, toplamda 916 katılımcının ise %17'sini oluşturmaktadır.

İş deneyimine sahip olup, iş bulma inancı olmayan 167 katılımcı bulunmaktadır. Bu da bu grubun %28,1'ini oluştururken, iş bulma inancı olmayanların ise %64,5'ini, toplam katılımcı sayısının ise %18,2'sini oluşturmaktadır.

İş deneyimine sahip olan fakat mezun olduktan sonra kolayca iş bulacağından emin olmayan kişi sayısı ise 272'dir. Bu grup iş deneyimine sahip olan bireylerin %45,7'sini oluştururken, iş bulma inancından emin olmayanların %36,7'sini, toplam katılımcıların ise %19,4'ünü kapsadığı görülmektedir.

İş deneyimine sahip olmayan fakat mezun olduktan sonra kolayca iş bulacağına inanan toplamda 51 öğrenci olduğu, bu da iş deneyimine sahip olmayanların %15,9'unu oluşturduğu, iş bulma inancı olanların ise %24,6'sını, toplam katılımcıların ise yalnızca %5,6'sını oluşturduğu görülmektedir.

İş deneyimine sahip olmayan ve mezun olduktan sonra kolayca iş bulacağına da inanmayan 92 öğrenci olduğu, bunun da iş deneyimine sahip olmayanların %28,7'sini oluşturduğu, iş bulma inancı olmayanların %35,5'ini ve toplamda katılımcıların ise %10'unu oluşturduğu görülmektedir.

İş deneyimine sahip olmayan ve mezun olduktan sonra kolayca iş bulacağından emin olmayan ise 178 öğrenci olduğu, iş deneyimine sahip olmayanların %55,5'ini, iş bulmaya dair inançlarından emin olmayanların %36,9'unu, toplam katılımcılar içerisinde ise %19,4'ünü bu grup oluşturmaktadır.

Bir iş deneyimine sahip olma ile iş bulmaya dair inancı bulunanlar arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını saptamak amacı ile ki kare testi yapılmıştır.

Tablo 33. İş Deneyimi ve İş Bulma İnancı Arasında Ki Kare Testi

	Value	df	p
Pearson Chi-Square	13,897 ^a	2	,001
Likelihood Ratio	14,403	2	,001
Linear-by-Linear Association	12,967	1	,000
N of Valid Cases	916		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 72,54.

Yapılan ki-kare testi sonucunda, anlam düzeyinin 0,05'ten küçük olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Bu da iş deneyimine sahip olanların iş bulmaya dair inancı ile herhangi bir iş deneyimi olmayan katılımcıların iş bulmaya yönelik inançlarına yönelik anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Araştırma hipotezlerinde yer alan “**H8**. İş bulma inancı ile iş deneyimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” Hipotezinin doğru olduğunu kanıtlamaktadır.

8.4. TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER VE ÇOK DEĞİŞKENLİ ANALİZLER

Bu bölümde, tezin araştırma kısmını oluşturan değişkenlerin tanımlayıcı istatistiksel analizine ve değişkenler arasında yapılan ilişkilere yönelik çok değişkenli analizlere yer verilmektedir. Öncelikle elde edilen verilerin nicel analiz yöntemlerine uygun olup olmadığını belirlemek amacı ile verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri “*skewness*” ve “*kurtosis*” analizleri ile test edilerek değerlerin -1,5 / +1,5 aralığı içinde

ve parametrik analizler için yeterli normalliğe sahip olduğu (Hair ve diğerleri, 2014; Tabachnick ve Fidell, 2013) görülmüştür.

Tablo 34'te katılımcıların benlik saygısı, umutsuzluk ve işsizlik kaygısı düzeyi ilişkin algılarına yönelik tanımlayıcı istatistik verileri bulunmaktadır.

Tablo 34. Ölçek Sorularına Verilen Yanıtlar ile İlgili Tanımlayıcı İstatistikler ve Cronbach Alpha Değerleri

Değişken	Madde Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Minimum	Maksimum	C.Alpha Güvenilirlik Katsayısı
Benlik Saygısı	10	18,40	4,61	1	3,80	0,82
Umutsuzluk Düzeyi	20	11,28	4,38	9	18	0,75
İşsizlik Kaygısı	14	39,99	6,09	1,43	4	0,78

Tablo 34'de görüldüğü üzere, katılımcıların benlik saygısı ortalaması $18,40 \pm 4,61$, umutsuzluk düzeyi ortalaması $11,28 \pm 4,38$, işsizlik kaygı ortalaması ise $39,99 \pm 6,09$ olarak bulunmuştur.

Ölçeklerin güvenilirliklerine bakıldığında Rosenberg Benlik Özsaygı Ölçeğinin C.Alpha Güvenirlik Katsayısının 0,82 olduğu, Beck Umutsuzluk Ölçeğinin C.Alpha Güvenirlik Katsayısının 0,75 ve İşsizlik Tutumu Ölçeğinin ise C.Alpha Güvenirlik Katsayısının 0,78 olduğu saptanmıştır. Ölçeklerin güvenilirlik analizleri $0,75 < \alpha < 0,82$ arasında yer almaktadır. Özdamar'a göre $0,00 < \alpha < 0,40$ güvenilir değil, $0,41 < \alpha < 0,60$ düşük güvenilirliğe, $0,61 < \alpha < 0,80$ orta güvenilirliğe sahip ve $0,81 < \alpha < 1,00$ yüksek güvenilirliğe sahip olarak değerlendirmektedir (Kılıç, 2016: 48). Araştırmada kullanılan Beck Umutsuzluk Ölçeği ve İşsizlik Tutumu Ölçeğinin orta güvenilirlikte olduğu, Rosenberg Benlik Özsaygı Ölçeğinin ise yüksek güvenilirlikte olduğu, Sosyal bilimlerde yapılan araştırmalar için tespit edilen C.alpha değerinin 0,70 ve üzerinde olması o ölçeğin güvenilir ve içsel tutarlılığının olduğu olduğu kabul edilmektedir (Liu, 2003; Kılıç, 2016).

8.4.1. Korelasyon Analizi

Araştırmada kullanılan ölçeklerin birbirleri ile ilişkilerini belirlemek amacıyla korelasyon analizi uygulanmıştır. Kullanılan tüm ölçekler normal dağılıma uyduğu için pearson korelasyon analizi kullanılarak sonuçlar tespit edilmiştir.

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplara göre özsaygı, umutsuzluk ve işsizlik tutumu ölçeğinin birbirleri ile ilişkileri aşağıda yer alan tablolarda sunulmuştur.

Tablo 35. Benlik Özsaygısı Ölçeği, Umutsuzluk Ölçeği ve İşsizlik Tutumu Ölçeği Arasındaki Korelasyon Analizi

Değişkenler	Özsaygı	Umutsuzluk	İşsizlik Tutumu
Özsaygı	1	-,440**	-,479**
Umutsuzluk	-,440**	1	,396**
İşsizlik Tutumu	-,479**	,396**	1

Tablo 35 incelendiğinde, özsaygı ve umutsuzluk arasındaki korelasyon $r=-0,440$ 'dır ($p=0,000$ $p<0.01$). Özsaygı ve umutsuzluk arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Öğrencilerin özsaygı düzeyi arttığında, umutsuzluk düzeyinde azalış olduğu, umutsuzluk düzeyinde yaşanan artış neticesinde ise özsaygı düzeyinin azalması beklenmektedir. Bu da araştırmanın hipotezleri arasında yer alan “**H7.** Özsaygısı yüksek olan bireylerin, umutsuzluk düzeyi düşüktür.” hipotezinin doğru olduğunu kanıtlamaktadır.

Tablo 35'e bakıldığı zaman, özsaygı ve işsizlik tutumu arasındaki korelasyon analizinin $r=-0,479$ ($p=0,000$ $p<0.01$) olduğu görülmektedir. Bu iki ölçek arasında negatif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu saptanmaktadır. Özsaygısı yüksek olan öğrencilerin, üniversiteyi bitirdikten sonraki 1 yıl içerisinde iş bulamazlarsa hissedecekleri işsizlik tutumuna verdikleri cevapların, kendilerini geliştirmeye yönelik olumlu cevaplar olması, özsaygısı düşük bireylerin işsizlik tutumuna yönelik olumsuz düşüncelerinde artışlar yaşanması beklenmektedir. Araştırma hipotezlerinde yer alan “**H5.** Özsaygısı yüksek olan bireylerin, işsizliğe ilişkin olumsuz düşünceleri azdır.” Hipotezinin doğruluğunu kanıtlamaktadır.

Tablo 35 incelendiğinde umutsuzluk ve işsizlik tutumu korelasyon analizinin $r=0,396$ ($p=0,000$ $p<0.01$) olduğu görülmektedir. Umutsuzluk ve işsizlik tutumu arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Bireylerin umutsuzluk düzeyleri arttıkça işsizlik tutumuna ilişkin olumsuz düşüncelerin de artması, umutsuzluk düzeyleri azaldıkça, işsizlik tutumuna ilişkin olumsuz düşüncelerin de azalacağı öngörülmektedir.

8.4.2.Bağımsız Örneklem T-Testi

Bu bölümde, öğrencilerin özsaygı, umutsuzluk düzeyi ve işsizlik kaygı düzeyi cinsiyete göre farklılık gösterip göstermemesini tespit etmek amacıyla Bağımsız Örneklem t-testi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 38’de gösterilmiştir.

Tablo 36. Öğrencilerin Özsaygı, Umutsuzluk ve İşsizlik Kaygı Düzeyleri Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız t-testi Sonuçları

Ölçekler	Cinsiyet						Testler	
	Erkek			Kadın				
	N	Ort.	S.Sapma	N	Ort.	S.Sapma	t-testi	p
Özsaygı	362	1,89	0,458	554	1,80	0,460	-3,078	,002
Umutsuzluk	362	0,72	0,239	554	0,72	0,248	-,391	,894
İşsizlik Kaygısı	362	2,85	0,407	554	2,85	0,453	,133	,696

Bulgular incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin özsaygısı düzeyinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur ($p < 0,05$). Erkeklerin özsaygı düzeylerinin, kadın öğrencilerin özsaygı düzeylerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Fakat umutsuzluk ve kaygı düzeyinin, cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğine bakıldığında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 36 incelendiğinde araştırma hipotezleri arasında yer alan “**H1**. Erkek öğrencilerin işsizlik kaygısı, kadın öğrencilerin işsizlik kaygı düzeyinden yüksektir.” Hipotezinin bu araştırmada reddedildiği görülmüştür.

Literatüre bakıldığında Çakmak ve Havedanlı (2004), Tümerdam (2007), Doğan ve Çoban (2009), Kutlu ve diğerleri (2019)’nin yapmış oldukları araştırmalarda öğrencilerin işsizlik kaygı düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Kaya ve Varol (2004), Tağşın (2006), Akgün ve diğerleri (2007), Dursun ve Aytaç (2009), Dursun ve Aytaç (2012), Aslan (2015), Yazar Arslan (2015), Tayfun ve Korkmaz (2016), Tağşın ve diğerleri (2017), Turaç ve Donar (2017), Çivildağ ve diğerleri (2018)’nin araştırmalarında kadın öğrencilerin kaygı düzeyinin erkek öğrencilerin kaygı düzeyinden yüksek olduğu tespit edilmiştir ve bu fark istatistiksel olarak da anlamlıdır. Kurt (2007)’un araştırmasında da kaygı düzeyi kadınlarda yüksektir fakat bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Gündoğar ve diğerleri (2008), Gizir (2005)’in yaptığı çalışmada erkeklerin mesleki kaygı düzeyinin kadınlardan yüksek olduğu ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmalarda ortaya çıkan bulgulardaki farklılaşmalar, kullanılan kaygı ölçeklerinin aynı olmamasından ve örneklem olarak seçilen öğrencilerin demografik faktörlerinden kaynaklanabilir (Doğan & Çoban, 2009: 166).

Öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği Tablo 36’ya göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Literatüre bakıldığında Tekin ve Filiz (2008), Gündoğar ve diğerleri (2007), Dereli ve Kabataş (2009), Kırımoğlu (2010), Yazar Arslan (2015), Küçük ve arkadaşları (2019)’nın yapmış oldukları araştırmalarda kız ve erkek öğrencilerin umutsuzluk düzeyi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilememiştir. Bu araştırma ile yapılan diğer araştırmaların sonuçlarının örtüştüğü görülmüştür. Araştırmalardan farklı sonuçlarda çıkmıştır. Örneğin; Ceyhan (2004), Duman ve diğerleri (2009), Üstün ve diğerleri (2014), Akdağ ve Alpay (2015), Kula ve Saraç (2017) araştırmalarında erkek öğrencilerin umutsuzluk düzeyi puanının daha yüksek olduğu ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiş, Küçük ve diğerlerinin (2019) sağlık hizmetlerinde okuyan öğrencilere yönelik yapmış oldukları araştırmada

erkeklerin umutsuzluk düzeyi, kadın öğrencilerin umutsuzluk düzeyinden yüksek olsa da istatistiksel olarak anlamlı değildir. Şahin (2009), Dursun ve Aytaç (2012) çalışmasında ise kadın öğrencilerin umutsuzluk düzeyinin, erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bayoğlu ve Karagün (2017) çalışmasında ise kadın öğrencilerin umutsuzluk puanları, erkek öğrencilere daha yüksek olsa da istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 36 incelendiğinde, öğrencilerin özsaygı düzeylerinin, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Erkek öğrencilerin özsaygı düzeyleri, kadın öğrencilerin özsaygı düzeylerinden yüksektir. Bu üniversite öğrencilerinin benlik saygı düzeylerini ölçmek amacıyla yapılan Özdayı (2019) ve Açıkgöz (2019)'ün çalışmaları ile aynı sonucu vermektedir. Erkek öğrencilerin özsaygıları, kadın öğrencilerin özsaygı düzeylerinden fazladır. Araştırma hipotezi olarak belirlenen “**H2.** Öğrencilerin özsaygı düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.” ile de araştırma sonucu örtüşmektedir. Hipotezin doğruluğunu kanıtlamaktadır.

Üniversite öğrencilerinin benlik saygılarını ölçmek amacıyla yapılan diğer araştırmalarda farklı sonuçlara da ulaşılmıştır. Karataş (2012), Latifoğlu (2012), Karaağaç ve diğerleri (2018)'nin çalışmasında kadın öğrencilerin benlik saygı düzeyi puan ortalamalarının, erkek öğrencilerden fazla olduğu tespit edilmiştir. Sevindik ve diğerleri (2007), Baybek ve Yavuz (2005) , Cengil (2009), Gürşen Otacioğlu (2009), Doğan ve diğerleri (2009), Abbasoğlu ve Öncü (2013) , Ünver ve diğerleri (2014), Haspolat (2016), Güleç ve Özbey Ayaz (2017), Otacioğlu (2017), Sevim ve Artan (2019)'ın çalışmalarında ise kadın ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

8.4.3.Katılımcıların İş Bulma İnancına Göre Farklılık Analizi

Bu başlık altında bireylerin iş bulma inancı ile özsaygı, umutsuzluk düzeyi ve işsizlik kaygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığı ve olası bir farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu amaç doğrultusunda Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Tablo 37' de ortaya çıkan bulgulara ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Tablo 37. İş Bulma İnancı ve Ölçekler Arasında Farklılık Analizi (One Way Anova)

	İş Bulma İnancı						Testler	
Ölçekler	Kesinlikle Var (n.207)		Emin Değil (n.450)		Kesinlikle Yok (n.259)		F	p
	Ort.	SS.	Ort.	SS.	Ort.	SS.		
Özsaygı	1,66	4,12	1,95	,511	1,84	,430	23,679	,000
Umutsuzluk	,857	,180	,594	,266	,733	,220	78,988	,000
İşsizlik Kaygısı	3,05	,436	2,69	,429	2,85	,399	43,446	,000

Tablo 37’de yer alan bulgular incelendiğinde; iş bulma inancı ile özsaygı ($F=23,679$, $p=0,00$) ve umutsuzluk düzeyi ($F= 78,988$, $P=0,000$) ile işsizlik kaygısı arasında ($F=43,446$, $p=0,000$) anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). İş bulma inancı olmayanların, işsizlik kaygı puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu da araştırma hipotezlerinde yer alan “**H3**. İş bulma inancı olmayan gençlerin, işsizlik kaygısı yüksektir.” Doğru olduğunu kanıtlamaktadır.

Ölçekler arasındaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Post Hoc Analizi (Tukey HSD) yapılmıştır. Bu analizde yer alan bulgular ise Tablo 38’de, ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 38. İş Bulma İnancına Göre Post Hoc Analizi

Tukey HSD

Bağımlı Değişken	(I) iş bulma inancı	(J) iş bulma inancı	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	p	95% Güven Aralığı	
						Alt Sınır	Üst Sınır
İşsizlik Kaygısı	Evet	Hayır	,36196*	,03884	,000	,2708	,4531
		Emin Değilim	,20557*	,03498	,000	,1234	,2877
	Hayır	Evet	-,36196*	,03884	,000	-,4531	-,2708
		Emin Değilim	-,15639*	,03249	,000	-,2327	-,0801
	Emin Değilim	Evet	-,20557*	,03498	,000	-,2877	-,1234
		Hayır	,15639*	,03249	,000	,0801	,2327
Özsaygı	Evet	Hayır	-,28796*	,04203	,000	-,3866	-,1893
		Emin Değilim	-,17939*	,03786	,000	-,2683	-,0905
	Hayır	Evet	,28796*	,04203	,000	,1893	,3866
		Emin Değilim	,10858*	,03516	,006	,0260	,1911
	Emin Değilim	Evet	,17939*	,03786	,000	,0905	,2683
		Hayır	-,10858*	,03516	,006	-,1911	-,0260
Umutsuzluk	Evet	Hayır	,26316*	,02112	,000	,2136	,3127
		Emin Değilim	,12177*	,01902	,000	,0771	,1664
	Hayır	Evet	-,26316*	,02112	,000	-,3127	-,2136
		Emin Değilim	-,14139*	,01767	,000	-,1829	-,0999
	Emin Değilim	Evet	-,12177*	,01902	,000	-,1664	-,0771
		Hayır	,14139*	,01767	,000	,0999	,1829

Tablo 38 incelendiğinde, işsizlik kaygı düzeyi ile iş bulma inancı olan katılımcılar ile iş bulma inancı olmayanlar ve iş bulma inancı konusunda emin olmayan katılımcılar arasında istatistiksel olarak ($p < 0,05$) anlamlı bir farklılık vardır. İş bulma inancı olan katılımcıların işsizlik kaygı düzeyi, iş bulma inancı olmayan katılımcılardan düşüktür. Aralarındaki ortalama fark ,36196* ve anlamlılık düzeyi 0,05'in altındadır. İş bulma inancından emin olmayan katılımcıların kaygı düzeyi, iş bulma inancı olan

katılımcılardan daha yüksektir. Aralarındaki ortalama fark $-,20557^*$ ve anlamlılık düzeyi 0,05'in altındadır. İş bulma inancından emin olmayanların işsizlik kaygısı, iş bulma inancı olmayanlardan daha düşüktür. Aralarındaki ortalama fark $,15639^*$ ve anlamlılık düzeyi 0,05'in altındadır. Tayfun ve Korkmaz (2016)'ın üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu araştırmada mezuniyet sonrası iş bulabilme inancı ile işsizlik kaygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. İş bulma inancı olmayan öğrencilerin, işsizlik kaygısı oranının yüksek olduğu saptanmıştır. Doğan ve Çoban (2009)'ın çalışmasında ise iş bulma inancı konusunda karamsar olan katılımcıların, kaygı seviyelerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Dursun ve Aytaç (2009) ve Dursun ve Aytaç (2012)'in çalışmalarında ise iş bulma inancı olan katılımcıların işsizlik kaygısı düzeyinin, iş bulma inancı olmayan katılımcıların işsizlik kaygı düzeyinden daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Katılımcıların, umutsuzluk düzeyi ile iş bulma inancı olan, iş bulma inancından emin olmayan ve iş bulma inancı olmayanlar arasında istatistiksel olarak ($p<0,05$) anlamlı bir farklılık vardır. İş bulma inancı olan katılımcıların umutsuzluk düzeyi, iş bulma inancı olmayanlardan daha düşüktür. Aralarındaki ortalama fark $,26316^*$ ve anlamlılık düzeyi 0,05'in altındadır. İş bulma inancından emin olmayan bireylerin umutsuzluk düzeyi, iş bulma inancı olan katılımcılardan yüksektir. Aralarındaki ortalama fark $,17939^*$ ve anlamlılık düzeyi 0,05'in altındadır. İş bulma inancı olmayan bireylerin umutsuzluk düzeyi ise iş bulma inancı olan bireylerden yüksektir. Aralarındaki ortalama fark $,10858^*$ ve anlamlılık düzeyi 0,05'in altındadır. Dursun ve Aytaç (2009)'ın üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları araştırmada katılımcıların mezuniyet sonrası iş bulma inancı olanlar ile mezuniyetin ardından iş bulma inancı olmayan katılımcıların umutsuzluk düzeyinden daha fazla olduğu saptanmıştır. Dereli ve Kabataş (2009), Kırımoğlu (2010) iş bulma konusunda endişesi olan öğrencilerin umutsuzluk düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Küçük ve arkadaşları (2019)'nın araştırmasında iş bulma konusunda endişe duyan katılımcıların umutsuzluk düzeyleri, iş bulma inancı olan ve iş bulacağından emin olmayan katılımcılardan daha yüksektir.

Katılımcıların özsaygı düzeyi ile iş bulma inancı olan, iş bulma inancından emin olmayan ve iş bulma inancı olmayan bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($p<0,05$) vardır. İş bulma inancı olan katılımcıların özsaygı düzeyi, iş bulma

inancı olmayan katılımcılardan daha yüksektir. Aralarındaki ortalama fark $-,28796^*$ ve anlamlılık düzeyi 0,05'in altındadır. İş bulma inancından emin olmayanların özsaygı düzeyi, iş bulma inancı olan katılımcılardan daha düşüktür. Aralarındaki ortalama fark $,17939^*$ ve anlamlılık düzeyi 0,05'in altındadır.

8.4.4.Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre Farklılık Analizi

Katılımcıların sınıf düzeylerine göre özsaygı, umutsuzluk ve işsizlik kaygı düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 39'da verilmiştir.

Tablo 39. Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre Ölçekler Arası Farklılık Analizi (One Way Anova)

Ölçekler	Sınıf Düzeyi								Testler	
	1.Sınıf (n.214)		2.sınıf (n.1849)		3.sınıf (n.268)		4.sınıf (n.250)		F	t
	Ort.	SS.	Ort.	SS.	Ort.	SS.	Ort.	SS.		
Özsaygı	1,89	,491	1,85	,483	1,81	,445	1,80	,433	1,705	,164
Umutsuzluk	,764	,221	,734	,254	,706	,250	,699	,244	3,458	,016
İşsizlik Kaygısı	2,87	,418	2,89	,448	2,83	,436	2,83	,437	1,156	,325

Tablo 39'da yer alan bulgulara göre öğrencilerin işsizlik kaygısı düzeyleri ve özsaygı seviyelerinin, sınıf düzeylerine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$). Bu çıkan sonuca göre araştırma hipotezleri arasında yer alan **“H4. Son sınıf öğrencilerinin işsizlik kaygısı, diğer sınıflarda okuyan öğrencilere göre daha yüksektir.”** Hipotezinin reddedildiği görülmüştür. Kaya ve Varol (2004), Kula ve Saraç (2016)'nın yapmış olduğu çalışmada işsizlik kaygısının sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ve bu da araştırma sonucunda elde edilen bilgilerle örtüşmektedir.

Tablo 39'da katılımcıların sınıf düzeyleri ile umutsuzluk seviyeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Farklılığın hangi

gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacı ile Post Hoc Analizi (Tukey HSD) yapılmış ve elde edilen bulgulara Tablo 40’da yer verilmiştir.

Tablo 40. Post Hoc Analizine Göre Sınıf Düzeylerine Göre Farklılık Analizi

Tukey HSD

Bağımlı Değişken	(I) sınıfı	(J) sınıfı	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	p	95% Güven Aralığı	
						Üst Sınır	Alt Sınır
Umutsuzluk Ölçeği	1.Sınıf	2. Sınıf	,03050	,02454	,600	-,0327	,0937
		3.Sınıf	,05874*	,02238	,044	,0012	,1163
		4.Sınıf	,06580*	,02273	,020	,0073	,1243
	2. Sınıf	1.Sınıf	-,03050	,02454	,600	-,0937	,0327
		3.Sınıf	,02825	,02337	,621	-,0319	,0884
		4.Sınıf	,03530	,02371	,445	-,0257	,0963
	3.Sınıf	1.Sınıf	-,05874*	,02238	,044	-,1163	-,0012
		2. Sınıf	-,02825	,02337	,621	-,0884	,0319
		4.Sınıf	,00705	,02146	,988	-,0482	,0623
	4.Sınıf	1.Sınıf	-,06580*	,02273	,020	-,1243	-,0073
		2. Sınıf	-,03530	,02371	,445	-,0963	,0257
		3.Sınıf	-,00705	,02146	,988	-,0623	,0482

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Tablo 40’da, analizden elde edilen bulgular incelendiğinde üçüncü sınıf öğrencilerinin ile birinci sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Aralarındaki ortalama fark **-,05874*** ve anlamlılık düzeyi 0,05’in altındadır. Dördüncü sınıf öğrencileri ile birinci sınıf öğrencilerinin de umutsuzluk düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Dördüncü sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeyi, birinci sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeyinden yüksektir. Aralarındaki ortalama fark **-,06580*** ve anlamlılık düzeyi 0,05’in altındadır. Araştırma hipotezleri arasında yer alan “**H6**. Son sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeyi, birinci sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeyinden fazladır.” Hipotezinin doğruluğunu kanıtlamaktadır.

Ehtiyar ve Üngören (2008)'in lise ve üniversite öğrencilerini örneklem olarak almış oldukları araştırmada, üçüncü sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeyi birinci ve ikinci sınıfta okuyan öğrencilerin umutsuzluk düzeyinden yüksek bulunmuştur. Şahin (2009)'in araştırmasında ise birinci sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeyi, dördüncü sınıf öğrencilerinin kaygı düzeyinden düşüktür fakat bu farklılık istatistiksel açıdan anlamlı değildir.

Çakmak ve Havedanlı'nın üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları araştırmada sınıf düzeyi ve kaygı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sınıf düzeyleri arasındaki anlamlı fark 1.Sınıf-2.Sınıf ve 1.Sınıf - 3.Sınıf öğrencileri arasındadır. 1.sınıf öğrencilerinin, 2. ve 3.sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilerinden daha kaygılı olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedenlerinin ise üniversite hayatına yeni başlanması, değişen sosyal çevre olduğu belirtilmektedir. Aydın ve Tiryaki (2017)'nin üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada ise üst sınıfta okuyan öğrencilerin kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu, fakat istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sevindik ve arkadaşları (2007)'nin yapmış olduğu araştırmada sınıf düzeyi ile özsaygı puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Dilmaç ve Ekşi(2008)'nin araştırmasında ikinci sınıf öğrencilerinin özsaygı düzeyinin, birinci sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Erşan ve arkadaşları (2009)'nin araştırmasında is üçüncü sınıf öğrencilerinin özsaygı puanının, dördüncü sınıf öğrencilerden daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Torun ve arkadaşları (2012)'nin yapmış olduğu araştırmada son sınıf öğrencilerinin özsaygı düzeyi yüksek bulunmuştur ve bunun nedeni olarak son sınıf öğrencilerinin akademik bilgilerinin daha fazla olması, mesleki hayata hazırlanmalarından dolayı olabileceği öngörülmektedir (Torun vd.,2012:403). Karataş (2012)'nin yaptığı araştırmada özsaygı ve sınıf düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Özdayı (2019) araştırmasında ise ikinci sınıf öğrencilerinin özsaygı düzeyinin, dördüncü sınıf öğrencilerinin özsaygı daha yüksek olduğu saptanmıştır.

8.4.5. Katılımcıların Anne-Baba Eğitimi ile Özsaygı, Umutsuzluk ve İşsizlik Kaygısı Arasındaki Farklılık Analizi

Öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyleri ile özsaygı, umutsuzluk ve işsizlik kaygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 41’de verilmektedir.

Tablo 41. Katılımcıların Anne Eğitim Düzeyi ile Ölçekler Arası Farklılık Analizi (One Way Anova)

Ölçekler	Anne Eğitim Düzeyi								Testler	
	İlköğretim Mezunu n.602		Lise Mezunu n.248		Üniversite Mezunu n.60		Yı veya Doktora Mezunu n.6		F	p
	Ort.	SS.	Ort.	SS.	Ort.	SS.	Ort.	SS.		
Özsaygı	1,84	,466	1,82	,449	1,81	,454	1,76	,628	,240	,869
Umutsuzluk	,711	,247	,739	,241	,777	,228	,769	,203	2,01	,110
İşsizlik Kaygısı	2,86	,444	2,84	,403	2,87	,456	2,67	,585	,496	,685

Tablo 41’de elde edilen bulgular incelendiğinde, öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi ile özsaygı ($F = ,240$, $p = ,869$), umutsuzluk ($F = 2,01$, $p = ,110$) ve işsizlik kaygı seviyeleri ($F = ,496$, $p = ,685$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p > 0,05$). Sevindik ve arkadaşları (2007)’nin araştırmasında da anne eğitimi ile özsaygı puanları arasında istatistiksel bir farklılık yoktur ve bu araştırmada elde edilen bulgular ile örtüşmektedir.

Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi ile ölçekler arasında farklılık görülüp görülmediğine ilişkin bulgular ise Tablo 42’de verilmiştir.

Tablo 42. Katılımcıların Baba Eğitim Düzeyi ile Ölçekler Arası Farklılık Analizi (One Way Anova)

Ölçekler	Baba Eğitim Düzeyi								Testler	
	İlköğretim Mezunu n.410		Lise Mezunu n.330		Üniversite Mezunu n.164		Yı veya Doktora Mezunu n.12		F	P
	Ort.	SS.	Ort.	SS.	Ort.	SS.	Ort.	SS.		
Özsaygı	1,86	,470	1,80	,447	1,85	,459	1,67	,565	1,372	,250
Umutsuzluk	,702	,240	,728	,253	,747	,234	,759	,275	1,124	,338
İşsizlik Kaygısı	2,85	,445	2,86	,415	2,86	,447	2,91	,521	,105	,957

Tablo 42’de elde edilen bulgular incelendiğinde, öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi ile özsaygı ($F=1,372$, $p =,250$), umutsuzluk ($F= 1.124$, $p=338$), işsizlik kaygısı ($F=,105$, $p= ,957$) seviyeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir($p>0,05$).

Araştırma hipotezleri arasında yer alan “**H9.** Anne ve babaların eğitim düzeyi ile öğrencilerin işsizlik kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.” Hipotezinin doğru olduğunu kanıtlamaktadır. Doğan ve Çoban (2009), Şahin (2009)’in üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları araştırmada da katılımcıların anne-baba eğitim düzeyi ile kaygı arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır bu da bizim araştırmamızdan elde edilen bulgu ile örtüşmektedir.

8.4.6. Katılımcıların Anne- Baba Çalışma Durumunun Öğrencilerin Özsaygı, Umutsuzluk, İşsizlik Kaygı Düzeyleri Arasında Farklılık Analizi

Katılımcıların anne ve babalarının çalışma durumu ile öğrencilerin özsaygı, umutsuzluk ve işsizlik kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacı ile Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Elde edilen bulgulara Tablo 43-44 ve Tablo 45’de yer verilmektedir.

Tablo 43. Anne Çalışma Durumu Farklılık Analizi Sonuçları (One Way Anova)

Ölçekler	Anne Çalışma Durumu								Testler	
	Çalışmıyor n.672		Ücretli Çalışıyor n.133		Maaşlı Çalışıyor n.85		Kendi Hesabına Çalışıyor n.26		F	p
	Ort.	SS.	Ort.	SS.	Ort.	SS.	Ort.	SS.		
Özsaygı	1,84	,463	1,86	,469	1,84	,415	1,59	,482	2,587	,052
Umutsuzluk	,710	,247	,731	,242	,789	,211	,790	,252	3,374	,018
İşsizlik Kaygısı	2,85	,430	2,82	,461	2,85	,415	2,94	,500	,595	,618

Öğrencilerin annelerinin çalışma durumu ile özsaygı ($F=2,587$, $p = ,052$) ve umutsuzluk ($F=3,374$, $p=,018$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Farklılığın hangi çalışma durumunda meydana geldiğini belirlemek amacıyla Post Hoc Analizi (Tukey HSD) yapılmıştır ve burada elde edilen bulgular Tablo 44’de verilmektedir. Araştırma hipotezleri arasında yer alan “**H10**. Annenin çalışma durumu ile öğrencilerin umutsuzluk düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.” Hipotezinin doğru olduğunu kanıtlamaktadır.

Öğrencilerin annelerinin çalışma durumu ve işsizlik kaygısı arasında ($F=,595$, $p=,618$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0,05$).

Tablo 44. Post Hoc Analizine Göre Annelerin Çalışma Durumuna Göre Farklılık Analizi

Tukey HSD

Bağımlı Değişken	(I) anne mesleği	(J) anne mesleği	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	p	95% Güven Aralığı	
						Alt Sınır	Üst Sınır
Çalışmıyor	Ücretli Çalışıyor		-,02417	,04372	,946	-,1367	,0884
		Maaşlı Çalışıyor	,00157	,05303	1,000	-,1349	,1381
		Kendi Hesabına Çalışıyor	,24660*	,09208	,038	,0096	,4836

Özsaygı	Ücretli çalışıyor	Çalışmıyor	,02417	,04372	,946	-,0884	,1367
		Maaşlı Çalışıyor	,02574	,06397	,978	-,1389	,1904
		Kendi Hesabına Çalışıyor	,27076*	,09878	,032	,0165	,5250
	Maaşlı çalışıyor	Çalışmıyor	-,00157	,05303	1,000	-,1381	,1349
		Ücretli Çalışıyor	-,02574	,06397	,978	-,1904	,1389
		Kendi Hesabına Çalışıyor	,24502	,10324	,083	-,0207	,5107
	Kendi Hesabına Çalışıyor	Çalışmıyor	-,24660*	,09208	,038	-,4836	-,0096
		Ücretli Çalışıyor	-,27076*	,09878	,032	-,5250	-,0165
		Maaşlı Çalışıyor	-,24502	,10324	,083	-,5107	,0207
Umutsuzluk	Çalışmıyor	Ücretli Çalışıyor	-,02089	,02317	,804	-,0805	,0387
		Maaşlı Çalışıyor	-,07860*	,02810	,027	-,1509	-,0063
		Kendi Hesabına Çalışıyor	-,07966	,04879	,361	-,2052	,0459
	Ücretli çalışıyor	Çalışmıyor	,02089	,02317	,804	-,0387	,0805
		Maaşlı Çalışıyor	-,05771	,03390	,323	-,1450	,0295
		Kendi Hesabına Çalışıyor	-,05877	,05234	,676	-,1935	,0760
	Maaşlı çalışıyor	Çalışmıyor	,07860*	,02810	,027	,0063	,1509
		Ücretli Çalışıyor	,05771	,03390	,323	-,0295	,1450
		Kendi Hesabına Çalışıyor	-,00106	,05471	1,000	-,1419	,1397
	Kendi Hesabına Çalışıyor	Çalışmıyor	,07966	,04879	,361	-,0459	,2052
		Ücretli Çalışıyor	,05877	,05234	,676	-,0760	,1935
		Maaşlı Çalışıyor	,00106	,05471	1,000	-,1397	,1419

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Tablo 44’de elde edilen bulgular incelendiğinde öğrencilerin özsaygı düzeyleriyle, annelerinin kendi hesabına çalışıyor olması ile çalışmıyor olması ve ücretli

çalışması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Annesi kendi hesabına çalışan öğrencilerin özsayıları, çalışmayan ve ücretli çalışanlardan daha düşüktür. Anneleri kendi hesabına çalışan ve çalışmayan öğrencilerin özsayı düzeyleri arasındaki ortalama fark ,24660* ve anlamlılık düzeyi 0,05'in altındadır. Anneleri kendi hesabına çalışan ve ücretli çalışan öğrencilerin özsayı düzeyleri arasındaki ortalama fark -,27076* ve anlamlılık düzeyi 0,05'in altındadır.

Öğrencilerin umutsuzluk düzeyiyle anneleri çalışmıyor olanlar ve maaşlı çalışanlar arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Annesi çalışmayan öğrencilerin umutsuzluk düzeyi, annesi maaşlı çalışan öğrencilerden yüksektir. Aralarındaki ortalama fark -,07860* ve anlamlılık düzeyi 0,05'in altındadır.

Tablo 45. Baba Çalışma Durumu Farklılık Analizi Sonuçları (One Way Anova)

Ölçekler	Baba Çalışma Durumu								Testler	
	Çalışmıyor (n.40)		Ücretli Çalışıyor (n.342)		Maaşlı Çalışıyor (n.294)		Kendi Hesabına Çalışıyor (n.240)		F	p
	Ort.	SS.	Ort.	SS.	Ort.	SS.	Ort.	SS.		
Özsayı	1,88	,466	1,86	,479	1,86	,441	1,77	,456	2,094	,099
Umutsuzluk	,763	,240	,711	,249	,720	,245	,738	,239	,918	,432
İşsizlik Kaygısı	2,86	,478	2,84	,422	2,83	,441	2,89	,439	,703	,550

Tablo 45’de elde edilen bulgular incelendiğinde katılımcıların babalarının çalışma durumunun öğrencilerin özsayı, umutsuzluk ve işsizlik kaygısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Araştırma hipotezleri arasında yer alan “**H11.** Babanın çalışma durumu ile öğrencilerin işsizlik kaygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.” Hipotezinin reddedildiği görülmektedir.

Çakmak ve Havedanlı (2005), Akgün ve arkadaşları (2007), Kutlu ve arkadaşları (2019)’nın yaptığı araştırmalarda gelir düzeyinin, kaygı seviyesine herhangi bir etkisi

olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, bu çalışmamızdan elde edilen bulgular ile örtüşmektedir.

Tümerdem (2007)'nin üniversite son sınıfta okuyan öğrenciler üzerinde yapmış olduğu çalışmada ailelerin ekonomik durumu ile kaygı arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Mütevellioğlu ve arkadaşları (2010)'nın yapmış olduğu araştırmada katılımcıların ailelerin gelir düzeyi ile iş bulma inancı arasında anlamlı bir ilişki vardır. Gelir düzeyi yüksek olan ailelere sahip olan katılımcılar, daha umutludur. Şahin (2009), Kula ve Saraç (2016)'ın araştırmalarında gelir düzeyi ve umutsuzluk düzeyi arasında anlamlı bir farklılık vardır. Aylık gelir ortalaması yüksek olanların umutsuzluk puanı daha düşüktür.

Erşen ve arkadaşları (2009)'nın yapmış oldukları araştırmada ailenin gelir durumunun düşük veya yüksek olması ile özsaygı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Gürşen Otacioğlu (2009), Otacioğlu (2017)'nin yapmış oldukları araştırmalarında benlik puanları ile ailenin maddi durumu ile istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Yüksek gelirli ailelere sahip olan katılımcıların özsaygı düzeyi, düşük gelirli aileye sahip olan katılımcıların özsaygı düzeyinden daha yüksektir. Kutlu ve arkadaşları (2019)'nın yapmış oldukları araştırmada ise ailenin gelir durumu ile işsizlik kaygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

1970’li yılların başında yaşanan Petrol Krizi ile işsizlik oranları, gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi gelişmiş ülkeleri de ciddi bir şekilde etkilemiştir. 1980’li yıllarda ise küreselleşme ve neoliberal politikaların etkisiyle gelişen teknoloji, sendikaların etkisinin azalması, çok uluslu şirketlerin ucuz işgücü arayışı, esnekleşme gibi etkenlerle işgücünün niteliği değişmiştir. Bunlarında etkisi ile işsizlik, tüm dünyanın ortak bir sorunu olmaya devam etmektedir, gelişmiş veya gelişmekte olan ülke fark etmeksizin varlığını sürdürmekte, güncelliğini korumaktadır.

Ülkelerin kalkınması için gençler işgücü piyasalarında çok önemli rol oynamaktadır. Fakat 1980’li yıllarda küreselleşme, mali krizler, örneğin 2008 yılında yaşanan etkisini 2009 yılında da sürdüren ekonomik krizler ile gençlerin işgücü piyasasına girişleri zorlaşmaktadır. İşsizlik oranları incelendiğinde genç işsizliği oranlarının, genel işsizlik oranlarının üzerinde seyrettiği görülmektedir. Dünya’da ki genç işsizliği oranları incelendiğinde de kimi ülkelerde çift rakamlara ulaştığı dikkat çekmektedir. ILO’ya göre son yıllarda yatırım ve ticaretlerde az da olsa büyümeler olsa da ekonomik büyüme söz konusu değildir. Bu durum ülkelerin refaha ulaşmasında en önemli stratejik kozu olan genç işgücünün yeteri kadar kullanılmadığına işaret etmektedir. Dünyada genç nüfusu artış göstermektedir fakat buna rağmen genç işgücünde küçülme yaşanmaktadır. Bireylerin hayatının en dinamik dönemi, gençliktir. Gençlik dönemi; ülkelerin kalkınması açısından ve bireylerin fizyolojik, psikolojik verimliliğini açısından en üst düzeyde olduğu dönemdir. Gençlerin bu dönemde mevcut işgücü piyasalarına giriş sağlayamaması, hem ülkeler için hem de gençler için olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Dünya nüfusunun ilerleyen zamanda yaşlanacağı öngörülmektedir. Bu da ülkeler açısında emeklilik, sağlık veya sosyal bakımlarının sağlanması gibi maliyet unsurları oluşturmaktadır. Bu nedenle de gençlerin işgücü piyasalarında yer alması oldukça önemlidir. Bu gerekçelerden dolayı da genç işsizliğinin, genel işsizlikten ayrı bir şekilde incelenmelidir.

Ülkemizde de genç işsizliği oranları genel işsizlik oranlarının üzerinde seyretmektedir ve genç işsizliği ciddi bir sorun oluşturmaktadır. Genç işsizliği oranlarında dalgalanmalar ve özellikle son yıllarda artışlar söz konusudur. Ülkemizde genç işsizliğine yol açan nedenler arasında emek arz ve talebinin uyuşmaması,

istihdamın daralması, ekonomik istikrarsızlıklar gibi nedenlerin yanı sıra 2012 yılında Suriye’de yaşanan iç savaştan dolayı kaçarak ülkemize sığınan gençlerin artması ve bu gençlerin mevcut piyasa koşulları altında ucuz işgücüne çalışması, 2020’nin ilk çeyreğinde ortaya çıkan ve küresel bir salgın olarak ilan edilen Covid-19 virüsü sebebiyle tedbir amaçlı işgücü piyasalarına kısıtlamalar getirilmesi ve birçok iş yerinin belirli sürelerle kapatılması veya kısıtlı saatler çalıştırılması gibi nedenlerle mevcut bir işi olan bireylerin bile gayri iradi olarak işe gidememesine yol açmıştır. İstihdam alanlarının daha fazla daralmasına, gençlerin işgücü piyasalarına girmesinin zorlaşmasına, işsizlik oranlarının artmasına neden olmaktadır. Ortaya çıkan küresel salgın sebebiyle işsizlik oranlarında daha fazla artışlar yaşanacağı da öngörülmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere, genç işsizliği ne yazık ki güncelliğini korumakta ve ciddi sorunlar oluşturmaya devam etmektedir.

Ülkelerin kalkınması açısından genç nüfus çok önemlidir ve Türkiye’de birçok ülkenin aksine genç nüfus oranı fazladır. Türkiye “*demografik fırsat penceresine*” sahip olan bir ülkedir. Eğer 2040 yılına kadar gençlere iyi bir eğitim sağlanır ve işgücü piyasasına kazandırılırsa işsizlik sorununun en aza indirgeneceği hatta ortadan kalkacağı öngörülmektedir. Fakat genç işsizlik oranları, eğitim düzeylerine göre incelendiğinde en yüksek genç işsizliği oranlarının yükseköğretimli gençlerde olduğu görülmektedir. Özellikle, Avrupa ülkelerinin eğitim düzeyine göre genç işsizliği oranları ile kıyaslandığında ülkemizdeki yükseköğretim mezunu gençlerin işsizlik oranlarının yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Avrupa ülkelerinde, eğitim düzeyi ile işsizlik oranları arasında ters orantı vardır. Gençlerin eğitim düzeyi arttıkça, işsizlik oranları azalmaktadır, Türkiye’de ise gençlerin eğitim düzeyi arttıkça işsizlik oranları da artmaktadır. Bunlara neden ise vasıfsız işgücünün iş ayırt etmeksizin herhangi bir işte çalışması yani iş seçme şansının olmaması ve niteliksiz işlerde çalışması, kırsal alanlarda yaşamakta olan ve işi bulunmayan gençlerin hayatlarını idame ettirebilmek, iş bulabilmek için kentlere göç etmesi ve ücret beklentisinin yüksek olmaması veya kayıt dışı çalışmaya yönelmesi, eğitilmiş gençlerin ise nitelikleri sebebiyle işlerde seçici olması, eğitimde geçirilen sürelerin artması, yüksek ücret beklentilerinin olması fakat işverenlerin bunu karşılamaması gibi nedenler vardır.

Ülkemizde eğitimli genç işsizliğinin artmasındaki diğer sebepler arasında kentsel işsizlik oranlarının yüksek olması, öğrencilere işgücü piyasalarının istediği koşulda eğitimler verilmemesi, eğitimlerin daha çok teoriye dayalı olması, işverenin deneyim istemesi ve genç işgücünü ek bir maliyet olarak görmesi, gençlere yeteri kadar istihdam alanı yaratılmaması, üniversite sayılarının hızlı bir şekilde artması fakat bu işgücüne istihdam yaratacak alanların olmaması, girişimciliğin yeteri kadar desteklenmemesi, mezun sayısının çok olması gibi sebeplerle gençler arasında rekabet artmaktadır. Bireyler daha mezun olmadan, yükseköğretimde okumaktayken işe girememe olasılığını düşünmekte ve işsizlik kaygısı yaşayabilmektedir. İşsizlik kaygısı yaşayan gençler, geleceğe dair umutsuzluğa kapılabilmektedir ve geleceğe dair olumsuz düşünceler birey üzerinde hakim olmaktadır. İşsizliğin yaratmış olduğu kaygı ve umutsuzluk gibi psikolojik sorunlar, başka psikolojik sonuçlara da sebebiyet verebilmektedir. Henüz yükseköğretimde okurken geleceğe dair olumsuz düşüncelere kapılan ve umutsuzluk düzeyi yükselen gençlerin işe giremedikleri zaman zarfında kendilerine olan güvenleri azalmakta, benlik saygı düzeyleri düşmektedir. Gençler bu sürede kendi emeklerine yabancılaşmakta, sosyal çevre ile bağlantısını kesmek istemektedir. Çünkü ailesine bağımlılığı devam etmekte ya da bakmakla yükümlü olduğu bir ailesi varsa onun bakımını üstlenememekte kendini yetersiz hissetmektedir, gençlerin en temel fizyolojik ihtiyaçlarını bile karşılayamaz duruma gelmesi bireyin yoksullaşmasına yol açmakta topluma karşı da kin gütmesine sebebiyet verebilmekte bunların neticesinde suç oranlarında artış yaşanabilmektedir. Aynı şekilde nitelikli işgücünün işsiz kalması, gençlerin sosyal ve ekonomik açıdan gerekli ihtiyaçlarını karşılayacağı ülkelere beyin göçü gerçekleştirmesine de yol açmaktadır ve ülke nitelikli işgücünden mahrum kalmaktadır. Çünkü bireylerin çalışması sadece gelir elde etmek için gerekli değildir, çalışan bireyler aynı zamanda sosyal bir kimlik elde eder, statü kazanır ve bir örgüte, bir kültüre aidiyet duygusu hisseder. Bu da gençlerin sosyal hayatı için önemlidir. Çalışmayan gençler ise çalışan arkadaşları ile görüşmek istemez, kendini işe yaramaz hissedebilir ve bir süre sonra toplum tarafından da sosyal dışlanmaya maruz kalabilir. Nitekim bunlardan dolayı gençlerin işsizliğe karşı duyarlılığı çok yüksektir ve artan işsizlik oranlarından, mevcut piyasa koşullarının yetersiz olmasından dolayı gençlerin nitelikli olmasına rağmen iş garantisinin olmaması, hayata atılması için son evre olan yükseköğretimden mezun olunca kendi hayatını kuracağından emin olmaması

gençleri daha mezun olmadan işsizlik kaygısına sürüklemektedir. Gençler bu kaygı ile olumsuz duygulara kapılmakta ve umutsuzluk düzeylerinde artışlar yaşanmasına neden olmaktadır. Geleceğe dair umutsuz olan ve iş bulamayacağını düşünen gençlerin, kendilerine olan güveni azalmakta özsaygı düzeyleri düşmektedir. Bu belirsiz süreç, gençlerin stresli olmalarına yol açmaktadır ve sosyal çevreninde daha mezun olmadan gençlere yönelttiği iş ile ilgili sorular stresin ilerlemesine de yol açabilir ve bunların dışında gençlerde başka psikolojik sonuçlar da görülebilmektedir. Gençler iş bulamayacağını düşünüp öğrenilmiş çaresizlik veya tükenmişlik sendromu yaşayabilmektedirler. Yapılan araştırmalar, işsizliğin bireyler üzerinde strese, tükenmişlik sendromuna, öğrenilmiş çaresizliğe yol açtığını kanıtlamaktadır. Umutsuzluk düzeyi artan, okulda geçirdiği uzun süre sonunda iş bulamayan ve benlik saygısında da düşüş olan gençlerin depresyona eğilimleri de daha fazla olmaktadır. Gençler, kendilerine kimsenin değer vermediğini düşünerek ve depresyona girebilmektedir.

İşsizliğin yaratmış olduğu bir diğer psikolojik sonuç ise intihardır. Yapılan araştırmalar işsizliğin intihara sebebiyet verdiğini göstermektedir. Ülkemizde de iş bulamadığı için intihar eden gençler olduğu haber bültenleriyle kanıtlanmaktadır. İşsizlik; bireylerin kendi canlarına kıymaları, yaşamını sonlandırması gibi ileri boyutların yaşanmasına neden olmaktadır bu psikolojik sonuçlar da işsizliğin çok ciddi ve ivedilikle çözülmesi yadsınamaz bir gerçek olduğunu göstermektedir.

Ülkeler genç işsizliği sorununun çözümü için mücadele politikaları oluştursa da, tam anlamıyla yeterli değildir ve üzerinde daha fazla durulması gerekmektedir. Ülkemizde genç işsizliği ile mücadelede İŞKUR aktif bir rol oynamakta, stratejik kalkınma planları geliştirmektedir.

İşsizliğin bu kadar ciddi sorunlar oluşturması ve yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda araştırmaya katılan öğrencilerin işsizlik kaygısı ve işsizliğe yönelik tutulumlarını öğrenmek amacıyla yapılan bu araştırmada çok değişkenli istatistiksel analiz yöntemleri ile değerlendirilmiştir. Bulgular elde edilirken kullanılan analiz yöntemleri; Betimsel İstatistikler, Frekans Analizleri, Çapraz Tablo ve Ki Kare Testi, Korelasyon Analizi, Bağımsız Örneklem t-testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova), Post Hoc Analizi (Tukey HSD) oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan 916 öğrencinin %60,5'ini kadın öğrenciler oluştururken, geriye kalan %39,5'ini erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin %97,7'si 17-25 yaş arasındadır ve yaş ortalamaları $21,29 \pm 1,88$ (ortalama $\pm$ s.sapma)'dır. Bu araştırmaya katılan öğrenciler Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileridir. Öğrencilerin bölümlerine göre dağılımı ise şu şekildedir; %13,1'i İktisat, %14,7'si Maliye Bölümü'nde, %18,3'ü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nde, %12,4'ü İşletme Bölümü'nde, %10,5'i Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde, %14,4'ü Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde, %16,5'i ise Ekonometri Bölümü'nde yer almaktadır. Katılımcıların, %23,4'ü birinci sınıf öğrencisi, %20,1'i ikinci sınıf öğrencisi, %29,3'ü 3.sınıf öğrencisi , %27,3'ü ise dördüncü sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin genel başarı ortalamaları ise $2,64 \pm 0,570$ (ortalama $\pm$ s.sapma)'dır. Öğrencilerin üniversitede geçirdikleri yıl ortalaması ise $2,84 \pm 1,36$ (ortalama $\pm$ s.sapma)'dır. Katılımcıların anne ve babalarının eğitim düzeyleri incelendiğinde annelerin %65,7'i, babaların ise %44,8'i ilköğretim mezunu, annelerin %27,1'i , babaların %17,9'u ortaöğretim mezunu, annelerin %6,6'sı, babaların %17,9 yükseköğretim mezunu, annelerin %0,7 , babaların %1,3'ü ise yüksek lisans veya doktora mezundur. Oranlar incelendiğinde katılımcıların babalarının eğitim düzeyinin, annelerin eğitim düzeyinden daha yüksek olduğu, yükseköğretim ve lisansüstü mezunu olan anne ve babaların çok az olduğu söylenebilmektedir. Katılımcıların anne ve babaların çalışma durumuna bakıldığında annelerin %73,3 gibi ciddi bir kısmı herhangi bir yerde istihdam etmemektedir, babaların ise sadece %4,4'ü herhangi bir yerde istihdam etmektedir. Annelerin %14,7'si ücretli bir işte, babaların ise %37,4'ü ücretli olarak çalışmaktadır. Annelerin %9,3'ü maaşlı bir işte çalışırken, babaların %32,1'i maaşlı bir işte çalışmaktadır. Kendi hesabına çalışma oranları incelendiğinde ise annelerin yalnızca %2,8'inin, babaların ise %26,2'sinin kendi hesabına çalıştığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların mezun olduktan sonra iş bulabilmesine dair inançları incelendiğinde; %22,6'sı ise mezun olduktan sonra kolayca iş bulacağına inanmakta, %49,1 gibi büyük bir kısmı mezun olduktan sonra kolayca iş bulabileceğinden emin olmamakta, %28,3 gibi bir kısım ise mezun olduktan sonra iş bulacağına inanmamaktadır. Bunun nedenlerini ise şu şekilde sıralamaktadırlar: Mezun olduktan sonra kolayca iş bulacağına inanan katılımcıların nedenleri; aile işinin olması veya

kendilerine güvenlerinin tam olmasından kaynaklanmaktadır. Mezun olduktan sonra kolayca iş bulabileceğinden emin olmayan veya iş bulma inancı olmayan bireylerin nedenleri arasında; Ülkenin Ekonomik Durumu, Mezun Sayısının Fazla Olması, İşsizlik Oranlarının Yüksek Olması, Deneyimin Olmaması, Kişisel Yetkinliklerinin Olmaması, Kişisel Yetkinliklerinin Yeterli Olduğundan Emin Olmaması vardır. Araştırmaya katılan katılımcıların %65'inin iş deneyimi vardır, %35'inin ise herhangi bir iş deneyimi bulunmamaktadır, halihazırda herhangi bir yerde çalışan öğrenci oranı ise %16,5 iken, herhangi bir yerde çalışmayan öğrencilerin oranı %83,5'dir. Katılımcıların büyük bir kısmının herhangi bir işte istihdam etmediği tespit edilmiştir. Bir yerde istihdam eden bireylerin ise %6'sı kendi bölümü ile ilgili bir işte çalışıp deneyim sahibi olurken, %10,5'i kendi alanı dışında işlerde çalışmaktadır. Bu öğrenciler hayatlarını geçindirebilmek, ailelerine yük olmamak adına geçici işlerde çalışabilmektedir. Katılımcıların iş deneyimine sahip olmasının, iş bulma inancına etkisi incelendiğinde, iş deneyimine sahip olanların iş bulmaya dair inancı ile herhangi bir iş deneyimi olmayan katılımcıların iş bulmaya yönelik inançlarında anlamlı bir ilişki olduğu ($p < 0,05$) tespit edilmiştir.

Katılımcıların; katılımcıların verdikleri yanıtlara göre ölçeklerin betimsel istatistiksel verileri incelendiğinde benlik saygısı ortalaması $18,40 \pm 4,61$, umutsuzluk düzeyi ortalaması $11,28 \pm 4,38$, işsizlik kaygı ortalaması ise $39,99 \pm 6,09$ olarak bulunmuştur. Ölçeklerin güvenilirlikleri ise şu şekildedir; Rosenberg Benlik Özsaygı Ölçeğinin C.Alpha Güvenirlik Katsayısı 0,82 , Beck Umutsuzluk Ölçeğinin C.Alpha Güvenirlik Katsayısı 0,75 ve İşsizlik Tutumu Ölçeğinin ise C.Alpha Güvenirlik Katsayısının 0,78 olduğu saptanmıştır. Bu elde edilen C.Alpha değerleri sosyal bilimler için güvenilir ve içsel tutarlılığa sahip olduğu kabul edilmektedir ($\alpha > 0,70$).

Araştırma kapsamında kullanılan ölçeklerin birbiri ile ilişkilerini tespit etmek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Özsaygı ve umutsuzluk arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ($r = -0,440$ ($p = 0,000$ $p < 0.01$)), özsaygı ve umutsuzluk düzeyi arasında negatif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu ($r = -0,479$, ($p = 0,000$ $p < 0.01$)), umutsuzluk ve işsizlik kaygısı arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ($r = 0,396$ ($p = 0,000$ $p < 0.01$)) tespit edilmiştir.

Bireylerin umutsuzluk, özsaygı düzeyinin ve işsizlik kaygısının cinsiyetlere göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla Bağımsız Örneklem T-Testi yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin özsaygısı düzeyinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p < 0,05$). Erkeklerin özsaygı düzeylerinin, kadın öğrencilerin özsaygı düzeylerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Fakat umutsuzluk ve kaygı düzeyinin, cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğine bakıldığında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > 0,05$). Burada elde edilen bulgular işsizlik kaygısının ve umutsuzluğun cinsiyet fark etmeksizin her öğrencide olabileceğini göstermektedir. Toplumda kadınlara ve erkeklere atfedilen roller gerekçesi ile kadınların öğrencilerin veya erkek öğrencilerin işsizlik kaygısında değişimler görülebilmektedir fakat bu araştırma için söz konusu değildir. Bu sonuç ise toplumun attığı roller cinsiyetlere göre farklılık gösterse de gençler üzerinde cinsiyet fark etmeksizin işsizlik kaygısının üst düzeylerde yaşanabileceği ile bağdaştırılabilir. Çakmak ve Havedanlı (2004), Tümerdam (2007), Doğan ve Çoban (2009), Kutlu ve diğerleri (2019)'nin yapmış oldukları araştırmalarda da öğrencilerin işsizlik kaygı düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ve araştırma sonucunda elde edilen bulgu ile örtüşmektedir. Kaya ve Varol (2004), Çakmak ve Havedanlı (2005), Taşkın (2006), Akgün ve diğerleri (2007), Dursun ve Aytaç (2009), Dursun ve Aytaç (2012), Aslan (2015), Yazar Arslan (2015), Tayfun ve Korkmaz (2016), Taşkın ve diğerleri (2017), Turaç ve Donar (2017), Çivildag ve diğerleri (2018)'nin araştırmalarında ise kadın öğrencilerin kaygı düzeyinin erkek öğrencilerin kaygı düzeyinden yüksek olduğu tespit edilmiştir ve bu fark istatistiksel olarak da anlamlıdır. Bu araştırmalarda kadın öğrencilerin kaygı düzeylerinin yüksek olmasına sebep olarak toplumsal cinsiyetin yaratmış olduğu etkenler söz konusu olabilir. Umutsuzluk ölçeğine ilişkin yapılan ve bu araştırma ile aynı sonucu veren çalışmalar arasında ise Tekin ve Filiz (2008), Gündoğar ve diğerleri (2007), Dereli ve Kabataş (2009), Kırmış (2010), Yazar Arslan (2015), Küçük ve arkadaşları (2019)'nin yapmış oldukları araştırmalar yer almaktadır. Bu araştırma ile farklı sonucu veren çalışmalar ise şu şekildedir: Şahin (2009), Dursun ve Aytaç (2012) araştırmalarında ise kadın öğrencilerin umutsuzluk düzeyinin, erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ceyhan (2004), Duman ve diğerleri (2009), Üstün ve diğerleri (2014), Akdağ ve Alpay (2015), Kula ve Saraç (2017) araştırmalarında erkek öğrencilerin umutsuzluk

düzeyinin kadın öğrencilerden daha yüksek olduğu ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen erkek öğrencilerin özsaygı düzeyinin, kadın öğrencilerin özsaygı düzeyinden yüksek olması ise Özdayı (2019) ve Açıkgoz (2019)'ün çalışmaları ile örtüşmektedir.

Öğrencilerin iş bulma inancı ile işsizlik kaygısı, umutsuzluk ve özsaygı arasında herhangi bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır ve iş bulma inancı ile özsaygı ($F=23,679$, $p=0,00$) ve umutsuzluk düzeyi ($F= 78,988$, $P=0,000$) ile işsizlik kaygısı arasında ($F=43,446$, $p=0,000$) anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). İş bulma inancı olmayan öğrencilerin, işsizlik kaygılarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Doğan ve Çoban (2016), Dursun ve Aytaç (2009) ve Dursun ve Aytaç (2012), Tayfun ve Korkmaz (2016) araştırmalarında da benzer sonuca ulaşılmıştır. İş bulma inancı olan öğrencilerin işsizlik kaygı düzeyi ise iş bulma inancı olmayanlara ve iş bulacağından emin olmayan öğrencilere göre daha düşüktür. Araştırmaya katılan öğrencilerin, umutsuzluk düzeyi ile iş bulma inancı olan, iş bulma inancından emin olmayan ve iş bulma inancı olmayanlar arasında istatistiksel olarak ($p<0,05$) anlamlı bir farklılık vardır. İş bulma inancı olan katılımcıların umutsuzluk düzeyi, iş bulma inancı olmayanlardan daha düşüktür. Dursun ve Aytaç (2009), Dereli ve Kabataş (2009), Kırımoğlu (2010), Küçük ve arkadaşları (2019)'nın araştırmalarında benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Katılımcıların özsaygı düzeyi ile iş bulma inancı olan, iş bulma inancından emin olmayan ve iş bulma inancı olmayan bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($p<0,05$) vardır. İş bulma inancı olan katılımcıların özsaygı düzeyi, iş bulma inancı olmayan katılımcılardan daha yüksektir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeyine göre özsaygı, umutsuzluk ve işsizlik kaygı düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır ve dikkat çeken bir sonuca ulaşılmıştır. Öğrencilerin işsizlik kaygısı ve özsaygı düzeyi sınıf düzeyine göre farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Bu da işsizlik kaygısının gençlerde daha birinci sınıftayken bile başlayabildiğine işaret etmektedir. İşsizliğin bireyler üzerinde yaratmış olduğu psikolojik sonuçlar daha birinci sınıf öğrencilerinde bile görülebilmektedir. Bu sonuç neticesinde de gençler üzerinde işsizliğin ne kadar büyük bir problem yarattığı dikkat

çekmektedir. Kaya ve Varol (2004), Kula ve Saraç(2016)' in araştırmalarında elde edilen bulgularda da öğrencilerin işsizlik kaygısının sınıflara göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir ve bu araştırma ile örtüşmektedir. Çakmak ve Havedanlı (2005)'nin yaptığı araştırmada birinci sınıf öğrencilerinin, üst sınıflarda okumakta olan öğrencilere göre kaygı düzeylerinin fazla olduğu tespit edilmiştir. Aydın ve Tiryaki (2007)'nin araştırmasında ise üst sınıfta okumakta olan öğrencilerin kaygı düzeyinin, alt sınıfta okumakta olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır fakat istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirtilmiştir. Sevindik ve arkadaşları (2007) ve Karataş (2012)'nin yapmış oldukları araştırmalarda sınıf düzeyi ile özsaygı puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Erşan ve arkadaşları (2009), Torun ve arkadaşları (2012), Özdayı (2019) özsaygı düzeyinin sınıflara göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Gençlerin sınıf düzeyi ile umutsuzluk arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur($p<0,05$). Üçüncü sınıf öğrencileri ile birinci sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$).Üçüncü sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeyi, birinci sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeyinden yüksektir. Dördüncü sınıf öğrencileri ile birinci sınıf öğrencilerinin de umutsuzluk düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir($p<0,05$). Dördüncü sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeyi, birinci sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeyinden yüksektir. Elde edilen bu bulgular neticesinde hayata atılmalarına ramak kala olan gençlerin geleceğe karşı daha olumsuz düşünceler beslediği, daha karamsar olduğu ve umutsuzluğa kapıldığı söylenebilir. Ehtiyar ve Üngören (2008) ve Şahin (2009)'in araştırmalarında, bu araştırmada elde edilen bulgular ile benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin eğitim düzeyleri ve anne ve babalarının çalışma durumu ile özsaygı, umutsuzluk ve işsizlik kaygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi ile özsaygı ($F=,240$, $p=,869$), umutsuzluk ($F=2,01$, $p=,110$) ve işsizlik kaygı seviyeleri ($F=,496$, $p=,685$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$). Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi ile özsaygı ($F=1,372$, $p=,250$), umutsuzluk ($F= 1.124$,

$p=338$), işsizlik kaygısı ($F=105$, $p=.957$) seviyeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Bu analiz sonucunda elde edilen bulgular gençlerin anne ve babalarının eğitim düzeyinin işsizlik kaygısı, umutsuzluk ve özsaygı düzeylerini etkilemediği görülmektedir. Doğan ve Çoban (2009), Şahin(2009)'ın araştırmalarında anne ve babaların eğitim düzeyi ile kaygı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Sevindik ve arkadaşları (2007)'nin araştırmasında anne eğitimi ile özsaygı puanları arasında istatistiksel bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin annelerinin çalışma durumu ve işsizlik kaygısı arasında ($F=,595$, $p=618$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0,05$). Çakmak ve Havedanlı (2005), Akgün ve arkadaşları (2007), Kutlu ve arkadaşları (2019)'nın yaptığı araştırmalarda, bu araştırma sonucunda elde edilen bulgularla örtüşmektedir. Annelerinin çalışma durumu ile özsaygı ($F=2,587$, $p=,052$) ve umutsuzluk ($F=3,374$, $p=,018$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Bu farklılığın ise hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla Post Hoc (Tukey HSD) analizi yapılmıştır. Annesi kendi hesabına çalışan öğrencilerin özsaygıları, çalışmayan ve ücretli çalışanlardan daha düşüktür. Annesi çalışmayan öğrencilerin umutsuzluk düzeyi, annesi maaşlı çalışan öğrencilerden yüksektir. Annesi maaşlı olarak çalışan öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin çalışamayanlara göre daha yüksek olmasının sebebi kendi ayakları üzerinde durabilen anne modelinden gençlerin etkilendiği ve geleceğe daha olumlu bakmalarını sağladığı yönünde değerlendirilebilir. Babaların çalışma durumuna göre elde edilen bulgularda ise öğrencilerin özsaygı, umutsuzluk ve işsizlik kaygısı üzerinde babanın bir işte istihdam etmesi istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Bu elde edilen bulgu ile gençlerin babalarının maddi durumuna güvenmedikleri, işsizlik kaygısı, umutsuzluk veya özsaygı düzeyinde bir etkisi olmadığı kanısına varılmaktadır. Gençlerin, babaların çalışma durumundan ve dolayısıyla elde ettikleri gelirden ayrı olarak kendi ayakları üzerinde durmak istediklerine işaret etmektedir. Şahin (2009), Kula ve Saraç (2016)'ın araştırmasında umutsuzluk düzeyi ile ailenin gelir düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Erşen ve arkadaşları (2009), Gürşen Otacıoğlu (2009), Otacıoğlu (2017)'nin yapmış oldukları araştırmada özsaygı ve gelir düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir

farklılık olduğu tespit edilmiştir. Gelir düzeyi yüksek olan ailelere sahip öğrencilerin, özsaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgular öğrencilerin genç işsizliğine karşı duyarlı olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin büyük bir kısmı mezun olduktan sonra iş bulacağından emin değildir, bunun sebepleri altında deneyimini olamaması, kendine güveninin olmaması gibi sebeplerin yanı sıra ülkenin ekonomik durumundan ve yeterli düzeyde yeni istihdam alanlarının yaratılmaması, mezun sayısının fazla olması ve gençler arasında iş bulmanın rekabete dönüşmesi gibi sebepler yatmaktadır. Mezun olduktan sonra kolayca iş bulacağına inanan öğrencilerin ise aile şirketi gibi istihdam garantili bir iş yerine sahip olması veya kendine güvenin fazla olması ve rekabet koşullarında kendini ön plana çıkarabileceği düşüncesi yatmaktadır. Nitekim, öğrencilerin işsizlik kaygı düzeyleri yüksektir. İş bulma inancı olmayan öğrencilerin işsizlik kaygıları daha yüksektir. İş bulma inancı olmayan öğrencilerin umutsuzluk düzeyi iş bulma inancı olanlardan daha yüksektir ve geleceğe karamsar bakmaktadır, yine iş bulma inancı olmayan öğrencilerin özsaygı düzeyleri de düşüktür, kendilerine olan inançlarını yitirmektedirler. Özsaygı düzeyi yüksek olan öğrencilerin, umutsuzluk düzeyi düşüktür ve işsizlik tutumuna ilişkin daha olumlu yönde bakmaya, kendilerini geliştirici, niteliklerini arttırıcı faaliyetlerde bulunmaları beklenmektedir. Fakat bireylerin gençlerin özsaygı düzeyleri azalırsa geleceğe daha yönelik olumsuz duyguları daha fazla artar ve işsizlik kaygıları da aynı şekilde artış gösterir ve işsizlik kaygısı daha fazla görülür. Bu bulgular neticesinde genç işsizliğinin önemli ve çözülmesi gereken bir sorun olduğu ve gençlerin işsizlik kaygısı yaşadığı görülmektedir.

Hayatlarının en dinamik döneminde psikolojik bozukluklar yaşayan gençlerin bu sorunlarının giderilebilmesi için devlete ve işverene daha fazla rol düşmektedir. Bu konu ile gençlerin işsizlik kaygısını giderecek veya en aza indirgenmesinde yardımcı olacak görüş önerileri şu şekildedir: Gençlerin eğitim politikalarının iyileştirilmesi, ekonomiye kazandırılması, teşvik politikaları sunulması işsizliği ve beraberinde getirdiği kaygıyı giderecektir. Bu nedenle çeşitli sosyal politika çözümleri geliştirilebilir. Öncelikle emek arzı ve talebini dengeye getirecek istihdam ve ekonomi politikaları sağlanmalı, yeni iş alanları yaratılmalıdır. Belediyeler ve sivil toplum kuruluşları, gençlere yönelik ruhsal ve mesleki yönlerini geliştirici, iyileştirici ve

kişilerin yetkinliklerini arttırıcı kurslar açabilir. Devlet tarafından 15-24 yaş arasındaki gençlerin girişimciliği daha fazla desteklenebilir ve belli bir bütçe ayrılarak gençlerin istihdama katılmaları sağlanabilir. Çeşitli yasalar çıkartılarak yeni mezun olmuş deneyimi olmayan gençler için kurumsallaşmış büyük şirketlere her yıl en az 2 mezun alma ve en az 6 ay çalıştırma şartı getirilebilir. Ödeneğin bir kısmını devlet bir kısmını işveren karşılayarak kişiye deneyim kazandırılabilir ve mezun olduktan sonra iş girecek gençlerin kaygılarında azalmalar sağlanabilir. Yükseköğretimlerde teoriye dair verilen bilgilerin yanında her bölüm için staj zorunluluğu getirilebilir ve öğrencilerin pratik bilgi kazanımları da sağlanabilir. Örneğin, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin hepsinde staj zorunluluğu yoktur ya da isteğe bağlıdır fakat işverenler staj yapacak öğrenci seçiminde zorunlu stajlı olanları tercih etmektedir, diğer öğrencilerin mağdur olmaması ve deneyim kazanabilme şansı açısından stajların zorunlu hale getirilmesi önemlidir. Yeni mezun olan deneyimsiz, dolayısıyla kaygı oranı yüksek olan gençlere kısa vadeli de olsa iş bulmaları ve deneyim kazanmalarını sağlamaktır. Bu süreçte gençlerin görüşleri, önerileri de alınarak istihdam stratejileri belirlenmeli ve çeşitli çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

ABBASOĞLU Eda, ÖNCÜ Erman, *Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Benlik Saygıları ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları*, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), Cilt:14, Sayı:2, Ağustos 2013, ss.407-425.

ABRAMSON Lyn Y. ,METALSKY Gerald I, ‘*Hopelessness Depression: A Theory-Based Subtype of Depression*’, Psychological Review, Vol:96, No:2, 1989, pp.358-372.

AÇIKGÖZ Ayla, ‘‘Sağlık Teknikerliği Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyi ve İlişkili Etmenler’’, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:6, Sayı:4,2019,s s.254-264.

ADAK Nurşen, ‘‘Sosyal Bir Problem Olarak İşsizlik ve Sonuçları’’, Toplum ve Sosyal Hizmet, Cilt:21, Sayı:2, Ekim 2010, ss.105-116.

AĞIR S. MERAL, ‘‘Yaşam Kalitesi, Değerler ve Umut- Umutsuzluk’’, Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı:11, Haziran 2017, ss.84-105.

AKALIN Mehmet, *Örnek Açıklamalarıyla Sosyal Bilimlerde Araştırma Tekniği Anket*, Seçkin Yayıncılık, 1.Baskı, Ankara,2015.

AKCAN Ahmet Tayfur, ‘‘Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu ve Çözüm Önerileri’’, Gençlik Araştırmaları Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 14, Nisan 2018,ss.35-54.

AKDAĞ Işıl & ALPAY Derya Deniz, ‘‘Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Öğrenim Gören Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeyleri’’, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:15, Sayı:1, 2015,ss. 15-24.

AKGEYİK Tekin, ‘‘Türkiye’de İşsizlik ve İstihdam Politikaları’’, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt:54, Sayı:2, 2004,ss.1-32.

AKGÜN Abuzer, Gönen Selahattin, AYDIN Murat, ‘‘İlköğretim Fen ve Matematik Öğretmenliği Öğretmenlerinin Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi’’, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:6, Sayı:20, Bahar 2007, ss.283-299.

AKTAŞ MAVİLİ Aliye, “*Bir Kamu Kuruluşunun Üst Düzey Yöneticilerinin İş Stresi ve Kişilik Özellikleri*”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt:56, Sayı:4, 2001, ss.25-42.

AKTİF İŞGÜCÜ HİZMETLERİ YÖNETMELİĞİ, Resmi Gazete 12.03.2013, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/03/20130312-7.htm>, (23.02.2020).

ASLAN YAZAR Berna, “*Genç İşsizliğe Yönelik Alan Araştırması: Üniversite Öğrencileri Arasında Kaygı ve Umutsuzluk*”, Çalışma İlişkileri Dergisi, Cilt:6, Sayı:2, 2015, ss.71-86.

AVŞAROĞLU Selahattin, ÜRE Ömer, “*Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı, Karar Verme, Stresle Başa çıkma Stillerinin Benlik Saygısı ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:18, 2007,ss.85-100.

AYAS Siyret, “*İşsizlik ve Eğitim Seviyesinin İntihar Üzerindeki Etkisi: TÜİK Verileri Üzerine Ampirik Bir Çalışma*”, Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt: 14, Sayı:28, 2016, ss.101-119.

AYDIN Ayşe, “*Genç İşsizliği Sorunun Almanya Ve Türkiye Mesleki Eğitim Sistemi Çerçevesinde Değerlendirilmesi*”, Sosyal Güvenlik Uzmanları Derneği, Sosyal Güvence Dergisi, Yıl: 6 , Sayı:11,2017, ss.1-23.

AYDIN Aytaç, TİRYAKİ Sebahattin, “*Üniversite Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerini Etkileyen Faktörleri Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma (KTÜ Örneği)*”, Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Cilt:17, Sayı:4, 2017, ss.715-722.

AYTAÇ Serpil, BAYRAM Nuran, “*Üniversite Gençliğinin İş ve Eş Seçimindeki Etkin Kriterlerinin Analitik Hiyerarşi Süreci (Ahp) İle Analizi*”, İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi,Cilt:3,Sayı:1,2001, <http://isguc.org/?p=article&id=97&cilt=3&sayi=1&yil=2001>, (19.01.2020).

AYTAÇ Serpil, DURSUN Salih, YILDIZ BAĞDOĞAN Selver, *Psikolojiye Giriş*, Dora Yayınevi,1. Baskı, Bursa, 2018.

AYTAÇ Serpil, *İş Stresi Yönetimi El Kitabı İş Stresi: Oluşumu, Nedenleri, Başa Çıkma Yolları, Yönetimi*, Türk-İş Yayını, 2009.

AYTAÇ Serpil, KESER Aşkın, “İşsizliğin Çalışan Birey Üzerindeki Etkisi: İşsizlik Kaygısı”, İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, Cilt:4, Sayı:2, No:48, 2002, http://www.isguc.org/?p=article&id=48&cilt=4&sayi=2&yil=2002#_ftn6, (17.01.2020).

BAĞCI Erdem, “Eğitim Düzeyinin İşsizlik Üzerindeki Etkisi Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Karşılaştırılması”, Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (FESA), Cilt:3, Sayı:1, 2018, ss.348-358.

BALTAŞ Zuhal, BALTAŞ Acar, *Stres ve Başa Çıkma Yolları*, Remzi Kitabevi, 21. Baskı İstanbul, 2002.

BARAN Aylin, OLGUN Cem Koray, ERBUĞ Ece, “Avrupa Ülkelerinde ve Türkiye’de Genç İşsizliğin İstatistiksel Göstergelerle Analizi”, Gençlik Araştırmaları Dergisi, Yıl:1, Cilt:1, Sayı:2, 2013-2, ss.62-83.

BARON Stephen W., “Street Youth Labour Market Experiences and Crime”, Canadian Review of Sociology, Vol:38, Issue:2, 2008, pp.189-215.

BARTLEY Mel, “Unemployment and Ill Health: Understanding the Relationship, Journal of Epidemiology and Community Health”, Vol:48, Issue:4, 1994, pp.333-338.

BAŞ UZ Aslı, KABASAKAL Zekavet, “Öğretmen Adaylarında Umutsuzluk ve Algılanan Sosyal Destek”, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Cilt:2, Sayı:1, Şubat 2013, ss.19-26.

BAŞPINAR Pınar, *Kaygının Bilişsel ve Fizyolojik Bileşenlerine Yönelik Tedavilerin Etkinliği*, Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

BAYBEK Hülya, YAVUZ Seher, “*Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi*”, Muğla Üniversitesi SBE Dergisi, Sayı:14, Bahar 2005, ss.73-95.

BAYOĞLU Sedat & Karagün Elif, “*Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Okuyan Öğrencilerde Umutsuzluk İncelemesi: Kocaeli Üniversitesi Örneği*”, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Cilt:6, Sayı:2, 2017, ss.109-117.

BAYRAK Selami, “*İşsizliğin İntihar Üzerindeki Etkileri: Türkiye İçin Bir Nedensellik Analizi*”, Sosyal Siyaset Konferansları, Sayı:73, 2017/2, ss.125-141.

BECK AaronT., WEISSMAN Arlene, LESTER David,TREXLER Larry, “*The Measurement of Pessimism: The Hopelessness Scale*”, Journal of Consulting and Clinical Psychology, Vol. 42, No. 6,1974 , pp.861-865.

BELL David N.F, BLANCHFLOWER David G., “*Youth Unemployment : Deja vu ?*” ,IZA Discussion Paper Series, IZA Paper No: 4705, Ocak 2010, pp.1-56.

BETCHERMAN Gordon, GODFREY Martin, PUERTO Susana, ROTHER Friederike,STAVRESKA Antoneta, *A Review of Interventions to Support Young Workers: Findings of the Youth Employment Inventory*,World Bank Social Protection Discussion Paper, October 2007.

BETAM, “*İstihdamda Dezavantajlı Grupların İşgücüne Katılımını Artırmak*”, Betam Research Report Serious 04, Şubat 2010.

BEUTRAIS Anette L.,JOYCE P.R., MULDER R.T, “*Unemployment And Serious Suicide Attempts*”, Psychological Medicine, Vol:28, Issue:1, 1998,s s.209-218.

BJARNASON Thoroddur, Sigurdardottir Thordis J., “*Psychological Distress During Unemployment and Beyond: Social Support and Material Deprivation Among Youth in Six Northern European Countries*”, Social Science & Medicine, Vol: 56, Issue:2, 2003, pp: 973-985.

BİÇERLİ M.Kemal, *Çalışma Ekonomisi*, Beta Yayınları, 6.Baskı, İstanbul, 2011.

BİÇERLİ M.K, *İşsizlikle Mücadelede Aktif İstihdam Politikaları*, Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1563, İİBF Yayın No:184, Eskişehir, 2004

BLANCHARD Olivier, ‘*European Unemployment: The Evolution of Facts and Ideas*’, Oxford Journals, Vol:21, Issue:45,2006, pp.6-59.

BLANCHFLOWER David G ,FREEMAN Richard B. , “*The Declining Economic Status of Young Workers in OECD Countries*” in Youth Employment and Joblessness in Advanced Countries, Chicago, 1999, pp.1-54, <https://www.dartmouth.edu/~blnchflr/papers/DecliningYouth.pdf>, (12.07.2019).

BOLTON Winifred, OATLEY Keith, “*A Longitudinal Study of Social Support and Depression in Unemployed Men*”, Psychological Medicine, Vol:17, Issue:2,1987, pp.453-460.

BOZKURT Nergüz, “*Bir Grup Üniversite Öğrencisinin Depresyon ve Kaygı Düzeyleri ile Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişkiler*”, Eğitim ve Bilim, Cilt:29, Sayı:133, 2004, ss.52-59.

CALDERON Eduardo Rodriguez , “*Getting Young People Into Work: A challenge and an Opportunity*”, ILO Labour Education, No:136, 2004/3.

CARMİCHEAL Fiona, WARD Robert, “*Male Unemployment and Crime in England and Wales*”, Economics Letters, Vol:73, Issue:1, 2001, pp.111-115.

CENGİL Muammer, “*Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi I. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*”, Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:8, Sayı:15, 2009, ss.77-102.

CEYHAN Aydoğan Aykut, “*Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Öğretmen Adaylarının Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi*”, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:4, Sayı:1, 2004, ss.91-101.

COOPER D., McCousland W.D., THEODOSSİU I., “*The health hazards of unemployment and poor education: The socioeconomic determinants of health duration in the European Union*”, Economics And Human Biology, Vol: 4, Issue:1,2004,pp.273-297.

CEYHAN Aydoğan Aykut, “*Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Öğretmen Adaylarının Umutsuzluk Düzeyinin İncelenmesi*”, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:1, ss.91-102.

CÜCELOĞLU Doğan, *İnsan ve Davranış*, Remzi Kitabevi, Ankara, 1991.

ÇAKIR Özlem, “*Sosyal Dışlanma*”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:4, Sayı:3,2002, ss.83-104.

ÇAKMAK Özlem, HEVEDANLI Murat, “*Eğitim ve Fen-Edebiyat Fakülteleri Biyoloji Bölümü Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:4, Sayı:15, Güz 2005,ss.115-127.

ÇAKMAK Özlem, HEVEDANLI Murat, “*Biyoloji Öğretmen Adaylarının Kaygılarını Belirleyen Etmenler*”, XIII. Eğitim Bilimler Kurultayı, 2004, ss.1-11.

ÇELİKEL ÇAM Feryal, ERKORKMAZ Ünal, “*Üniversite Öğrencilerinde Depresif Belirtiler ve Umutsuzluk Düzeyleri ile İlişkili Etmenler*”, Nöropsikiyatri Arşivi, Cilt: 45, 2008, ss.122-129.

ÇİVİLDAĞ Aydın, YANAR Ayşegül, KIZILIRMAK Büşra, DENİZLİ Tuğçe, “*Mesleki Benlik Saygısı, Sürekli Kaygı ve Yaşam Doyumu Düzeylerinin İncelenmesi*”, Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi, Cilt:2, Sayı:3, 2018, ss.45-60.

ÇİZEL BATO Rabia, GÜZELLER Cem Oktay, MÜTEVELLİOĞLU Nergis, “*İşsizliğin Psikolojik Sonuçları: Antalya Örneği*”, Çalışma İlişkileri Dergisi, Cilt:2,Sayı:2, Temmuz 2011, ss.26-41.

ÇOLAKOĞLU Tanju, POLAT KANYILMAZ Ebru, AYDIN GEZER Gonca, “*İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinin İşsizlik Kaygısı Üzerine Bir Araştırma: Biga*

İİBF Örneği”, International Journal of Innovative Approaches in Social Sciences 1,2017, ss.29-39

ÇONDUR Funda, BÖLÜKBAŞ Mehmet, “*Türkiye’de İşgücü Piyasası ve Genç İşsizlik Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme*”, Amme İdaresi Dergisi, Cilt:47, Sayı:2, Haziran 2014,ss.77-93.

DAĞ İhsan, “*Psikolojinin Işığında Kaygı*”, Doğu-Batı Dergisi, Yıl:2, Sayı:6, 1999, ss.167-174.

DARITY William, GOLDSMİTH Arthur H., “*Unemployment, Social Psychology, and Unemployment Hysteresis*” , Journal of Post Keynesian Economics, Vol:16, Issue: 1, 1993, pp.55-71.

DEMİRCAN Erhan, “*İstihdam ve İşgücü Piyasası Raporu*”, Karacadağ Kalkınma Ajansı, Diyarbakır, Kasım, 2012.

DERELİ Feyza & KABATAŞ Sinem, “*Sağlık Yüksekokulu Son Sınıf Öğrencilerinin İş Bulma Endişeleri ve Umutsuzluk Düzeylerinin Belirlenmesi*”, Yeni Tıp Dergisi, Cilt:26, Sayı:1, 2009, ss.31-35.

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI, http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/Altinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1990-1994.pdf (18.06.2019).

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI, *Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)*, DPT Yayınları, Ankara, Ocak 1963.

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI, *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)*, DPT Yayınları, No:933, Ankara,1968.

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI, *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)*, DPT Yayınları, Ankara, 1973.

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI, *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)*, DPT Yayınları, Yayın No:1664,Ankara, 1979.

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI, *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1984-2989)*, DPT Yayınları, Ankara, 1984.

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI, *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)*, DPT Yayınları, No:2174, Ankara, 1989.

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI, *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)*, DPT Yayınları, Ankara, 1996.

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI, *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)*, DPT Yayınları, Ankara, 2000.

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI, *Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)*, DPT Yayınları, Ankara, 2006.

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI, *Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)*, DPT Yayınları , Ankara, 2014.

DİLBAZ Nesrin, SEBER Gülten, *Umutsuzluk Kavramı: Depresyon ve İntiharda Önemi*, Kriz Dergisi, Cilt:1, Sayı:3,1993

DİLMAÇ Bülent& EKŞİ Halil, “*Meslek Yüksek Okullarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşam Doyumları ve Benlik Saygılarının İncelenmesi*”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:20, 2008, ss.279-289.

DOĞAN Tayfun, TOTAN Tarık, SAPMAZ Fatma, “*Üniversite Öğrencilerinde Benlik Saygısı ve Sosyal Zeka*”, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:17, Mayıs 2009, ss.235-247.

DOĞAN Türkan& ÇOBAN Aysel Esen, “*Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*”, Eğitim ve Bilim, Cilt:34, Sayı:153, 2009, ss.157-168.

DOLGUN Uğur, *Örgütsel Davranışta Güncel Konular*, Ed. Derya Ergün Özler, 3. Baskı , Ekin Yayınevi, Bursa, 2015.

DUMAN Savaş, TAŞĞIN Özden, ÖZDAĞ Selçuk, ‘‘Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Spor Yöneticiliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi’’, Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, Cilt:11, Sayı:3, 2009, ss.27-32.

DURAK Ayşegül, PALABIYIKOĞLU Refia, ‘‘Beck Umutsuzluk Ölçeği Geçerlilik Çalışması,’’ Kriz Dergisi, Cilt:2, Sayı:2, 1994, ss.311-319.

DURAK Şuayip, KAYA Vedat, ‘‘Türkiye’de İşsizlik ve İşsizliği Azaltmaya Yönelik Politikalar: Tarihsel Bir Bakış’’, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:28, Sayı:2, 2014, ss.55-73.

DURNA Ufuk, ‘‘Üniversite Öğrencilerinin Stres Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi’’, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:20, Sayı:1,2006, ss.319-343.

DURSUN Salih & AYTAÇ Serpil, ‘‘Üniversite Öğrencileri Arasında İşsizlik Kaygısı’’, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:28, Sayı:1, 2009, ss.71-84.

DURSUN Salih & AYTAÇ Serpil, ‘‘Üniversite Öğrencilerinin İşgücü Piyasasına Yönelik Beklentileri ve İş Deneyimleri İle Umutsuzluk ve Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkileri Üzerinde Bir Araştırma’’, CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:10, Sayı:1, Mart 2012,ss.373-388.

DURSUN Salih, ‘‘İşsizliğin Sosyo-Psikolojik Yönü: İşsizlik Psikolojisi’’, Türk-Metal Dergisi, Sayı:151, Şubat 2012, ss.50-54, https://www.academia.edu/1481162/%C4%B0%C5%9Fsizli%C4%9Fin_Sosyo-Psikolojik_Y%C3%B6n%C3%BC_%C4%B0%C5%9Fsizlik_Psikolojisi, (09.01.2020).

DURUSOY Serap, KÖSE Seyit, KARADENİZ Oğuz, ‘‘Başlıca Ekonomik Sorunlar Suçun Belirleyicisi Olabilir Mi? Türkiye’de İller Arası Bir Analiz’’, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:7, Sayı:23, Kış-2008, ss.172-203.

EHTİYER Rüya & ÜNGÜREN Engin, “*Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Umutsuzluk ve Kaygı Seviyeleri ile Eğitime Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma*”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:1, Sayı:4,2008, ss.159-181.

EKİN Nusret, “*Gençlerin İşsizlik Sorunu*”, Sosyoloji Konferansları-4, 1980, ss.39-50.

EMİRGİL Burak Faik, *Sosyal Politika*, Ed: Aysen Tokol & Yusuf Alper, Dora Yayınevi, 10.Baskı, 2019.

ERCAN Hakan, “*Avrupa İstihdam Stratejisi ve Genç İstihdamı*”, TİSK Akademi, Cilt:2, Özel Sayı:1, Ankara, 2007, ss.23-37.

ERCAN Hakan, *Youth Employment in Turkey*, International Labour Office, Ankara, 2007.

ERDAYI Utku, “*Dünyada Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye*”, Çalışma ve Toplum, 2009/3, ss.133-162.

ERDİL Erkan, *Poverty and Turkish Labor Market*, METU Studies in Development ,34, December, 2007.

ERİKLİ Süheyla, BAYAT Bülent, “*Üniversite Mezunu Uzun Süreli Genç İşsizlerin Eğitim ve Çalışma Yaşamı Beklentisi Ankara Örneği*”, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, Sayı:43, Nisan-Haziran 2019 ,ss.297-331.

EROL IŞIK Sevgi, “*Gençlere Yönelik Aktif İstihdam Politikaları, Japonya,Kore,Çin ve Türkiye Örnekleri*”, TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt:24, Sayı:6/ Cilt 25, Sayı:1-2, Mayıs-Ağustos-Kasım 2013,ss.15-43.

EROL IŞIK Sevgi, “*İşsizliğin Sosyal Dışlanma Üzerindeki Etkisi*”, TÜHİS İş Hukuku Dergisi, Cilt:24, Sayı: 3-4-5, Ağustos-Kasım 2012,Şubat 2013, ss.46-70.

ERŞAN Erdal, DOĞAN Orhan, DOĞAN Selma, “*Beden Eğitimi ve Antrenörlük Bölümü Öğrencilerinde Benlik Saygısı Düzeyi ve Bazı Sosyodemografik Özelliklerle İlişkisi*”, Klinik Psikiyatri Dergisi, Sayı 12, 2009, ss.35-42.

ESKİN Mehmet, HARLAK Hacer, DEMİRKIRAN Fatma, DEREBOY Çiğdem, “*Algılanan Stres Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Güvenirlilik ve Geçerlik Analizi*”, New/ Yeni Symposium Journal, Cilt:51, Sayı:3, 2013, ss.132-140.

FEATHER N.T, BOND M.J, “*Time Structure and Purposeful Activity Among Employed and Unemployed University Graduates*”, Journal of Occupational Psychology , Vol:56, 1983, pp.241-259.

FLEISHER Belton M., “*The Effect of Income On Delinquency*”, The American Economic Review, Vol:56 , No:1/2, 1966, pp.118-137.

FREEMAN Richard B., “*Why Is There A Youth Labor Market Problem ?*”, NBER Working Paper No:365, June 1979, pp.1-32.

GALLİE Duncan, PAGUAM Serge, JACOBS Sheila, “*Unemployment, Poverty and Social Isolation: Is There a Vicious Circle of Social Exclusion ?*”, European Societies, Vol:5, Issue:1, 2003, pp.1-32.

Genç Hayat Vakfı, “*Sessiz ve Gözükmeyen Gençler İçin Araştırma Raporu*”, Genç Hayat Yayınları, 1.Baskı, Mayıs 2017.

GİZİR Cem Ali, “*Orta Doğu Teknik Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Problemleri Üzerine Bir Çalışma*”, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, Aralık 2005, ss.196-213.

GÜLEÇ Havise &ÖZBEK AYAZ Ceylan, “*Öğretmen Adaylarının Benlik Saygıları ve Mesleki Benlik Saygılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*”, Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:6, Sayı:2, Haziran 201, ss. 556-579.

GÜLER Mehmet Atilla, “*Ulusal İstihdam Stratejisi Bağlamında Türkiye’de Güvencesiz Çalışma*”, *Çalışma ve Toplum*, 2015, ss.155-186, https://www.researchgate.net/publication/329906350_Ulusal_Istihdam_Stratejisi_Baglaminda_Turkiye'de_Guvencesiz_Calisma, (25.02.2020).

GÜLOĞLU Tuncay, “*The Reality of Informal Employment in Turkey*”, Cornell University ILR School, 2005, ss.1-35,

<https://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1008&context=intlvf>, (3.01.2020).

GÜNDOĞAN Naci, BİÇERLİ Kemal, *Çalışma Ekonomisi*, Eskişehir: Anadolu Üniversite Yayınları, Yayın No: 1461, 2003.

GÜNDOĞAN Naci, *Genç İşsizliği*, Eskişehir, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları;No.1320 İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları;no.173, 2001.

GÜNDOĞAR Duru, GÜL SALLAN Songül, USKUN Ersin, DEMİRCİ Serpil, KEÇECİ Diljin, “Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Doyumunu Yordayan Etkenlerin İncelenmesi”, Klinik Psikiyatri Dergisi, Cilt:10, Sayı:1, 2007, ss.14-27.

GÜNEY Alptekin, “İşsizlik, Nedenleri, Sonuçları ve Mücadele Yöntemleri”, Kamu-İş Dergisi, Cilt:10, Sayı:4,2009, ss.135-159.

HAMMARSTORM Anne, “Health Consequences of Youth Unemployment”, Public Health, Vol:108,Issue:6, 1994,pp.403-412.

HAMMARSTORM Anne, JANLERT Urban, “Nervous and Depressive Symptoms in a Longitudinal Study of Youth Unemployment—Selection or Exposure?”, Journal of Adolescence, Vol:20, Issue: 3, 1997, pp.293-305.

HARMACI Pınar, “Dünya’daki ve Türkiye’deki İntihar Vakalarının Sosyodemografik Özellikler Açısından İncelenmesi”, Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal, Vol:1, Issue:1, 2015, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hsbfid/issue/7891/103855>, (02.01.2020).

HASPOLAT Namık Kemal, KAĞAN Mücahit, “Sosyal Fobinin Yordayıcıları Olarak Beden İmajı ve Benlik Saygısı”, Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:19, Sayı:2, 2017, ss.139-152.

HOLAT Hüseyin, BİTLİS Vedat, DİLBAZ Nesrin, TÜZER Tunga, BAYAM Göksel, “İntihar Girişimlerinde Ümitsizlik ve Depresyon”, Kriz Dergisi, Cilt:2, Sayı:2, 1994, ss.320-322.

HOLMES T.S. , HOLMES T.H., “*Short-Term Intrusions into Life-Style Routine, Journal of Phycosomatic Research*”, Vol:14, Issue:2, 1970, pp.121-132.

ILO, *Active Labour Market Policies*,
<https://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb288/pdf/esp-2.pdf>,
(15.02.2019).

ILO, *Global Employment Trends For Youth 2017*,
https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_elm/---trends/documents/publication/wcm_041929.pdf, (13.02.2020).

ILO, *Global Employment Trends For Youth 2017*,
https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_598669.pdf, (30/10/2019).

ILO, *Key Indicators of The Labour Market Ninth Edition*, International Labour Office, Geneva, 2016, <https://www.ilo.org/>, (14.11.2019).

ILO, “*Population Fact, Youth Populatin Trends and Sustainable Development*”, United Nations Department of Economic and Affairs, No: 2015/1, May 2015
<https://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/YouthPOP.pdf>
(28.10.2019).

ILO, *Youth Employment: Breaking Gender Barries for Young Women and Men*,
https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---gender/documents/publication/wcms_097919.pdf, (30.12.19).

İŞİĞİÇOK Özlem, *İstihdam ve İşsizlik*, Dora Yayınevi, 4.Baskı, Bursa, 2018.

İŞİĞİÇOK Özlem, *Sosyal Politika*, Ed: Aysen Tokol & Yusuf Alper, Dora Yayınevi, 10.Baskı, 2019.

İŞİK Volkan, “*Türkiye’de Genç İşsizliği ve Genç Nüfusta Atalet*”, Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, Cilt:5, Sayı:11, 2016/1, ss.130-145.

İŞIKHAN Vedat, “Çalışanlarda Tükenmişlik Sendromu”,
http://www.solunum.org.tr/TusadData/Book/472/176201612828-32_Bolum_31_Tukenmislik.pdf, (06.02.2020).

İŞIKHAN Vedat, “Onkoloji Alanında Bakım verenlerin Tükenmişliği”, Toplum ve Sosyal Hizmet, Cilt:17, Sayı:2, Ekim 2006, ss.7-24.

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI, *Avrupa 2020 Stratejisi*, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, Yayın No:269, İstanbul.

İSLAMOĞLU Emel, *Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla Genç İşsizliği Sorunu ve Mücadele Politikaları*, 1.Baskı, Sakarya Yayıncılık, 2019.

İŞ KANUNU, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4857.pdf>, (18.06.2019).

İŞKUR, *2013 Faaliyet Raporu*, İŞKUR Yayını, Ankara, 2013.

İŞKUR, *2015 Faaliyet Raporu*, İŞKUR Yayını, Ankara, 2015.

İŞKUR, *2017 Faaliyet Raporu*, İŞKUR Yayını, Ankara, 2017.

İŞKUR, *İş ve Meslek Danışmanlığı*, <https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/is-ve-meslek-danismanligi/>, (26.02.2020).

İŞKUR, *İşbaşı Eğitim Programı*, <https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/isbasi-egitim-programlari/isbasi-egitim-programlari/>, (29.02.2020).

İŞKUR, *İşgücü Yetiştirme Faaliyetleri*, [https://statik.iskur.gov.tr/tr/sikca_sorulan_sorular/ss_iscucu_yetistirme .htm](https://statik.iskur.gov.tr/tr/sikca_sorulan_sorular/ss_iscucu_yetistirme.htm), (27.02.2020).

İŞKUR, *Mesleki Eğitim Kursları*, <https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/isbasi-egitim-programlari/mesleki-egitim-kurslari/>, (27.02.2020).

İŞKUR, *Proje ve Protokoller*, https://statik.iskur.gov.tr/tr/proje_protokol/proje_protokol_index.htm, (01.03.2020).

İŞKUR, *Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü 2016 Yılı Faaliyet Raporu*, İŞKUR Yayını, Ankara ,2016.

İŞKUR, *Türkiye İş Kurumu 2018-2022 Dönemi Stratejik Planı*, İŞKUR Yayını, Ankara, 2017.

İŞKUR, *Ulusal Gençlik İstihdam Eylem Planı*, Türkiye İş Kurumu, Ankara, 2011.

İZGİ BALCI Berna, ARSLAN İbrahim, ‘‘Türkiye’de Genç İşsizliği, Eğitim ve Büyüme İlişkisi (1988-2008)’’, 2.Ulusal İktisat Kongresi, DEÜ İİBF İktisat Bölümü, İzmir, 20-22 Şubat 2008, ss.1-11.

İZGİ BALCI Berna, ‘‘Genç İşsizliği ve Eğitimle Olan İlişkisi’’, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:11, Sayı:41, Yaz-2012, ss.295-310.

JAKSON Paul R., WARR Peter B., ‘‘Unemployment and Psychological Ill-health: The Moderating Role of Duration and Age’’, Psychological Medicine, Vol:14, Issue: 3,1984, pp. 605-614.

KABAKLARLI Esra, GÜR Murat ‘‘Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu ve Ekonomik Belirleyicilerinin Uzun Dönem Eş- Bütünleşme Analizi’’,2011,ss.1-16 , https://acikerisim.aku.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11630/7371/Turkiye_de_Genc_Issizlik_Sorunu_ve_Ekono.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (10.12.2019).

KANYILMAZ POLAT Ebru, BACAK Bünyamin, ‘‘İşsizliğin Psikolojik Sonuçları ve İşsizlik Süresi İlişkisi: Çanakkale’de Yükseköğrenim Mezunu İşsizler Üzerine Bir Araştırma’’, Çalışma İlişkileri Dergisi, Cilt:9, Sayı:2, 2018, ss.24-47.

KARAAĞAÇ Canan, ARSLAN Deniz Tugay, ESATOĞLU Afsun Ezel, ‘‘Sağlık Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Girişimcilik Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma’’, 2. Uluslararası 12. Ulusal Sağlık ve Hastane İdaresi Kongresi, 11-13 Ekim 2018.

KARABIYIK İlyas, ‘‘Avantaj ve Dezavantajları İle Genç İşsizliğinin Değerlendirilmesi’’, Erzincan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, Hakemli Dergi, Cilt: XIII, Sayı: 3-4, 2009, ss.2-14.

KARABULUT Alparslan, *Türkiye’de ki İşsizliği Önlemede Aktif İstihdam Politikasının Rolü ve Etkinliği*, Uzmanlık Tezi, Türkiye Cumhuriyeti Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara, 2007.

KARATAŞ Kasım, *Genç İşsizliği: Ekonomik, Toplumsal ve Ruhsal Sonuçları*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1994.

KARATAŞ Zeynep, “*Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Empatik Becerileri ve Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi*”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl 12, Sayı 23, Haziran 2012, ss.97 -114.

KARLIDAĞ Rıfat, ÜNAL Süheyla, YOLOĞLU Saim, “*Hekimlerde İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeyi*”, Türk Psikiyatri Dergisi, Cilt:11, Sayı:1, 2000, ss.49-57.

KART ERSOY Müge, ERDOST Hayat Ebru, “*Unemployment Worries Among Turkish University Student, Social Behavior And Personality*”, Vol:36, Issue: 2, 2008, ss.275-288.

KAYA Ayten Ayşen, “*Türkiye’de Genç İşsizliği ve İstihdam Sorununa Çözüm Olarak Mesleki Eğitim*”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:15, 1999, ss.45-56.

KAYA Burhanettin, BİNBAY Tolga, “*Akıl Sağlığı Penceresinden İşsizlik*”, Toplum ve Hekim, Cilt:21, Sayı:2, Mart-Nisan 2006, ss.122-128.

KAYA Mevlüt, VAROL Kübra, “*İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Durumluk- Sürekli Kaygı Düzeyleri ve Kaygı Nedenleri (Samsun Örneği)*”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı:17, 2004, ss.31-63.

KAYALI Güliz Seda, *Genç İşsizliği*,1.basım, Ziraat Gurup Matbaacılık, Türk Metal Yayıncılık, Ankara, Şubat 2015.

KESER Aşkın, *Çalışma Yaşamında Davranış Güncel Yaklaşımlar*, Ed: Aşkın Keser, Gözde Yılmaz, Senay Yürür, Umuttepe Yayınları, 2.Baskı, Kocaeli, 2012.

KESER Aşkın, Kümbül Güler Burcu, *Çalışma Psikolojisi*, Umuttepe Yayınları, 1.Baskı, Eylül 2010.

KESİCİ Mehmet Rauf, SELAMOĞLU Ahmet, “*Genel Hatlarıyla Avrupa İstihdam Stratejisi ve Geçirdiği Dönüşüm*”, “İş, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, Cilt:7, Sayı:2, Haziran 2002, ss.25-51.

KICIR Başak, “*Eğitilmiş Genç İşsizliği Üzerinden İşsizlik Kaygısına Bir Bakış*”, Çalışma ve Toplum, Sayı: 3, 2017, ss.1369-1396.

KICIR Başak, *Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinde İşsizlik Kaygısı: Psikolojik Etmenler Açısından Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

KILIÇ Selim, “Cronbach’ın Alfa Güvenirlik Katsayısı”, Journal of Mood Disorders, Cilt:6, Sayı:1, 2016, ss. 47-48.

KILIÇBAY Mehmet Ali, “*Uygarlığın Ödülü Olarak Kaygı*”, Doğu Batı Dergisi, Yıl:2, Sayı:6, Ankara, 1999, ss.124-129.

KIRIMOĞLU Hüseyin, “*Türkiye’deki Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Son Sınıf Öğrencilerinin İstihdam Sorunu Açısından Umutsuzluk Düzeyinin İncelenmesi*”, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:18, Sayı:1, 2010, ss.37-46.

KLEİN David C., FENCİL-MORSE Ellen, SELİGMAN Martin E.P, “*Learned Helplessness, Depression, and The Attribution of Failure*”, Journal of Personality and Social Psychology, Vol:33, No:5, 1976, pp.508-516.

KOCABAŞOĞLU Neşe, DOKSAT Kerem M., DOĞANGÜN Burak, “*Anksiyete ve Depresyonun Çok Yönlü İlişkisi*”, Yeni Symposium, Cilt:42 , Sayı:4, 2004, ss.168-188.

KOÇAOĞLU Mehmet, *Sosyal Politika*, Ankara: TUHİS Yayını, Yayın No:23, 1997.

KORAY Meryem, *Sosyal Politika*, İmge Kitabevi, 3.Baskı, Ankara, 3.Cilt, 2008.

KORKMAZ Adem, Mahiroğulları Adnan, *İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları ,Türkiye ve AB Ülkeleri*, Bursa, 2007.

KÖKNEL Özcan, *Kaygı Bozuklukları, Genel ve Klinik Psikiyatri*, Nobel Tıp Yayını, İstanbul, 1989.

KÖKNEL Özcan, *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*, Altın Kitaplar Yayınevi, 13.Basım, İstanbul, Ocak 1995.

KRAFT Ulrich, “*Burned Out*”, Scientific American Mind, Vol:17 Issue:3, 2006, pp.29-33.

KULA ŞANLI Kamile, SARAÇ Turan, “*Üniversite Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi: Ahi Evran Üniversite Örneği*”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:18, Sayı:1, 2017, ss.1-16.

KUMAŞ Handan, *İşsizliğin Psiko-Sosyal Boyutu ve Çalışma Yaşamına İlişkin Değerler Üzerindeki Etkileri*, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2001.

KURT Günseli, “*Ridit Analizi ve Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Kaygılarının İncelenmesi Üzerine Bir Uygulama*”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:8, Sayı:2, 2007, ss.193-206.

KURT Şenol, “*İşsizliğin Psiko-Sosyal Sonuçları ve Türkiye Üzerinde Muhtemel Etkileri*”, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı: 51, 2006, ss.357-379.

KUTLU ŞAHİN Şeyma, ÇETİNBAKIŞ Melike, KUTLU Muhammet, “*Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinde İşsizlik Kaygısı: Bandırma On Yedi Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*”, EKEV Akademi Dergisi, Yıl:23, Sayı: 78, 2019, ss.511-522.

KÜÇÜK Uçar, USTA Galip, TORPUŞ Kemal, “*Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İş Bulma Endişeleri ve Umutsuzluk Düzeyi*”, ACU Sağlık Bil Dergisi, Cilt:10, Sayı:3, 2019, ss.367-372.

KÜMBÜL GÜLER Burcu, “*İşsizlik ve Yarattığı Psiko-Sosyal Sorunların Öğrenilmiş Çaresizlik Bağlamında İncelenmesi*”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt:55, Sayı:1, 2005, ss.373-394.

LATİFOĞLU Gözde, “*Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyleri ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi*”, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayı:2, 2012, ss.55-64.

LEANA Carrie R., FELDMAN Daniel C., “*Individual Responses to Job Loss: Empirical Findings From Two Field Studies*”, Human Relations, Vol: 43, No:11, 1990, pp.1150-1181.

LEE Neil, SİSSONS Paul, BALARAM Bhramie, JONES Katy, COMINETTİ Nye, “*Short-Term Crisis-Long-Term Problem? Addressing the Youth Employment Challenge*”, Lancaster: The Work Foundation Part of Lancaster University, June 2012, pp.1-50.

LINN Margaret W., SANDIFER Richard, STEIN Shayna, “*Effects of Unemployment on Mental and Physical Health*, American Journal of Public Health”, Vol.75, No:5,1985, pp.502-506.

LIU Yuping, “*Developing a Scale to Measure the Interactivity of Websites*”, Journal of Advertising Research, Vol:43,Issue:2, June 2003, pp.207-216.

LORDOĞLU Kuvvet, Özkaplan Nurcan, *Çalışma İktisadı*, İstanbul, 2003.

LÜKÜSLÜ Demet, “*1960’lardan 2000’lere Gençlik Tipleri Maddesi Manager Tipten Yuppie ve Tilkiye*”, Birikim Dergisi, Sayı:196, Ağustos 2005, ss. 30-37.

MAİER Steven F., SELİGMAN Martin E.P., “*Learned Helplessness: Theory and Evidence, Journal of Experimental Psychology :General*”, Vol:105, No:1, 1976, pp.3-46.

MASLACH Christina, JACKSON Susan E., “*The Measurement of Experienced Burnout, Journal of Occupational Behaviour*”, Vol:2, 1981, pp.99-113.

MASLACH Christina, LEİTER Micheal P., SCHAUFELİ Wilmar, “*Measuring Burnout*”, Oxford Handbooks of Organizational Well- Being, Ed. Susan Cartwright-Carly L. Cooper, Oxford University Press, 2008, pp.1-25.

MONTGOMERY Scott M., COOK Derek G., BARTLEY Mel J., WADSWORTH Micheal EJ, “*Unemployment Pre-dates Symptoms of Depression and Anxiety Resulting in Medical Consultation in Young Men*”, International Epidemiological Association, Vol: 28 Issue:1, 1999, pp.95-100.

MURAT Sedat, ŞAHİN Levent, *AB’ye Uyum Sürecinde Genç İşsizliği*, Avrupa Birliği Araştırmaları, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No: 2011-35, İstanbul 2011.

MÜTEVELLİOĞLU Nergis, ZANBAK Mehmet, MERT Mehmet, “*İşsizlik, Üniversiteli Gençlik ve Gelecek: Bir Alan Araştırması Bulguları*”, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:11, Sayı:1,2010, ss.207-228.

NORDT Carlos, WARNKE Ingeborg, KAWOHL Wolfram, “*Modelling Suicide and Unemployment: A Longitudinal Analysis Covering 63 Countries*”, 2000–11, The Lancet Psychiatry, Vol:2, Issue:3, March 2015, pp.239-245.

O’HIGGINS Niall, “*Recent Trends in Youth Labour Markets and Youth Employment Policy in Europe and Central Asia*”, Università degli Studi di Salerno Centro di Economia del Lavoro e di Politica Economica, Discussion Paper 85, October, 2004, pp.1-50.

O’HIGGINS Niall, “*The Challenge of Youth Unemployment*”, Employment And Training Papers 7, 1.Basım, 1997, pp.1-70.

O’HIGGINS Niall, *Youth Unemployment and Employment Policy: A Global Perspective*, International Labour Office, First Published, Geneva 2001.

OECD, *Youth Unemployment Rate*, <https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate.htm>, (08.11.2019).

OECD, *OECD Labour Force Statistics 2009-2018*,2019, https://read.oecd-ilibrary.org/employment/oecd-labour-force-statistics-2019_g2g9fb3e-en#page1, (23.12.2019).

OĞUZTÜRK Ömer, AKÇA Figen, ŞAHİN Gülçilem, “*Üniversite Öğrencilerinde Umutsuzluk Düzeyi ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Üzerinden İncelenmesi*”, Klinik Psikiyatri Derneği, Cilt:14, Sayı:3, 2011, ss.173-184.

ON BİRİNCİ KALKINMA PLANI,
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190723M1.pdf> (12.04.2020)

OTACIOĞLU GÜRŞEN Sena, “*Müzik Öğretmeni Adaylarının Benlik Saygısı Düzeyleri İle Akademik ve Çalgı Başarılarının Karşılaştırılması*”, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:13, 2009, ss.141-150.

OTACIOĞLU Serkan, “*Profesyonel Müzik Ağıtımı Alan Öğrencilerinin Benlik Saygı Düzeylerinin İncelenmesi*”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:21, Sayı:1, Mart 2017, ss.187-196.

ÖZDAYI Nahit, “*Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısının Bazı Demografik Bilgilere Göre İncelenmesi*”, Spor Eğitim Dergisi, Cilt:3, Sayı:1, 2019, ss.69-80

ÖZEN Yener, GÜL Abdülkadir, “*Sosyal ve Eğitim Bilimi Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu*”, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:15, 2007, ss.394-422.

ÖZGÜNGÖR Sevgi, “*Üniversite Öğrencilerinde Benlik Saygısı Düzeyine Göre Kimlik Statüleri ile Başarı Yönelimleri Arasındaki İlişki*”, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:35, Ocak 2014, ss. 33-46.

ÖZKAN Mehmet Ali, “*Eğitim-İstihdam İlişkisi*”, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü Yerel Süreli Yayını, Sayı:8, Ocak-Şubat-Mart 2013.

ÖZUSTA Şeniz, “*Çocuklar Durumluk- Sürekli Kaygı Envanteri Uygarlama*”, Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması, Türk Psikolojisi Dergisi, Cilt:10, Sayı:34, 1995.

PETERSON Christopher, “*Learned Helplessness*”, The Corsini Encyclopedia of Psychology, 2011, pp.1-2.

POCH Ferran Vinas, VİLLAR Esperanza, CAPARROS Beatriz, JUAN Jaume, CORNELLA Montserrat, PEREZ Isabel, “*Feelings of Hopelessness in Spanish University Population*”, Soc Psychiatry Epidemiol, Vol:39, 2004, pp.326-334.

PRETİ Antonio, PAOLA Miotto, “*Suicide and Unemployment in Italy, 1982-1994*, Journal of Epidemiology & Community Health”, Vol:53, Issue:11, 1999, pp.1982-1994

PSİKOLOJİ SÖZLÜĞÜ, <http://www.psikolojisozlugu.com/>, (27.01.2020).

RATHMANN Katharina, PFÖRTNER Timo-Kolja, HURRELMAN Klaus, OSORİO Ana M., BOSAKOVA Lucia, ELGAR Frank J., RİCHTER Matthias, “*The Great Recession, Youth Unemployment and Inequalities in Psychological Health Complaints in Adolescents: A Multilevel Study in 31 Countries*”, International Journal of Public Health, 2016, pp.809-819.

RİTTESBERGER-TİLİÇ Helga, ÇELİK Kezban, “*Genç Nüfusa Genel Bir Bakış, Nüfus Bilim Derneği*”, 1.Basım, Mart 2016, pp.1-37.

SAVCI İlkey, “*Genç İşsizliği: Eğitim ve İstihdamda Sorunlar*”, Çözüm Arayışları, TİSK Akademi Dergisi, C:2, Özel Sayı:1, 2007, ss.87-105.

SAVRUN Mert, *Depresyonun Tanımı ve Epidemiyolojisi*, İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinleri, Depresyon, Somatizasyon ve Psikiyatrik Aciller Sempozyumu, 1999.

SAYIN Ferhan, “*Türkiye’de 1988-2010 Döneminde Eğitim ve Büyümenin Genç İşsizliğine Etkisinin Analizi*”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:13, Sayı:4, 2011, ss.33-53.

SEBER Gülten, DİLBAZ Nesrin, KAPTANOĞLU Cem, TEKİN Durmuş, “*Umutsuzluk Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirliliği*”, Kriz Dergisi, Cilt:1, Sayı:3, 1993, ss.139-142.

SEÇER Barış, “*Uluslararası Boyutuyla Genç İşsizliği ve Gençlere Yönelik İstihdam Politikaları*”, TİSK Akademisi Dergisi, C:1, S:2, Ankara, 2006, ss.78-97.

SELAÑOĞLU Ahmet, LORDOĞLU Kuvvet, *Katılım Sürecinde Avrupa Birliği ve Türkiye’de İşgücü ve İstihdamın Görünümü*, Belediye-İş Yayınları, AB’ye Sosyal Uyum Dizisi, 1. Baskı, Ankara, 2006, ss. 199-203.

SELİGMAN Martin E.P., “*Learned Helplessness*”, Annual Review of Medicine, Vol:23,Issue: 1, 1972, pp.407-412.

SEVİM Kaan & ARTAN Taner, “*Üniversite Öğrencilerinde Benlik Saygısı ve Damgalama Eğilimi Arasındaki İlişki*”, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:35, 2019, ss.143-156.

SEVİNDİK Tuncay, YEŞİL Güllü, Sevindik Feyza, AÇIK Yasemin, “*Üniversite Öğrencilerinde Benlik Saygısı ile Öz-Etkililik Yeterlik Arasındaki İlişki*”, e-Journal of New World Sciences Academy, Cilt:2, Sayı:2,2007, ss.14-21.

SHAMİR Boas, “*Protestant Work Ethic, Work Involvement And The Psychological Impact of Unemployment*”, Journal Of Occupational Behaviour, Vol:7, 1986, pp.25-38.

SİNANOĞLU ALİ, ULUTAŞ İlkay, “*Çocukların Kaygı Düzeyleri İle Annelerin Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*”, Eğitim ve Bilim, Cilt: 28, Sayı: 128, 2003, ss.65-71.

SÜRGEVİL Olca, *Çalışma Hayatında Tükenmişlik Sendromu*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006.

SWINBURNE Penny, “*The Psychological Impact of Unemployment on Managers and Professional Staff*”, Journal of Occupational Psychology, Vol:54, 1981, pp.47-64.

ŞAHİN Cengiz, “*Eğitim Fakültesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeyi*”, Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 27, 2009, ss.271-286.

ŞAHİN HİSLİ Nesrin, BATIGÜN DURAK Ayşegül, “*Lise ve Üniversite Öğrencilerinde İntihar Riskini Belirlemeye Yönelik Bir Modelin Sınanması*”, Türk Psikiyatri Dergisi, Cilt:20, Sayı:1, 2009, ss.28-36.

ŞEN Mustafa, “*Aktif İşgücü Politikaları Kapsamında Türkiye’de Mesleki Eğitim Kurslarının Analizi*”, Uluslararası Ekonomi ve Emek Dergisi, Cilt:2, Sayı:1, 2016, ss.67-89.

ŞİŞMAN Yener, “*Sosyal Politika Açısından Türkiye’de Çocuk ve Genç İşgücü*”, Kamu-iş, Cilt:7, Sayı:2, 2003, ss.1-34.

T.C. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, <http://www.mfa.gov.tr/iktisadi-isbirligi-ve-gelisme-teskilati-oecd.tr.mfa>, (08.11.2019).

TABACHNICK Barbara G. , FIDELL Linda S., *Using Multivariate Statistics (6th ed)*, Boston: Allyn and Bacon.

TAGŞIN Özlem, “*Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Okuyan Öğretmen Adaylarının Mesleki Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*”, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:14, No:2, 2006, ss.679-686.

TAGŞIN Özden, BOZGEYİKLİ Hasan, BOĞAZLIYAN Emre Emrullah, “*Üniversiteli Gençlerin İşsizlik Kaygıları ile Psikolojik Dayanıklılıkları Arasındaki İlişki*”, Emek ve Toplum Dergisi, Cilt:6, Yıl:6, Sayı:15, 2017, ss.552-567.

TALAS Cahit, *Toplumsal Ekonomi*, İmge Kitapevi, Ankara, 1997.

TANSEL Aysıt, GÜNGÖR Nil Demet, *Türkiye’den Yurt Dışına Beyin Göçü: Ampirik Bir Uygulama*, ERC Working Paper in Economic, 04/02, January, 2004, ss.1-10.

TAŞ Seyhan, BOZKAYA Gülferah, “*Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türkiye’de Uygulanan İstihdam Politikaları*”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:2, Sayı:1, 2012, ss.151-176.

TAŞ Yunus, BİLEN Merve, “*Avrupa Birliği Ve Türkiye’de Genç İşsizliği Sorunu ve Çözüm Önerileri*”, HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, Cilt: 3, Yıl: 3, Sayı: 6, 2014, ss.50-69.

TAŞ Yunus, KÜÇÜKOĞLU Mahmut, DEMİRDÖĞMEZ Mehmet, “*Türkiye’de Genç İşsizliği Sorunu ve Alternatif Çözüm Önerileri*”, HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, Cilt:7, Yıl:7, Sayı:18, 2018, ss.279-294.

TAŞÇI Mehmet, DARICI Burak, “*Türkiye’de İşsizliğin Mikro Veri İle Farklı Tanımlar Altında, Cinsiyet Ayrımına Göre Analizi*”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:8, Sayı:28, Bahar 2009, ss.139-159.

TAYFUN TEKİN Ayşe Nur, KORKMAZ Adem, “*Üniversite Öğrencilerinde İşsizlik Kaygısı: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma*”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:17, Sayı:8, 2016, ss.534- 558.

TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, (19.01.2020).

TDK, <https://sozluk.gov.tr/?kelime=> , (28.10.2019).

TEKİN Murat & FİLİZ Kemal, “*Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarının Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği Bölümlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Umutsuzluk ve Boyun Eğici Davranış Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*”, SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt:6, Sayı:1, 2008, ss.27-37.

THERN Emelie, MUNTER Jeroen De, HEMMINGSSON Tomas, RASMUSSEN Finn, Long-Term Effects of Youth Unemployment on Mental Health: Does an Economic Crisis Make Difference ?, Journal of Epidemiol Community Health, 71, 2017, ss.1-6.

TOKOL Aysel, *Türk Endüstri İlişkileri Sistemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara,2005.

TOKOL, Aysen ve ALPER Yusuf (Ed.),*Sosyal Politika*, Dora Yayınları, Onuncu Baskı, Bursa, 2018

TONGA Zahide, HALİSDEMİR Derya, “*Ergen Öznel İyi Oluşu İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*”, Journal Of Social And Humanities Sciences Research, Vol:4, Issue:12, 2017, ss.1214-1221.

TORUN Serap, ARSLAN Sevban, NAZİK Evşen, AKBAŞ Meltem, ÖNER YALÇIN Sibel, “*Hemşirelik Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Boyun Eğici Davranışların İncelenmesi*”, Cumhuriyet Tıp Dergisi, Sayı:34, 2012, ss.399-404.

TUNALI Halil, ÖZKAYA Seren, “*Türkiye’de İşsizlik- İntihar İlişkisinin Analizi*”, Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:5, Sayı:2, 2016,ss.56-70.

TUNÇSİPER Bedriye, BİÇİL İbrahim Murat, BİÇEN Ömer Faruk, “*Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin İşsizlik Kaygısına İlişkin Tutumları Üzerine Bir Uygulama*”, Türkiye Ekonomi Kurumu (TEK), Üçüncü Uluslararası Ekonomi Konferansı UEK-TEK’ de Sunulan Bildiri, İzmir, 2012, ss.1-15.

TURAÇ İlkay Sevinç, DONAR BAYIN Gamze, “*Sağlık Yönetimi Öğrencilerinin İşsizlik Kaygılarını ve Yaşam Doyumlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi*”, Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Cilt:5, Sayı:4, Ekim-2017, ss.119-127.

TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/Hia_2013/turkce/metaveri/tanim/index.html#, (18.06.2019).

TÜİK, *Hanehalkı Anketleri Veri Tabanı*, <http://www.tuik.gov.tr/PreTabloArama.do?metod=search&araType=vt>, (25.11.2019)

TÜİK, *İntihar İstatistikleri*, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=115&locale=tr>, (09.02.2020).

TÜİK, *İşgücü İstatistikleri*, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr>, (26.07.2020).

TÜMERDAM Recep, *Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Fen-Edebiyat Fakültesi Kimya Son Sınıf Öğrencilerinin Kaygılarını Etkileyen Etmenler*, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:6, Sayı:20, Bahar-2007, ss.32-45.

TÜZÜNKAN Demet, *Türkiye’de Uygulanan Beş Yıllık Kalkınma Planlarının İstihdam Açısından Değerlendirilmesi*, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:8, Sayı:2, 2015, ss.90-117.

UNDP, Turkey Human Development Report Youth in Turkey, 2008, http://www.undp.org.tr/publicationsDocuments/NHDR_En.pdf

UNESCO, *By youth, With Youth, For Youth*, <https://en.unesco.org/youth>, (26.10.2019).

UNESCO, *Definition of Youth*, <https://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf> , (26.10.2019).

UNITED NATIONS SYSTEM, *Youth Employment Network (YEN)*, Geneva, 2018, <https://www.unsystem.org/content/youth-employment-network-yen>, (16.02.2020).

UNITED NATIONS, *World Youth Report: Youth and the 2030 Agenda for Sustainable Development*, United Nations Department Of Economic And Social Affairs ,New York, 2018.

UNITED NATIONS, *Youth Unemployment*, <https://www.un.org/development/desa/youth/youth-employment.html>, (16.02.2020).

ÜNGÜREN Engin, EHTİYAR Rüya, “*Türk ve Alman Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması ve Umutsuzluk Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Turizm Eğitimi Alan Öğrenciler Üzerinde Bir Araştırma*”, Journal of Yaşar University, Cilt:4, Sayı:14, 2009, ss.2093-2127.

ÜNVER Şaban, ÇAVUŞOĞLU Gül, İSLAMOĞLU İzzet, “*Spor Bilimleri ve İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Psikosomatik Belirtilerinin Karşılaştırılması*”, International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS), Özel Sayı:2, Ağustos 2014, ss.261-270.

ÜSTÜN Gonca, DEDEKOÇ Şule, KAVALLI Tuğba, ÖZTÜRK Feyza, SAPCI Yasemin, CAN Semih, “*Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin İş Bulmaya İlişkin Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi*”, Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:3, Sayı:2, 2014, ss.200-221.

WAR Peter, JACKSON Paul, “*Men without Jobs: Some Correlates of Age and Length of Unemployment*”, Journal of Occupational Psychology, Vol:57, Issue:1, 1984, pp.77-85.

WATKINS Stephen J., “*Unemployment and Health*”, World Health, Geneva, November-December, 1992, pp.18-19

WHO, *Mental Health :New Understanding ,New Hope*, The World Health Report, 2001.

WHO, Depression, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/depression>, (29.01.2020).

WHO, <https://www.who.int/>, (08.02.2020).

WINEFIELD Anthony H. ,TIGGEMANN Marika, “*Unemployment Duration and Affective Well-Being In The Young*”, Journal of Psychology, 62, December, 1989, pp:327-336.

ILO, *World Employment and Social Outlook – Trends 2019*, https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_670171/lang--en/index.htm (Erişim Tarihi: 24.10.2019).

YALÇIN Saba, AÇIKGÖZ İnci, “*Sağlık Bilimleri Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması*”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:11, Sayı:26, 2014, ss.259-270.

YANBAŞLI Elvan, “*Türkiye’de Genç İşsizliği Sorunu ve İşsizlikle Mücadelede Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi*”, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2014.

YENTÜRK Nurhan, BAŞLEVENT Cem, “*Türkiye’de Genç İşsizliği*”, Gençlik Çalışmaları Birimi Araştırma Raporu, No:2, Eylül 2007, ss.1-51.

YERLİKAYA İbrahim, “*Devlet ve Özel Ortaokul Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeyinin Belirlenmesi ve Çeşitli Değişkenlerle İlişkisinin İncelenmesi*”, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 9/8, Summer 2014, ss.865-887.

YILMAZ Tuncay, FİDAN Fatma, KARATAŞ Veli, “İşsizliğin Sosyo-Psikolojik Sonuçları: Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Bireylerin Tutumları Bir Alan Araştırması”, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı:48,2004, ss.163-183.

YÖRÜKOĞLU Atalay, *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*, Özgür Yayınlar, 12.Baskı, İstanbul, 2000.

YÜKSEL İlhan, “İşsizliğin Psiko-Sosyal Sonuçlarının İncelenmesi (Ankara Örneği)”, C.Ü İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:4, Sayı:2, 2003, ss:21-29.

YÜKSEL İlhan, “İşsizlik Olgusunun Psikolojik Boyutu: Görgül Bir Araştırma”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt:60, Sayı:3, 2005, ss. 255-274.

EKLER

EK-1 ANKET FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu anket, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü öğrencilerinin işsizlik kaygılarını değerlendirmek amacıyla yapılacak olup, elde edilen veriler bilimsel bir analiz için kullanılacaktır. Sizden mevcut durum ile ilgili düşünceleriniz ve duygularınızı göz önüne alarak sorulara cevap vermeniz beklenmektedir. Katkılarınız için teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Serpil Aytaç
YL. Öğrencisi Yağmur Bayrak
Bursa Uludağ Üniversitesi

1. Kaçınıcı sınıftasınız:
2. Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek
3. Kaç yaşındasınız:
4. Üniversiteniz
5. Fakülteniz
6. Kaçınıcı sınıftasınız? () Hazırlık sınıfı () 1. Sınıf () 2. Sınıf () 3. Sınıf
() 4. Sınıf () Yüksek Lisans öğrencisiyim.
6. Gano ortalamanız?.....
6. Üniversitede kaçınıcı yılınız.....
7. Mezun olduğunuzda kolayca iş bulacağınıza inanıyor musunuz?
() Evet () Hayır () Emin Değilim

Lütfen aşağıda yer alan ifadelerin size ne ölçüde uygun olduğunu, aşağıdaki ölçeği dikkate alarak ifadenin yanındaki bölmede işaretleyin.

	<i>Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye Çuhadaroğlu tarafından uyarlanmış ÖZSAYGI ölçeği</i>	Çok Doğru	Doğru	Yanlış	Çok Yanlış
1	Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.				
2	Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.				
3	Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.				
4	Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilir.				
5	Kendimde gurur duyacak fazla bir şey				

	bulamıyorum.				
6	Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.				
7	Genel olarak kendimden memnunum				
8	Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.				
9	Bazen kesinlikle bir işe yaramadığımı düşünüyorum				
10	Bazen hiç de iyi bir insan olmadığımı düşünüyorum.				

Aşağıda **geleceğe ait düşünceleri** ifade eden bazı cümleler verilmiştir. Lütfen her bir ifadeyi okuyarak bunların size ne kadar uygun olduğuna karar veriniz. Örneğin okuduğunuz ilk ifade size uygun ise "evet" uygun değilse "hayır" ifadesinin altındaki kutunun içine (X) işareti koyunuz.

	<i>Beck (1974) tarafından geliştirilen ve Türkçeye Durak (1994) tarafından uyarlanan Umutsuzluk ölçeği</i>	Evet	Hayır
1	Geleceğe umut ve coşku ile bakıyorum	Evet	Hayır
2	Kendim ile ilgili şeyleri düzeltemediğime göre çabalamayı bıraksam iyi olur		
3	İşler kötüye giderken bile her şeyin hep böyle kalmayacağımı bilmek beni rahatlatıyor.		
4	Gelecek on yıl içinde hayatımın nasıl olacağım hayal bile edemiyorum.		
5	Yapmayı en çok istediğim şeyleri gerçekleştirmek için yeterli zamanım var.		
6	Benim için çok önemli konularda ileride başarılı olacağımı umuyorum.		
7	Geleceğimi karanlık görüyorum.		
8	Dünya nimetlerinden sıradan bir insandan daha çok yararlanacağım umuyorum.		
9	İyi fırsatlar yakalayamıyorum. Gelecekte yakalayacağıma inanmam içinde hiçbir neden yok.		
10	Geçmiş deneyimlerim beni geleceğe iyi hazırladı.		
11	Gelecek benim için hoş şeylerden çok tatsızlıklarla dolu görünüyor.		
12	Gerçekten özlediğim şeylere kavuşabileceğimi ummuyorum.		
13	Geleceğe baktığımda şimdikine oranla daha mutlu olacağımı umuyorum.		
14	İşler bir türlü benim istediğim gibi gitmiyor		
15	Geleceğe büyük inancım var.		
16	Arzu ettiğim şeyleri elde edemediğime göre bir şeyler istemek aptallık olur.		
17	Gelecekte gerçek doyuma ulaşmam olanaksız gibi		
18	Gelecek bana bulanık ve belirsiz görünüyor		
19	Kötü günlerden çok iyi günler bekliyorum.		
20	İstediğim her şeyi elde etmek için çaba göstermenin gerçekten yararı yok nasıl olsa onu elde edemeyeceğim		

Eğer Üniversiteyi Bitirdikten Sonra 1 yıl içerisinde iş bulamazsanız ne hissedersiniz? Sizin için uygun seçeneği işaretleyiniz

	<i>Tunçsiper, Biçil, Biçen(2012) tarafından uyarlanan işsizlik tutumu ölçeği</i>	Çok Doğru	Doğru	Yanlış	Çok Yanlış
1	Aileme, arkadaşlarıma karşı itibarımı yitireceğimi düşünürüm				
2	Kendime olan güvenimin sarsılacağına inanırım				
3	Gittikçe içime kapanmaya başlayacağımdan endişe ederim.				
4	İşsiz olduğumu başkalarına söylemenin zor geleceğini hissedirim				
5	Yaşamımı sürdürmek için yeterli bir gelirim olamayacağından endişe ederim.				
6	Aileme ekonomik olarak zarar verdiğimi düşünürüm				
7	Bu sureyi, moralimi hiç bozmadan iş sınavlarına hazırlanarak / iş aramaya devam ederek geçiririm				
8	Rakiplerimin önüne geçebilmek için bilgisayar/yabancı dil kursu gibi kurslara katılırım				
9	Bu surede, mesleğimle ilgisi olmasa da masraflarımı karşılayacak geçici işler yaparım				
10	Ne olursa olsun iş bulacağıma dair inancımı koruyacağıma inanırım				
11	Bu sureyi, işe başladığımda yapamayacağım pek çok aktivite ile ilgilenerek geçiririm.				
12	İşsizliğin beni utandıracak bir durum olacağını sanmam.				
13	İş bulamama sebebinin benden değil, ülke koşullarından kaynaklandığına inanırım				
14	Kendi işimi kurmak gibi alternatif çözümler aramayı (arayacağımı) düşünürüm				

Teşekkür ederim.

EK-2 ETİK KURUL ONAYI

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULLARI
(Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu)
TOPLANTI TUTANAĞI

OTURUM TARİHİ
31 Ocak 2019

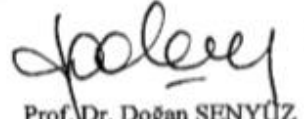
OTURUM SAYISI
2020-01

KARAR NO 8: Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden alınan Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Yağmur BAYRAK'ın "Türkiye'de Genç İşsizliği ve Genç İşsizliğine Yönelik Mücadele Politikaları: Bir Alan Araştırması" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak anket sorularının değerlendirilmesine geçildi.

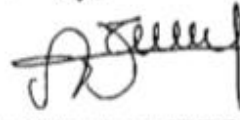
Yapılan görüşmeler sonunda; Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Yağmur BAYRAK'ın "Türkiye'de Genç İşsizliği ve Genç İşsizliğine Yönelik Mücadele Politikaları: Bir Alan Araştırması" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak anket sorularının, fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğu başvurucuya ait olmak üzere uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

Prof. Dr. Feriudun YILMAZ
Kurul Başkanı

Prof. Dr. Abamüslim AKDEMİR
Üye

Prof. Dr. Doğan ŞENYÜZ
Üye

Prof. Dr. Ayşe OĞUZLAR
Üye

Prof. Dr. Abdurrahman KURT
Üye

Prof. Gölal GÖĞÜŞ
Üye

Prof. Dr. Alev SİNAR UĞURLU
Üye